

Riksdagens protokoll 1999/2000:46

Tisdagen den 14 december

Protokoll
1999/2000:46

Kl. 10.00 – 16.26
18.00 – 21.20

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 8 december.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

1999/2000:Ju5–Ju12 till justitieutskottet

1999/2000:Fö4–Fö37 till försvarsutskottet

1999/2000:N2–N19 till näringsutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1999/2000:FiU12, FiU2, FiU13 och FiU3–

FiU5

Skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU2

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU7

4 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats den 10 december

SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Mom. 6 (det nationella stödet till utvecklingsarbete inom vården och omsorgen)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

250 för utskottet

75 för res. 1

24 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.
1999/2000:46
14 december

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 126 s, 37 v, 39 kd, 17 c, 16 fp, 15 mp
För res. 1: 75 m
Frånvarande: 5 s, 7 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Mom. 14 (översyn av tandvårdsförsäkringen, m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 (kd)
3. res. 4 (c)
4. res. 6 (mp)

Förberedande votering 1:

17 för res. 4
15 för res. 6
294 avstod
23 frånvarande
Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

40 för res. 3
18 för res. 4
269 avstod
22 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

162 för utskottet
40 för res. 3
125 avstod
22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 37 v
För res. 3: 40 kd
Avstod: 1 s, 76 m, 17 c, 16 fp, 15 mp
Frånvarande: 5 s, 6 m, 6 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Mom. 19 (barn- och ungdomstandvården)

1. utskottet
2. res. 9 (m, kd, c, fp)

Votering:

178 för utskottet
148 för res. 9
23 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 1 m, 37 v, 14 mp
För res. 9: 75 m, 40 kd, 17 c, 16 fp
Frånvarande: 5 s, 6 m, 6 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 2 mp

Anders G Högmark (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markrats ha röstat ja.

Mom. 23 (landstingens förhandsprövning)

1. utskottet

2. res. 12 (v, mp)

Votering:

198 för utskottet

52 för res. 12

76 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 39 kd, 17 c, 16 fp

För res. 12: 37 v, 15 mp

Avstod: 75 m, 1 kd

Frånvarande: 5 s, 7 m, 6 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Mom. 24 (frågor om sexualitet m.m.)

1. utskottet

2. res. 13 (v, mp)

Votering:

271 för utskottet

55 för res. 13

1 avstod

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 76 m, 40 kd, 16 c, 15 fp

För res. 13: 38 v, 1 c, 1 fp, 15 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 6 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Helena Bargholtz och Ulf Nilsson (båda fp) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 25 (utredning om homo-, bi- och transsexuellas livsvillkor)

1. utskottet

2. res. 14 (mp)

Votering:

306 för utskottet

21 för res. 14

1 avstod

21 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 76 m, 34 v, 40 kd, 16 c, 14 fp

För res. 14: 3 v, 1 c, 2 fp, 15 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 5 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Prot.
1999/2000:46
14 december

Mom. 30 (statsbidrag till handikapporganisationer)

1. utskottet
2. res. 18 (m, kd, c, fp)

Votering:

178 för utskottet

148 för res. 18

1 avstod

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 38 v, 14 mp

För res. 18: 75 m, 40 kd, 17 c, 16 fp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 5 s, 7 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Mom. 31 (regler för bilstöd till handikappade)

1. utskottet
2. res. 21 (fp)

Votering:

195 för utskottet

16 för res. 21

115 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 37 v, 17 c, 15 mp

För res. 21: 16 fp

Avstod: 76 m, 39 kd

Frånvarande: 5 s, 6 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Mom. 35 (apoteksmonopolet)

1. utskottet
2. res. 25 (m, kd, c)

Votering:

194 för utskottet

133 för res. 25

1 avstod

21 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 38 v, 15 fp, 15 mp

För res. 25: 76 m, 40 kd, 17 c

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 5 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

**5 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den
13 december**

Prot.
1999/2000:46
14 december

UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Mom. 2 (maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg)

1. utskottet

2. res. 3 i motsvarande del (m, kd, c)

Votering:

163 för utskottet

135 för res. 3

30 avstod

21 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 38 v

För res. 3: 1 s, 76 m, 40 kd, 17 c, 1 fp

Avstod: 15 fp, 15 mp

Frånvarande: 5 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Mom. 7 (nationellt kvalitetsinstitut)

1. utskottet

2. res. 6 i motsvarande del (c)

Votering:

218 för utskottet

17 för res. 6

91 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 38 v, 38 kd, 1 fp, 15 mp

För res. 6: 17 c

Avstod: 76 m, 15 fp

Frånvarande: 5 s, 6 m, 5 v, 4 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Mom. 10 (lärlingsutbildning)

1. utskottet

2. res. 7 (m, kd, fp)

Votering:

195 för utskottet

131 för res. 7

2 avstod

21 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 38 v, 16 c, 15 mp

För res. 7: 75 m, 40 kd, 16 fp

Avstod: 1 m, 1 c

Frånvarande: 5 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Prot.
1999/2000:46
14 december

Mom. 12 (resurstilldelningssystemet i grundskolan)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (kd)

Votering:

285 för utskottet

40 för res. 1

1 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 74 m, 38 v, 17 c, 1 fp, 15 mp

För res. 1: 40 kd

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 5 s, 8 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Lars Elinderson (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 13 (principerna för fördelning av studieplatser till universitet och högskolor, takten i expansionen, m.m.)

1. utskottet
2. res. 5 i motsvarande del (m)
3. res. 6 i motsvarande del (c)
4. res. 2 i motsvarande del (fp)

Förberedande votering 1:

17 för res. 6

16 för res. 2

294 avstod

22 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Förberedande votering 2:

76 för res. 5

17 för res. 6

234 avstod

22 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

179 för utskottet

76 för res. 5

73 avstod

21 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 38 v, 15 mp

För res. 5: 76 m

Avstod: 40 kd, 17 c, 16 fp

Frånvarande: 5 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Mom. 14 (utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (kd)

Votering:

180 för utskottet

41 för res. 1

106 avstod

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 38 v, 1 c, 15 mp

För res. 1: 40 kd, 1 fp

Avstod: 75 m, 16 c, 15 fp

Frånvarande: 5 s, 7 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

1. utskottets hemställan

2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till res. (kd)

Votering:

213 för utskottet

40 för res.

75 avstod

21 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 2 m, 38 v, 16 c, 16 fp, 15 mp

För res.: 40 kd

Avstod: 74 m, 1 c

Frånvarande: 5 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

UbU7 Ett reformerat studiestödssystem

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

3. res. 2 i motsvarande del (c)

Förberedande votering:

157 för res. 1

17 för res. 2

153 avstod

22 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Christina Axelsson, Anita Jönsson, Yilmaz Kerimo, Carina Moberg, Catherine Persson, Christina Pettersson och Majléne Westerlund Panke (alla s) samt Ulf Nilsson och Harald Nordlund (båda fp) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot.

1999/2000:46

14 december

Prot.
1999/2000:46
14 december

Huvudvotering:
235 för utskottet
76 för res. 1
17 avstod
21 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 126 s, 38 v, 40 kd, 16 fp, 15 mp
För res. 1: 76 m
Avstod: 17 c
Frånvarande: 5 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Mom. 6 (totalbeloppet för studiemedlen)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (fp)
Votering:
234 för utskottet
16 för res. 3
77 avstod
22 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 126 s, 38 v, 39 kd, 16 c, 15 mp
För res. 3: 16 fp
Avstod: 75 m, 1 kd, 1 c
Frånvarande: 5 s, 7 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Mom. 7 (den generella bidragsdelen i studiemedlen)

1. utskottet
2. res. 4 i motsvarande del (kd)
Votering:
179 för utskottet
40 för res. 4
109 avstod
21 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 126 s, 38 v, 15 mp
För res. 4: 40 kd
Avstod: 76 m, 17 c, 16 fp
Frånvarande: 5 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 1 c, 1 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU5
Vilande förtidspension (prop. 1999/2000:4).

Prot.
1999/2000:46
14 december

Vilande förtidspension

Anf. 1 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, men jag står naturligtvis bakom båda våra reservationer i ärendet.

Vi kristdemokrater ser positivt på det förslag som regeringen kommer med gällande vilande förtidspension, men vi reser ändå några frågetecken som gäller delar av förslaget. Det är bra att regeringen försöker hitta vägar att få personer som gått i förtidspension åter i arbete. Många personer som förtidspensioneras är tyvärr relativt unga. Att kunna återgå i arbete kan vara en befriande känsla för många. Att känna sig behövd och få ett ansvar genom en anställning betyder mycket för många människors självkänsla. Det ska vi naturligtvis uppmuntra.

I förslaget om vilande förtidspension ges personer möjlighet att pröva ett annat arbete med sin pension vilande. Det är bra. Men vi kristdemokrater reser alltså tre frågor som vi inte tycker är tydligt klarlagda i förslaget.

Den första gäller propositionens förslag gällande försäkringskassans rätt att ompröva förtidspensionen under det andra och tredje året.

Vi vet att många personer med exempelvis psykiska funktionshinder tycker att ett års prövotid är för kort tid. Jag har själv jobbat med personer som har dessa funktionshinder, och på ett år kan de inte alltid veta definitivt att de kommer att klara att släppa sin förtidspension.

Det har också bekräftats i olika kontakter. Så här skriver t.ex. en man på ett rehabiliteringscenter för psykiskt långtidsjuka i Gävle i ett brev till mig: ”Jag kommer att gå från sjukpension, men vad kommer det att innebära? Man blir rädd för att aktivt förändra sitt liv, att gå in i en arbetsträning. Man är rädd om den inkomst man har, även om den är liten.”

Så här känner många som har förtidspension. Vågar de pröva mer än ett år om det finns risk att pensionen dras in? Det kan inte vara tanken med förslaget.

Vi tror att prövoperioden bör vara längre. Under det andra och tredje året bör man inte heller ha möjlighet att dra in förtidspensionen.

Den andra invändningen mot förslaget gäller propositionens otydlighet vad gäller tremånadersregeln. De tre första månaderna som man prövar att arbeta får man både pension och lön. Det är för att locka förtidspensionärer att börja pröva att arbeta, och det är ju bra. Men om man återgår till pension och sedan börjar arbetspröva igen kan man efter tolv månader få tillgång till dubbel ersättning igen. Det finns, vad vi kan se, i förslaget ingen gräns för hur många gånger detta kan användas. Vi tror att det kan vara bra att begränsa tillfällena med dubbel ersättning.

Det tredje gäller vad som händer om en person som prövar att arbeta med vilande förtidspension blir sjuk. När det gäller framför allt psykiskt funktionshindrade kan det vara en stor anspänning att gå ut i arbetslivet. Om personen då blir sjuk tycker vi att man under tiden med vilande förtidspension ska låta arbetsgivaren vara undantagen från att betala sjuklöne- och sjukkostnaderna under den s.k. arbetsgivarperioden om två veckor. Annars

tror vi att arbetsgivare kommer att tveka att anställa personer som vill arbeta med vilande förtidspension. Även om det ska ses som en anställning är det under speciella former och med en viss osäkerhet i början. Vi tycker att försäkringskassan ska stå för sjuklönekostnaderna under den s.k. arbetsgivarperioden när personen prövar.

Fru talman! Vi tror att vårt förslag till förändringar och förtydliganden av propositionen gynnar förslaget syfte, eftersom vi värnar om den enskildes ekonomiska trygghet. Ingen ska behöva vara rädd att bli av med sin förtidspension. Men vi vill också se till att trygga arbetsgivaren avseende sjuklönekostnaderna. Då tror vi att fler arbetsgivare kommer att våga ta emot dem som vill arbetspröva med vilande förtidspension, och det, menar vi, gynnar arbetslinjen i förslaget.

Anf. 2 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Sverige går allt bättre. Många kurvor pekar uppåt, åt rätt håll. Sysselsättningen ökar, och i takt med detta får vi en allt bättre samhällsekonomi och möjlighet att utveckla Sverige som ett ledande välfärdssamhälle.

Trots svårigheterna under 90-talets inledning har centrala delar av välfärdssamhället kunnat bibehållas, vilket nu ger förutsättningar för att bygga vidare. Politikens möjligheter att förbättra och utveckla för drabbade grupper har ökat markant.

I betänkande SfU5, *Vilande förtidspension*, skapas sådana förutsättningar.

Under 90-talet har sysselsättningsläget markant förbättrats, samtidigt som arbetsmarknaden förändrats. Tunga och monotona arbeten har i stor utsträckning försvunnit och utbyts mot tekniska lösningar. Nya arbetstillfällen har också skapats inom bl.a. IT-området på ett sätt som vi knappast kunde se under början av 90-talet.

För många som på olika sätt drabbats av den tidigare arbetsmarknaden, antingen genom att man på grund av olika omständigheter kastades ut eller genom att man ej gavs möjlighet att komma in, har nya möjligheter skapats. Den nya arbetsmarknaden kan dessutom, i en könsneutralitetsanalys, bedömas få en bättre och annorlunda fördelning mellan traditionellt manliga och kvinnliga yrken än för bara tio år sedan, ett förhållande som skapar ytterligare möjligheter på arbetsmarknaden.

I betänkandet tas fasta på dessa nya möjligheter. I betänkandet föreslås öppningar och incitament för att förtidspensionerade ska våga prova sin arbetsförmåga genom arbetsprövning med vilande förtidspension under en längre och sammanhängande period.

Fru talman! Utskottet, som i stort är enigt om betänkandet, gör dock en markering i förhållande till propositionen gällande 3 kap. 5 § AFL, detta för att beräkningsförutsättningarna ej ska ge orimliga framtida konsekvenser.

Till betänkandet föreligger två reservationer från kristdemokraterna. Dessa tar sin ansats i bedömningen av risken för missbruk, arbetsgivares eventuella ovilja att ge den berörda gruppen möjlighet att prova sin arbetskapacitet samt försäkringskassans möjligheter att under år 2 och 3 av arbetsprövningen ompröva rätten till förtidspension.

Jag kan inte se att skapandet av bättre möjligheter för en hårt drabbad grupp, som vill prova sin arbetskapacitet och möta möjligheterna på den

nya arbetsmarknaden, skulle medföra att dessa personer inledde sitt eventuella inträde på arbetsmarknaden med att försöka missbruka systemet. I betänkandet görs vidare förutsättningarna klara för de tidsintervall som kan gälla mellan olika arbetsprövningsperioder. Jag bedömer därför i likhet med utskottsmajoriteten att något missbruk av de nya reglerna knappast ska kunna förekomma.

Vad gäller försäkringskassornas möjlighet att ompröva förtidspensioneringen under år 2 och 3 ska detta ses i perspektivet av att den arbetsprovande haft tolv månader på sig att känna efter och pröva sina förutsättningar. För många kan också en kontakt och dialog med professionell hjälp via kassorna utgöra ett stöd för inträdet på arbetsmarknaden.

För att arbetsprövningen i så stor utsträckning som möjligt ska följa gängse förutsättningar på arbetsmarknaden föreslås att sjuklön i enlighet med övriga arbetsmarknaden ska tillämpas. För såväl den enskilde som hans eller hennes arbetsgivare måste detta ses som en rimlig del i anställningen. Ett undantag i detta förhållande kunde säkert upplevas som konstlat.

Sammanfattningsvis, fru talman, kan jag konstatera att en bred majoritet av utskottet står bakom betänkandet. Jag vill därför yrka bifall till dess hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 3 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag har bara en fundering som jag skulle vilja diskutera vidare med Göte Wahlström. Det gäller sjuklöneperioden, som vi var inne på. Är det så att personen som ska arbetspröva kommer att ha en sex månaders provanställning till att börja med?

Anf. 4 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Några sådana förutsättningar kan man naturligtvis inte dra upp för enskilda fall. Den prövningen får ske i den mån det kommer upp vid anställningsförfarandet. Utgångsläget är naturligtvis att man får en anställning som blir löpande, och en diskussion om sex månaders provanställning är därför inte med i det här resonemanget.

Anf. 5 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Tror inte Göte Wahlström ändå att vi skulle få fler arbetsgivare att vilja ta emot förtidspensionärer om vi åtminstone under en tid kunde garantera att försäkringskassan går in och betalar arbetsgivarperioden? Vi vet ju att många funktionshindrade – framför allt vill jag lyfta fram psykiskt funktionshindrade – oftast behöver väldigt lång tid för att komma tillbaka i arbetslivet. Skulle det ändå inte gynna arbetstägaren om vi gjorde det här undantaget?

Anf. 6 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Argumentationen från kristdemokraterna känns igen. Det är nämligen på samma sätt man argumenterar vid alla anställningsförfaranden: Underlätta för arbetsgivaren, så ska allting bli så mycket bättre. Vi känner inte riktigt igen det resonemanget från arbetsmarknaden. Vi tror att en arbetsmarknad som omfattar alla människor på ett likvärdigt sätt blir en bättre arbetsmarknad, och därför upplever vi att ett likvärdigt

förhållande med övriga arbetsmarknaden för den grupp vi här diskuterar på bästa sätt gynnar både denna grupp och arbetsmarknaden i stort.

Anf. 7 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Det är angeläget att reformera förtidspensionerna. Det vi diskuterar i dag är ett delförslag, och några delförslag har också genomförts under 90-talet.

När Pensionsarbetsgruppen, som hade i uppgift att se över ålderspensionssystemet, lade fram sitt betänkande våren 1994 utgick de inblandade partierna ifrån att som en av punkterna i den stora reformen skulle ingå att man skiljde förtidspensionerna från ålderspensionerna, och så är också fallet.

Det i sin tur kan organiseras på olika sätt. Antingen blir förtidspensionerna ett separat system eller så läggs de samman med sjukförsäkringen. I det senare fallet får man en försäkring för korta och medellånga sjukfall plus ett system för de riktigt långa fallen i form av sjukpension.

För Folkpartiets liberalernas del har vi tyckt att det varit angeläget att välja lösningen att man lägger ihop sjukpensioneringen med sjukförsäkringen i övrigt. Vi tycker att förtidspensioneringen ska finansieras i huvudsak med försäkringspremier eller äkta egenavgifter.

Undantagen blir då, för att följa modellen från ålderspensionssystemet, att de fördelningspolitiska inslag som kan finnas får finansieras med allmänna skattemedel. Däremot får kostnaderna för de förtidspensionerades ålderspensionsrättigheter betalas med den avgift som finansierar systemen.

Fru talman! Vi kommer inte att avgöra denna fråga i dag. Vi får se närmare på den när regeringen återkommer med större förslag på förtidspensionsområdet. Det konkreta förslag som nu finns om en vilande förtidspensionering tycker vi från Folkpartiets sida är bra. Vi tror att det för många människor kan innebära en förbättring av deras möjligheter att återkomma till arbetsmarknaden. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

7 § Anslag inom socialförsäkringsområdet

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU1
Anslag inom socialförsäkringsområdet (utgiftsområdena 10, 11 och 12)
(prop. 1999/2000:1 delvis).

Utgiftsområde 10

Anf. 8 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Socialförsäkringarna är nu utsatta för ökat tryck. Kostnaderna för särskilt sjukskrivningarna börjar skena i väg. Rehabiliteringen till arbetslivet fungerar mindre väl. Många människor omfattas inte av ett

generellt skydd utan faller mellan stolarna och blir hänvisade till socialbidrag eller andra tillfälliga lösningar.

Försäkringskassorna har kritiserats för brister i handläggningen och för bristande måloppfyllelse. Kopplingen mellan avgifter och utgående förmåner vittrar sakta bort. Avgifterna får i ökad utsträckning karaktären av skatt, detta utöver de redan mycket höga skatter vi har. Sammantaget börjar legitimiteten och förtroendet för socialförsäkringen att urholkas.

Sverige behöver en bra och effektiv socialförsäkring för att garantera en trygghet när livet går en emot. Vi behöver socialförsäkringar som bidrar till att skapa förutsättningar för tillväxt och jobb.

Fru talman! Under 90-talet har en rad förändringar i socialförsäkringarna genomförts. En hårdhänt ekonomisk verklighet har krävt detta. Inriktningen har varit att hävda arbetslinjen och begränsa statens kostnader. Men en långsiktig och genomtänkt strategi har dock lyst med sin frånvaro, detta oberoende av vilka regeringar vi har haft.

Socialförsäkringarna tillskapades i en annan tid och i en annan verklighet än dagens. Syftet var gott, att ge människorna skydd mot inkomstbortfall vid sjukdom, vid nedsatt arbetsförmåga, vid skada, vid sjukdom och funktionshinder. Politiskt har målen varit tämligen lika, men olika lösningar har över tiden föreslagits.

Det går inte längre att bara lappa och laga. Vi måste på allvar diskutera hur vi ska utveckla socialförsäkringen för att passa in i en förändrad och mer individualiserad värld än gårdagens. Socialförsäkringarna måste samordnas med en helhetssyn på välfärden och bidra till att öka tillväxten. Förändringar måste ske så att helheten gagnas.

Förändringar i välfärdssystemen ska syfta till att medborgarna blir mindre beroende av det offentliga och mer kan förlita sig på det egna arbetet, den egna kompetensen, det egna sparande och de egna sociala nätverken. En klar och tydlig solidaritet med dem som av olika anledningar behöver stöd och hjälp måste finnas. Socialförsäkringarna som en del av helheten måste utformas så att denna solidaritet kommer till uttryck. De som faller mellan måste uppmärksammas.

En ökad försäkringsmässighet måste etableras. Exempelvis måste basbeloppstaket tas bort eller kraftigt ökas. Alternativt bör inga avgifter tas ut över taket. Det är avgifter som nu i praktiken i ökad utsträckning upplevs som och är skatt.

Under perioder har t.ex. inbetalade sjukförsäkringsavgifter använts för att täcka underskott i andra försäkringar eller utgjort rena budgetposter. Det finns i dag ingen tydlig koppling mellan vad den enskilde betalar och vad som utgår som ersättning. Socialförsäkringarna borde sannolikt ligga helt utanför budgeten för att försäkringsmässigheten ska öka och bättre transparens uppnås.

Fru talman! Pensionsreformen är beslutad och genomförs nu i bred politisk enighet. Det är bra att människor nu på allvar förstår vilka grundläggande spelregler som har etablerats. Det möjliggör bättre beslut och ökat ansvarstagande hos de enskilda människorna.

Ett sammanhållet och moderniserat socialförsäkringssystem borde komma som en efterföljare för att klargöra vad som är ett gemensamt och vad som är ett individuellt åtagande när det gäller den egna tryggheten under den arbetsföra perioden av livet.

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Fru talman! Även på kort sikt måste dock förändringar ske. Vi har i vår motion redovisat en rad olika förslag. Jag kan inte gå in i detalj på dessa utan hänvisar till motionen. Våra förslag ska ses som en del av helheten i vårt samlade budgetförslag. Besparingsförslagen möjliggör skattesänkningar för alla grupper och ökar tillväxten i ekonomin.

Vi är i och för sig modesta nog att inse att vi ensamma inte sitter inne med alla rätta lösningar. Men vi besjålas dock av en stark övertygelse att våra förslag sett i sin helhet gagnar välfärden och tryggheten för de enskilda människorna.

Fru talman! Utvecklingen på sjukförsäkringsområdet är alarmerande. En rad bakomliggande orsaker till kostnadsökningarna finns säkert, både indirekta och direkta. Ytterligare analyser behövs och kommer också att presenteras av en enmansutredare som regeringen har tillsatt.

En direkt orsak är dock, som regeringen själv skriver, höjningen av ersättningsnivån till 80 %. Vi moderater anser att en återgång till 75 % är motiverad. Denna sparåtgärd är kopplad till sänkt inkomstskatt och blir i praktiken endast marginellt tyngande för den enskilde liksom också införande av en ytterligare karensdag.

I dag har den enskilde 80 % från försäkringskassan och normalt sett också 10 % från avtalsförsäkring. Därmed blir skillnaden i ersättning mellan sjukskrivning och arbete obetydlig, eftersom man ju också har kostnader för att gå till sitt arbete. Vi anser att det måste vara en tydlig skillnad mellan lön och ersättning vid sjukfrånvaro.

Olika frågeställningar i samband med sjukskrivning bör uppmärksammas. I vår motion har vi föreslagit att försäkringsläkarens roll i förhållande till den behandlande läkarens roll närmare utreds. Den av regeringen tillsatta enmansutredaren som ska utreda eventuella åtgärder i sjukförsäkringen föreslås av oss få tilläggsdirektiv.

Fru talman! Försäkringskassorna har fått utstå en hel del kritik varav i och för sig mycket är berättigad sådan. Även om situationen förbättrats jämfört med tidigare år återstår mycket arbete. Försäkringskassan har under 90-talet fått genomföra stora förändringar och besparingar. Personal har sagts upp och organisatoriska åtgärder av långtgående art har fått genomföras.

Rader av förändringar i regelsystemet har beslutats här i riksdagen som kassan haft att sätta i sjön med ofta mycket kort varsel. Ett otillräckligt teknikstöd har försvårat en effektiv och rättssäker handläggning. Personalens motivation har faktiskt tagit skada.

Vi moderater ser givetvis allvarligt på bristande kvalitet och måluppfyllelse i försäkringskassans arbete, men vi ser också tydligt att vi som politiker inte i tillräckligt hög grad sett vikten av att koppla tillräckliga resurser till kraven på kvalitet. Moderaterna har därför i år liksom tidigare år anslagit mer medel till försäkringskassorna än vad regeringen har gjort.

Nu står kassorna inför ett nytt och omstörtande förändringsarbete. Med det utvecklingsprogram som Riksförsäkringsverket och kassorna sätter i sjön kommer arbetsformerna att förändras i grunden. Modern teknik gör att försäkringskassorna bokstavligen hoppar från 70- och 80-tal direkt in i 2000-talet i ett enda steg. År 2005 kommer 30 % färre människor att arbeta i kassorna, men de anställda som är kvar kommer att ha en ny och ökad kompetens. Detta förändringsarbete måste bedrivas på

ett ansvarsfullt och professionellt sätt. Stora utbildningsinsatser blir nödvändiga för att klara de nya arbetsformer som den nya tekniken medför.

För att kunna klara balanserna och ärendena under genomförandet och innan man vet att tekniken fungerar uppstår extraordinära kostnader. Denna kostnadspuckel måste finansieras på ett ansvarsfullt sätt. Vi vet i dag inte om regeringen kommer att visa ett sådant ansvar. Det är mycket viktigt att regeringen ger klara besked på denna punkt så att kassorna får möjlighet att ta ett korrekt och professionellt arbetsgivaransvar. Det vore välgörande om statsrådet ville ge en indikation på en förhoppningsvis positiv hållning i denna sak.

Fru talman! Vi avslutar nu ett årtusende, men vi kommer att finna vid de första arbetsdagarna att verkligheten inte har påverkats av millennieskiftet. Vardagen fortsätter såväl här i riksdagen som ute i landet. Förändringsarbetet måste bedrivas, och det är lättare och går bättre att bedriva ett sådant arbete inte därför att man akut måste utan därför att man vill och därför att man ser den långsiktiga fördelen för samhällsutvecklingen.

Vi är i det läget nu. Ett parti, eller ett par i förening, kan inte genomföra sådana nödvändiga strukturella förändringar i socialförsäkringssystemet. Man behöver en större samling vid pumpen, ungefär som det man åstadkom i samband med pensionsreformen. Samverkan är nödvändig med fler partier över hela skalan. Är regeringen intresserad av och mogen för ett sådant initiativ?

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen under mom. 1, och står i övrigt bakom våra reservationer. I våra särskilda yttranden 6, 22 och 30 har vi redogjort för våra budgetalternativ. Jag utesluter inte att något ytterligare yrkande kan göras senare av moderata kolleger. Tack för ordet!

Anf. 9 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Det råder fortfarande stora orättvisor när det gäller arbetslivets villkor. Mindre än hälften av LO-kollektivets medlemmar klarar av att arbeta fram till sin ålderspension. I åldersgruppen 55–59 år är risken för att behöva förtidspensioneras fem gånger högre för en arbetare än för en tjänsteman. Största risken löper LO-kvinnorna.

Vårt välfärdssamhälle och många av våra medborgare har fått uppleva stora nedmonteringar i socialförsäkringarna under 90-talet. Karensdagen och sänkningen av sjukpenningen har för många inneburit ekonomiska svårigheter.

Syftet med välfärdspolitiken bör vara att utjämna skillnader mellan olika samhällsgrupper genom en solidariskt finansierad välfärd med generella system. Vidare ska socialförsäkringarna vara trygga, rättvisa och effektiva. Genom inkomstbortfallsprincipen garanteras individen en bestämd standardnivå när han eller hon inte kan försörja sig genom arbete.

Det är naturligtvis viktigt att det ska finnas möjligheter att kontrollera och begränsa samhällets kostnader för försäkringarna. Men ytterligare karensdagar eller sänkt ersättningsnivå, som moderaterna föreslår, leder bara till ökad fattigdom för redan utsatta grupper. Det känns verkligen skönt att det finns en majoritet som förstår att vi inte kan lägga mer bördor på medborgarna i form av försämringar av bl.a. sjukpenningen.

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Vi måste i stället försöka höja nivån och återställa sjukpenningen till 90-procentsnivån – när ekonomin så tillåter. Taket på sjukpenningen är i dag 7,5 basbelopp. Det är i dag många grupper som går igenom detta tak, och inkomstbortfallsprincipen urholkas mer och mer. Här behövs det en översyn, och taket behöver med all sannolikhet höjas.

Tilltron till försäkringskassan är en mycket viktig grund för hela socialförsäkringssystemet. Undersökningar har visat på ett minskat förtroende – en alltför låg tilltro till försäkringskassan och dess beslut. Det är viktigt att komma till rätta med brister i administrationen av socialförsäkringen. Bristande rättssäkerhet, långa handläggningstider och stora regionala skillnader får inte accepteras. Här får nog vi politiker ta det största ansvaret. 90-talets ekonomiska kris har ju gjort att regelförändringarna har duggat tätt. Därför har personalen vid landets försäkringskassor fått svårigheter. Det behövs långsiktighet och stabilitet i våra socialförsäkringar, och förhoppningsvis ska det bli förbättringar.

Fru talman! Arbetsmarknaden har förändrats mycket under de senaste åren. De skattningar som bl.a. är gjorda i betänkandet *DELTA* anger att omkring en tredjedel av alla sysselsatta nu har en mer eller mindre ”atypisk” anknytning till arbetsmarknaden. De tidsbegränsade anställningarna har ökat markant under 90-talet, och denna utveckling tycks tyvärr fortsätta. I dag krävs det för att kvalificera sig till sjukförsäkringen i princip sex månaders oavbruten anställning. I Vänsterpartiet är vi oroad över att detta kan medföra att många grupper inte kvalificerar sig till socialförsäkringen trots att de har arbete. Vi anser därför att reglerna borde ses över för att i möjligaste mån anpassas till dessa grupper.

Färre än var femte långtidssjuk erbjuds rehabilitering, och var tredje som själv efterfrågar rehabilitering får ett nej. Av de ca 400 000 förtidspensionerade som vi har i landet är det många som har saknat rehabiliteringsinsatser. Vi kan säkert konstatera att den arbetslivsinriktade rehabiliteringen inte fungerar tillfredsställande, och därför är det bra att regeringen har uppmärksammat detta genom en särskild utredning.

Regeringen och riksdagen har öppnat för en frivillig samverkan mellan myndigheterna i syfte att stödja dem som är i behov av särskilda stödinsatser. Detta samverkansprojekt kallas FRISAM.

Det finns ett stort behov av att mer effektivt utnyttja samhällets resurser för att bättre kunna tillgodose enskilda människors behov. Många människor hamnar i dag i en gråzon mellan myndigheterna eftersom problembilden inte faller inom en myndighets ram. Detta kan i sin tur leda till att de hamnar i en rundgång mellan olika myndigheter. Det är därför mycket angeläget att bättre samordning kommer till stånd i arbetet med rehabilitering av personer i utsatta grupper.

I Vänsterpartiet har vi uppmärksammat att invandrade kvinnor och män inte verkar få ta del av de avsatta medlen på ett tillfredsställande sätt. Det är angeläget att det tas hänsyn både till kön och etnicitet både vid beslut samt vid redovisning av rehabiliteringsärendena. Jag vill därför yrka bifall till vår reservation 18 under mom. 11 som behandlar utvärdering av FRISAM.

Fru talman! För år 1999 har kostnaderna för sjukpenningen ökat. Vad beror då ökningen på? Ja, en del av kostnadsökningarna är positiva. Fler har kommit ut på arbetsmarknaden. Om sysselsättningen ökar, brukar också sjukskrivningarna öka. Men en del av ökningarna beror säkert på

att kraven på löntagarna har ökat. Stress, psykosomatiska besvär och utbrändhet är ord som används flitigt i dag.

Arbetsmiljöproblemen måste tas på allvar – många mår inte bra på dagens arbetsmarknad. Det förebyggande arbetsmiljöarbetet är därför mycket viktigt, och här har företagshälsovården en stor uppgift. Att satsa pengar på att förebygga ohälsa och skapa värdiga arbetsförhållanden är säkert bättre än moderaternas recept, dvs. att öka kontrollen för att minska fusket.

Många av de rehabiliteringsärenden och den ohälsa vi ser i arbetslivet har sin grund i arbetsolyckor eller arbetssjukdomar. Vi vet alla att det har blivit mycket svårare att klassa sjukdomar och skador som arbetsrelaterade. 1992 godkände försäkringskassorna i vårt land 67 000 arbetsskador. Bara fem år senare uppskattades antalet bifall till 7 300. På cirka nio års tid har mer än 80 % av arbetsskadeanmälningarna försvunnit från försäkringskassornas prövning.

Minskningen av anmälningar om arbetsskada beror i stor utsträckning på försämringar i arbetsskadeförsäkringen. Men konjunkturen och strukturförändringar har också bidragit till denna minskning. I många fall är det så svårt att de som har skadats till slut ger upp när det gäller att anmäla skador. I dag är det så många som känner sig både kränkta och rättslösa.

Trots att Sverige skrivit på en ILO-konvention som säger att arbetstägaren ska få en 100-procentig ersättning vid arbetsskada är det i praktiken mycket svårt att få rätt om man skadar sig i arbetet. Jag hoppas därför att regeringen och riksdagen speciellt beaktar dessa problem och försöker hitta bättre lösningar för alla de som drabbas av arbetsskador, inte minst för många av de kvinnor som har eller kommer att få belastningsskador.

Arbetsgivaren har här också ett stort ansvar, både för det förebyggande arbetsmiljöarbetet och för att det görs bättre rehabiliteringsutredningar. Att balans uppstått i arbetsskadeförsäkringen är inte detsamma som att samhället lyckats få bukt med dålig arbetsmiljö och arbetsskador.

I de utredningar som regeringen har tillsatt vad gäller sjukförsäkringen respektive förtidspensionen har vi i Vänsterpartiet motionerat om ett tilläggsdirektiv. Vi anser att skillnader mellan grupper med fast anställning och grupper med tillfällig anställning borde belysas, samt att utredningarna bör ha ett *gender*- och integrationsperspektiv. Det finns också enligt vår mening behov av en övergripande analys av resultatet av utredningarna om sjukförsäkringen, den arbetslivsinriktade rehabiliteringen samt förtidspensioneringen.

Jag vill därför avslutningsvis yrka bifall till reservation 21 under mom. 14, som behandlar utredningsdirektiven. Jag står givetvis bakom samtliga våra reservationer. Det kommer säkert att bli en ganska lång debatt här i dag med många yrkanden, så jag nöjer mig med de två nämnda bifallsyrkandena, som alltså gäller reservation 18 och 21.

Anf. 10 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation 17, men jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer och det särskilda yttrandet.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Vi har i dag att ta ställning till regeringens budget på socialförsäkringsområdet. När det gäller utgiftsområde 10 skriver regeringen så här i sina målsättningar: Målet för år 2000 är att ge ekonomisk trygghet för sjuka och funktionshindrade och att aktivt arbeta för att återföra människor i arbete. När man sedan läser vidare förstår man att regeringen inte alls jobbar efter dessa höga målsättningar. Jag ska ta några exempel på vad jag anser saknas i konsekvensanalysen.

Regeringen har under detta år sett hur sjukskrivningskostnaderna rusat i höjden. Från en budget för år 1999 på 18 miljarder har nu slutnotan blivit 25 miljarder. Kostnaderna skenar, och för nästa år budgeterar regeringen villigt och glatt ytterligare medel – sammanlagt 29 miljarder.

Det kan man förstå eftersom regeringen har en, anser jag, passiv hållning till dessa skenande sjukpenningkostnader. Försäkringskassorna har de senaste åren fått dra ned på sin verksamhet och ha mindre personal än vad som krävs för att aktivt kunna arbeta med rehabilitering. Tidiga åtgärder är viktiga. Vi vet att ju längre tid en person går sjukskriven desto större risk är det att personen aldrig kommer tillbaka i arbete igen.

Regeringen skriver själv i sin budgetproposition att man inte utnyttjat alla rehabiliteringsmedel. Sedan skriver man så här: ”Differensen beror främst på en fortsatt minskad aktivitet inom rehabiliteringsområdet – försäkringskassorna har under år 1998 fortsatt att föra över personalresurser från rehabiliteringsarbetet till utbetalningar av ersättningar på grund av det ökade antalet sjukanmälningar”.

Det är verkligen tragiskt att regeringen inte tar i med krafttag när det gäller de skenande sjukpenningkostnaderna. En ond cirkel med mindre aktivitet och fler sjukskrivna är resultatet, menar jag.

Vad har man då gjort? Jo, man har tillsatt en utredare i frågan. Tyvärr gav socialförsäkringsminister Ingela Thalén inga lugnande besked i frågan under torsdagens frågestund i förra veckan. Hon tänker fortsätta att vänta på utredaren, som ska arbeta under hela nästa år. Vi kristdemokrater anser att man måste sätta in kraftfulla åtgärder redan nu. Vi har inte tid att vänta på att få i gång rehabiliteringsarbetet fullt ut.

I landstingen brukar man tala om att kapa sjukvårdsköer. Här tycker jag att vi skulle behöva resonera på samma sätt, nämligen satsa på att arbeta av sjukskrivningsköer. Det är många som väntar på att få hjälp med professionell rehabilitering via försäkringskassan, och den har också enligt förordningar och lagar det yttersta ansvaret för samordningen av rehabiliteringsinsatserna.

Fru talman! Vi kristdemokrater anslår 300 miljoner utöver regeringens förslag till försäkringskassorna för att få i gång rehabiliteringsarbetet. Vi anslår dessutom 200 miljoner kronor ytterligare till rehabiliteringsarbetet. Om man sätter i gång rehabilitering behövs det mer resurser till åtgärder. Det är det minsta jag anser att regeringen borde göra i dag.

Regeringen säger själv i sin proposition att man ser allvarligt på den bristande måluppfyllelsen inom sjukförsäkrings- och rehabiliteringsområdet, men man avslutar med att man väntar på utredningen.

Arbetsmiljösituationen på kassorna är också oroande, skriver regeringen vidare i sin proposition. Yrkesinspektionen har granskat flera kassor och ålagt dem att begränsa arbetsbelastningen för de anställda. När Riksförsäkringsverkets generaldirektör härförleden sade att pengarna till kassorna räcker undrade jag om hon egentligen vet vad hon talar om.

Det skulle vara intressant att höra socialförsäkringsminister Ingela Thalen kommentera kassornas situation.

Även om de flesta kassorna har en budget i balans säger det inget om huruvida pengarna räcker för att uppfylla målen. Kassorna ska dessutom införa ett nytt IT-system för att klara det nya pensionssystemet. Det kostar både personalresurser och pengar. Det säger sig självt att det inte håller. Regeringen måste nu utse denna bransch till en krisbransch som behöver akut hjälp.

Inte nog med att man mår dåligt på kassorna – kvalitetsfrågorna har också uppmärksamats. Förutom för av Yrkesinspektionens granskning har flera kassor varit föremål för JO:s granskning. Kritik har riktats mot handläggningen av arbetsskadehanteringen. Vidare talar regeringen själv om bristande rättssäkerhet, sjunkande produktivitet, långa handläggningstider och alltför stora regionala skillnader. Allt detta talar sammanlagt, menar jag, för att det är akuta åtgärder som behövs inom socialförsäkringens administration.

Vi kristdemokrater tror också att man bör satsa mer på samordningen av olika samhällskassor. Det har pågått olika försök, som FINSAM, FRISAM och SOCSAM, och vi tror att det är viktigt att regeringen nu sätter ned foten och slutar med att bara ha saker på försök. Vi tror att samordning enligt modell mellan sjukförsäkring, sjukvård, socialtjänst och arbetsförmedling är en viktig prioritering för att spara mänskligt lidande men också samhällets kostnader.

Ett annat område, slutligen, är jämställdhet inom rehabiliteringen. Det är oroande siffror som visar att andelen kvinnor med förtidspension och sjukbidrag ökar successivt och att de får sämre rehabiliteringsinsatser än män. Vi kristdemokrater vill se en mer jämställd rehabilitering.

Fru talman! Jag har inte hunnit redogöra för alla våra alternativa förslag, men betonar nu vikten av att regeringen akut sätter i gång rehabiliteringsarbetet på allvar. Vi måste agera när vi ser skenande kostnader.

Vi står bakom alla våra reservationer och särskilda yttranden, men för tids vinning yrkar jag alltså bifall enbart till reservation 17.

Anf. 11 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Desirée Pethrus Engström. Hon redogör för väldigt positiva drag i kd:s socialpolitik, och hon nämner att kd ger 200 miljoner mer till rehabilitering. Men är det inte så, att samtidigt med detta innebär kd:s förslag 3,6 miljarder mindre till utgiftsområde 10 än majoritetens förslag? Kd:s politik innebär bl.a. att ytterligare en karenssdag införs. Det har inte kommenterats från talarstolen. Jag ser gärna att Desirée Pethrus Engström kommenterar det.

Anf. 12 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Tack för frågan! När det gäller våra minskade anslag tror vi att det lönar sig att satsa på rehabilitering och på försäkringskassornas arbete. Vi tror och vet att varje insats i rehabiliteringsarbetet gör att man sparar pengar. Det är därför vi anser att det är så angeläget att satsa på rehabiliteringen, för att vi ska kunna spara pengar. Det är därför vi säger att vi måste satsa på rehabilitering. Vi tror att det genererar besparingar. Det är därför vi har mindre anslag.

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

När det gäller den andra karensdagen har vi samma högkostnads-skydd, dvs. tio dagar, som regeringen och även Vänsterpartiet. Tio dagar är det maximala karensdagsantalet. I och med att man har två dagar innebär det att de som inte är sjukskrivna så ofta får ta ett lite större ansvar än de som ofta är sjukskrivna.

Anf. 13 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet är i allmänhet också mycket för rehabilitering. Jag instämmer helt med Desirée Pethrus Engström att det kan innebära att försäkringskostnaderna minskar om vi lyckas med rehabiliteringen. Vi är nog överens om att vi måste satsa på det.

Samtidigt kommer ytterligare en karensdag att drabba speciellt låginkomsttagare väldigt hårt. Där har vi tydligen helt olika åsikter i kd och Vänsterpartiet. Men när det gäller rehabiliteringen är vi ganska överens, om vi väl kan få en samverkan till stånd och utveckla det lokala rehabiliteringsarbetet och det förebyggande arbetet.

Anf. 14 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag ser fram mot att Sven-Erik Sjöstrand ska ta upp rehabiliteringsarbetet i samarbetet med regeringen. Sven-Erik Sjöstrand lyfte i sitt anförande fram att rehabiliteringsarbetet inte fungerar i dag. Jag skulle önska att Vänsterpartiet påverkade så att man inte bara sitter och väntar på utredningsmannen under nästa år, utan kommer i gång med aktiva åtgärder under året.

Anf. 15 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Socialförsäkringsutskottet har fyra olika utgiftsområden som ska debatteras i dag, och den här debatten gäller utgiftsområde 10, Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp. För budgetåret 2000 omsluter detta utgiftsområde inte mindre än 92 470 469 000 kr. Det är ett gigantiskt belopp. Det är bara utgiftsområde 25, Allmänna bidrag till kommunerna, som omsluter ett högre belopp. Av detta kan vi förstå att det här är ett utgiftsområde som berör väldigt många människor i vårt avlånga land.

I Centerpartiets motion *En välfärdsreform för trygghet och rättvisa* beskriver vi hur vi vill att tryggheten för människor i olika livssituationer ska se ut.

Vårt samhälle står inför stora utmaningar, och vår uppgift måste vara att forma ett hållbart samhälle som bygger på enskilda människors ansvarstagande och inneboende kraft, ett samhälle där alla människor känner sig delaktiga och respekterade oavsett hudfärg, kön, religiös tillhörighet eller sexuell identitet. Det är bara ett samhälle där människor känner trygghet och tillit till sin förmåga att utveckla sina liv som kan bli hållbart på lång sikt.

Trots att välfärdspolitiken är väl utbyggd i vårt land finns det stora orättvisor i fördelningen av välfärden. Många människor omfattas inte av socialförsäkringssystemen och är i stället hänvisade till behovsprövade socialbidrag. Många har under 1990-talet känt en ökad oro på grund av rädslan att förlora sitt arbete, mista sitt sociala nätverk och förlora sin ekonomiska trygghet. Det är många ungdomar som inte haft någon möjlighet att ta sig in på arbetsmarknaden och därmed inte haft någon möj-

lighet att känna sig ekonomiskt oberoende. Det är inget tryggt samhälle där många människor inte känner att det finns en uppgift för dem, att de behövs.

Vi centerpartister anser att det är dags att förändra välfärdssystemen; vi behöver en ny, långsiktig välfärdsreform.

I dagens system är det många människor som ställs utanför. Dagens socialförsäkringar är avsedda att ge ekonomisk trygghet till alla, men i stället har beroende av behovsprövade socialbidrag ökat under 90-talet. Detta visar tydligt bristerna i välfärdssystemet ur ett grundtrygghetsperspektiv. I dag är det många som får långsiktig försörjning genom socialbidrag. Under 1998 fick ca 367 000 hushåll socialbidrag någon gång under året, vilket är mer än 8 % av befolkningen. För många människor har socialbidraget i praktiken blivit en socialförsäkring på lokal och låg nivå.

När trygghetssystemen utgår från den enskildes anställningsförhållanden kan konsekvenserna bli att den som inte lyckats ta sig in på arbetsmarknaden också hamnar utanför den generella tryggheten. Att på detta sätt utestänga stora grupper från den generella tryggheten är djupt orättvist.

Kommunerna har i allt större utsträckning fått ta över ett större ansvar för medborgarnas ekonomiska trygghet. Dessa ökade kostnader för socialbidragen ute i kommunerna har ofta trängt undan annan viktig verksamhet, som skola och omsorg, och denna utveckling är djupt olycklig. Vi kan dock se en vändning, där kostnaderna sjunker något i kommuner, och det är glädjande.

En annan brist med de nuvarande socialförsäkringarna är att de inte i tillräcklig utsträckning uppmuntrar till arbete. Det måste alltid löna sig att arbeta.

Fru talman! Centerpartiet anser att det nuvarande trygghetssystemet saknar helhetsperspektiv och att det behöver reformeras i grunden. Enligt vår mening bör en ny, sammanhållen socialförsäkring, som ger både trygghet och valfrihet, omfatta hela befolkningen. Den ska vara allmän och obligatorisk och inte enbart bygga på förhållandet arbetsgivare-löntagare. En samordnad försäkring ska gälla vid sjukdom, arbetsskada, arbetslöshet och förtidspension. Vi anser att behovsprövning bör undvikas och möjligheter till individuella val ska öka. Öväntat inkomstbortfall ska täckas genom en grundpenning och därutöver en inkomstrelaterad del vars storlek är baserad på den inkomst man har som företagare eller anställd. Målet för ett nytt system ska enligt Centerpartiets mening vara en effektiv rehabilitering och att arbete ska löna sig. Med dessa principer som utgångspunkt bör en välfärdsreform genomföras.

Det har pratats en hel del om rehabilitering, och vi har ett särskilt yttrande om detta där man kan läsa vad vi tycker i den frågan. Jag går inte in på det utan delar den uppfattning som framförts tidigare.

Fru talman! Centerpartiet anser att utgångspunkten ska vara att alla människor har en möjlighet att delta i samhällsarbetet, var och en efter sin förmåga. Centerpartiet anser att socialförsäkringarna så långt som möjligt bör innehålla incitament till arbete så att den enskilde stimuleras att arbeta, framför att uppbära försäkringsförmåner. Såväl ur ett samhällsekonomiskt som ur ett individuellt perspektiv är det önskvärt att så

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

många förtidspensionärer som möjligt tillvaratar eventuell arbetsförmåga och i ökad utsträckning helt eller delvis återvänder till arbetsmarknaden.

Ingen bör förtidspensioneras före 30 års ålder. Förtidspensionen ska ersättas med ett system för ersättning vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga. Enligt nuvarande regler är det fullt möjligt att till fullo förtidspensionera en person från att den fyller 16 år. Det är främst unga funktionshindrade som erbjuds förtidspension, i de flesta fall innan andra vägar är prövade. Förhållningssättet bygger på ett antagande att människor med funktionshinder inte har andra möjligheter att försörja sig eller inte har något behov av fortsatt utbildning.

I socialutskottets betänkande SfU5 *Vilande förtidspension*, som vi diskuterade tidigare, föreslås att den som har förtidspension ska kunna låta pensionen vila helt, till tre fjärdedelar, till hälften eller till en fjärdedel. För unga människor är detta en onödig omväg. Först bör alla vägar prövas med egen försörjning genom eget arbete, via studiemedelssystemet eller andra ersättningar. Centerpartiet anser att i princip inga förtidspensioner ska beviljas till personer under 30 år, och vi begär förslag från regeringen enligt vårt förslag.

Fru talman! Det är viktigt att rehabilitering av sjukskrivna får större genomslag än vad som sker i dag. Regeringen föreslår i budgetpropositionen att försöksverksamheten med finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård samt socialtjänst förlängs till utgången av år 2002.

Centerpartiet föreslår i stället att försöksverksamheten med bl.a. FINSAM och SOCSAM permanentas och utvidgas till att omfatta hela landet. Finansiell samordning ökar förutsättningarna att finna det bästa alternativet för individen. Det leder till välfärdsvinster för den enskilde. Denne slipper slussas mellan olika insatser och i stället görs en samlad bedömning av nödvändiga insatser. Luckorna i välfärdssystemen kan slutas något.

Bättre samordning mellan hälso- och sjukvården, socialförsäkring och socialtjänst kan bidra till bättre hälsa. När arbetslösheten är hög riskerar många människor att drabbas av ohälsa, och i många fall är den underliggande faktorn utanförskap.

I arbetslivet pressas människor allt hårdare med stressrelaterade sjukdomar till följd. Det krävs en helhetssyn på individen och en samordning av insatserna för att ohälsa ska kunna förebyggas.

Samordning av resurserna mellan hälso- och sjukvården och socialförsäkringarna gör att systemen kan fungera mer effektivt. Medborgaren kan få bättre vård, och samtidigt kan samhällets totala kostnader hållas nere.

Finansiell samordning ger ekonomiska vinster, vilket Riksförsäkringsverkets och Socialstyrelsens rapporter från försöksverksamheten visar. Ett samlat kostnadsansvar förstärker motivationen hos beslutsfattare och verkställare att välja den åtgärd som är mest effektiv. Den finansiella samordningen bör påskyndas och utökas.

Samtidigt är det viktigt att samordningen sker med utgångspunkt från de lokala förutsättningarna och att de olika organisationernas specifika erfarenheter tas till vara. Det görs bäst om insikten om behovet av samordning börjar i den lokala organisationen. Riksdagen bör besluta att

projektet med lokal finansiell samordning övergår i permanent verksamhet som samtidigt ska omfatta hela landet.

Fru talman! Till sist vill jag ta upp frågan om närståendepenning. Vid svår sjukdom kan en närstående vårda en svårt sjuk anhörig i hemmet och därvid erhålla närståendepenning under högst 60 dagar per år. Jag anser att möjligheten till närståendepenning bör utökas till att gälla mer än 60 dagar per år. Därigenom skulle en rad positiva effekter uppnås. Bl.a. skulle inte vården i hemmet behöva avbrytas i ett kanske kritiskt skede. Det skulle också avlasta den offentliga vården både ekonomiskt och personellt. Därför är vårt förslag att regeringen bör återkomma till riskdagen med förslag om ökat antal dagar med närståendepenning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna nr 3, 14, 17, 19, 24 och 26.

Anf. 16 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Birgitta Carlsson angående samverkan och rehabilitering. Jag uppskattar att Birgitta Carlsson pratar mycket om rehabilitering på ett positivt sätt.

I sitt anförande nämnde Birgitta Carlsson FINSAM och SOCSAM. Vi i Vänsterpartiet har studerat FINSAM, och vi anser att det trots allt innebär en begränsad samverkan mellan arbetsförmedlingen och försäkringskassan. Vi vill gärna se andra aktörer som kan arbeta med rehabilitering.

Däremot är vi mycket positiva till FRISAM där det är fler aktörer som kan arbeta med rehabilitering. Vi är rädda för att det annars kan bli en gräddfil för dem som är värdefulla på arbetsmarknaden, att det är de som blir åtgärdade i FINSAM-försöken. Vi vill att alla ska få vara med i rehabiliteringsförsök.

Min fråga till Birgitta Carlsson är hur hon ser på just FRISAM-försöken.

Anf. 17 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! I mitt förra hemlän Skaraborg hade man sådana försök som slog väldigt väl ut. Jag håller med Sven-Erik Sjöstrand om att det är viktigt att fler aktörer kommer in här. Vi måste göra allt som står i vår makt för att se till att rehabiliteringen får ett större utrymme för de personer som är sjukskrivna så att de kommer i arbete.

Detta har vi också föreslagit i vårt särskilda yttrande, där vi har poängterat vikten av att man ökar satsningarna på rehabilitering för att få fler i arbete. Då kan också kostnaderna för sjukskrivningar sänkas – ett utgiftsområde som har ökat väldigt markant under de senaste åren.

Anf. 18 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Fler aktörer kan vara med i FRISAM-försöken. Det kan också innebära att de som är utslitna och som ingen vågar satsa på får vara med. Det är därför som vi tycker att det är värdefullt med FRISAM-försöken.

FINSAM förutsätter att det tas pengar från sjukförsäkringen för att t.ex. korta operationsköerna så att sjukskrivna ska kunna komma tillbaka till arbetet snabbare. I och för sig är detta också behjärtansvärt.

Prot.

1999/2000:46

14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Jag är väldigt glad över att Centern är positiv till de lokala försöken, och jag hoppas att vi tillsammans kan arbeta för att det blir ännu fler sådana försök.

Anf. 19 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tror att vi är ganska överens om vikten av att få fler personer i arbete och att man ska ha stor frihet ute i landet, beroende på förutsättningarna, att använda de medel som finns på mest effektivt sätt. Därför är det viktigt att vi går vidare och låter fler ute i landet få möjlighet att använda sig av de olika typer av försök som har provats och att man ser till att de blir permanenta.

Anf. 20 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Socialförsäkringarna är ett av de viktigaste inlagen i ett bra välfärdssamhälle. Vi tycker att det är extra angeläget att det finns sunda och vettiga principer för våra socialförsäkringar. En sådan utgångspunkt är just att de är sociala på det viset att de omfattar alla, i vissa fall alla med anknytning till arbetsmarknaden och i vissa fall många fler.

En annan viktigt utgångspunkt är att socialförsäkringarna just är försäkringar. Det handlar om att sprida kostnaderna för risker. I sjukförsäkringen gäller det risken mellan dem som ofta drabbas av sjukdom och dem som har förmånen att vara friska, inom den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen – som vi tyvärr inte har – handlar det om dem som ofta blir arbetslösa och dem som sällan blir det samt inom ålderspensionssystemet gäller det dem som lever länge och dem som lever kortare tid.

De nuvarande socialförsäkringarna brister på flera punkter. En sådan punkt är just försäkringsmässigheten. Det finns inga riktigt raka rör i sjukförsäkringen. Det har bl.a. att göra med att det tas ut avgifter på hela lönesumman, fast det inte – om det inträffar ett inkomstbortfall – betalas ut någon ersättning annat än på den del som ligger under ett visst tak, i dagsläget mellan 22 000 och 23 000 kr i månaden, vilket är den översta gräns som man kan räkna inkomstprocenten på.

Det där är egentligen något oerhört märkligt. Vi har kritiserat det i många år. Vi är förvånade över att socialdemokraterna så envist fasthåller vid den här principen. Samtidigt som de förklarar sig vara lika stora anhängare av socialförsäkringarna som vi liberaler, slår de vakt om ett system där försäkringspremier tas ut på inkomster i samband med att händelser inträffar som visar sig vara oförsäkrade.

Vi har föreslagit i vår reservation nr 4, som jag yrkar bifall till, några grundläggande principer för socialförsäkringarna. Vi har pekat på att det är önskvärt att de blir självständigare i förhållande till statsbudgeten.

Vi pekar också på behovet av en bred överenskommelse mellan de politiska partier som vill vara med och sluta en sådan för att få någonting liknande det som vi lyckades åstadkomma inom ålderspensionssystemet i den pensionsarbetsgrupp som efter ett par års arbete lyckades lägga fast grunderna för reformering av de största av socialförsäkringarna, nämligen ålderspensionen.

Ser vi på sjukförsäkringarna i övrigt är det en mycket alarmerande utveckling på det viset att människor tycks bli mer och mer sjuka och kostnaderna därför förstås stiger. Det som regeringen hittills har gjort i den här delen är att utse en utredare som ska titta närmare på frågan, och

under tiden stiger kostnaderna. Jag skulle gärna vilja veta om regeringen inte tycker att det finns anledning till något snabbare åtgärder än att tillätta en utredning som ska pågå ganska länge.

En annan viktig fråga är hur vi använder de medel som finns inom sjukförsäkringen. Jag tänker då närmast på de försöksverksamheter som vi har haft med samverkan mellan olika organ i samhället. Det första av dessa samverkansförsök var den s.k. FINSAM-modellen, som prövades åren 1993–1997, och därefter en samverkan som också kunde inkludera socialtjänsten. Dessa två modeller, som med bokstavsförkortningar brukar kallas för FINSAM och SOCSAM, skiljer sig tydligt, fru talman, från det som i debatten här i dag och på andra håll har kallats för FRISAM.

Den stora skillnaden är inte, som Sven-Erik Sjöstrand nu tycks tro, att döma av hans inlägg alldeles nyss, vilka som får ingå i det hela, utan den stora skillnaden är att det finns ekonomiska incitament inom de två första, FINSAM och SOCSAM, medan däremot de ekonomiska incitamenten är mycket begränsade inom de s.k. FRISAM-försöken.

Även om det gång på gång sägs från denna talarstol, så sent som i dag, att det råder bred enighet om detta, är det ju inte så. Sanningen är ju den att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet upprepade gånger har röstat i denna kammare för att förhindra en fortsättning av FINSAM-försöken efter 1997. De har inte fått fortsätta efter 1998 på de ställen de fanns, och de tillåts än i dag inte i landet i dess helhet. Jag ska återkomma till frågan i slutet av mitt anförande.

Frågan om FINSAM kan man ta ställning till i dag, nämligen genom att rösta för reservation nr 17, eller i morgon om det möjligen är då som voteringen äger rum.

En annan reservation som jag vill yrka bifall till är reservationen nr 19, som handlar om de skillnader som tycks finnas mellan de rehabiliteringsmöjligheter som erbjuds män och kvinnor. Vi har från vår sida föreslagit extra medel för att försöka komma till rätta med fusk i och överutnyttjande av våra sjukförsäkringar. Det är ju speciellt angeläget för dem som är stora anhängare, som vi, av socialförsäkringarna att de verkligen används på bästa möjliga sätt.

Fru talman! En tung och viktig fråga som togs upp när vi försökte lägga fast våra ramar här i kammaren i november månad gällde frågan om hur man borde hantera trafikolyckor. Det är ett område där jag är lite förvånad över att man är så obenägen från majoritetens sida att göra förändringar. Det förslag som har lagts fram från vår och andra partiers sida här i kammaren har handlat om det ganska enkla, att man skulle få bära en större del av kostnaderna där de hör hemma, dvs. på trafikens område. Den del vi nu har talat om är inkomstbortfallet som drabbar de människor som drabbas av olyckor i trafiken. Jag skulle tycka att det vore intressant att i den efterföljande debatten få höra, möjligen av utskottets ordförande eller av statsrådet som glädjande nog är med oss i debatten, vad det är som gör att man så envist vill säga nej till tankegången om att kostnaderna ska hamna på rätt ställe i stället för, som i dag, på ett mer anonymt ställe.

Fru talman! Vi har ju pläderat för en bred överenskommelse. Vi har tyckt att erfarenheterna från pensionsarbetsgruppens arbete 1991–1994 var positiva och att man borde kunna pröva detta igen. Även om det förstås i dessa frågor, liksom i ålderspensionsfrågan, finns betydande

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

skillnader mellan partierna, borde man försöka eftersträva en bred uppgörelse.

Jag tycker att det var intressant att lyssna på Gustaf von Essen och moderaterna i dag. Jag tyckte att det fanns flera inslag i hans anförande som antydde att det skulle kunna finnas utrymme för en bred uppgörelse om grunderna för sjukförsäkringen.

Fru talman! Jag har två frågor till statsrådet för socialförsäkringsfrågor.

Den första är om hon är beredd att ta initiativ till ett försök att nå en bred uppgörelse om de återstående socialförsäkringsfrågorna.

Den andra är frågan om hon är beredd att ompröva den mycket negativa inställningen till att låta de landsting, kommuner och försäkringskassor i landet som vill använda sig av FINSAM- och SOCSAM-modellerna få göra det. Eller ska vi tvingas vänta minst ytterligare tre år utöver de två år som vi hittills har väntat?

Anf. 21 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Jag har en liten fråga till Bo Könberg. Jag tror att alla vi i socialförsäkringsutskottet tycker att det är viktigt att samhällsmedborgarna ska ha tilltro till socialförsäkringarna, att medlen ska användas förnuftigt och att ingen ska missbruka försäkringarna.

Vi i Vänsterpartiet tror inte att det förekommer så mycket fusk och överutnyttjande, utan vi tror att de flesta som är sjukskrivna är sjuka. Men jag vet, Bo Könberg, att ni i er motion räknar med att det blir en besparing på grund av effektivare kontroll med 500 miljoner kronor. Är det verkligen så, Bo Könberg, att fusket är så utbrett?

Anf. 22 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Vi har såväl vad gäller sjukförsäkringen som förtidspensioneringen pekat på att vi tror att det finns möjligheter att minska kostnaderna. Det är speciellt angeläget i ett läge då de ökar i stor utsträckning. Vi har då pekat på att man borde skärpa kontrollen både vad gäller fusk och överutnyttjande inom de här områdena och också, som jag var inne på i mitt anförande, att tillåta FINSAM-modellen. Där skiljer Sven-Erik Sjöstrand och jag oss åt. Sven-Erik Sjöstrand tillhör ett parti som har motverkat och sett till att man inte tillåts att använda en modell som på de håll de har använts har lett till betydande besparingar.

Besparingarna i FINSAM-modellen enbart vad gäller försöksområdena pekar på mycket stora belopp. Skulle man räkna upp dem till riksnivå handlar det på den gamla nivån om någonstans mellan 2 och 3 miljarder om året. Den totala besparing som bör kunna uppnås både genom en ökad kamp mot fusk och genom att tillåta FINSAM-modellen kommer säkert väl att täcka de belopp som Sven-Erik Sjöstrand nämnde.

Anf. 23 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Genom en viss teknik kan man få folk att tro att det förekommer mycket fusk och överutnyttjande inom socialförsäkringen. Om man bara upprepar det tillräckligt ofta och låter massmedierna få ta del av det man säger kan det bli så att våra samhällsmedborgare också tror att det är så.

Under början av 90-talet, då karensdagarna kom, hade vi många diskussioner om fusk och om en ökad kontroll. Så här i efterhand kan man se att anledningen till att sjukskrivningarna ökade på 90-talet hade andra orsaker.

Som sagt var: Vi tror inte att man kan göra de här besparingarna. Jag tror också att det är viktigt att vi litar på våra medborgare i Sverige.

Jag har varit löntagare i 25 år. Om man jobbar på ett företag och sjukskriver sig därför att man känner sig sjuk, så blir man verkligen kontrollerad. Man får ringa till sin arbetsplats. Man blir kollad av sina kamrater som helst vill att man ska jobba. Och man behövs naturligtvis på jobbet, speciellt när kraven har ökat på det sätt som de har.

Vi gör bedömningen att det inte går att tjäna så mycket som 500 miljoner på att öka kontrollen, och det behövs nog inte heller.

Anf. 24 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det är inte så att vi från Folkpartiet liberalernas sida hävdar att det finns ett omfattande missbruk eller fusk inom våra socialförsäkringar. Däremot konstaterar vi att det finns ett sådant, vilket förstås är tråkigt, och att det är angeläget att få det så litet som möjligt. Alla försäkringar, såväl socialförsäkringar som privata försäkringar, har förstås det problemet att de kan missbrukas.

Om man nu ser på de belopp som är inblandade i det hela, så kostar vår sjukförsäkring snart bortemot 30 miljarder om året och förtidspensionerna ca 40 miljarder om året. De nivåer som frågeställaren upprör över att vi har föreslagit besparingar på, bör räcka fuller väl, tror jag, om man anbefaller såväl metoder mot fuskbekämpning som tillåtande av en effektivare användning inom ramen för FINSAM.

Sven-Erik Sjöstrand nämnde frågan om karensdagar. Det är väl bara att peka på de förändringar man gjorde i början av 90-talet. Det var utifrån ett läge där vi i praktiken hade 100 % i ersättning från den första dagen. Den första förändringen gjordes, tror jag, av statsrådet Thalén våren 1991. Man försämrade ersättningen under de tre första dagarna från 100 % till 75 %. Det blev en mycket snabb minskning i sjukskrivningen från en nivå som låg mycket högt. Det är klart att såväl ersättningsnivåer som en vilja att bekämpa missbruk kan leda till resultat, när vi nu talar om belopp på tiotals miljarder.

Anf. 25 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Statsrådet! Ärade utskottskamrater! Det här är århundradets sista budgetdebatt, och det är stora ord som alla talar om: solidaritet, rättvisa, generell, välfärd, välfärdssamhälle, trygghet.

Jag roade mig i går kväll med att slå upp de här orden. Vi har ju en så förnämlig ordbok i vår dator. Jag slog upp dem för att riktigt se vad de betyder.

Solidaritet är en känsla av samhörighet med och beredvillighet att stödja och hjälpa andra människor. Sedan stod det inom parentes: särskilt sådana som tillhör den egna gruppen. Och det var ju lite tänkvärt, kanske. Det betydde också gemensam ansvarighet ekonomiskt.

Rättvisa är ett tillstånd där inblandade parter behandlas lika. Generell betyder något som berör allt och alla. Välfärd är det att någon har det bra. Välfärdssamhälle är ett samhälle som strävar efter att alla medborgare får

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

materiell välfärd och social och ekonomisk trygghet. Trygg är lika med att vara fri från oroande och eller hotande inslag. Det kan vara att man är säker på att få behålla det man har.

Jag tror det var Desirée Pethrus Engström som sade: Ingen ska behöva vara rädd. Och så är det.

Kruxet med dagens socialförsäkringssystem är att det inte är alldeles generellt, inte alldeles rättvist och inte alldeles tryggt. Precis som många här säger går det inte längre att bara lappa och laga.

Det som skiljer Miljöpartiet från alla övriga partier är att vi förespråkar ett grundtrygghetssystem som i det långa perspektivet inte är relaterat till inkomst. Relaterar man till inkomst finns det alltid grupper som faller emellan, t.ex. projektarbetare och studenter. Det är olika grupper som inte lyckas ta sig in i socialförsäkringssystemet över huvud taget om man inte har förmågan, turen eller kontakterna att ta sig in i ett arbete.

Miljöpartiet har den här gången inte skrivit en stor allomfattande motion i det här ämnet som vi brukar göra. Men vi har motioner som pekar på grupper som ramlar mellan stolarna, t.o.m. trots att man har arbete. Det är motioner om t.ex. kulturarbetare och om Läkare utan gränser.

Precis som har sagts tidigare i den här talarstolen skenar kostnaderna i väg och det kan man också läsa i såväl propositionen som i betänkandet. Vi ser fram emot och vill försöka skynda på de undersökningar och analyser som har aviserats. Vi vill påminna om att de ska ske förutsättningslöst.

Vi kan läsa att den arbetslivsinriktade rehabiliteringen inte fungerar tillfredsställande. Försäkringskassorna har inte lyckats möta den ökade sjukfrånvaron med ökad aktivitet inom rehabiliteringsområdet. Hade jag haft mycket att säga till om i utskottet hade jag velat skriva dit: Det här är skandal. Men man kan inte skriva sådana ord i ett betänkande.

Rehabilitering är mycket viktigt. Det är ett förebyggande arbete. Likaså är arbetsskadeförsäkringarna viktiga. Jag hoppas att det blir något bra av det arbete som regeringen håller på med.

Nu går vi in i ett nytt sekel. Ska vi kunna tala om solidaritet, rättvisa och trygghet på riktigt krävs en enorm satsning och ett stort engagemang. I samband med vårbudgeten drog Bosse Könberg en parallell till pensionsuppställningen, liksom även i dag. Då tyckte jag att det var en dålig liknelse eftersom jag tyckte att produkten inte var så bra. Men i dag håller jag med. Det var rätt lustigt att innan Bosse Könberg talade om vår samverkan och om en gemensam satsning hade jag redan skrivit ned det.

Det kanske är den enda lösningen, för nu är det fara å färde. Det gäller människor och det gäller statsbudgeten. Vi måste förmodligen göra någonting tillsammans, annars går det åt pipsvängen.

En sak som också oroar mig mycket är den nya datasatsningen. Den ska finansieras genom lån. Lånen i sin tur ska finansieras genom en avgång av drygt 40 % av personalen på försäkringskassorna. Det har aviserats. Det sker innan man har hunnit hämta hem investeringsvinsten. Vi måste faktiskt alla tillsammans se till den här tickande bomben inte smyger i väg och detonerar.

Fru talman! Jag är jätteglad att vårt statsråd Ingela Thalén är här i dag. Jag vill gärna höra om vår oro stämmer överens beträffande den oerhörda vidden och det stora allvaret i den här frågan. Vi kanske nu tillsammans anser att det är allvarligt. Vi kanske t.o.m. anser att det finns

en chans att gemensamt ta itu med det här. Vi är ändå överens om att rehabilitering är viktigt, att samförstånd är viktigt. Vi kanske kan hitta på något annat än FINSAM, SOCSAM och FRISAM, så att det inte går prestige i det. Vi kanske kan komma fram till något tillsammans.

Jag yrkar bifall till reservation 5 under mom. 1.

Anf. 26 BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Sverige är ett bra land att leva i om man gillar jämlikhet och jämställdhet. Det kan jag påstå trots att vi har gått igenom ett 90-tal med stora ekonomiska och välfärdspolitiska påfrestningar.

Välfärdssystemen har visat sig vara stabilare än vad många trott.

Trots kris har kvaliteten på välfärdstjänsterna i stort sett kunnat upprätthållas. Men vi är medvetna om att de som behöver välfärdens tjänster bäst har varit de som drabbats mest under 90-talets besparingar.

Men tack vare ett mycket framgångsrikt ekonomiskt saneringsarbete har vi under de två senaste åren återigen kunnat skapa utrymme för förbättringar av välfärden.

Låt mig bara ta några exempel. Det gäller bl.a. extrapengarna till skolan, vården och omsorgen. Det handlar om totalt 25 miljarder som kommer kommuner och landsting till del. När vi har fått fler i arbete har också skatteunderlaget förbättrats, vilket även det har gett ytterligare resurser till kommunerna.

Vi har kunnat höja ersättningsnivåer från 75 % till 80 %. Vi har höjt barnbidragen med 100 kr. Och vi har också kunnat räkna upp pensionerna utifrån hela basbeloppet.

I årets budget tas det nya steg för att utveckla och förbättra välfärden. Och vi socialdemokrater ser det nu som viktigast att prioritera barnfamiljerna och förbättra deras ekonomiska situation.

Men visst finns det härutöver ytterligare förbättringar att genomföra. Visst måste vi göra mer för att få tillbaka tilltron och tilliten till systemen. Och visst måste vi genom en rad olika insatser se till att de som inte tagit sig in i våra välfärdssystem ges en möjlighet att få ett jobb, en praktik, en utbildning, så att de också kan kvalificera in sig i våra gemensamma system.

I dag och under de kommande åren finns det förutsättningar att stabilisera och utveckla välfärden i framtiden.

I den här debatten, som ju är seklets sista inom välfärdsområdet, tycker jag att det finns anledning att se tillbaka något på de årtionden som nu snart ligger bakom oss.

Under det gångna århundradet har Sverige tagit steget från ett fattigsamhälle till ett välfärdssamhälle. Det framgångsrika arbetet för att skapa välfärd åt alla har gjort Sverige till ett av världens mest jämlika och jämställda länder.

Men det förtjänar också att påpekas att de verkligt stora stegen för välfärden togs under senare delen av seklet, från mitten av 50-talet och framåt. Den svenska välfärdsmodellen är således ett ungt projekt – inte någonting som är gammalt och förlegat, som en del debattörer påstår. Det handlar om ett modernt system som först nu verkar fullt ut.

Vi måste komma ihåg att många viktiga välfärdsreformer kom så sent som på 70-talet och 80-talet. Det är först nu som vi ser ATP-reformen verka fullt ut.

Prot.

1999/2000:46

14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Socialdemokraternas kamp för trygghet och jämlikhet tog sig tidigt uttryck i valet av välfärdsmodell – en modell som bygger på inkomstbortfallsprincipen som ger standardtrygghet, en välfärdsmodell som bygger på att alla är med i ett gemensamt system där alla deltar och vi har en omfördelning av resurser och risker över livet och mellan olika grupper i samhället, ett system som är solidariskt och rättvist där de som är mer privilegierade än andra solidariskt delar med sig och där de som jobbar i arbeten som sliter på kropp och själ har lika möjligheter till ersättning och vård som de som har jobb som är stimulerande och berikande, ett system som omfattar direktörer och vårdbiträden, hemmafruar och IT-experter.

Det val som vi gjort har visat sig vara mycket framgångsrikt.

I olika jämförande studier som man kan göra i ett internationellt perspektiv är det svenska valet av modell ett system som skapar de bästa förutsättningarna för jämlikhet och jämställdhet. Det val av modell som vi gjort har haft en avgörande betydelse för välfärdssamhällets framväxt, för sysselsättningen och för tillväxten.

Grundpelarna i de svenska socialförsäkringarna har varit, och är, arbetslinjen, trygghet i en föränderlig värld, jämlikhet och jämställdhet.

Detta val av principer för välfärdens uppbyggnad kommer också att ligga till grund för den nödvändiga och ständigt pågående utvecklingen och förnyelsen av socialförsäkringarna.

Vi lever i ett samhälle som ständigt förändras och utvecklas. Villkoren på arbetsmarknaden förändras och våra socialförsäkringar måste naturligtvis utvecklas i takt med dem.

De demografiska förändringarna, den åldrande arbetskraften, som vi kommer att se framöver visar tydligt hur viktigt det är att vi håller fast vid de grundläggande principerna för socialförsäkringarna där arbetslinjen hör till det centrala.

För ett par veckor sedan kunde vi ta del av den prognos som Arbetsmarknadsstyrelsen gör över sysselsättningen. Inte sedan det började föras statistik 1965 har sysselsättningsutvecklingen varit bättre. Vi räknar med att få 200 000 fler jobb under de tre åren 1998–2000. Med den utveckling som vi ser framöver, 2001 och 2002, kommer vi redan 2002 att uppnå regeringens och socialdemokraternas mål om att 80 % av befolkningen i åldern 20–64 år ska vara sysselsatt. Det är två år tidigare än vad vi trodde var möjligt när målet sattes.

Arbetslösheten kommer på årsbasis att vara nere på 5,5 %. I slutet av år 2000 kommer arbetslösheten att vara drygt 4 %. Det innebär att det mål som vi satt upp om 4 % arbetslöshetsnivå år 2000 kommer att överstridas, enligt de prognoser som vi har, med 17 000 personer.

Hur många var det inte som stod i talarstolen här i kammaren och inte trodde att detta skulle vara möjligt? Hur många var det inte från Moderata samlingspartiet och även från en del andra borgerliga partier som stod just här i talarstolen och raljerade över både vårt arbetslöshetsmål och vårt sysselsättningsmål?

Nu ser vi att det går åt rätt håll och att vi har en positiv utveckling. För vårt välfärdssamhälle är det helt avgörande att vi kan komma tillbaka till den fulla sysselsättningen.

Det är nämligen de många i arbete, både kvinnor och män, som är det som bär upp vårt välfärdsbygge. 90-talet har visat oss inte bara konse-

kvenserna av en ekonomisk misshushållning utan också de konsekvenser som arbetslösheten för med sig. Det är inte bara individer som har drabbats hårt. Vi har ju också sett hur viktigt det är för vår välfärd att vi har hög sysselsättning. Därför kan vi naturligtvis inte ha välfärdssystem som inte stimulerar till arbete.

Den generella välfärden, som omfattar alla, som bygger på inkomstbortfallsprincipen och som är gemensamt finansierad, är helt enkelt en helt genial välfärdsmodell. Den ger rättvisa och jämlikhet. Den ger trygghet och också frihet. Den omfördelar över livet och mellan olika grupper i samhället. Den främjar rörlighet och ger ett större arbetsutbud och därmed högre sysselsättning och högre tillväxt.

Mot detta står framför allt det moderata alternativet med sin, som de säger i motionen, ”övergripande reform av socialförsäkrings- och bidragssystemen”. Nya lösningar ska skapas som ökar ”försäkringsmässigheten”. Ut ur budgeten ska socialförsäkringarna. Finansieringen ska ske genom fondering. Vidare säger man: Effekterna av ersättningsnivåer, kvalifikationsregler och krav på motprestationer ska undersökas.

Vad innebär detta, Gustaf von Essen – effekterna av ersättningsnivåer, kvalifikationsregler och krav på motprestationer ska undersökas?

Ja, vad det kan handla om framgår av det moderata förslaget till budget för nästa år. Det är det som är alternativet till vad som gäller för oss socialdemokrater.

Det handlar om ytterligare en karensdag, om sänkt ersättningsnivå från 80 % till 75 % och om att ersättningen ska beräknas på inkomsterna under de senaste två åren. Det leder till lägre ersättningar, framförallt för unga som inte riktigt har kommit in på arbetsmarknaden, men också för vanliga löntagare. Genom att räkna upp med basbeloppets ökning drabbas framför allt de långtidssjukskrivna. Vidare säger man att genom ökad kontroll får vi färre förtidspensionärer.

Visst sparar man pengar med det alternativet. Visst sparar Moderaterna pengar. Det handlar om 12 miljarder nästa år, 15 miljarder år 2001 och 18 miljarder år 2002.

Vilka är det då som får 12 miljarder mindre nästa år, Gustaf von Essen? Är det vi här i riksdagen? Är det den välbetalda och välutbildade arbetskraften? Eller är det kanske allergikerna eller de funktionshindrade som ofta är sjuka? Eller är det de ungdomar som ännu inte fått fast jobb utan får gå runt på tillfälliga jobb? Eller är det deltidsarbetande kvinnor i lågbetalda yrken, ofta med en osäker anställning?

Vem är det alltså som får 12 miljarder mindre nästa år?

Jag utgår från att ni, när ni lägger fram era förslag, gör riktiga konsekvensanalyser, där det klart framgår vem som drabbas. Några svårigheter att ge besked förväntar jag mig inte.

Jag skulle avslutningsvis vilja knyta an till det jag började med, att Sverige är ett bra land att leva i om man gillar jämlikhet och jämställdhet. Det har det blivit därför att vi ett arbetsamt folk som har arbetat sig ur fattigdomen – det är därför som vi också har en hög sysselsättningsgrad för kvinnor – och därför att kvinnors och mäns gemensamma arbete utgör en stabil grund för vårt välfärdssamhälle.

Sverige har blivit ett bra land att leva i därför att vi socialdemokrater fört en politik som fördelat den tillväxt som svenska folket skapat på ett rättvist och likvärdigt sätt. Det är jag stolt över, men samtidigt ser jag att

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

det finns mer att göra för att utjämna klyftor mellan människor. Det kräver mer av jämlikhet, inte mindre.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till hemställan i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 1 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 27 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Velfärd skapas ju inte av velfärdssystemen. Den skapas av arbete, sparande, innovationer och tillväxt. Det tror jag att Berit Andnor och jag kan vara överens om. Den skapas inte av velfärdssystemen i sig utan av just arbete och skapande. Det har inte utmärkt svenskt ekonomiskt liv sedan 1970–1975 jämfört med andra länder. Vi har dalat i velfärdsindex från tredje plats till 17–19:e plats, låt vara att vi brett ut det lite bättre än kanske en del andra länder, men vi har en för låg tillväxt för att göra velfärdsstaten riktigt stark och tydlig.

Arbetslinjen har inte heller riktigt tagit sig uttryck på rätt sätt. Vad tycker Berit Andnor att vi ska göra med de människor som i dag inte får den rehabilitering som de har rätt att fordra därför att socialdemokraterna inte tycks avsätta resurser och engagera sig för dessa människor tillräckligt? Det enda man gör är att låta dem vänta på att det ska komma en statlig utredning någon gång nästa år. Vad tänker Berit Andnor göra nu för att få en rehabilitering som går direkt till de människor som verkligen är i behov och lider illa?

Det är bra att vi har en högkonjunktur. Och det är bra att det därför finns en ökad sysselsättningsgrad. Där är jag helt överens. Jag tycker att det har gått klart bättre än vad vi hade anledning att förmoda för ett par år sedan. Det är bra att verkligheten är bättre än prognoserna. Men det kan också bli tvärtom när det går nedåt till en ny lågkonjunktur. Då måste vi ha beredskap. Därför är det bra att redan nu diskutera strukturella förändringar av sociala velfärdssystem och inte vänta. Är Berit Andnor intresserad av det? Hon har själv sagt att man egentligen borde höja basbeloppstaket 7,5 %, men det nämnde hon inte i sitt anförande. Det kanske inte passade in i demagogin?

Anf. 28 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Det går inte bara bra, Gustaf von Essen, det går fantastiskt bra. Vi har en sysselsättningsökning som jämfört med övriga länder i Europa ligger avsevärt högre. Dessutom har vi en tillväxt som överskrider den man har ute i de flesta länder i Europa.

Jag är lite förvånad över att Gustaf von Essen som representant för Moderaterna tar upp frågan om tillväxt. Det var ju under de år i början på 90-talet då Moderata samlingspartiet tillsammans med de övriga borgerliga partierna satt i regeringsställning som vi inte hade någon tillväxt i detta land. Det var ju under de åren som Sverige framför allt hamnade efter i den s.k. tillväxtliga. Det var under de åren som vi trillade ned den ena positionen efter den andra.

När det gäller arbetslinjen vet vi vad moderaterna tycker. Det står i er reservation. Ni kallar det arbetslinje när ni inför ytterligare karensdagar, sänker ersättningsnivåer, försämrar beräkningsunderlaget. Ni vill tvinga folk i arbete även om man är sjuk. Det är den moderata arbetslinjen.

Varför säger ni inte, när ni nu ska spara 12 miljarder för nästa år, att det handlar om att ni vill sänka skatterna? Då måste någon betala. Vem, Gustaf von Essen, är det som ska betala dessa 12 miljarder? Jag ställde den frågan inledningsvis. Jag väntar fortfarande på svar.

När det gäller strukturella förändringar i socialförsäkringssystem kan jag säga att såsom jag ser det finns det inga förutsättningar att över huvud taget kunna föra en diskussion mellan Moderata samlingspartiet och oss i de frågorna.

Anf. 29 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Det är synd att Berit Andnor omedelbart ska gräva ned sig i skyttegravan och sjunga traditionalismens lov i något polemisk ton. Jag har i mitt anförande försökt att öppna för en dialog för att se om det finns förutsättningar. Vi får hoppas att statsrådet är mera benägen att diskutera i de termerna.

Den välfärd som skapades under 70- och 80-talet skedde med hög inflation och låg tillväxt och med alltmer urholkad ekonomi. Vi devalverade oss fram genom tillvaron. Den uppblåsta högkonjunkturen på 1980-talets slut resulterade i en krasch som började tydligt och klart innan Moderaterna och de övriga borgerliga partierna tog över regeringsansvaret. Att få ärva ett sådant rättbo 1991 var inte kul.

Nu tycker jag att vi ska se framåt. Vi har presenterat våra budgetförslag här i riksdagen som innebär en helhetssyn, där socialförsäkringarna är en del av en helhet. Vi tror att helheten är det viktigaste. Vi räknar med att våra förslag skulle kunna ge ett bättre utfall för människorna när det gäller både trygghet och välfärd, om man ser sakerna som en helhet. Skattesänkningar är en av de viktigaste åtgärderna för framtiden. Det är ingen tvekan om den saken.

Hur är det nu med basbeloppet? Är det så att Berit Andnor vill ha det kvar som det är nu, eller ska man höja det? Ska man tillåta en ökad försäkringsmässighet i försäkringarna? Kan man tänka sig att diskutera en modernisering och strukturella reformer eller inte? Eller ska vi bara fortsätta i något slags malande socialdemokratisk ton från 70- och 80-talet?

Anf. 30 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Jag väntar fortfarande på svar på min fråga som jag ställde i mitt inledningsanförande. Jag noterar att jag inte får något svar. Jag får inget svar från Moderata samlingspartiet om vem det är som drabbas av besparingen på 12 miljarder nästa år. Inte heller vem som ska betala besparingarna 2001 och 2002, då besparingarna ökar. Varför inte vara tydlig? Varför säger ni inte som det är, att syftet med den moderata politiken är att sänka skatterna? Ska man sänka skatterna måste man skära ned. Och då skär man ned ganska rejält i socialförsäkringssystemet. Man inför en karensdag, sänker ersättningsnivån och genomför en rad andra försämringar. Det måste man göra för att få det att gå ihop, eller hur Gustaf von Essen? Varför inte säga det?

Jag gräver inte ned mig alls när det gäller diskussionen med andra politiska partier, men för att det ska finnas förutsättningar att föra en diskussion och förhandlingar måste det naturligtvis finnas någonting att börja diskutera utifrån. Enligt min uppfattning skiljer sig grundvärderingarna så radikalt mellan Moderata samlingspartiet och socialdemokra-

tin, att jag inte kan se att det finns några förutsättningar att över huvud taget kunna diskutera inom det område som ändå är en av kärnorna i det svenska välfärdssamhället.

Vi vill slå vakt om inkomstbortfallsprincipen, som ska ge standardtrygghet. Det innebär också, som svar till Gustaf von Essen, att jag tycker att det är oerhört viktigt att prioritera frågan om att höja taket i sjukförsäkringen. Men det måste naturligtvis vägas av mot en del andra angelägna reformer som vi också funderar på.

Anf. 31 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det fanns ju många olika inslag i Berit Andnors inlägg. En del var mer polemiska, riktade mot ett annat parti här i kammaren, och en del var mer beskrivande när det gäller både egna värderingar och annat.

Vad gäller historiken var det ju lite märkligt att höra skryt om att man, för att ta ett exempel ur högen, hade höjt ersättningsnivån i socialförsäkringarna från 75 % till 80 %. Det är ju sant, men det Berit Andnor glömde nämna var att man tvärtom sina vallöften dessförinnan hade sänkt dem från 80 % till 75 %. Likaså var en del andra av de saker som räknades upp sådant där man återgick till det läge som fanns innan och som man så mycket hade kritiserat. För det var ju så att i valrörelsen 1994 var 80 % en skandal sett från socialdemokratisk sida. Nu är det något man skryter med. Men det är ju större glädje i himlen över den som omvänder sig än över den som kanske haft rätt lite längre.

Jag hade ett par frågor till Berit Andnor. Den ena snuddar vid det som Gustaf von Essen hade uppe vad gäller taket. Jag förstod nu på det sista svaret att Berit Andnor vill arbeta för att man ska ha ett högre tak i systemen. Min fråga gäller egentligen det fundamentala för dem som tycker om försäkringar – och dit räknar jag Berit Andnor, mig själv och en hel del andra. Den gäller nämligen att man förstås inte ska ta ut premier där det inte finns någonting som tillåts försäkras.

Den princip som fanns i början på sjukförsäkringen, och i början på ATP, var att man inte tog ut avgifter ovanför förmånstaket. Är denna princip, som uppenbarligen var bra nog för Gunnar Sträng, Torsten Nilsson och Tage Erlander, bra nog för Berit Andnor? Det är min första fråga.

Den andra frågan gäller det som många av oss som gillar socialförsäkringar skulle vilja uppnå, nämligen att de blir mer fristående från statsbudgeten, att de blir mer självständiga och att det inte blir så att man ingriper i försäkringen när det exempelvis är problem på annat håll i statsbudgeten. Jag trodde tidigare att Berit Andnor och jag låg nära varandra i den frågan, men nu tyckte jag mig uppfatta en indirekt skepsis på den punkten. Det är därför jag ställer frågan: Tycker Berit Andnor att man ska försöka göra socialförsäkringarna, inklusive den stora ålderspensionen, något mer fristående?

Jag ska återkomma lite senare med nästa fråga.

Anf. 32 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Jag tror, Bo Könberg, att det när det gäller de allmänna principerna finns en stor överensstämmelse mellan oss i fråga om de

grundläggande värderingarna. Det tycker jag naturligtvis att vi ska vara glada för, ta vara på och arbeta tillsammans med framöver.

Däremot måste jag säga att jag reagerar lite grann inför den inledning som Bo Könberg gör när han kallar det jag beskriver om verkligheten för skryt. Jag måste säga att jag blir lite förvånad. Bo Könberg har ju varit ansvarig minister i en borgerlig regering och vet mycket väl hur situationen var när den socialdemokratiska regeringen kom tillbaka till makten 1994. Från en av de ansvariga i den borgerliga regeringen tycker jag att det var ett märkligt uttalande, det måste jag säga.

Det är ju så att Bo Könberg tillsammans med de övriga i den regering som ledde Sverige då är ansvarig för att vi har tvingats genomföra en rad mycket stora nedskärningar inom den gemensamma sektorn. Det är något vi har tvingats till – ingenting som vi har önskat. Det är något som vi har tvingats till för att vi vill bevara en välfärd även i framtiden. För vår del handlar det ju om att utveckla, förbättra och stabilisera de välfärdssystem vi har utifrån de principer och värderingar som vi som socialdemokrater står för.

När det gäller taket i sjukförsäkringen säger jag som jag sade tidigare: Det är naturligtvis en viktig fråga. För mig är den oerhört central. Jag tror att det är oerhört viktigt för legitimiteten i systemet att vi någon gång ska kunna höja det taket. Men det måste naturligtvis prioriteras gentemot alla andra mycket angelägna reformer som vi står inför. Men när det gäller principerna är detta oerhört viktigt.

Anf. 33 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Berit Andnor gör nu som alla socialdemokrater i den här kammaren när de känner sig pressade i talarstolen. Då börjar de tala om hur det såg ut i budgeten 1991–1994. Det är ett ämne som jag mycket gärna diskuterar med Berit Andnor eller vilken annan socialdemokrat som helst.

Det var ju, som redan har nämnts, så att vi hösten 1991 fick ta över en ekonomi som i princip befann sig i fritt fall. Det var den värsta lågkonjunktur vi har haft i vårt land sedan 30-talet. Det fick vi göra, och vi fick flera gånger lägga fram förslag till besparingar som Berit Andnors partivänner gång på gång motsatte sig i denna kammare. Några av dem var jag inblandad i själv. I fråga om karensdagen i sjukförsäkringen fick vi länge arbeta mot Socialdemokraterna innan vi lyckades få en uppgörelse. I fråga om arbetsskadeförsäkringen röstade man i praktiken emot alla förändringar. Glädjande nog kunde vi dock göra upp om den stora ålderspensionsreformen.

Men det jag ville diskutera med Berit Andnor gällde taken, och det gällde frågan om självständigheten i socialförsäkringarna. På den punkten säger Berit Andnor att hon kan tänka sig att höja taket någon gång när det finns pengar. Min fråga var egentligen inte den. Min fråga var om vi kan vara överens om att det ska vara samma förmåns- och avgiftstak i socialförsäkringarna på det sätt som det var under de kanske 20–25 första åren som vi hade dem i vårt land. Den frågan vill jag fortfarande ha svar på.

Den andra frågan får jag väl bara upprepa: Tycker Berit Andnor att vi ska ha mer självständiga socialförsäkringar eller inte?

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Den tredje frågan, som jag inte hann ställa, gäller detta: Ska vi inte försöka nå en bred uppgörelse i stället för att ägna oss åt att skälla alltför mycket på varandra? Skillnaden mellan Socialdemokraterna och Moderaterna är kanske inte större i dag än den var 1991 då det gällde ålderspensionsreformen, och det lyckades ändå i det fallet. Varför inte pröva?

Anf. 34 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Det handlar ju inte om att skälla på varandra. Jag blir lite irriterad när jag hör den typen påståenden, särskilt av kolleger i den här kammaren. Vad det handlar om är ju att diskutera politik. Vi har olika värderingar som ligger till grund för de politiska åskådningar vi har. Det är inte att skälla på varandra. Det är att tydliggöra var gränserna går mellan socialdemokratin och Moderata samlingspartiet. Det är avsevärda skillnader i våra grundläggande värderingar, och utifrån det också i den politik som vi vill forma. När vi ser på det alternativ som står mot oss socialdemokrater när det gäller just socialförsäkringsbudgeten så är det ju en helt annan modell man egentligen tänker sig. Och det vi ser i förslagsväg är ju minskade resurser inom det här området.

Det gäller även Folkpartiet liberalerna, som nästa år tänker sig att spara lite drygt tre miljarder kronor. Det är samma sak där: Varför kommer det inte fram i debatten vad det är som Folkpartiet liberalerna ska ge sig på? Vilka är det som ska betala *den* nedskärningen?

När det gäller avgifterna över taket är det ju på det sättet, Bo Könberg, att frågan måste ses i ett helhetsperspektiv. Som jag sade tidigare anser jag att det är oerhört angeläget att se socialförsäkringarna utifrån de principer som vi som socialdemokrater står för. Det handlar om att bevara inkomstbortfallsprincipen, som ger standardtrygghet, för så många som möjligt.

Det finns stor anledning att bevara legitimiteten och solidariteten i systemen. Jag tror att det är en av de absolut viktigaste frågorna vi kan se framöver. Men jag är också medveten om att jag som representant för det socialdemokratiska partiet ska ta ansvar för ekonomin och se till att vi inte hamnar i en situation liknande den som var i början av 90-talet, när Bo Könberg var den som var ansvarig.

Anf. 35 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag har fyra reflexioner och frågor med anledning av Berit Andnors anförande. Det är klart att det går bra för Sverige. Men samtidigt får vi inte glömma att det inte har varit utan smärta för många människor. Vi har dragit ned mycket. Även socialdemokratiska ledare har sagt upp folk inom kommuner och landsting. Det gäller även det område som vi här diskuterar, försäkringskassområdet. Vi får inte glömma bort det.

Det andra är att nuvarande socialförsäkringssystem visst är bra i vissa stycken. Men vi ska inte glömma bort att det finns sämre sidor. Det gäller t.ex. en studerande som inte har lön och som blir gravid. Hon får inte många kronor kvar om hon är hemma och är föräldraledig. Det är ett exempel. Det system vi har i dag ger alltså inget fullgott skydd. Det är inte tryggt för alla. Det finns mer att göra, det ska vi inte heller glömma bort.

Berit Andnor tog också upp jämlikhet och jämställdhet, och det är bra. Vi är på god väg i Sverige. Men när det gäller just utgiftsområde 10, som vi här diskuterar, har vi fört fram flera synpunkter om, och det har även regeringen gjort, att det inte är en jämställd rehabilitering. På det området skulle jag gärna vilja se att vi fick en diskussion om hur vi kan förbättra.

Berit Andnor tog också upp arbetslinjen. Det är viktigt att vi jobbar för arbetslinjen. Men när rehabiliteringen inte fungerar, fungerar inte heller arbetslinjen. Hur ska vi få jämställd rehabilitering och arbetslinjen att fungera? Det är två frågor.

Anf. 36 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Den fråga som jag ställer mig och som alla andra närvarande i denna kammare borde ställa sig efter det inlägget är: Blir det mer av trygghet, Desirée Pethrus Engström, och mindre av smärta för de sjuka om vi inför ytterligare karensdagar, sänker ersättningsnivåer från 80 % till 75 %, ändrar inkomstberäkningarna och tittar tillbaka på de senaste 24 månaderna? Det är Kristdemokraternas alternativ. Vad är det för dubbelmoral?

Vad är det för påstående som Desirée Pethrus Engström gör i ett sådant inlägg? Det är att förespegla att med det kristdemokratiska budgetförslaget skulle det finnas mer av trygghet och rättvisa. Så är det inte, tvärtom. Det handlar om att ge större otrygghet för vanliga löntagare, just för de kvinnor som Desirée Pethrus Engström säger sig värna om.

Det handlar om mer otrygghet för deltidsarbetande kvinnor i lågbetalda otrygga anställningar. Det är vad det handlar om. Varför inte säga det? Varför inte säga att kristdemokraterna minsann inte tvekar när det gäller att sänka ersättningsnivåer och att införa ytterligare karensdagar?

För er handlar det om att nästa år spara nästan 4 miljarder. År 2001 handlar det om ytterligare 6 miljarder, och 6,6 miljarder år 2002. Ni tvekar inte att genomföra de besparingarna. Det är vad kristdemokraternas politik egentligen går ut på, Desirée Pethrus Engström.

Anf. 37 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag kan bara beklaga att Berit Andnor inte vill diskutera de frågor jag tar upp. Jag har sagt att systemet inte är tryggt för alla. Med det menar jag att vi tillsammans måste hitta lösningar för att öka tryggheten i socialförsäkringssystemet. Det är inte tryggt för alla i dag, och det måste vi jobba vidare på. Det är vad jag vill föra fram. Systemet är inte färdigt på något sätt.

När det gäller våra besparingar tror vi kristdemokrater, vilket jag har nämnt här förut, att om vi satsar på rehabilitering sparar vi pengar. Men om vi inte tror på att rehabilitering innebär att vi sparar pengar kan vi lägga ned rehabiliteringsverksamheten. Då behöver inte Berit Andnor anslå några pengar till rehabilitering.

När det gäller den andra karensdagen har vi samma förslag till antal dagar för högkostnadsskyddet, tio dagar på ett år, som regeringen. Vi vet att många låginkomsttagare redan i dag med en karensdag, som ju ni förespråkar, tar semester i stället för att ta ut en karensdag, eftersom det kostar mycket. Visst är det inte någon enkel åtgärd med en karensdag.

Vi tror ändå att i och med att vi föreslår ett högkostnadsskydd med tio dagar, precis som regeringen, kommer vi åt dem som inte är sjuka så många gånger. Det slår mer på dem som är sjuka sällan än på dem som är sjuka ofta.

Anf. 38 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Jag tycker egentligen att det svar som Desirée Pethrus Engström gav talar för sig själv. Det blir väl inte mer trygghet för vanliga löntagare, för ungdomar som går runt på tillfälliga jobb, för kvinnor som har otrygga anställningar och lågbetalda yrken? Vad blir det för trygghet för dem med ytterligare karensdagar, sänkta ersättningsnivåer och förändringar när det gäller beräkningsunderlaget? Ingen alls.

Jag har svårt att förstå kristdemokraternas retorik. För mig är det tydligt att i handling och i alternativ, där vi kan läsa innantill i budgetförslag, står Kristdemokraterna väldigt nära Moderata samlingspartiet. Ni hamnar längre och längre in i den moderata famnen.

Ni tvekar ju inte – det har Desirée Pethrus Engström just nu sagt – att sänka ersättningsnivåerna. Det drabbar naturligtvis dem som ofta är sjuka, dem som har de lägsta inkomsterna och dem som är de minst privilegierade i samhället. Det är de som drabbas av kristdemokraternas politik.

Ni ska spara drygt 3 miljarder nästa år. Sedan pratar Desirée Pethrus Engström om att ge lite extra pengar, 300 miljoner kronor, till försäkringskassorna. Det ska i ett slag ge effekt. Snacka om dynamiska effekter! Jag tror inte på dem, och vanliga löntagare tror nog inte heller på dem.

Kristdemokraterna pratar om etik och moral. Men i handling är det en stenhård högerpolitik som ni egentligen står för.

Anf. 39 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det var mycket som var intressant i det Berit Andnor sade. Jag kan hålla med om en hel del. Men i en sak, som jag tog upp också i mitt förra anförande, står vi en bit ifrån varandra. Det gäller att trygghetssystemen hela tiden ska bygga på anställningsförhållande.

Vi från Centerpartiet förordar ett grundtrygghetssystem. Det hänger samman med att det finns många människor som inte kvalificerar sig till trygghetssystemen på grund av att de inte lyckas få ett arbete. Vi har sett under 90-talet hur socialförsäkringskostnaderna ökat i kommunerna på grund av att alltför många människor inte fått ersättning av de system som vi tycker borde utbetala ersättning till den som inte får avlönat arbete.

Det finns trygghet för alla dem som finns i arbete. Men för den som står utanför gäller inte de trygghetssystem vi har. Det vi förordar är en grundtrygghet i botten plus en påbyggnad med en compensation för förlorad arbetsförtjänst. Där skulle man slå samman ersättning vid sjukdom, arbetsskada och arbetslöshet och förtidspension.

Det tror vi är en bättre modell än att hela tiden se till om vi har ett arbete eller inte som grund för att få ersättning.

Anf. 40 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Socialbidragskostnaderna minskar glädjande nog ganska rejält i landet. Huvudanledningen till det är att vi har en så oerhört positiv sysselsättningsutveckling. Det är naturligtvis glädjande för oss alla att det utvecklar sig på det sättet.

När det gäller val av välfärdssystem hade jag en ganska lång plädering för den modell som vi har valt i Sverige. Det som är intressant, Birgitta Carlsson, är att jämföra med situationen i andra länder runt om i Europa och i världen i övrigt för att se vilka system som motverkar fattigdom bäst.

Vad är det för system som ser till att vi skapar mer av jämlikhet, något som jag upplever att också Birgitta Carlsson står för? Det visar sig att den modell som vi har valt i Sverige, med en mycket stor befolkningsmajoritet som ingår i systemen och där vi omfördelar mellan grupper och över livet, är den med de system som också rår på fattigdomen och ojämlikheten allra mest. De gäller grupper som Birgitta Carlsson just nu talar om.

För mig är det oerhört viktigt att se till att vi har system som verkligen ger ersättning i samband med att man är sjuk, att man har en inkomstbortfallsprincip som fungerar bra och ger ett standardskydd. Det är så viktigt. Det är först i dessa system som vi kan se att det verkligen blir någonting över till dem som allra mest behöver det.

Anf. 41 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag är också medveten om det som Berit Andnor lyfter fram, nämligen att socialbidragskostnaderna sjunker något i kommunerna. Men det är från en oerhört hög nivå. Jag tror inte att de vid något tillfälle tidigare har legat på den höga nivån.

Jag vidhåller ändå att för de människor som inte kommer in i systemet är inte det system vi har i Sverige ett tryggt system. Man ska inte behöva gå med mössan i hand till socialkontoret för att få pengar till det nödvändigaste. Det skulle vara mycket bättre om vi hade en statlig garanti, en grundnivå i botten, som är lika för alla. Det vore mer rättvist för alla. Jag tror att det är den modell som vi på sikt kommer att få.

Anf. 42 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Jag delar Birgitta Carlssons uppfattning att socialbidraget ska vara det yttersta skydds nätet. Det har varit för många som varit beroende av socialbidrag. Men man måste titta på orsaken till att vi haft den situationen. Orsaken är ju att vi har haft en hög arbetslöshet. Sysselsättningen har minskat.

Därför är det oerhört viktigt, som jag ser det, att göra alla insatser vi kan för att få tillbaka så många som möjligt i sysselsättning. Det som vi funderar på just nu på arbetsmarknadspolitikens område är att se till att få en lösning som innebär att man kan kombinera arbete med praktik och med studier. Detta gäller den grupp av människor som står lite utanför i dag. De kanske har varit borta från arbetsmarknaden under lång tid eller kanske aldrig har kommit in på den. Vi tror nämligen att det är oerhört viktigt att vi satsar långsiktigt och verkligen gör de ansträngningar vi kan för att få dessa människor tillbaka i arbete.

Lösningen är inte medborgarlön! Det är nämligen ett system som underminerar just de här gemensamma systemen som är så viktiga. De innebär ju att vi omfördelar mellan olika grupper i samhället. En medborgarlön har en rad olika negativa effekter. Det är inte en väg att gå, utan vi måste gå den mer aktiva vägen och se till att folk kommer tillbaka i arbete. Jag anser att vi har mycket goda förutsättningar under de kommande åren att nå dithän.

Anf. 43 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Som utskottets ordförande sade i sitt anförande är våra socialförsäkringar helt beroende av hur vi förmår uppfylla den svenska regeringens mål om att halvera den öppna arbetslösheten till 4 %. Som det ser ut just nu kommer detta snart att kunna uppfyllas.

Men också när det gäller vårt andra mål, att 80 % av befolkningen ska vara sysselsatt år 2004, ser det ut att gå i rätt riktning. I dag är 76 % sysselsatta. Om vi jämför med förra året ser vi att det då var 75,1 %.

Båda dessa mål är viktiga av två skäl.

För det första ska socialförsäkringarna ge trygghet då vi av olika skäl inte kan arbeta. De stärker förmågan, och de ökar modet att byta arbete eftersom de inte är knutna till arbetsplatsen utan till individen. De främjar också rörligheten på arbetsmarknaden och stärker viljan att arbeta.

För det andra – och det har också det tidigare replikskiftet visat på – är det arbete som utgör grunden för våra välfärdssystem. Om vi inte är tillräckligt många som arbetar och som betalar skatt och avgifter kommer vi inte heller att klara av den höga standard som vi vet att svenska folket vill ha i sina välfärdssystem också i framtiden.

Utvecklingen på arbetsmarknaden utgör därmed grundförutsättningen för hur vi ska klara av denna välfärd.

Vi har fått olika rapporter som beskriver ökad stress och utbrändhet, och att alltfler har tillfälliga jobb. Detta visar att vi har fått en allt tuffare situation på arbetsmarknaden jämfört med för kanske 10–20 år sedan. Det resulterar också i en ökad belastning på socialförsäkringarna – fler och längre sjukskrivningar, fler arbetsskador och i förlängningen har vi fått fler förtidspensionärer. Detta är naturligtvis en oacceptabel utveckling. Den kan inte regeringen acceptera utan att agera.

De låga födelsetalen och det faktum att många inte orkar arbeta fram till sin ordinarie pensionsålder är faktorer som vi på olika sätt måste kunna påverka. I SCB:s och andras jämförande studier, bl.a. de som sker inför den långtidsutredning som kommer, kan vi se att antalet män – och här är det viktigt att skilja mellan utvecklingen hos kvinnor och män för att få en bra jämförelse – i åldern 60–64 år under de senaste 25 åren minskat sitt arbetskraftsdeltagande med 20 %.

Vi kan inte enbart finna svaren i de senaste tio årens arbetsmarknadsförändringar, utan det är klart att svaren finns på en rad områden på andra håll. Det gäller t.ex. arbetsmiljö, arbetsplatsorganisation och arbetslivets villkor i ett längre perspektiv.

I regeringens förslag beskriver vi den oro över utvecklingen som sker på arbetsmarknaden och därmed på sjukförsäkringsområdet. Det finns en bristande kunskap hos de centrala aktörerna om rehabilitering och om behovet av att både på lång och kort sikt underlätta för människor att

komma tillbaka till arbetslivet. Detta är en oro som också har uttryckts i den tidigare debatten bl.a. av Kerstin-Maria Stalin.

Den utredning som vi har tillsatt och som ska se över sjukförsäkring-
en ska ta fram fakta och analysera orsaker till den ökade sjukfrånvaron.
Det är viktigt att vi tittar på orsaker till den ökade sjukfrånvaron i både
ett kortsiktigt och ett långsiktigt perspektiv. Som en kommentar till Sven-
Erik Sjöstrand vill jag säga att det är självklart att den här utredningen
och de övriga ska ha både ett genderperspektiv och ett etniskt perspektiv.

Sjukförsäkringarna ska klara både hög- och lågkonjunktur och där-
med också en förändrad arbetsmarknad. Därför är det naturligtvis ange-
läget att vi får kunskaper om t.ex. vad den förändrade framtida arbets-
marknaden innebär för sjukförsäkringen. Detta har utskottet tagit upp,
och flera av motionärerna har också påpekat detta i sina motioner.

Utredningen som berör den arbetslivsinriktade rehabiliteringen kom-
mer naturligtvis att både analysera det som inte fungerar i dag och, vilket
är min förhoppning, även se till allt det som faktiskt fungerar, och som
fungerar bra. I debatten om försäkringskassorna kan det vara bra att
komma i håg det här – att det finns en hel del goda exempel också på
rehabiliteringens område.

Men vi har för lite kunskap om många av rehabiliteringsinsatsernas
effekter. Många i den här kammaren har vittnat om personliga möten
med medborgare som har väntat länge, fått hjälp och senare fått erfara att
det ändå inte var just den hjälpen som behövdes för att komma tillbaka
till ett arbete.

Många av oss träffar fackliga företrädare som vittnar om vilka svå-
righeter de har att få gehör för vettiga insatser i syfte att få sina medlem-
mar tillbaka i jobb. Exempelen är många.

I de tre rapporter som är bakgrunden till det uppdrag att utreda reha-
biliteringsfrågorna som har lämnats finns de flesta argumenten för att
utreda frågan. Utredningen ska arbeta förutsättningslöst och förtydliga
vilka som bör bli föremål för arbetslivsinriktade rehabiliteringsåtgärder.
Vi har tagit intryck, och det hoppas jag att också utredarna gör, av de
studier som har gjorts och av en del studier som pågår. Några av er har
lyft fram dessa i era motioner.

När vi i budgetförslaget på utgiftsområde 10 beskriver bakgrunden
till de viktiga utredningar som nu arbetar innebär det naturligtvis att vi
också tittar framåt, på hur socialförsäkringarna ska se ut på 2000-talet.
Med en stabil ekonomi har vi naturligtvis bättre möjligheter att inte bara
få fram bättre förutsättningar. Med hjälp av kunskap och stabil ekonomi
ska vi också kunna genomföra utredningar och förslag. Vi ska dock inte
göra det förhastat – inte bara för åtgärdernas egen skull just nu.

I flera av de motioner som har diskuterats och som har lämnats krävs
någon form av kommission eller någon form av bredare parlamentarisk
utredning för att se över utformningen av våra socialförsäkringar.

Till Bosse Könberg m.fl. vill jag säga att jag naturligtvis kan se förde-
lar med detta. Jag har ju själv goda erfarenheter från mitt arbete i pens-
ionsarbetsgruppen. Men vi får inte glömma bort en sak: Pensionsgenom-
förandegruppen är en förhandling mellan partierna. Den förhandlingen
och den arbetsgruppen föregicks av en mycket stor och omfattande ut-
redning. När vi säger att man ska se till att sätta i gång med arbetet nu är
det viktigt att tänka på att även ett sådant arbete kräver utredningar.

Prot.

1999/2000:46

14 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Nu har vi två stora utredningar. En kommer med en delrapport i januari och med en slutrapport i juni. Den andra kommer med delrapport i juni och med en slutrapport i december. Låt oss se till att ta hand om de här faktauppgifterna och kunskaperna, de vetenskapliga studierna och det som rör sig där så att vi kan bedöma vilka insatser som krävs.

Inkomstbortfallsprincipen och den sociala ambitionen är centrala för min syn på hur våra socialförsäkringar ska se ut framöver. I de motioner som har lämnats på det här området råder väl inte alldeles kristallklara formuleringar med undantag av den som har lämnats av Folkpartiet. Den är tydlig, åtminstone när det gäller inkomstbortfallsprincipen.

Det är bra att vi får en bred debatt om sjukförsäkringens funktionssätt och dess olika delar. Det finns en rad angelägna frågor att diskutera ordentligt. Vi har nyligen diskuterat frågan om att höja taket och indexering. Det är angelägna frågor för att garantera legitimiteten för försäkringen.

Att försäkringen också ger dem som har korta och tillfälliga anställningar något skydd är naturligtvis angeläget redan på kort sikt. Här delar jag flera motionärers uppfattning, och Regeringskansliet bereder de förslag som tidigare presenterats i skrivelsen *Beräkningsunderlag för dag ersättning*.

Låt mig också säga några ord om en del av de frågeställningar som har berörts i debattinläggen innan jag fick ordet. Det gäller t.ex. utvecklingsprogrammet och finansieringen av det. Det är självklart att de förändringar i utvecklingsprogrammet som presenteras och som hittills presenterats är oerhört viktiga för hur vi ska kunna säkerställa förtroendet för hela socialförsäkringen i ett längre perspektiv. Det handlar om på vilket sätt vi kan erbjuda service i rätt tid, information i rätt tid och hur vi ska kunna skapa ett utrymme för personlig rådgivning och bra bemötande i försäkringskassorna. Regeringen kommer att ta ställning till den fortsatta hanteringen av detta i anslutning till att Riksförsäkringsverket kommer med sin anslagsframställning.

En annan fråga som har berörts i debatten handlar om de olika försöken med samverkan. SOCSAM har sju försök som pågår, och enligt vårt förslag kommer de att pågå ett tag till. FINSAM har ersatts av FRISAM. Samverkansområdet förutsätter att alla som deltar i samverkan gör det med sina resurser, sina kunskaper och sina erfarenheter. Det finns en tendens i debatten att säga att de här försöken ska innebära en sorts dragningsrätt på socialförsäkringen, på sjukförsäkringen, och att det skulle vara allena saliggörande för att de här samverkansförsöken ska kunna ge goda resultat. Så är det naturligtvis inte. Samverkan är samverkan mellan de olika ingående parterna på lika villkor. Där menar jag att FRISAM går betydligt längre än FINSAM-försöken.

Denna riksdag har fattat beslut om Prioriteringsutredningens förslag som är en utomordentligt viktig riktgivare för hur vi ska se på människors rätt till hälso- och sjukvård. Jag menar att det beslutet också ska gälla vår syn på samverkan inom ramen för FRISAM och SOCSAM.

Sedan måste jag också säga någonting om Desirée Pethrus Engströms inlägg. Det var ett bra och engagerat inlägg. Jag har bara en synpunkt på slutsatsen. Det är att allt det som sades leder till en slutsats som är precis tvärtom, nämligen att vi inte ska gå in med akuta och snabba insatser där vi inte vet effekterna av det som görs. Det gäller t.ex. på rehabiliteringens

område. Ett av de stora problemen är just att rapporterna pekar på att det görs saker där man inte riktigt vet vad resultatet blir. Det är viktigt att inte göra detta förhastat. Jag tycker att det inlägget i stället visar mot en större långsiktighet och mot en starkare vaksamhet. Men vi ska naturligtvis utnyttja de resurser vi har, och det görs också.

Avslutningsvis vill jag nämna något om arbetsskadeförsäkringen, fru talman. I morgon arrangerar Socialdepartementet och Näringsdepartementet ett seminarium om arbetsmiljö och ohälsa. Där står arbetsskadeförsäkringen i fokus. Syftet är återigen att skaffa oss ordentliga kunskaper och föra samman kunskaperna. Anledningen är att vi kommer att komma tillbaka till riksdagen med en proposition under våren.

Låt mig också säga att den här frågan är viktig för mig också ur ett klass- och könsperspektiv.

Fru talman! Våra gemensamt finansierade socialförsäkringar är fördelningspolitiskt viktiga stöd för tillväxten och för goda levnadsvillkor för människor. Under 90-talets ekonomiska situation genomfördes en rad försämringar. De som drabbades av detta då, ska vara de som först får ta del av en ekonomi som vänder. Således har pensioner, föräldraförsäkring, sjukförsäkring, vård- och omsorgsområdet undan för undan stärkts i syfte att ge just dessa grupper den första möjligheten att komma i åtnjutande av en starkare ekonomi.

För att få ett ytterligare underlag för fortsatta bedömningar tillsatte regeringen i vintras den utredning som ska göra ett välfärdsbokslut över 90-talet. Den kommer att lämna en rapport i januari, och utifrån den kommer vi att få ännu bättre analyser om vilka frågor som blir mest angelägna att prioritera inför det stundande seklet.

Anf. 44 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Statsrådet Thalén berörde flera av de frågor som jag ville diskutera med henne. Jag ska försöka fortsätta den diskussionen.

Jag tycker att det besked vi får angående takfrågan är lite mer allmänt. Eftersom jag har erfarenhet av en lång kamp med statsrådet om att ta bort avgiften ovanför taket i pensionssystemet – en kamp som tyvärr inte ledde längre än till att vi lyckades ta bort hälften – känner jag till det motstånd som finns på socialdemokratiskt håll. Kan man räkna med, fru statsråd, att ni åtminstone lägger fram förslag om att ha samma löneindexering av de 7 ½ basbeloppen i sjukförsäkringen som vi har kommit överens om att ha i pensionssystemet? Det träder ju i kraft om något år. Det vore åtminstone ett första steg för att se till att inte fler och fler hamnar i ett läge där de betalat försäkringspremier men där det inte finns några förmåner.

Sedan noterade jag kommentarerna om önskemål som uttrycks av flera av oss om ett försök till en bred uppgörelse om socialförsäkringarna. Där uppfattade jag att statsrådet ville vänta ytterligare ett år. Det är bara att beklaga att det nu har gått mer än fem år sedan Socialdemokraterna återtog regeringsmakten. I denna viktiga fråga ska vi tydligen få vänta åtminstone ett år till, om jag förstod det rätt. Vad är det som gör det så bra att få vänta så länge på ett försök till uppgörelse på detta område? Vi har ju båda två goda erfarenheter av försöken på det allra största området, nämligen ålderspensionssystemet.

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Till sist noterar jag med ledsnad och nästan sorg att den utomordentliga modellen för finansiell samordning som har utvärderats av Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen och fått goda betyg tydligen ska skjutas framåt i tiden i avvaktan på några nya utvärderingar. Det är alltså flera förlorade år som väntar oss.

Anf. 45 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag vill se till helheten när det gäller takfrågan, indexeringen och frågan om de som i dag inte kommer in i försäkringen på grund av beräkningsreglerna för sjukpenninggrundande inkomst. Jag tycker att frågan om att höja taket är en principiellt viktig fråga. Det gäller också avgiften. Men jag är inte beredd att gå vidare och lämna ut några löften om i vilken ordning det här ska ske. Jag vill se till helheten.

Sedan handlade det om att göra en bred uppgörelse. Bo Könberg resonerar ungefär som om alla åren från 1991 och fram till 2000 har gått i ett enda nafs. Så är det ju inte. Vi har ju hållit på med pensionsfrågan under många år, och dessförinnan hade vi en utredningsperiod på nästan tio år innan vi påbörjade diskussionen 1990–1991. Jag har inte tänkt mig att diskussionen om socialförsäkringarna ska hålla på i 20 år framöver. Jag förväntar mig att få en bra rapport från rehabiliteringsutredaren och en god analys och bra förslag från sjukförsäkringsutredaren under det kommande året. Då kan det väl finnas anledning, inte bara för Bo Könberg och mig utan också för andra, att fundera över huruvida det därmed finns ett underlag för en bredare diskussion mellan alla partier.

Jag håller dock med Berit Andnor: När man läser motionerna och reservationerna ser det för stunden inte ut att finnas någon särskilt ljus framtid för en bred parlamentarisk överenskommelse. Men vi är ju inte där än. Vi har fortfarande behov av att få mer konkreta underlag.

Anf. 46 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag får då notera att det uppenbarligen inte kommer att hända speciellt mycket i frågan om att det finns stora delar av befolkningen som är försäkrade men som visar sig vara oförsäkrade när de behöver försäkringen. Detta kommer tydligen att dröja.

Sedan kan man förstås alltid diskutera i vilken ordning man ska göra saker. Jag dristade mig att notera att socialdemokratin har haft ansvaret för regeringsmakten i det här landet i över fem års tid och att vi uppenbarligen inte befinner oss närmare en bred uppgörelse om socialförsäkringarna nu än vi gjorde för fem år sedan. Tiden har alltså inte varit så väldigt väl använd, trots att det har gjorts stora utredningar. En sådan var ju den som ni själva begärde i krisförhandlingarna hösten 1992 vilket ledde fram till den s.k. Sjuk- och arbetsskadekommittén, som i ett fylligt betänkande har gått igenom en rad av de här frågorna.

Det går alltid, herr talman, att peka på att man behöver mer utredningsmaterial. Det vi gjorde hösten 1991 var att vi bestämde oss för att gå från ord till handling, och det var det svaret jag hade hoppats få från statsrådet.

Anf. 47 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Det är oerhört viktigt att gå från ord till handling, och det sker också. Trots att vi måste lyssna på varningssignalerna sker det

naturligtvis oerhört mycket ute i vardagen. Det tycker jag också att jag sade i mitt inledningsanförande. Vi ska ta hand om de frågor som ger varningssignaler när det gäller sjukförsäkring – sjukfrånvaro, arbetskadorna osv. – men vi ska naturligtvis inte låtsas som om det inte sker någonting varje dag på alla ställen runtom i landet.

Och återigen, Bo Könberg: När det gäller våra förhandlingar mellan partierna fanns det en oerhört stor utredning. Det rörde sig också om *en* fråga, nämligen ålderspensionen, och inte om ett brett spektrum. Jag kan också konstatera i motionerna att det finns väldigt många principiellt olika ingångar till hur en sådan här flerpartidiskussion ska se ut.

Jag vill dock återigen säga att jag tycker att frågan är intressant att pröva. Jag anser att alla partier borde vara intresserade av att få del av de utredningar som är beställda. Sedan får vi se och efterhöra vilka förutsättningar som finns.

Anf. 48 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Pensionsuppbyggnaden har ju medfört att människor i dag kan ta ett ansvar för sin framtid på ett annat sätt. De vet planeringsförutsättningarna, och de kan också ställa krav på politikerna. De vet att ju bättre Sveriges ekonomi går långsiktigt, desto bättre kommer pensionerna att bli för de enskilda. Gemensamma spelregler behövs också, tycker jag, under den period i livet då man är arbetsför, och då är vi inne på socialförsäkringarna.

Efter utskottsordförandens rätt polemiska anförande insåg jag att tiden uppenbarligen inte är mogen för att ta upp sådana diskussioner. Det är lite synd. Men sedan tänkte jag att jag skulle lyssna på statsrådet, och då lät det i alla fall lite bättre. Visst har vi lite olika värderingar – självklart. Självklart kan vi också göra lite olika analyser i ett utgångsskede. Men samtidigt tror jag att alla har en insikt om att man behöver ge klara spelregler åt människor så att de kan planera på rätt sätt för sina liv. Socialförsäkringens legitimitet måste då komma i första hand, så att vi vet att den fungerar på ett visst sätt i en viss situation för varje människa.

Detta är lite oklart i dag. Försäkringsmässigheten är inte uttalad längre. Det blir alltmer skatt och mer avgifter. Vi ser att avgiftsnivåerna måste ses över, liksom också taken. Vi har inte full insyn i systemen eftersom de inte är transparenta. De är kopplade till budgeten på ett sådant sätt att vi egentligen inte vet vilka förmåner vi får.

Därför är det bra om vi nu kan få en lite tydligare indikation om att ingenting är stängt, att ingenting är låst och att detta kan bli föremål för förhandling i ett senare skede.

Anf. 49 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att jag delar Berit Andnors grundinställning till det som Gustaf von Essen *inte* sade. Det är inte det som Gustaf von Essen sade i talarstolen som är problemet utan det som inte sades men som däremot finns i de olika motionsförslagen framförda av moderaterna. När nu Gustaf von Essen säger att det är viktigt med legitimiteten och att försäkringarna ska stå sig i förhållande till medborgarna blir det förstås en väldigt stor skillnad mellan det han säger här och det som står i motionerna, där det talas om 12 miljarder kronor i neddragningar.

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Dessutom finns det en ingång till en föreställning om att de här försäkringarna är föremål för så oerhört mycket fuskande. Om man tittar på vad som sägs om detta i Riksförsäkringsverkets rapporter går det inte att tala om nivåerna ens på samma vecka. Man säger sig vilja dra ned i förtidspensionerna med 4 miljarder, och det ska man åstadkomma bl.a. genom att komma åt fusk. Samtidigt finns det en anmälan som handlar om sammantaget kanske 4–5 miljoner. Det är alltså en oerhört stor skillnad.

Jag tycker att det är viktigt att vi försvarar legitimiteten. Jag vill hänvisa till det jag sade tidigare till Bo Könberg när det gäller tak, indexering och andra regler. Jag vill också säga, återigen med hänvisning till det jag sade tidigare: Låt oss titta på de kunskapsförslag och de analyser som nu kommer, så får vi se om det finns förutsättningar att föra en seriös diskussion mellan partierna. Men de här motionerna visar inte något underlag för att föra en sådan diskussion till ett gott resultat. Vi har helt olika ingångar när det gäller principerna.

Anf. 50 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Det är ju så, fru statsråd, att detta inte fungerar fullt så bra i dag som ni och kanske vi också vill. Vad vi pekar på är svagheter i systemet. Jag har själv räknat upp dem – kopplingen mellan avgift och utgående förmåner, transparens osv. Det fungerar inte riktigt som det ska, och därför riskerar socialförsäkringen att urholkas. Och det är ju er utgångspunkt att det ska vara på det här sättet, eftersom ni driver denna politik. Vår utgångspunkt är att förändra och utveckla, och från moderat håll är vi beredda att lyssna och försöka finna en gemensam analys och en gemensam grund.

Men det fungerar ju inte i dag. Vad än statsrådet och Berit Andnor försöker utmåla i bjärta färger finns det brister. Låt oss konstatera det och med detta som utgångspunkt försöka att så småningom komma fram till något slags förhandlingslösning om en del grundläggande principer för hur vi ska ha det i framtiden. Svårare än så är det inte, men lättare än så är det inte heller.

Anf. 51 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Gustaf von Essen nämnde i sitt tidigare inlägg att ålderspensionssystemet numera var lättare att känna igen för medborgarna. Det var mera genomskinligt, och det var så oerhört annorlunda. Låt mig bara påminna Gustaf von Essen om att det nuvarande ålderspensionssystemet, det reformerade, till sina mest grundläggande förutsättningar bygger på det allmänna tjänstepensionssystemet, ATP, och på folkpensionsdelen. Denna är visserligen omräknad till en garantidel, men till sina mest grundläggande delar bygger systemet på de tidigare principerna. Det är en viktig utgångspunkt, tycker jag, när vi diskuterar eventuella framtida lösningar när det gäller socialförsäkringarna.

När det gäller frågan om att det inte fungerar så bra i dag har vi pekat på det. Därför har vi också satt till ett antal olika analyser. Vi har försök, och vi har en lång rad saker som kommer att ge oss erfarenheter och kunskaper. Men vi får inte glömma bort, och det sade jag också i min inledning, att trots den kritik vi har anledning att rikta och trots svårigheterna sker det i dag – varje dag, i varje kassa, på varje område – väldigt

många bra insatser som leder till att människor kommer tillbaka i arbete och att människors sjukfrånvaro minskar. Vi får inte se enbart till de negativa delarna.

När det gäller principerna vill jag återigen upprepa att jag tycker att det är viktigt med en försäkringsmässighet. Det är viktigt att socialförsäkringarna är grundläggande som de hittills har varit. Jag kan inte se, tyvärr, att det i de motioner som har väckts ges några förutsättningar för en uppgörelse. Däremot kan möjligen de kommande utredningarna ge en del andra ingångar. Frågan är inte låst från min sida.

Anf. 52 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Det var mycket i Ingela Thaléns tal som glädde mig, bl.a. statsrådets inställning till FRISAM-projektet, som jag också har redogjort för i talarstolen. Det är också glädjande att regeringen ser över korttids- och behovsanställningar, vad som går bra och vilket ökat skydd som kan ges för de grupperna. Det är också glädjande att statsrådet klart konstaterade att det naturligtvis ska finnas ett gender- och integrationsperspektiv i utredningarna.

Statsrådet konstaterade också att det har blivit fler arbetsskador. Min fråga rör sig om det. Jag har själv arbetat mycket med arbetsskadefrågor, och jag ser med stor oro på det som händer på arbetsmarknaden i dag.

6 000–7 000 arbetsskador godkänns i dag, men vi vet alla att det finns betydligt fler arbetsskador. Många känner sig orättvist behandlade ute på arbetsmarknaden. Detta är, som statsrådet säger, en klass- och könsperspektivfråga. Det är många kvinnor som drabbas av belastningsskador.

Hur ser statsrådet på eventuella förbättringar vad gäller arbetsskade-försäkringen?

Anf. 53 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Som jag nämnde i min inledning påbörjas arbetet med att se över arbetsskade-försäkringen med ett stort seminarium i morgon. Vi ska se på villkoren i arbetslivet, på rehabiliteringsfrågor på arbetsmiljöområdet och naturligtvis göra detta ur ett perspektiv som tar med arbetsskade-försäkringen.

Det finns också en redan gjord utredning. Den kommer att ligga till grund, tillsammans med seminariet, för ett arbete som ska ske inom departementet under vintern. Syftet är att komma tillbaka till riksdagen under våren med ett förslag. Alla de synpunkter som har förts fram i debatten kommer att vägas av i arbetet med att lägga fram förslaget i propositionen.

Anf. 54 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Statsrådet nämnde ett seminarium i morgon. Jag kommer själv att närvara vid seminariet. Det är viktiga frågor, och det är viktigt att vi riksdagsledamöter som är intresserade av dessa frågor lyssnar och skaffar oss mer kunskap i frågorna.

Man kan ibland torrt konstatera att det har uppstått en balans i arbetsskade-försäkringen. Det är inte detsamma som att samhället har lyckats få bukt med en dålig arbetsmiljö och arbetsskadorna. Vi vet att verkligheten är annorlunda. Dessa frågor ligger på Näringsdepartementet. Arbetsmiljöfrågor ligger, såvitt jag vet, inom statsrådet Sahlins område.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Sker det något samarbete mellan statsrådet Thalén och Mona Sahlin i dessa frågor? Här finns en uppenbar koppling mellan arbetsmiljöproblemen och de förebyggande åtgärder som behövs för att vi ska lösa många av frågorna.

Anf. 55 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Seminariet i morgon arrangeras gemensamt med Näringsdepartementet. Bakgrunden är den som Sjöstrand beskriver, nämligen att arbetsskadorna är en effekt av dåliga villkor på arbetsplatsen, arbetslivets organisation och en lång rad andra saker. Av det skälet finns det anledning att se på sakerna tillsammans. Det är det vi ska försöka göra under morgondagen.

Arbetskadeförsäkringen är i sig ett självständigt instrument. Då ska den vara det på ett sådant sätt att den kan möta upp mot de behov som vi anser att den ska motsvara. Det arbetet återstår under vintern.

Anf. 56 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! Jag är glad att statsrådet delar min oro – om man nu kan vara glad åt oro, missförstå mig rätt.

Jag är egentligen minst orolig för rehabiliteringen. Här är vi alla så engagerade, och alla vill förbättra. Jag förstår med önskvärd tydlighet att i ett reformarbete blir grundtrygghet en svår sak att diskutera, liksom inkomstbortfallsprincipen.

Min oro för den generella grundtryggheten i Sveriges välfärd är enorm. Vi måste börja någonstans. Vi får väl ta saker som det är lättare att samarbeta kring, t.ex. samordning mellan olika verksamheter.

Jag väddjar, ber om och frågar efter prioritering inför breda samförstånds lösningar. Det är faktiskt bråttom.

Anf. 57 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! För att inte ta upp alltför mycket tid på ännu en debatt i samma spår vill jag säga att jag instämmer i Berit Andnors argument, dvs. det hon har beskrivit när det gäller jämförelse mellan Sverige och andra länder vad avser frågan om grundtrygghet. Det finns inget annat där att tillägga.

När det gäller samordning och samverkan vill jag påminna om vad jag sade för en stund sedan. När man ska samverka mellan olika aktörer och olika parter – det må vara arbetsförmedling, det kan vara socialtjänst, det kan vara hälso- och sjukvården, det kan vara socialförsäkringen genom försäkringskassan – är det viktigt att aktörerna, parterna, går in i denna samverkan med lika delar. Jag vill återigen varna för det resone-mang som innebär att de övriga parterna utgår från att det är sjukförsäkringen som ska finansiera samverkan. Då kommer vi in i en hantering som innebär att medborgarna betalar för sjukvård från två håll, dvs. dels genom avgiften till sjukförsäkringen, dels genom landstingsskatten. Vad värre är: Ibland kan en medborgare i ett landsting betala från två håll medan resurserna går till ett samverkansprojekt i ett annat landsting. Så blir det inte om det är gemensamt över hela landet, vilket FRISAM innebär.

Det är viktigt med samordning och samverkan, men man ska veta att det ska vara jämställda aktörer.

Kerstin-Maria Stalin tog upp frågan om rehabilitering. Nu har vi inte så mycket tid att gå igenom varje detalj. Men det är djupt oroande att man på alltför många håll sätter in rehabiliteringsinsatser som inte leder tillbaka till arbete. Det kan ibland vara rehabiliteringsinsatser för stora kostnader.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Anf. 58 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag vill till protokollet klargöra något som Berit Andnor tog upp tidigare. Det gällde att vi inte vill sänka ersättningsnivåerna till 75 % i sjukförsäkringen. Vi ligger på samma nivå som regeringen.

I övrigt vill jag tacka Ingela Thalén för att hon tänker arbeta vidare med rehabiliteringsarbetet. Vi är många här som tycker att det är en viktig fråga. Eftersom jag själv har jobbat en hel del med rehabilitering vet jag att det ibland är fråga om enkla åtgärder och ibland får man pröva sig fram och hitta olika alternativ. Rehabilitering är ibland lite enklare, ibland lite svårare.

Kan inte regeringen tänka sig att sätta i gång något aktivt arbete? Vi har pengar kvar i den budget regeringen har lagt fram. Vi har inte ens använt alla de rehabiliteringsmedel som finns. Jag tänkte på den prioriteringsutredning som Ingela Thalén tog upp. Där väntade vi inte på åtgärder i väntan på en utredning. Om en ny operationsmetod är på gång, väntar man inte med att operera den åkomman i alla fall.

Vi tror att ett år kan gå förlorat om vi inte sätter in aktiva åtgärder i rehabiliteringen. Vi tror att vi kan sätta i gång det arbetet och få flera tillbaka i arbete. Det är det som gynnar den enskilda människan men också arbetsgivarna och samhällskassan. Finns det verkligen ingenting vi kan göra i väntan på utredning?

Anf. 59 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Man har använt alla medel för rehabilitering, men det kommer nya medel den 1 januari. Det var det jag tänkte säga. Det är inte så att de dryga två miljarder som är avsatta för olika insatser när det gäller rehabilitering eller andra sjukförsäkringsinsatser inte används aktivt.

Rehabiliteringsutredningen tillkom därför att ett antal rapporter pekade på att det fanns rehabiliteringsinsatser som inte ledde till den avsedda effekten. Vi lade ut en lång rad resurser på insatser som inte hjälpte människor tillbaka. Det är bl.a. här som kassorna måste få hjälp, dvs. anvisningar, signaler och goda exempel på vad det är som leder tillbaka till arbete. Det kan vara en lång rad insatser.

Vi stöttar en massa olika försök. Vi stöttar en lång rad olika vetenskapliga studier. I en av motionerna nämndes HUR-studien, som är ett bra exempel på metodutveckling på rehabiliteringsområdet. Det är självklart att det på lite olika vägar sker insatser för att lyfta fram olika metoder.

Det sker en utveckling inom hälso- och sjukvården när det gäller rehabiliteringsmetoder. De av er som följer sjukvården vet att man i dag ser på t.ex. ryggont på ett helt annat sätt än vad man gjorde bara för fem år sedan. Det är också exempel på utvecklingen inom rehabiliteringsområdet.

Nu har jag nämnt områden som berör sjukvård, men det handlar naturligtvis också om saker som berör människor som är utsatta för alko-

holsjukdomar. Det finns allergisanering på arbetsplatser. Det är klart att det finns en lång rad rehabiliteringsåtgärder. Det är inte så att ingenting görs, men utredningen görs för att ta fram de metoder som faktiskt leder tillbaka till arbete.

Anf. 60 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Vi kristdemokrater är inte emot denna utredning, och vi ser fram emot den rapport som kommer och att vi ska kunna hitta effektiva metoder inom rehabiliteringen. Men vi ställer oss ändå frågande, och det gör vi utifrån det material vi har i budgetpropositionen. Ni säger själva att man har fört över resurser från rehabiliteringsarbetet till utbetalning av sjukpenning. Det är det som är oroande. Fortsätter det under nästkommande år kommer vi att ha ett förlorat år när det gäller rehabiliteringsarbetet.

Anf. 61 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Det finns naturligtvis en risk för att det blir ett hålrum när man inte exakt kan säga vilka metoder som är de bästa. Då kan det bli ett hålrum. Men det innebär inte att det inte satsas på rehabilitering – det är det jag försöker säga – på lite olika vägar.

Sjukersättningen är en rättighet. Det innebär att människor har rätt att få sjukersättning om de anmäler sig sjuka. Det är i alla fall det som är syftet med sjukförsäkringen. Regeringen har också tillfört ytterligare medel för att täcka den sjukfrånvaro som vi anser har ökat oroväckande. Det är därför vi har utsett en sjukförsäkringsutredare.

Man får inte dra slutsatsen att det inte görs någonting på rehabiliteringsområdet därför att en utredare tillsätts som ska titta på vilken metod som är bäst och analysera arbetssätten och de insatser som görs.

Får jag avslutningsvis, herr talman, säga något om Prioriteringsutredningen, som Desirée Pethrus Engström berörde. Hon sade att man gjorde något ordentligt när den tillsattes. Men det var ju också en utredning! Det ska vi komma ihåg. Den kom tack och lov fram till ett bra resultat som hela riksdagen har ställt sig bakom. Men utredningsbetänkandet får inte ställas i hyllan som en hyllvärmare, utan vi måste använda det. Det är det jag pekar på när jag talar om det svåra valet i samverkans- och samarbetsprojekten. Man ska se till att använda den utredningen, så att man faktiskt ger hälsa och sjukvård efter Prioriteringsutredningens slutsatser och lika för alla.

Anf. 62 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ska lyfta fram två andra frågor som jag vidrörde i mitt inledningsanförande. Det gäller bl.a. närståendepenning. Vi kan i dag få närståendepenning i upp till 60 dagar. I Centerpartiet föreslår vi en utökning av antalet dagar man kan få närståendepenning.

Det är en lång rad olika positiva effekter som kan uppnås genom det. Bl.a. skulle vården i hemmet inte behöva avbrytas i ett kanske kritiskt skede. Det skulle också avlasta den offentliga vården både ekonomiskt och personellt. Därför tycker vi att det är viktigt att fler ges möjligheten att utnyttja de 60 dagarna och ytterligare dagar i de fall där det behövs.

Jag vill ta upp en fråga till, som jag också tog upp i mitt inledningsanförande. Det gällde förtidspensionering av unga. Det kom en utredning i

augusti 1998 som lyfte fram att ingen borde pensioneras innan han eller hon är 30 år. Vi i Centerpartiet tycker verkligen att det är fel att pensionera unga människor, som man gör i dag. Vi vet att antalet pensionerade ungdomar under 30 år nu ökar, men i andra åldersgrupper är det den motsatta trenden. Där sjunker det i stället.

Denna reform kom i början på 60-talet, men vi lever i en helt annan tid nu, där förutsättningarna ser annorlunda ut. Ungdomstiden har förlängts. I dag går 98 % av alla ungdomar vidare från grundskolan till studier inom gymnasieskolan. Dessutom har arbetsmarknaden förändrats. Det är inte ovanligt att unga inte har något stadigvarande förvärvsarbete innan de fyller 20 år. Därför är det viktigt att man återkommer med förslag till förändringar, så att unga människor inte pensioneras så tidigt som i dag.

Anf. 63 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! När det gäller den första frågan om närståendesjukpenning vill jag säga att det får ske en avvägning gentemot andra viktiga insatser när det gäller sjukförsäkringen. Jag vet att den har betytt väldigt mycket i de sammanhang där den har utnyttjats, och den har spelat en stor roll. Om den har inneburit en stor avlastning av den offentliga vården, som Birgitta Carlsson säger, kan jag inte avgöra. Jag vet inte om det finns några sådana studier. Sammanfattningsvis vill jag säga att den får prövas mot andra viktiga insatser.

När det gäller förtidspensionering av unga delar jag helt den inställning som Birgitta Carlsson redovisar, nämligen att det är viktigt att alla unga får tillgång till utbildning. Det är rimligt att man också får utbildning på gymnasienivå och att man därefter får möjlighet att få ett arbete. Det är detta som är utgångspunkten oavsett om man har mycket svåra funktionshinder eller inte.

Utredningen om förtidspensionsreformen ska hantera frågan. Syftet är att komma med ett förslag under det kommande året, så att riksdagen kan ta ställning under våren 2001.

Anf. 64 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tackar statsrådet Thalén för de svaren. Jag kan inte visa statistik på hur mycket närståendepenningen har betytt, men jag vet fall där en viss förlängning av perioden hade varit välbehövlig på grund av att det tog längre tid än man trodde innan dessa gamla – det är ofta äldre personer det handlar om – helt enkelt avled. I de fallen hade det varit bra för de anhöriga att kunna vara lediga lite längre.

Sedan kan jag inte låta bli att ta upp frågan om grundtryggheten en gång till. Berit Andnor nämnde medborgarlön, och jag tyckte inte att det kändes bra. Inom pensionssystemet har vi en grundtrygghet därför att vi i botten har en pension, lika för alla. För barnfamiljerna har vi barnbidraget, som är lika för alla. Vi skulle kunna ha en grundtrygghet även under den övriga delen av livet som skulle kunna inrymma både arbetsskada, sjukdom och arbetslöshet. Då skulle man slippa saxa sig fram mellan olika system. Det sker ofta. En grundtrygghet, påbyggd med ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen, tror jag skulle vara en bra väg. Men jag vill inte kalla det för medborgarlön, utan jag tycker att det skulle vara en grundtrygghetsersättning.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Anf. 65 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag behöver inte upprepa mitt stöd för Berit Andnors inlägg. Jag vill bara säga att garantipensionen utbetalas till personer som är 65 år och äldre. Anledningen är att man i den åldern inte förutsätts gå ut på arbetsmarknaden, till skillnad från vad som gäller dem som är under 65. Vi utgår från att de ska kunna delta på arbetsmarknaden i så stor utsträckning som möjligt. Jag uttrycker mig så med tanke på den diskussion vi hade om personer med funktionshinder. Därför är det viktigt att man fångar in alla.

Lite grann av det som Birgitta Carlsson pekade på handlar väl så mycket om samverkan mellan olika försäkringars uppdrag, dvs. samverkan mellan arbetslöshetsförsäkring och sjukförsäkring. Men grunden för alla dessa är att möjligheten och rätten till ett arbete finns i botten.

Sedan kan jag känna – det kanske har att göra med min gamla kommunala erfarenhet – lite sorg när man talar föraktfullt om socialbidrag som om det vore någonting fult. Möjligheten till socialbidrag ska ju vara det yttersta skyddet från kommunernas sida, och det får naturligtvis inte betraktas som om det vore någonting man ska se med förakt på eller någonting som inte borde finnas.

När vi talar om dem som inte har möjlighet att via inkomstrelaterade ersättningar över tiden få en fullgod ersättning finns ju möjligheten till detta yttersta grundskydd. Ibland när vi resonerar om det får det ett litet drag av att vara någonting som man borde skämmas för att ta emot. Jag delar inte den inställningen.

Anf. 66 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det finns ett engelskt talesätt som säger att ”djävulen finns i detaljerna”. Jag tänker ofta på det när jag sysslar med socialförsäkringar. Små detaljer skapar ofta tillämpningar som blir ologiska, felaktiga och orättvisa när de förs ut i vardagen.

Att fastställa SGI, sjukpenninggrundande inkomst, för anställda och företagare så att de skyddas för inkomstbortfall vid sjukdom på ett likvärdigt sätt är mycket svårt. Att fastställa SGI sker enklast för myndigheterna med hjälp av egenföretagarens taxerade inkomst. Den bör, resonerar man, utan problem kunna jämföras med en motsvarande inkomst för en anställd.

Men – så har man resonerat vid rättstillämpningen – detta kan leda till att egenföretagaren redovisar för hög inkomst och får för hög SGI. Därför finns det en regel som säger att en egenföretagare inte får räkna med högre avlöning än en skällig avlöning för en anställd.

Men – inte heller denna begränsning räcker – egenföretagaren kan ju under en följd av år ha en lägre inkomst än vad som motsvarar jämförelseinkomsten. I ett sådant fall måste SGI beräknas till genomsnittligt lägre belopp de senaste tre åren.

Men – nu måste undantag till – i deklarationen får göras vissa rent skattemässiga reduktioner, t.ex. investeringsavdrag. I ett sådant fall kan inkomsterna få höjas med dessa avdrag.

Har man inte trots dessa mycket detaljerade regler glömt bort en väsentlig sak, nämligen att egenföretagarens inkomster påverkas av helt andra förhållanden än den anställdes? Den anställda är utlovad en fast lön, vare sig företaget går bra eller inte. En egenföretagare måste först

betala företagets alla kostnader, och sedan får han leva på det som blir över. Blir han sjuk, särskilt under en något längre tid, består hans inkomstbortfall av inkomster som ska betala hans fasta kostnader och hans lön. Täcker SGI endast inkomstbortfallet för de pengar han enligt deklarationen tagit ut för egen räkning blir det svårt att täcka fasta ränte- och lokalkostnader. Konkurs kan bli enda utvägen, allra helst som socialbidrag kräver att han inte har tillgångar. Är det arbetslinjen? Nej, det är det knappast.

Att jag skulle ta upp det här gjorde att jag läste på om problemet. En företagare ringde mig och var mycket bekymrad, och han berättade sin historia.

Han hade startat ett företag med anknytning till byggbranschen 1988. Byggbranschen råkade som bekant ut för sin värsta och mest långvariga kris ganska snart efter att han hade etablerat sig. Krisen gjorde att räntorna sköt i höjden på ett sätt som ingen räknat med – absolut inte en nyetablerad egenföretagare. Räntesmällen och dålig efterfrågan under alltför många år minskade hans marginaler. Han drog sig dock fram på små inkomster för eget bruk. Han gjorde rätt för sig hos banken och leverantörerna och hoppades att tiderna, dvs. efterfrågan, skulle bli bättre. Men så blev han sjuk, och hans SGI räknades enbart på den taxerade inkomsten under de senaste tre åren. Ingen hänsyn togs till att hans arbetsinsats också täckt företagets fasta kostnader.

Sjukdomen har skapat magnifika ekonomiska bekymmer för honom, och det är klart att det är svårt för honom att bli frisk. Kunde han inte ha tagit in en vikarie? Nej, detta är svårt för en egenföretagare utan anställda.

Det finns i vårt land många egenföretagare som har råkat in i en liknande situation som denne företagare. De bestämmelser som tillämpas i dag kom ursprungligen till i en utredning från 1944, så det behövs nog reformer. Problemen med företagarna och sjukförsäkringen har påtalats ofta i socialförsäkringsutskottet, men majoriteten har valt att inte se problemets allvar och hänvisar till utredningar och beredningar. Man kanske inte heller har känt till alla detaljer.

Jag hoppas att min handfasta beskrivning gör att vi alla tänker efter, att vi läser på, så att vi nästa år när vi upprepar den här typen av motioner säger att vi ska behandla det här positivt. Allra mest hoppas jag att statsrådet, som är här i dag, kommer med en proposition där vi driver ut djävulen ur dessa detaljer.

Reservation 12 får mitt fulla stöd, men jag tycker inte att man ska använda tiden till för många voteringar så jag begär inte votering.

Anf. 67 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Jag vill börja med att klargöra att jag självklart ställer mig bakom våra reservationer men att jag bara kommer att hålla mig till reservation 17 med rubriken *Samverkan och finansiell samordning*.

Att det är en angelägen fråga har vi förstått av dagens debatt, men jag vill ändå tillåta mig att ta upp en del och kanske t.o.m. upprepa något, beroende på min erfarenhet. Jag har som företagssköterska många gånger kommit i kontakt med personer som har hamnat ”mellan stolarna”. Det är ofta personer med redan långvariga sjukdomsförlopp och många gånger också arbetsskadade. Det gäller att så snabbt och smidigt som möjligt få

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

dem tillbaka i verksamhet och i meningsfull sysselsättning och arbete, och förhoppningsvis också få dem rehabiliterade och friska. Man ser i stället ofta att de mer eller mindre planlöst snurrar runt mellan olika aktörer i ett försök att leta efter besked och få effektiva åtgärder.

Vad dessa personer upplever är just gränsdragningar mellan myndigheter och organisationer som ofta beror på en tröghet i systemet, invanda tankemönster och revirtänkande. Detta hindrar och försvårar insatta resurser, både mänskliga och ekonomiska, och dessa används inte på bästa sätt. Ett sådant stelbent arbetssätt sliter inte bara på de personer som behöver hjälpen utan också på den personal som finns ute i verksamheterna.

Detta att inte arbeta för en permanent finansiell samordning får i stället en övervältringseffekt vad gäller kostnaderna, och det blir en katt-och-rätta-lek. Det är synd om den som står med Svarte Petter och kostnaden – samtidigt som den sjuke inte får de möjligheter och snabba insatser som han annars skulle få. Insatserna blir dessutom onödigt dyra, eftersom otydligt ansvar också kostar pengar.

Herr talman! Jag ska inte gå in så mycket på orsak och bakgrund till FINSAM och SOCSAM och de finansiella samordningsmöjligheterna. Det har beskrivits mycket tydligt under dagen. Jag kan bara konstatera att de mål som sattes för verksamheten, att minska ohälsa, utveckla samarbete och befrämja en bättre rehabilitering, är mer aktuella i dag än någonsin.

Vi har också fått helt klargjort att Socialstyrelsen, Riksförsäkringsverket, Landstingsförbundet och Kommunförbundet har beskrivit och lovordat de här försöksverksamheterna.

Socialstyrelsen noterade också när man lämnade in sin slutrapport i mars 1997 att det hade sparats 154 miljoner kronor genom minskad sjukfrånvaro. Jag tycker att detta är väldigt viktigt att ta till sig. Det visar på sådana resultat som efterlystes här tidigare i dag. SOCSAM och FINSAM är självklarheter, säger de kommuner som har arbetat på detta sätt.

Jag har också tittat på de betänkanden som har behandlats tidigare under åren för att se hur partierna har reagerat och vad de har sagt i tidigare reservationer. Jag kan då konstatera att i socialförsäkringsutskottets betänkande 1997/98:1 var moderaternas inställning redan klar: FINSAM bör permanentas.

Det är också intressant att ta del av de motioner som behandlades i detta betänkande. Det fanns en motion från Vänsterpartiets Johan Lönnroth – Sf263, yrkande 5 – där han begär ett tillkännagivande om en permanentning av FINSAM ”för bättre rehabilitering och ekonomisk samordning”. Motionären anser vidare att FINSAM-modellen bör införas och permanentas i hela landet.

Dessutom talade Miljöpartiet i sin motion So308, yrkande 6, vid samma tillfälle om att staten bör ge tillåtelse till alla kreativa förslag, och man anser att vem som varit huvudman och tidigare hållit i pengarna inte är det viktiga.

Herr talman! Jag beklagar alltså att Vänstern och Miljöpartiet inte kan ställa upp bakom reservation 17 i detta betänkande. Vi hade kunnat förändra och skapa samordningsformer som bygger på annat än de verksamhetsplaner och den mål- och resultatstyrning som nu gäller.

Anf. 68 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! I våra motioner gällande ekonomisk trygghet vid ålderdomen – utgiftsområde 11 – kräver vi att förtidspensioneringarna ska nedbringas genom en kombination av olika åtgärder inom sjukförsäkringen, rehabiliteringen, sjukvården m.m. Här har Gustaf von Essen redan redogjort för vår politik.

De andra motionsyrkandena inom utgiftsområde 11 gäller i huvudsak änkepensionerna.

År 1988 träffades en kompromiss mellan den dåvarande regeringen och oppositionen om omfattande övergångsbestämmelser vid ändringen av reglerna för änkepensioneringen. Förhandlingarna i riksdagen var hårda, och ett löfte gavs att övergångsreglerna skulle ligga fast.

Försämringen av änkepensionerna motiverades dels av besparings-skäl, dels av att kvinnor förvävsarbetade i en helt annan utsträckning 1988 än vad de gjorde 1960. Detta var dåliga skäl. Varför endast spara på kvinnor? Hade man möjligtvis tagit hänsyn till att dessa kvinnor under sitt vuxna yrkesverksamma liv ofta hade arbetat mycket mindre?

Det fanns t.o.m. kvinnor som hade arbetat i sina mäns företag, men de var sambeskattade så det gjordes aldrig någon avsättning till pension.

Att i ett slag ta bort änkepensionen för alla kvinnor födda efter 1929 blev för mycket för riksdagen. Rätten till änkepension försämrades. Där- emot infördes omfattande övergångsregler som berörde kvinnor födda 1930–1954.

Samtidigt infördes nya principer i änkepensionsreglerna. Man införde inkomstprövning som inte hade funnits innan. Änkepensionen var intjä- nad av mannen genom hans avgifter. Då tog man sig före att inkomst- pröva änkepensionen i förhållande till makans intjänade pensionsrättig- heter. Det var både inkonsekvent och prejudicerande.

Att förändringen dessutom träffade endast en mycket liten del av pensionskollektivet bidrog till att göra ändringen på ett vis stötande. På ett annat vis blev det mycket lättare att få förslaget godkänt i riksdagen.

Man ska också lägga märke till att folkpensionen var ersättning för det första basbeloppet inom ATP och att det under decennier också hade utgått egenavgifter för folkpensionen, så den avgiften var faktiskt betald.

Prejudikat fungerar tyvärr ofta som en murbräcka. Inkomstprövning- en av änkepensionerna för en relativt begränsad grupp kvinnor mötte inte någon större opposition. Men prejudikat har en tendens att få efterföljare, och den 1 april 1997 träffades många svenska kvinnor, nästan utan för- varning, av försämringar av sin ekonomi genom en ny regel om inkomst- prövning av folkpensionen inom änkepensionen.

Det fanns kvinnor med försörjningsplikt som miste flera tusen kronor per månad, och detta näst intill utan förvarning. Vi moderater oppone- rade oss, inte minst därför att regeringen hade brutit en överenskom- melse.

Vi har krävt att denna diskriminering ska tas bort, och vi upprepar samma motion igen. Vi vill att änkorna ska skyddas av 1988 års över- gångsregler.

Vi har sett änkorna vecka efter vecka demonstrera för sin sak här på Mynttorget. Deras demonstrationer visar att det inte enbart handlar om

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

pengar och ekonomi, utan det är fråga om långt djupare värden, om rättsstaten och rättvisa.

De som demonstrerar känner sig kränkta, och jag förstår dem. Hur kan statsmakten skilja ut en liten grupp kvinnor och införa nya sämre regler för den pension som deras män lämnat efter sig? Detta strider mot grundläggande anständighetsprinciper, tycker väldigt många i vårt land.

Det är därför som det har väckts så många motioner i riksdagen, inte minst enskilda motioner, där man vill återställa övergångsreglerna. I några av dessa yrkanden finns inga krav på anslag. Därför kan vi – trots den nya budgetregleringen – reservera oss.

Jag yrkar bifall till reservation 33.

Anf. 69 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! Den undersökning som gjorts av pensionärernas ekonomiska situation visar att pensionärerna som grupp i förhållande till t.ex. barnfamiljerna har klarat sig bättre. Största anledningen till det är att de nyblivna pensionärerna har högre ATP-poäng.

Att pensionärerna klarat sig bättre betyder dock inte att den enskilda pensionären klarat sig bra genom de senaste årens nedskärningar. PRO:s undersökningar visar att de individuella skillnaderna är stora. De äldre pensionärerna har ofta låg pension, mestadels beroende på att de allra äldsta är kvinnor som förvärvsarbetat i låg utsträckning.

Pensionen ska i dag räcka till i princip samma saker som en lön. Till detta ska läggas alla de avgifter som kommunerna tar ut för att pensionären ska kunna leva ett – så långt möjligt – bra liv. Utredningen *Bo tryggt – betala rätt* visade att det finns stora skillnader mellan kommunernas hemtjänsttaxor. Visserligen finns förbehållsbeloppet, men även detta varierar mellan kommunerna. Det är också olika vad som ska rymmas inom förbehållsbeloppet.

Var tredje pensionär som har hemtjänst ligger – enligt utredningen efter det att hyra och hemtjänstavgift är betald – under riksnormen för socialbidrag. När kostnaden för hälso- och sjukvård räknas in är det 37 % av pensionärerna som ligger under riksnormen.

Till detta ska läggas tandvårdskostnaderna och inte minst kostnaderna för medicin och läkarvård. När högkostnadsskyddet höjdes var det meningen att pensionärerna med den lägsta pensionen skulle kompenseras. Man valde att höja pensionstillskottet, vilket innebär att det endast är de pensionärer som uppbär folkpension och pensionstillskott och de ATP-pensionärer vars ATP understiger 0,95 % som kunde tillgodoräkna sig kompensationen på 42 kr i månaden. Den som har en ATP-poäng fick inte kännas vid någon förstärkning. Det finns inte heller och fanns inte heller något skydd mot avgiftshöjningar i kommunerna.

Den 1 december 2000 kommer dock pensionstillskottet att sänkas med 1,4 %, eftersom kompensationen för högkostnadsskyddet endast gäller fram t.o.m. november 2000. Anledningen till denna tidsbegränsning är att det var meningen att den övergångsvisa garantipensionen, som innebär en efterlängtat inkomstförstärkning för pensionärerna, skulle införas fr.o.m. den 1 januari 2001.

Nu har Genomförandegruppen beslutat att skjuta upp den övergångsvisa garantipensionen till 2003, eftersom Riksförsäkringsverket inte kommer att ha datakapacitet att införa den vid utlovad tidpunkt. Vi kan

ha viss förståelse för detta, eftersom det nya pensionssystemet kräver stor datakapacitet och komplicerade system. Det är dessutom bättre att saker och ting fungerar än att det blir krångel med felaktiga utbetalningar.

När pensionärerna och deras organisationer reagerade på den uteblivna inkomstförstärkningen och ansåg att ett löfte svikits och ville ha kompensation för detta, svarade ledande företrädare för Genomförandegruppen att pensionärerna inte blivit lovade att få det bättre redan 2001 och att man inte kan kräva kompensation för en utebliven inkomstförstärkning. Och det är klart att på arbetsmarknaden är detta inte brukligt, men nu handlar det om människor som inte befinner sig på arbetsmarknaden utan vars väl och ve hänger på politikerna. Genomförandegruppen måste ju veta vad den lovat och inte lovat. Säger ledande företrädare att det är så att de inte har lovat – ja, vem är väl jag att då ifrågasätta detta?

Döm därför om min förvåning när jag för några veckor sedan återigen skulle tala om det nya pensionssystemet och använde mig av Genomförandegruppens egna overheadbilder. Där står med all önskvärd tydlighet att den övergångsvisa garantipensionen ska införas den 1 januari 2001 – inte 2003 utan 2001! Här har jag ovetandes om Genomförandegruppens nya planer farit land och rike runt och visat den overheadbild som säger att Ö-garpen ska införas 2001, så någonstans måste det ändå ha utgått ett löfte till pensionärerna om att de skulle få det bättre år 2001. När jag sedan läser bl.a. kristdemokraternas motion om höjt pensionstillskott framgår det klart och tydligt att den övergångsvisa garantipensionen ska införas just 2001. I en av deras motioner står det t.o.m. att partierna har kommit överens om detta i uppgörelsen om det nya pensionssystemet. Kristdemokraterna sitter ju faktiskt i Genomförandegruppen – så de måste ju veta hur det är.

Vänsterpartiet står bakom den budget som lagts fram. Vi anser dock att det vore mycket olyckligt om den inkomstförstärkning som Ö-garpen skulle innebära för pensionärerna födda före 1937 uteblev. Vi menar därför att om Ö-garpen inte kan genomföras som utlovats, bör regeringen överväga någon form av kompensation inför den väreconomiska propositionen 2000.

Herr talman! Vänsterpartiet har nu under några års tid motionerat om konsekvenserna av samordningen av livränta och pension när livräntan byts ut mot ett engångsbelopp. Livräntan ska täcka den inkomstförlust som en arbetstagar gör på grund av en arbetsskada. Livräntan kan växlas in mot ett engångsbelopp. När den arbetsskadade sedan går i pension ska även engångsbeloppet samordnas med pensionen. Det görs på så sätt att kassan räknar ut hur mycket som ska dras från pensionen baserat på bl.a. kvinnors och mäns genomsnittliga livslängd.

Eftersom återbetalningsbeloppet bestäms utifrån den förväntade medellivslängden, får en person som lever längre än medellivslängden betala tillbaka mer än vad han eller hon erhållit i kapitalbelopp. Vi anser att detta är en mycket olycklig konsekvens av lagstiftningen. Utskottet hävdar dock att denna konsekvens är strikt försäkringsmässig, dvs. att den som lever längre får betala till staten för dem som dör innan de uppnått den genomsnittliga livslängden.

För i princip samtliga socialförsäkringar, vill jag berätta från denna talarstol, gäller att återbetalningsskyldighet föreligger när ersättning betalats ut med felaktigt eller för högt belopp. Om återbetalningsskyldig-

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

het fastställs och skäl till eftergift inte finns uppstår en skuld till samhället. Om en person med en sådan skuld avlider bevakas skulden av dödsboet. Inte i något annat system än just vad gäller engångsbeloppen påverkas övriga försäkrade. Vad är det då som är det försäkringsmässigt rätta?

Vänsterpartiet anser att regeringen bör få i uppdrag att utreda hur lagstiftningen ska ändras så att den dels står i överensstämmelse med andra socialförsäkringssystem, dels så att någon inte ska behöva betala mer än vad han eller hon erhållit i kapitalbelopp.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 36 under mom. 28.

Anf. 70 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Betänkandet 1999/2000:SfU1, utgiftsområde 11, behandlar ekonomisk trygghet vid ålderdom – ett ämne som intresserar många.

Kanske vi borde tala om social trygghet i stället. Alltför ofta tänker vi att trygghet ska likställas med hög ekonomisk standard. Västvärlden har i allt högre grad lurats in i denna villfarelse. Skulle vi ge oss ut på en resa runt jorden, skulle vår samlade erfarenhet bli raka motsatsen. I länder där ekonomisk trygghet saknas, finns en social och ömsesidig trygghet uppbyggd efter flera års socialt och finansiellt beroende av såväl grannar som närstående, med andra ord ett ideellt försäkringsåtagande.

Kristdemokraterna är med anledning av min inledning inte alls motståndare till en ekonomisk trygghet vid ålderdom – tvärtom. Det är önskvärt att alla i vårt samhälle erhåller en trygghet som står i relation till arbetsinsats och till det antal år man varit knuten till allmän försäkring.

Kristdemokraterna står bakom samtliga våra motioner och yrkanden i det här betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 33 under mom. 26.

Angående de ekonomiska ramarna vill jag referera till ett särskilt yttrande där vi redovisar vår syn på det aktuella utgiftsområdet i budgeten.

Kristdemokraternas budgetförslag tar sikte på att trygga välfärden för alla, bl.a. genom att öka sysselsättningen och därmed få en bättre ekonomisk grund att bygga på.

Herr talman! Det är säkert ingen i denna kammare som lever i okunighet om att våra pensionärer som har låg eller ingen ATP dagligen känner av sin prekära ekonomiska situation. Det skulle vara enkelt att ge flera exempel. Men eftersom jag gav sådana vittnesbörd förra året i motsvarande debatt, vill jag endast påminna om den verklighet som många pensionärer fortfarande lever i i dag. Ökade kostnader för såväl läkemedel som vård och boende gör att ekonomin blir allt svårare för dessa pensionärer.

Jag noterar att regeringen vill kompensera pensionärerna för kostnadsutvecklingen och gör det genom ett pensionstillskott. Men det är alltför lågt. Därför vill vi kristdemokrater anslå ytterligare 810 miljoner kronor till just anslaget A1.

Utöver detta har vi kristdemokrater i vårt budgetalternativ anslagit medel till ett generellt höjt grundavdrag som ska komma alla till del. Detta tillsammans skapar en bättre förutsättning för samtliga pensionärer och dessutom för alla övriga låginkomsttagare.

Änkepensionen är ett annat ämne som jag, liksom tidigare talare här i eftermiddag, vill aktualisera. Återigen konstaterar vi att regeringen och dess samarbetspartier vägrar att återskapa folkpensionens änkepension till att åter vara fri från inkomstprövning. Det borde vara tid för en samling mellan flera partier, så att vi åter kan ge änkor deras rätt till änkepensionen. Inte heller här finns det anledning att ge ytterligare exempel.

Berörda partier och deras företrädare i denna debatt förväntas komma med en förklaring till alla änkor som i vårt land med spänd förväntan lyssnar till eller på annat sätt tar del av just denna debatt. Jag frågar å deras vägnar: Ska de möjligtvis inför denna julhelg få ett positivt besked om att en rättelse sker så att ingångna gamla försäkringsavtal återupprättas?

Kristdemokraterna har för att finansiera detta anslagit ytterligare 657 miljoner kronor mer än vad regeringens budget anvisar.

Avslutningsvis vill jag endast peka på vår önskan om en återgång från 6 månaders till, som tidigare, 12 månaders omställningspension. Motiveringen till detta är inte svår att förklara. I detta sammanhang är 6 månader en synnerligen kort period för att i lugn och ro kunna få bearbeta sin sorg.

Vi talar om ekonomisk trygghet vid ålderdom, men om detta ska vara trovärdigt måste vi leva upp till detsamma. Reservation 33 i mom. 26 har ett yrkande som skulle välkomnas av många. Det skulle välkomnas inte enbart av nuvarande änkor med låg eller ingen ATP, utan även av anhöriga och av äldre människor som har ett långt och intensivt yrkesliv bakom sig. En julklapp, en efterlängtd sådan, kan riksdagen skicka till flera tusen änkor i ett vintermörkt Sverige. Med hopp om framgång vädjar jag till kammaren om stöd och hederlig hjälp åt änkor och pensionärer med låg pension.

Anf. 71 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Jag tog ju upp det här med införandet av den övergångsvisa garantipensionen. Jag har med glädje noterat – och jag är övertygad om att jag delar den glädjen med många pensionärer – att kristdemokraterna i varje fall har för avsikt att införa den övergångsvisa garantipensionen den 1 januari år 2001. Det står ju i er motion.

Jag undrar då hur Kenneth Lantz ser på bl.a. Genomförandegruppens senaste beslut om att införandet inte ska ske förrän år 2003. Går ni ut med dubbla budskap? I motionen står det år 2001, i Genomförandegruppen säger ni år 2003. Jag skulle som sagt gärna vilja ha ett svar på det.

Anf. 72 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! I Genomförandegruppen har vi en representant, och det är Rose-Marie Frebran. Vi har haft samtal om den här övergångsvisa förmånen. Jag är helt övertygad om att arbetet i den här fempartsgruppen sköts på det sätt som är möjligt med de förutsättningar som finns i dag.

Om det hade funnits förutsättningar för att genomföra detta tidigare hade det självklart gjorts. Men om det nu har kommit nya uppgifter som senarelägger det här kravet får vi vara så vänliga att acceptera det.

Anf. 73 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det är ett konstigt svar. Vad är det som har hänt? Det står i motionen år 2001, och sedan framför ni i Genomförandegruppen åsikten att det ska ske år 2003. Är inte det att svika pensionärerna? Vad tänker i så fall kristdemokraterna göra åt det?

Sedan vill jag i ytterligare ett sammanhang ta upp Genomförandegruppens arbete. Det gäller inkomstprövningen av efterlevandepensionerna. Hur ställer sig kristdemokraterna till att inkomstprövningen av efterlevandepensionerna finns kvar i den nya efterlevandepensionen, som nu har anpassats till det nya pensionssystemet? I den frågan har ni, vad jag förstår, inte ändrat uppfattning, utan inkomstprövningen ska ligga kvar.

Anf. 74 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Kristdemokraterna har med emfas drivit att det här egentligen borde rättas till och att inkomstprövningen borde tas bort från garantidelen. Det är ingen tvekan om detta.

Angående den garantipension som Ulla Hoffmann talar om kan jag enbart referera till Genomförandegruppen. Det är det bästa sättet att få ett riktigt och ärligt svar.

Anf. 75 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Nu har vi kommit fram till utgiftsområde 11, Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

Jag vill börja mitt anförande med att yrka bifall till reservation 32 under mom. 23.

Vi kan snart lägga 1999 bakom oss och jag undrar hur många som märkt av att just detta år haft som huvudtema "Ett samhälle för alla åldrar", att detta år varit utlyst som FN:s äldreår.

Det är viktigt att vi alla år arbetar för att vi ska ha ett samhälle för alla åldrar. Äldrepolitiken tenderar ibland att enbart handla om vård och omsorg och om stödjande insatser och omhändertaganden. Vi behöver vidga perspektivet och behandla äldre, en väsentlig andel av befolkningen, som en resurs precis som övriga individer i Sverige.

Herr talman! Vår befolkning lever allt längre och är allt friskare. 17 % av svenskarna som går i pension har minst en förälder kvar i livet. I dag är över 1,5 miljoner människor över 65 år och 432 000 av dessa är över 80 år. Om ett par decennier är var fjärde invånare ålderspensionär. Många 65-åringar kan se fram emot ett friskt och aktivt liv under 20–25 år.

Medellivslängden ökar, men trots detta lämnar de flesta arbetslivet innan de uppnått pensionsåldern 65 år. Andelen äldre som deltar i arbetslivet har minskat kraftigt under 1900-talet. År 1970 förvärvsarbetade 71 % av männen året innan de fyllde 65 år. Den siffran har sjunkit till 39 % 1997. Andelen kvinnor som fanns i arbete året innan de fyller 65 år var 29 % år 1970. 1997 hade andelen sjunkit till 28 %. Den utvecklingen kan inte fortsätta i samma takt, för då kommer vi att ha en ännu större andel pensionärer i Sverige.

Herr talman! Ambitionen måste vara att höja den faktiska pensionsåldern. Den nuvarande trenden mot ökad förtida avgång från arbetslivet är ohållbar, ur ett samhällsekonomiskt perspektiv men inte minst ur ett

allmänmännskligt perspektiv. Ett hårdare klimat på arbetsmarknaden gör att många människor inte känner sig välkomna eller att krafterna sviktar innan dess att pensionen inträder. Det finns många äldre som vill fortsätta att arbeta efter pensioneringen och som känner sig svikna när de tvingas att lämna arbetet vid en given tidpunkt. Därför är förslaget om en flexibel pensionsålder i det nya pensionssystemet bra.

Pensionssystemet är det mest omfattande av alla våra trygghetssystem och ska därför bygga på stabila spelregler som är hållbara under många årtionden. Centerpartiet har medverkat till en bred pensionsuppgörelse mellan partierna om ett nytt pensionssystem. Riksdagen fattade beslut om det nya systemet i juni 1998. Systemet innebär ett större inslag av grundtrygghet, en större flexibilitet för den enskilde samt hållbarhet över tiden. Överenskommelsen stämmer väl överens med Centerpartiets principer för ett pensionssystem baserat på grundtrygghet. Det är viktigt att pensionsuppgörelsen har en bred förankring och innehåller viktiga fördelningspolitiska inslag. Centerpartiet har länge arbetat för ett reformerat pensionssystem för rättvisare pensioner. Utgångspunkten har varit att de nuvarande delarna i pensionssystemet, folkpension, pensionstillskott och ATP, ska sammanföras till en gemensam ålderspension med en hög grundpension till alla.

Herr talman! Äldre som grupp betraktat har fått det bättre ekonomiskt under de senaste decennierna. Utvecklingen beror till stor del på ATP-systemets framväxt. Men som en följd av ATP-systemets successiva införande och skillnader i tidigare inkomster har yngre pensionärer högre inkomster än äldre och män högre inkomster än kvinnor. Vi har en grupp av pensionärer som endast har rätt till grundpension.

Skillnaden mellan olika pensionärsgrupper är därför mycket stor. Pensionärer som enbart har grundpension är under 10 % av pensionärskollektivet och bland dessa är den övervägande majoriteten kvinnor som är 76 år eller äldre. År 1997 var deras genomsnittliga inkomst 65 300 kr, medan medelinkomsten för samtliga pensionärer var 94 700 kr. Av pensionärer med enbart grundpension hade 28 % inkomster under Socialstyrelsens norm för socialbidrag, jämfört med 7 % för samtliga ålderspensionärer. Ändå var endast 1 % av samtliga ålderspensionärer socialbidragstagare.

Fortfarande har alltså många pensionärer mycket låg pension. I synnerhet tillhör kvinnor den grupp som inte har haft möjlighet att spara ihop till en egen pension. Centerpartiet anser att det är angeläget att höja pensionen för dem med låg eller ingen ATP. Därför föreslår vi en höjning av pensionstillskottet med 2 500 kr per år fr.o.m. den 1 juli år 2000.

En annan förbättring för pensionärerna som vi anser angelägen är att de som burit det tyngsta lasset ska stå i främsta ledet när de första skattesänkningarna nu är möjliga.

Vi anser att Socialdemokraternas förslag om ett s.k. förvärvsavdrag är oacceptabelt, eftersom det går personer med lägre inkomster förbi. Pensionärer måste också få del av skattesänkningarna och därför prioriterar vi höjt grundavdrag framför ett s.k. förvärvsavdrag.

Centerpartiet föreslår också en modernisering av folkpensionen så att de som enligt sambolagen är samboendepensionärer likställs med gifta vid beräkning av pensionen.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Vi har även ett avsnitt i vår motion om äldre funktionshindrade. Men jag vet att det togs med i debatten om det sociala området i förra veckan, så det tar jag inte upp nu.

Den 1 januari 1990 infördes den s.k. efterlevandepensionen, som innebär att kvinnor och män får samma stöd. Det består av en omställningspension under sex månader som kan förlängas under vissa förutsättningar. Centerpartiet anser att den omställningstiden är för kort och att den bör förlängas till tolv månader. De som mister sin make/maka måste förändra sin livssituation, och det krävs ofta längre tid än sex månader för att anpassa sig till de nya förutsättningarna.

Vid den utvärdering som gjorts av änkepensionsreformen har det framkommit att kvinnor med låg egen inkomst skyddas och att det främst är kvinnor med egen hög inkomst som får försämringar. För unga familjer kan minskningen av folkpensionen leda till ekonomiska svårigheter. Centerpartiet anser därför att kvinnor med barn under 18 år inte ska beröras av inkomstprövningen.

Anf. 76 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Birgitta Carlsson talar varmt om den svåra situation som många av våra låginkomstpensionärer lever i med tanke på höga medicinkostnader, tandvårdskostnader osv. Jag delar den uppfattningen. Det är så det ser ut för våra pensionärer.

Birgitta Carlssons förslag för att förbättra situationen för låginkomstpensionärerna är att höja pensionstillskottet. Men i nuvarande system vet vi att ATP ganska snabbt åter upp pensionstillskottet. Det kommer väldigt få pensionärer till godo.

Jag skulle vilja höra hur Birgitta Carlsson ser på den övergångsvisa garantipensionen, som enligt den overheadbild jag har fått från Genomförandegruppen faktiskt har utlovats. Dessutom finns den överenskomelse som kristdemokraterna hävdar i sin motion. Hur ser Birgitta Carlsson på att den övergångsvisa garantipensionen, som skulle innebära en förstärkning för pensionärskollektivet med 900 miljoner, inte genomförs?

Anf. 77 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Vi ser det som djupt beklagligt att de övergångsvisa pensionerna inte utbetalas. Vi har också framfört de här synpunkterna till regeringen och anser att de pensionärer som drabbas ekonomiskt av detta ska kompenseras av regeringen.

Anf. 78 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Nu är det två partier, Kristdemokraterna och Centern, som beklagar att det är på det här viset. Jag undrar om det finns fler partier i kammaren som anser att det är beklagansvärt att den övergångsvisa garantipensionen inte genomförs och att pensionärerna kanske inte får kompensation för det. Det tycker jag är intressant.

I Genomförandegruppen finns inte vare sig Miljöpartiet eller Vänsterpartiet närvarande. Vi kan alltså inte göra vår stämma hörd där. Därför är det intressant att få höra vilka diskussioner som har förevarit och att det faktiskt hitintills är två partier som ångrar eller tycker att det är olyckligt att den övergångsvisa garantipensionen inte genomförs som utlovat år 2001.

Anf. 79 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det är absolut inte så, Ulla Hoffmann, att vi ångrar den pensionsuppgörelse som vi har deltagit i. Vi ser det som mycket värdefullt att fem partier i Sveriges riksdag kunde vara eniga och stå bakom en pensionsreform som ska hålla över lång tid.

Det är olika omständigheter som gjort att man inte har lyckats komma till skott och kunnat göra de utbetalningar som var tänkta från början. Då handlar det bara om att se till att de personer som drabbas kompenseras.

När det nya sedan träder i kraft är jag övertygad om att vi alla kommer att tycka att det här var ett bra förslag. Det kommer också att vara hållbart över tiden.

Anf. 80 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Hur vi i framtiden ska finansiera försörjningen under ålderdomen är ett stort problem i nästan alla industriländer. Det enda större undantaget jag känner till är Förenta staterna. Det beror delvis på att man gjorde en stor förändring i systemet i början av 1980-talet, men framför allt för att man har en betydande invandring i Förenta staterna, vilket gör att åldersförändringarna inte slår igenom på samma sätt som de gör i praktiken i hela Europa, Japan och på flera andra håll.

Den svenska stora pensionsreformen har tagit tag i flertalet av de här problemen. Den har väckt allt större uppmärksamhet utomlands, eftersom den enligt de analyser som görs på många håll minskar de här problemen. Inte så att vi i Sverige kommer att få det problemfritt i framtiden, det kommer vi aldrig att få. Men jämfört med många andra västeuropeiska länder förefaller vi ha legat flera år tidigare i att ta tag i det hela.

Inom pensionsreformen har det bl.a. att göra med att det blir väldigt raka rör mellan det man betalar in och det man får ut, dvs. om man skulle välja att stanna kvar på arbetsmarknaden kommer det också att märkas på den årliga pensionen. Den tendens som finns på många håll att yrkesarbetet sjunker i snabb takt efter 55–60-årsåldern kan förhoppningsvis bromsas upp i vårt land.

Ett annat inslag i pensionsreformen, som inte är genomfört ännu, handlar om att vi ska införa en rätt att stanna kvar på arbetsmarknaden till 67 år, dvs. den regel som finns i lagen om anställningsskydd sedan början av 1990-talet, men som i praktiken är bortförhandlad på alla avtalsområden. Genomförandegruppen kommer att återkomma till den frågan efter den remiss som har genomförts på den här punkten.

I övrigt finns det inslag som återstår i den stora pensionsreformen, men de flesta sakerna är redan på plats.

Vad gäller de konkreta förslag som finns under utgiftsområdet, som har diskuterats tidigare och även i dag, vill jag, herr talman, peka på två, nämligen frågan om änkepensioneringen och frågan om bostadstilläggen.

Änkepensioneringen har berörts av flera stycken. Däribland har Margit Gennser redogjort för bakgrunden till de nuvarande efterlevandepensionsreglerna, dvs. de regler som en enig kammare ställde sig bakom i början av 1990-talet, med långa övergångsregler. Dessa regler förändrades tyvärr på en väsentlig punkt våren 1997 genom en uppgörelse mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet. Då infördes den s.k. inkomstprövningen av folkpensionsdelen i änkepensionerna, som med stor kraft har drabbat väldigt många änkor.

Prot.

1999/2000:46

14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Vi har för vår del gång på gång föreslagit att man ska återgå till de regler som fanns före den 1 april 1997, dvs. att man inte ska ha någon inkomstprövning. Vi upprepar det förslaget i reservation nr 33, som jag yrkar bifall till.

Vi tar också i den upp en annan del av försämringarna av änkepensionerna som tyvärr har genomförts i denna kammare. Det har att göra med den s.k. omställningspensionen, som om möjligt är en ännu grymare del av förändringarna. Den tid som man hade att ekonomiskt ställa om sig krymptes från tolv månader ned till sex månader. Det borde inte vara svårt att sätta sig in i vad detta innebär för en familj, speciellt i de fall där själva dödsfallet har skett hastigt eller helt oväntat. Det är min förhoppning att man inom en snar framtid ska kunna göra något åt åtminstone den delen av det hela.

Men det är klart, herr talman, att skulle en majoritet av denna kammare ställa sig bakom reservation nr 33 när vi röstar om den i morgon förmiddag tvingas förstås regeringen att återkomma med förslag om att ta bort inkomstprövningen. Det finns rätt många partier här i kammaren som är för det. Det finns flera partier bakom reservation nr 33. Det finns uttalande av Vänsterpartiet i ett särskilt yttrande i dagens handlingar, där de vidhåller den uppfattning de har redovisat tidigare om att de är emot inkomstprövningen. Därför behövs det inte så många partier till för att regeringen ska tvingas ändra sig på den här punkten.

Jag nämnde Vänsterpartiet. Vänsterpartiet har som sagt var upprepat den här ståndpunkten. Det som är så väldigt beklagligt för Sveriges änkor är förstås att förhandlingsframgångarna när man förhandlade med Socialdemokraterna hösten 1998 och hösten i år har varit mycket begränsade för att inte säga obefintliga på den här punkten. Den fråga som en utomstående ställer sig, och som man själv inte kan svara på eftersom man är utomstående, är förstås med vilken kraft Vänsterpartiet har drivit denna fråga i de förhandlingar man har haft om budgeten. Är det någon närvarande vänsterpartist som skulle vilja svara på det, tycker jag att det förstås vore alldeles utmärkt för att föra den här frågan framåt.

Vi har för vår del pekat på att den grupp pensionärer som rimligen har det svårast ekonomiskt är de som har låg pension i kombination med hög bostadskostnad. Det låter så självklart att det nästan är genant att behöva nämna det, men detta har inte fått något större genomslag i den allmänna debatten. Såvitt jag kan se är vi ensamma om att föreslå en höjning av det s.k. hyrestaket inom bostadstilläggsystemet som ju innebär att man inte får kompensation för de hyresdelar som ligger över 4 000 kr.

Vi har alltså lagt fram ett förslag – detta nämns i vårt särskilda yttrande – om att det är på tiden att taket höjs från nuvarande 4 000 kr till 4 500 kr. Det är alldeles uppenbart att det för de pensionärer som har låg pension i kombination med hög bostadskostnad, i det här fallet över 4 000 kr, skulle innebära en påtaglig förbättring om man ville ställa sig bakom förslaget. Tyvärr har en majoritet i riksdagen nyligen gått emot detta, men vi kommer att fortsätta att upprepa förslaget även i framtiden eftersom vi tror att det här kanske är den mest angelägna åtgärden vad gäller den ekonomiska försörjningen; särskilt som vi nu har tagit tag i de stora frågorna via pensionsreformen.

Anf. 81 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Det är väl jag som i det här sammanhanget är ”någon närvarande vänsterpartist”.

Bo Könberg vill veta med vilken kraft vi har drivit frågan i förhandlingarna med regeringen. Där kan jag bara säga att Bo Könberg kan vara övertygad om att vi har drivit frågan. Men Bo Könberg är ju inte närvarande där och vet således inte vad som pågår. Däremot vet Bo Könberg vad som händer i Genomförandegruppen.

Regeringen har nu lagt fram en lagrådsremiss som bygger på Genomförandegruppens arbete vad gäller efterlevandepensionerna. Där finns, såvitt jag kan se, inkomstprövningen faktiskt kvar – den inkomstprövning som Bo Könberg inte vill ha. Förslaget ska enligt lagrådsremissen genomföras den 1 januari 2001.

Inte nog med det – man försämrar dessutom ytterligare för den här gruppen änkor och blivande änkor. Jag skulle vilja veta hur Bo Könberg ser på det. Jag kan tänka mig att det var en efterlängtd fråga.

I vårt särskilda yttrande säger vi vad gäller efterlevandepensionerna att vi fortfarande står bakom den kritik som vi tidigare framfört men att vi inte är beredda att ta till vilka medel som helst.

På utgiftsområde 10, Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, minskar Bo Könberg och hans parti anslagen med 3,1 miljarder kronor, bl.a. för att kunna finansiera inkomstprövningen under de år som följer från den 1 januari 2000 till den sista december 2001, medan Bo Könbergs nya efterlevandepension med bibehållen inkomstprövning ligger kvar.

Anf. 82 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag har inget emot att det är Ulla Hoffmann som bland de närvarande vänsterpartisterna begär ordet på den här punkten.

Det är bra om det är så att Vänsterpartiet har framfört samma ståndpunkter i de slutna förhandlingarna som man framför offentligt. Men vad vi alla kan konstatera är att det inte har blivit något resultat. Den enda slutsats som en utomstående kan dra är att antingen har det hela inte framförts med någon större kraft eller också har det socialdemokratiska motståndet varit alldeles oerhört på denna punkt för att slå vakt om en av de största orättvisa försämringarna som ägt rum under 90-talet.

Det vore alltså intressant att få klargjort om det är Vänsterpartiets svaghet eller om det är Socialdemokraternas styrka som gör att änkepensionerna fortsatt blir behandlade som de blir nu.

Vad sedan gäller efterlevandepensionen så är Folkpartiet, och kommer att vara, mot inkomstprövningen. Vi kommer inte att godkänna något sådant. Detta har vi gång på gång klargjort i Genomförandegruppen.

Anf. 83 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Då borde väl Bo Könberg veta vad motståndet handlar om. Kristdemokraterna vill ju inte ha efterlevandepensionen, så det kan inte vara med särskilt stor kraft som frågan drivs om att inkomstprövningen ska bort vad gäller den efterlevandepension som kommer att införas den 1 januari 2001. I så fall kan alltså inte heller Bo Könberg och Folkpartiet med någon större kraft driva frågan.

Anf. 84 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Jo, det gör vi – och det kommer vi att göra. Såväl Moderaterna och Folkpartiet som Kristdemokraterna har i Genomförandegruppen vid flera tillfällen antecknat att samma ståndpunkt som tidigare gäller. Jag är övertygad om att vi i de tre partierna kommer att driva frågan. Då behövs det bara Vänsterpartiet och ett parti till för att så att säga komma över där.

Herr talman! Ulla Hoffmann säger att vi försämrar inkomstområdet med 3 miljarder men då har hon glatt räknat in den förändring av trafikförsäkringen som vi föreslår – precis på samma sätt som utskottets ordförande för övrigt demagogiskt gjorde i sitt inlägg lite tidigare här. Sanningen är att vi vill föra över kostnaderna för trafikförsäkringens orsakade inkomstbortfall från det allmänna systemet till trafikförsäkringen.

Anf. 85 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Vi har under det senaste året sett effekterna av det saneringsarbete som vi genomförde under förra mandatperioden. Det var svårt, men det var nödvändigt för att rädda välfärden. Äntligen finns det i Sverige en framtidstro och en tillväxt i samhället som gör att vi nu kan börja föra en mer offensiv politik. Men statens ekonomi räcker inte till allt som vi vill genomföra. Därför är det viktigt att vi gör de rätta prioriteringarna. Det gäller då att i första hand skydda dem som har haft det svårast.

Målet för utgiftsområde 11 är att ge ekonomisk trygghet till äldre och efterlevande. Det är av den anledningen som pensionärerna varit en viktig målgrupp att prioritera när utrymme skapas för förbättringar. Under det senaste året har ett antal förbättringar gjorts för pensionärgruppen.

Olika analyser som publicerats – den senaste i maj 1999, Ds 1999:5 – visar bl.a. att ålderspensionärerna haft en bättre standardutveckling än andra hushåll, både som grupp och som enskilda individer. Man har då jämfört den ekonomiska standarden, dvs. den disponibla inkomsten. Men inom pensionärskollektivet kan det föreligga stora skillnader som kan förklaras av olika faktorer. De med nybeviljade pensioner har i genomsnitt högre ATP-poäng och därmed högre inkomst än de som redan är pensionärer. Detta höjer varje år gruppens inkomststandard.

Det faktum att de med nybeviljade pensioner har relativt högre inkomststandard leder till att antalet ålderspensionärer med pensionstillskott minskar.

Äldre pensionärer har en lägre inkomststandard än yngre. En förklaring till det är att kvinnor lever längre och därför är överrepresenterade bland de äldre pensionärerna.

Herr talman! Utskottet vill framhålla att det är viktigt att de äldres förhållanden fortlöpande uppmärksammas. För pensionärer som bara har folkpension och pensionstillskott kan en justering av bostadstillägget eller pensionstillskottet bidra till en ökad standard.

Något sådant förslag finns inte med i betänkandet, men pensionärerna är ju en grupp som alltid på ett eller annat sätt är aktuell. Utskottet anser inte heller att man nu ska vidta åtgärder med hänsyn till att frågan om bostadstilläget till pensionärer är under beredning och att en proposition är att vänta under hösten.

Herr talman! Centerpartiet har föreslagit att folkpensionen ska vara lika för gifta makar och sammanboende, dvs. att sammanboende betraktas som gifta i pensionshänseende. Ett skäl till att det föreligger en skillnad mellan gifta och ogifta är att de som är gifta har en ekonomisk hushållsgemenskap och därmed förväntas ha lägre gemensamma utgifter. En ekonomisk hushållsgemenskap kan förvisso också föreligga för dem som är sammanboende utan att vara gifta.

Två vuxna personer som är folkbokförda på samma adress har inte automatiskt något ansvar för varandras försörjning, medan det omvända gäller för gifta. Det är dock av integritetsskäl och med tanke på risken för subjektiva bedömningar vanskligt att fastslå om två personer lever i äktenskapsliknande former.

Som en kontrast till detta kan sägas att det i en enskild kd-motion föreslås att man, även om man som änka gifter sig, ska få behålla sin pension som vore man ogift. Utskottets kd-ledamöter har inte tillstyrkt den motionen.

I det nya ålderspensionssystemet kommer detta förhållande endast att finnas kvar för dem som är berättigade till garantipension i någon del. För alla övriga med inkomstgrundad pension, där rätten till garantipension upphört, blir det ingen skillnad mellan gifta och sammanboende.

Herr talman! Efterlevandepensionen, lika för män och kvinnor, infördes som tidigare har sagts den 1 januari 1990. Det innebär att det snart är tio år sedan änkepensionen avvecklades. Men genom omfattande övergångsregler kommer änkepensionen att finnas kvar under flera tiotal år.

Under saneringsperioden infördes från den 1 april 1997 en inkomstprövning av folkpensionsdelen i änkepensionen. Från samma tidpunkt begränsades också omställningspensionen till sex månader. Det kan upplevas som en kort tid för att lösa olika frågor som uppstår när man blivit lämnad ensam i sorg.

Det finns flera motioner från den borgerliga sidan som vill återställa änkepensionen till vad som gällde före den 1 april 1997, dvs. att inkomstprövningen ska avskaffas. I motionerna finns också yrkanden om en förlängning av omställningspensionen.

I ett betänkande, *Efterlevandepension – en anpassning till det reformerade pensionssystemet*, föreslås att omställningstiden ska förlängas. Utredningen föreslår att änkepensionen i övrigt överförs till det reformerade pensionssystemet på samma villkor som de som gäller i dag. Frågan om den inkomstprövade änkepensionen kommer att behandlas senast i samband med propositionen om bostadstilläggen, som förväntas komma senast under hösten 2000. Det är för att bostadstillägget och inkomstprövningen på sitt sätt hänger samman.

Som jag inledningsvis nämnde känns det rätt att pensionärerna sattes i främsta rummet när det fanns möjligheter att börja fördela och göra förbättringar. Höjningen av kompensationen i bostadstillägget från 85 % till 90 % av bostadskostnaden och uppräkningsdelen av pensionen med inflationen fullt ut var två viktiga åtgärder som vidtogs. Förändringen innebär att det är de pensionärer som har de lägsta inkomsterna som gynnas, och i stor utsträckning utgörs denna grupp av kvinnor.

Det finns ett antal motioner som yrkar på att fritidsfastigheten inte ska beaktas som tillgång när bostadstillägget ska beräknas. I betänkandet *Inkomstprövning av bostadstillägg till pensionärer* föreslås ett nytt sy-

stem för inkomstprövning av bostadstillägget som är anpassat till det reformerade ålderspensionssystemet och där det särskilda skattemässiga grundavdraget för pensionärer borttas.

Som utskottets ledamöter väl vet ska en garantipension ersätta nuvarande folkpension, pensionstillskott och grundavdrag. Det innebär att pensionen höjs för pensionärer med lägre inkomster. Men som redan omnämnts i denna talarstol kommer inte detta att kunna genomföras förrän år 2003 på grund av de tekniska svårigheterna med det här. Jag tycker dock att det är viktigt att betänka att den här förändringen skulle genomföras för att ingen skulle förlora på den åtgärd som man ville vidta med garantipensionen.

Herr talman! Avslutningsvis har Vänstern tagit upp en motion om samordningsregler när det gäller yrkesskadelivräntorna. Från utskottet vill vi betona vikten av att man är väl informerad om konsekvenserna när man söker få byta ut yrkesskadelivräntan mot ett engångsbelopp så att man kan ta ställning till både för- och nackdelar. Sedan är det den enskilde individen som får avgöra om och i vilken mån man ska begära att få den utbytt.

Herr talman! Med det anförda tillstyrker jag hemställen i betänkandet och yrkar avslag på samtliga reservationer.

Anf. 86 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Låt mig ställa en fråga till Lennart Klockare, som berör änkepensionen. Av vilket skäl kan Lennart Klockare avstå från möjligheten att nu återge änkorna deras mäns tidigare ingångna avtal om en tryggare ålderdom, det som just är namnet på betänkandet? Eller är det så att man ska utsluta en del människor från det här betänkandets regelmässiga förmåner?

Anf. 87 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Det är roligt att höra att Kenneth Lantz tar upp den frågan. Som jag uppfattade det fick Kenneth Lantz samma fråga själv av Ulla Hoffmann, och då uteblev också svaret när det gäller brustna löften osv. Men jag ser inte detta som ett brustet löfte om att man inte skulle ändra pensionen. Det är självklart att man måste anpassa de olika sociala förmånerna efter de förutsättningar som gäller från tid till annan.

Anf. 88 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Då vill jag ställa ytterligare en fråga: Är det så att vi kan känna oss trygga i att Socialdemokraterna driver den här frågan till för mån för änkorna så att de får en förhoppning inför den kommande jul- och nyårshelgen om att det är bättringar på gång?

Anf. 89 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Jag tror att Kenneth Lantz hörde vad jag sade i mitt anförande om frågan om änkepensionerna och om den utredning som har föreslagits att de ska överföras till det nya ålderspensionssystemet. Där är kd med. Dessutom flyttar man frågan om den inkomstprövade delen så att den avgörs i samband med att man tar ställning till bostadstillägget till pensionärerna.

Anf. 90 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! Väl informerad om konsekvenserna, om hur pensionerna påverkas av samordningen om man tar ut ett engångsbelopp, sade Lennart Klockare. Det är riktigt. Det är viktigt att de personer som vill göra på det här sättet vet vad det handlar om.

Men Lennart Klockare vet precis lika väl som jag att denna information inte alltid har varit precis lika tydlig som den kanske är i dag. Det fanns en tid då det inte klart framgick av den information som de blivande pensionärerna fick att det här skulle bli konsekvensen. Riksförsäkringsverket har tvingats förändra sin information på grund av att det finns ett antal människor som inte har fått riktig information.

Det står att man enligt utskottet har erfårit att man får det här. Men det är alltså inte sant. Numera erfår man det. Men man erför det inte tidigare. Det står också att utskottet inte kan se någon enkel lösning på problemet. Men vi har väl inte bara enkla lösningar i vårt utskott? Vi tar oss väl an mycket svåra, komplicerade problem som vi försöker lösa?

Jag måste också säga något om detta att det är försäkringsmässiga principer. Jag tar för givet att Lennart Klockare lyssnade på vad jag sade i mitt anförande, nämligen att principen i socialförsäkringsersättningarna är att om det inte finns skäl till eftergift bevakas skulden i dödsboet. Så är det inte med livräntan när den samordnas med pensionen när man har tagit ut den i ett engångskapital. Jag skulle vilja höra Lennart Klockares synpunkt på det.

Anf. 91 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Det bästa vore naturligtvis om man inte gjorde något utbyte av yrkesskadelivräntan mot ett engångsbelopp. Då skulle det aldrig uppstå några problem. Det är naturligtvis så att människorna blir informerade om konsekvenserna. Det är inte första gången vi har pratat om det här, Ulla Hoffmann och jag, alltså det här om att det har brustit i informationen. Jag kan naturligtvis inte gå i svaromål och säga att allting har fungerat. Det törs jag naturligtvis inte göra.

Situationen är bekant från ett helt annat ärendeslag. Det gäller pensionärer som har tagit ut sin ålderspension före 65 års ålder. Då kom man tillbaka till försäkringskassorna och berättade att ni talade aldrig om att det skulle bli en reducering, även efter 65 års ålder. Då fick personalen på kassorna plocka fram handlingen och visa att de var informerade och att de också hade skrivit under. Men i de fall som Ulla Hoffmann refererar till vet jag naturligtvis inte hur det har gått till.

Anf. 92 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! Det var ju ett ärligt svar i alla fall. Jag kan lova Lennart Klockare att det inte är sista gången vi kommer att debattera det här.

Lennart Klockare tog upp en parallell. Det gäller en pensionär som tar ut en för tidig pension, får pensionen minskad och sedan hävdar: Jag visste inte om det här. Men det är ingen riktig parallell, Lennart Klockare. Vad händer om den pensionären skulle dö i förtid innan han eller hon har fått lov att så att säga betala av det man har fått ut innan? Vad gör Lennart Klockare då? Begär han att någon annan ska betala?

Anf. 93 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Om det inte är en parallell, Ulla Hoffmann, så är det i varje fall jämförbart med det som sagts om information och bristen på information. Det var vad jag avsåg i mitt svar till Ulla Hoffmann.

Vi skriver också från utskottets sida att vi inte hittar någon enkel lösning på problemet. Vi ser också svårigheten, eftersom de nuvarande reglerna kommer att överföras till det nya ålderspensionssystemet.

Anf. 94 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Jag tycker inte att Lennart Klockare berör det vi tog upp om de pensionärer som har det sämst ställt. Vi vill höja pensionstillskottet för de pensionärerna. Det är många kvinnor som har en väldigt låg pension, och ofta är de också äldre.

Det finns t.o.m. de som inte får mer än 65 300 kr på ett år. Det är viktigt att de får del av den välfärd som vi har i landet genom höjd pension. Jag vet att det också finns bostadstillägg och annat. Vi har jobbat länge för att pensionen ska höjas för dessa människor. Det borde komma förslag om det nu.

När man nu inför förvärvsavdraget borde man också ge ett grundavdrag så att även pensionärer fått nytta av den skattesänkning som socialdemokraterna genomför. Det är också viktigt.

Lennart Klockare tog också upp frågan om sammanboende pensionärer. Kan man bo tillsammans, och vill att den sambolag vi har i dag ska gälla, måste man också kunna utgå från att om den gäller i ett förhållande, då ska de sammanboende jämföras med gifta när det gäller pensioner.

Anf. 95 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Jag börjar med det sista, frågan om sambor är att jämföra med två makar. Två pensionärer som flyttar ihop och lever tillsammans kommer från olika förutsättningar och har sina familjer och anhöriga vid sidan av, så att säga. Det är inte så lätt att avgöra om alla som flyttar ihop lever under äktenskapsliknande förhållanden, osv. Jag undrar om Birgitta Carlsson skulle vilja vara den som går hem och kontrollerar hur det är, om man skulle undersöka en sådan sak. Jag tror inte att det är någonting som man ska eftersträva att syssla med.

Anf. 96 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Jag har inte funderat i samma banor, dvs. att jag skulle ta anställning hos någon kontrollmyndighet för att kontrollera hur pensionärer lever tillsammans. Om man vill ha skyddande lagar och regler som gäller för sammanboende måste man också i samband med det deklarera att de lagarna och reglerna ska gälla. Det borde vara ganska lätt att man genom det avsäger sig den förmån som det innebär att få pension som särboende.

Anf. 97 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Det låter storsint att man, när man flyttar ihop med en livskamrat på sin ålders höst, kommer in till försäkringskassan och talar om: Vi har flyttat ihop, och nu ska vi leva på en lägre inkomst, osv. Det

skulle vara okej om det fungerade så i samhället. Men nu tror jag inte att alla gör så och anmäler det. Med den kontrollsituation som uppstår blir det inte så lätt att reda ut dessa problem.

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anf. 98 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Jag försökte i ett tidigare replikskifte med Ulla Hoffmann reda ut hur det har gått till när Vänsterpartiet enligt egen utsago kraftigt har drivit – i varje fall uppfattade jag det som kraftigt – att man skulle göra någonting åt inkomstprövningen av änkepensionerna. Jag fick svaret att man drivit det hela.

Den reflexion jag då gjorde var att socialdemokraterna måste ha rest ett alldeles extra stort motstånd mot att återställa reglerna för änkor till det de var före den 1 april 1997. Jag skulle gärna vilja höra Lennart Klockares bedömning av detta och möjligen vilka motiv som gör att socialdemokraterna tycker att det är så angeläget att de med stor kraft motsätter sig det.

Anf. 99 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Jag vet inte om jag uppfattade Bo Könberg rätt. Undrade han om socialdemokraterna skulle varit motståndare mot att införa ändringen den 1 april 1997? Nej, då missuppfattade jag det, eftersom Bo Könberg skakar på huvudet.

Änkepensionen infördes vid en helt annan tid än i dag då det var vanligt att kvinnor var hemarbetande. Därför blev det också stora konsekvenser när mannen föll ifrån och kvinnan inte hade varit ute i förvärvslivet. Men i dag ser situationen ut på ett helt annat sätt.

Det som vi gjorde i änkepensionssammanhanget var att skydda kvinnorna. Det gällde de kvinnor som hade barn, de kvinnor som var 65 år och fick folkpension från ålderspensionen och de kvinnor som inte hade så höga pensioner eller andra inkomster. De skulle gå skadeslösa utifrån den inkomstprövning som då gjordes.

Anf. 100 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Jag uttryckte mig oklart. Jag syftade inte på att socialdemokraterna i regeringsställning hade varit ovilliga att genomföra försämringen för änkor våren 1997. Det får man väl ändå tro att de var villiga att göra, eftersom de gjorde det.

Jag syftade på Vänsterpartiets påstående att det försöker i förhandlingar med Socialdemokraterna – där det varit en del av regeringsunderlaget i denna kammare såväl hösten 1998 som 1999 – att ändra detta och återinföra reglerna, och det misslyckas gång på gång.

Min enda slutsats var att om det påståendet var sant från Vänsterpartiets sida måste Socialdemokraternas vaktslående om försämringarna för änkor vara väldigt starkt. Det förbryllade mig att man kan känna så starkt för att vidhålla den största försämring, tror jag, som någon grupp har vidkänts under 90-talet. Men det kanske är så.

Anf. 101 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Man kan titta på vad Vänsterpartiet har skrivit i sitt särskilda yttrande om änkepensionen. Jag ska inte föra Vänsterpartiets talan

Anslag inom socialförsäkringsområdet

i den här frågan. Men jag kan erinra om vad jag har läst i dess särskilda yttrande. Det tycker att Genomförandegruppen skulle göra någonting i den här frågan. Men det är inte berett att göra det som övriga borgerliga partier vill göra, nämligen att det ska ske på bekostnad av sjuka och de som föder barn genom ytterligare karensdagar och genom sänkningar i ersättningsnivåerna. Det är ett ställningstagande som Vänsterpartiet gör. Bo Könberg får ställa frågan till vänsterpartisterna om hur de ser på frågan.

Utgiftsområde 12

Anf. 102 CECILIA MAGNUSSON (m):

Herr talman! Det har varit en intressant debatt i tidigare ärenden. Jag tror att vi kan ha en intressant debatt också i denna viktiga fråga, som på ett illavarslande sätt lider under den socialdemokratiska stilleståndspolitiken. Man kan tänka sig att regeringen tror att bara för att man har slutat ro så står allting stilla. Men se så fungerar det inte på vattnet, och så fungerar det inte i verkligheten heller.

Familjepolitiken som helhet ska vara ett stöd. Men den blir mer och mer ett hinder med nuvarande utformning. Man kan inte behandla någon fråga på det sätt som regeringen gör. På andra områden kan det gå an utan ödesdigra konsekvenser, men inte på detta område som är så väsentligt för framtiden.

Det samhället gör för barnfamiljerna har delvis påverkan nu. Men de stora konsekvenserna visar sig om fem, tio eller femton år, och då blir konsekvenserna desto större. Det är så viktigt att vi gör rätt från början. För varje dag föds det nya blivande samhällsmedborgare som senare ska axla det ansvar som vi har nu.

Herr talman! Familjen är samhällets fundament. Det är i familjens lilla värld som trygghet och grundläggande normer formas. Det är familjen som följer babyn, barnet och senare den unga människan under hela hennes utveckling. Familjer ser mycket olika ut. Varje familjeform ska ha ett lika gott stöd från samhället sida. Tyvärr är vi långt ifrån denna insikt i dagens politik. Samhället får inte ta över det ansvar som familjen har.

Familjen är grunden för varje individ, som man sedan bygger de olika delarna på i ett samhälle. Fungerar inte familjen så kommer det att gå snett hela vägen upp. Vi ser tyvärr många farliga tendenser till det i dag. Det gäller att sätta in åtgärder där de bäst gör nytta. Familjepolitiken är på väg åt helt fel håll. Vi måste, för att använda min tidigare bild av rådande situation, lägga båten till land, vända årorna, sätta dem tillbaka i sjön, kasta loss och ro åt ett helt annat håll än dit vi är på väg i dag!

Dessutom måste en könsperspektivskonsekvensanalys göras – det tror jag att alla här i kammaren är överens med mig om.

Först och främst, herr talman, måste vi skapa en helhetssyn i familjepolitiken. Det finns ingen sådan i dag. Stöden och snubbeltrådarna för familjerna ligger utspridda på olika utskott i de här husen. Här i riksdagen har vi möjligheten och kraften, om vi vill, att förändra då vi så att säga sitter på alla frågor.

I propositionen talar regeringen om att ännu en – jag har nästan tappat räkningen – utredare ska undersöka hur det står till, vad som ska göras

och om man kan göra någonting. När det gäller familjepolitiken är det inte helhetsgreppet i familjeperspektivet som gäller, utan kostnadsutvecklingen på området. Det är fel angreppssätt, fru statsråd!

Jag tror att den nybildade tankesmedjan Acora kommer att ha mycket att göra för att föra de politiska idéerna framåt inom det socialdemokratiska partiet.

Om man i stället utgick ifrån varför föräldrarna behöver allt detta stöd, som kostar så mycket pengar, skulle man snart få en del av gåtans lösning. I propositionen står det:

”För att stärka barnfamiljernas ekonomi har samhället byggt upp ett stödssystem som syftar till att ge en ekonomisk trygghet under den period deras försörjningsbörda är stor.”

Det kan låta vackert, men klingar ack så falskt eftersom man inte tar hänsyn till just försörjningsbördan vid beskattningen av barnfamiljerna. Man tar lika mycket skatt av en ensamstående utan barn som av en trebarnsförälder. För att komma till rätta med utgiftsökningarna måste vi ändra synen på beskattningen av barnfamiljerna. I dag är det inte mat och hyra som är den största utgiften för hushållen, utan det är faktiskt skatten! Det är klart som korvspad att de som har den största försörjningsbördan också har svårast att klara sig i ett skattesystem som inte tar hänsyn till denna tunga börda.

Om man tog hänsyn till försörjningsbördan vid beskattningen skulle barnfamiljernas behov av bidrag drastiskt minska. Våldigt många barnfamiljer betalar betydligt mer i skatt än vad de får ut i bidrag. Låt dem behålla pengarna inom familjen! Detta är speciellt viktigt för låginkomsttagare.

Herr talman! Vi vet att det aldrig har fötts så få barn i Sverige som i dag. En del av grunden till detta ligger i att de blivande föräldrarna inte känner tillräckligt stor trygghet i att ge sig i kast med det högriskprojekt som det faktiskt är att skaffa barn. Arbetslivet generellt motarbetar familjebildning, och de känner att de inte själva anses kapabla att ta det ansvar som det är att bli förälder. Det är inte konstigt att alltför många tvekar att skaffa barn. Om vi gav tillbaka ansvaret till familjerna och stödde dem i deras arbete i stället för att ta ifrån dem ansvaret skulle många familjer klara sig utmärkt själva.

När man kommer in på de olika delarna i föräldraförsäkringen ser man att de faktiskt är hopplöst föräldrade. Flexibilitet är knappast ett uttryck man kan använda i sammanhanget. Begränsning och styrning, fru talman, är ord som bättre beskriver hur det fungerar. De föräldrar som inte passar in i den politiska formen blir vackert utan stöd, och då har de svårt att klara sig. De fagra orden i propositionen om att man framför allt gynnar dem som har mest behov av stöd är i princip rent struntprat.

Jag ska ge ett förfärande exempel på detta, nämligen reglerna kring de tio pappadagarna. Här kommer kvinnor i kläm som inte har en pappa bredvid sig när barnet är fött – de ensamstående mammorna. De, om några föräldrar, är väl de som är mest i behov av stöd! De blir helt utan samhällets stöd när de kommer hem från BB. Om det inte finns någon pappa borde väl de här mammorna ha möjlighet att få en vän eller en nära anhörig som kan hjälpa till med mänskligt stöd och praktiska göromål de första känsliga dagarna när man ska inrätta livet efter helt nya förutsättningar. Men icke, sa Nicke! I betänkandet står det kort och gott

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

att ”föräldrappenningen skall vara knuten till föräldraskapet”. När det fullständiga föräldraskapet inte finns i verkligheten finns det inte någon möjlighet till stöd från samhället!

Som tur är har vi en möjlighet att ändra på de här förhållandena i dag. Ett stort antal partier har skrivit på en reservation om att ändra på detta förhållande, så att vi kan stödja de föräldrar som har störst behov av stöd. Jag ser mycket fram emot att vi kan gå samman och stödja detta.

Fru talman! Jag vill i detta sammanhang, och med eftertryck, yrka bifall till reservation nr 43 under mom. 34.

Tyvär är inte detta det enda dåliga exemplet. Tvärtom är det genomgående i hela familjepolitiken flexibiliteten som saknas. De moderna familjebildningarna, som är lika goda som de traditionella, passar inte in i systemet. Antingen blir man helt utan hjälp, eller så blir man överkompenserad.

Sammanfattningsvis vill jag påstå att dagens familjepolitik är långt ifrån de fagra orden om att ge ekonomisk trygghet då försörjningsbördan är stor, och att gynna dem som är i mest behov av stöd. Vi måste ändra samhällets familjestöd så att det åtminstone uppfyller det som sägs i de fagra orden, men också uppmuntrar och stöder föräldrar att leva upp till sitt ansvar.

I ett helt annat sammanhang brukar följande uttryck användas, men jag tycker att det passar mycket bra för att beskriva dagens familjepolitik: Den gynnar bara de rika! Så säger vi i Göteborg. De rika är ju de enda som har råd att leva ett bra familjeliv med dagens familjepolitik.

Till slut, fru talman, vill jag instämma i de yrkanden som tidigare har gjorts av partikolleger i denna debatt. Jag återupprepar också mitt yrkande på bifall till reservation 43 under mom. 34.

Anf. 103 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Thomas av Aquino, som levde på 1200-talet, hade synpunkter på kvinnans roll – inte bara i familjen, utan också på arbetsmarknaden.

Han sade: Kvinnan skapades till hjälp åt mannen, inte med något annat arbete – då är han bättre hjälpt av en annan man – utan för att hjälpa honom med fortplantningen. Kvinnan är underordnad mannen för hennes eget bästa. Mannen har nämligen bättre förståndsgåvor.

Thomas av Aquino sade att kvinnan hjälper mannen med fortplantningen, vilket kanske i dag, med all den kunskap vi har, är ett kraftigt understatement. Kvinnan blir gravid och bär resultatet av fortplantningen i nio månader, föder fram barnet, ammar det och vårdar det – och det kallas för att hon hjälper mannen! Kvinnan var så att säga en transportsträcka för mannen i arbetet med att upprätthålla nativiteten.

Thomas av Aquino förutspådde också den tudelade arbetsmarknaden. Kvinnor är underordnade männen för sitt eget bästa, och vi är skapta för att hjälpa männen med vårt arbete.

På Thomas av Aquinos tid innebar familjepolitiken att det var kvinnorna som stod för allt det som hade med barnen att göra. Vi skötte mannen, barnen och hushållet. Vissa av riksdagens partier anser att detta är en bra ordning och föreslår därför reformer som gynnar denna typ av familjepolitik. Vänsterpartiet anser att varje människa, kvinna som man, ska betraktas som en enskild individ i ekonomiskt hänseende.

Andra partier anser att det är kvinnans uppgift i livet att sköta allt det som är förknippat med man, barn och hushåll. Det är visserligen inte självklart för dem att det är kvinnan i familjen som ska utföra arbetet. Dessa partier anser att ett alternativ är att andra kvinnor än de som tillhör familjen kan utföra familjens hushållsarbete, och detta ska dessutom vara skattesubventionerat.

Vänsterpartiet anser att våra skattemedel ska tillföras de sektorer som vårdar sjuka och äldre. De ska inte gå till vård av frisk man.

Thomas av Aquinos syn på fortplantningen som en del av familjepolitiken är aktuell även nu. Visserligen hjälper vi inte i direkt mening mannen med fortplantningen, men väl samhället. Barnafödandet, dvs. nativiteten, är en förutsättning för samhällets fortlevnad. Om det inte finns några barn blir det inga pensioner, ingen äldreomsorg, ingen tillväxt och inga förvärvsarbetande. Till skillnad från på 1200-talet, har kvinnan i dag ett val om hon vill hjälpa samhället med barnafödandet eller inte. Om kvinnan upplever att den värld hon ska föda sitt barn in i är otrygg och förhållandena osäkra, väljer hon att avstå från att föda barn.

De senaste åren har inneburit stora nedskärningar i den generella välfärden som lett till att den sociala servicen försämrats. Många kvinnor som tidigare förvärvsarbetat inom den offentliga sektorn har blivit arbetslösa. Kvinnor som är beroende av förskola och äldreomsorg har tvingats ta ett allt större ansvar själva. Samtidigt har ekonomin för barnfamiljerna försämrats genom nedskärningar i socialförsäkringssystemen och barnbidragen. Otryggheten i anställningen har ökat, framför allt för unga LO-kvinnor. Kvinnorna är i stor utsträckning hänvisade till visstidsanställningar, vikariat och praktikarbeten. Kvinnorna har svarat på denna otrygghet med att inte skaffa barn.

Nativiteten är på den lägsta nivån sedan 300 år tillbaka. SCB:s analyser visar att det främst är de lågutbildade, de studerande och de yngre kvinnorna som skjuter upp sitt barnafödande. Antalet personer över 65 år kommer att öka med ungefär en halv miljon åren 2000 till 2025. Samtidigt minskar antalet personer i åldrarna under 20 år. Förutom att alltfler lever längre, vilket innebär att allt färre i framtiden ska försörja alltfler, kommer dessa allt färre att bli ännu färre om vi inte gör någonting.

Tidigare när vi haft ett ökat behov av arbetskraft har två lösningar valts. Dels har kvinnorna engagerats på arbetsmarknaden, dels har Sverige fört en aktiv politik för arbetskraftsinvandring. I dag finns kvinnorna redan på arbetsmarknaden som arbetskraft, men på grund av bl.a. den förda familjepolitiken producerar kvinnorna inte ny arbetskraft. De två alternativ som återstår är dels att öka invandringen, dels att den förda familjepolitiken ekonomiskt utjämnar skillnaderna mellan barnfamiljer och andra och gör det möjligt att kombinera förvärvsarbete med skötsel av små barn.

Då är det viktigt att den nya budgetlagen inte förhindrar en nödvändig ökning av nativiteten. Utgiftstaket för utgiftsområde 12 är satt utifrån det nuvarande låga barnafödandet, och nedgången i nativiteten har hittills setts som gynnsam rent budgettekniskt. Om barnafödandet nu stiger, ökar förstås också utgifterna för barnbidragen och föräldraförsäkringen. Då är det viktigt att utgiftstaket inbegriper det.

Fru talman! Vänsterpartiet har ingen reservation vad gäller inriktningen på familjepolitiken. Vi tycker att de satsningar som Socialdemo-

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

kraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet gör för att utjämna de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn är bra. Det är bra att barnbidraget höjs, det är bra att nivån på adoptionsbidraget nu ska utredas och att utskottet delar Vänsterpartiets åsikt att barn inte får bli en klassfråga, det är bra att sex timmars arbetsdag utreds och det är bra att regeringen har för avsikt att tillsätta en utredare som ska se över de ekonomiska familjestöden.

Eftersom statsrådet Thalén är här skulle jag också vilja säga att vi tycker att det skulle vara bra om regeringen tar initiativ till att lägga fram en familjepolitisk proposition.

Fru talman! En familj kan ha olika skepnader. På Thomas av Aquinos tid var skilsmässor sällsynta eftersom kvinnor inte kunde försörja vare sig själva eller sin avkomma på annat sätt. Kvinnor nödgades därför stanna kvar i olyckliga förhållanden, och det har pågått långt in i vår tid. En av de viktigaste genomförda reformerna för att främja kvinnors ekonomiska oberoende var införandet av bidragsförskottet, numera underhållsstödet. Så länge det finns föräldrar som inte kan eller vill ta sitt betalningsansvar till barnen vid en separation måste staten gå in och ta det ansvaret.

När underhållsstödet infördes var det behäftat med en del brister. Inom ramen för samarbetet åtgärdas nu efter hand dessa brister. Det är bra. Vänsterpartiet anser att vid den översyn som nu görs måste umgängesresorna och umgängesavdragen ses över, liksom det inkomstbegrepp som ligger till grund för återbetalningsskyldigheten.

Fru talman! Det har länge hävdats att en bra familjepolitik är förutsättningen för kvinnors frigörelse och självständighet. Thomas av Aquino skulle därför förmodligen inte vara så nöjd med dagens familjepolitiska inriktning, som bygger på att även kvinnor är enskilda individer i ekonomiskt hänseende och därför har rätt att själva tjäna in till sin och sina barns försörjning och till en pension. I stort står Vänsterpartiet därför bakom den förda familjepolitiken. Trots det har vi två reservationer som jag givetvis står bakom. För tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 50 under mom. 43.

Eftersom jag tror att detta är min sista debatt före juluppehållet vill jag passa på tillfället att tacka talmännen, kammarkansliet och alla anställda för det gångna året och för all den hjälp, service och stöd som vi har fått av er. Jag passar också på att önska god jul och gott nytt år.

Anf. 104 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Jag instämmer i Ulla Hoffmanns tack för all service. Jag önskar detsamma till dig.

Det är intressant att höra historieberivningen från Thomas Aquinos tid och parallellerna med dagens system. Mycket har gjorts, men mycket återstår också att göra.

Om jag förstår Ulla Hoffmanns resonemang rätt är det viktigt att kvinnan står på egna ben och blir betraktad som en egen varelse. Vänsterpartiet anser ju att feminismen är deras fråga. Det innebär väl att en kvinna inte ska behöva lita till någon annan, varken en man eller staten. Därför skulle jag gärna vilja höra Ulla Hoffmanns syn på försörjningsbördan. Även ensamma kvinnor lider hårt under den. Tycker Ulla Hoff-

mann att det är bättre att vara beroende av bidrag än att vara beroende av en man?

Anf. 105 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Det är riktigt som Cecilia Magnusson säger. Mycket har gjorts, men mycket återstår att göra.

Jag har läst motionerna om den familjepolitiska inriktningen, och jag måste säga att en del av dessa motioner faktiskt går tillbaka. På Thomas av Aquinos tid hade man tjänstefolk hemma. De var kanske inte skatte-subventionerade, men man hade tjänstefolk hemma som tog hand om arbetet. Kvinnans jobb var att stanna hemma kanske med stöd av vårdnadsbidrag i form av en man. Inte vet jag.

Jag tycker att det är jättebra att kvinnor inte är beroende av en enskild man. Men då blir statens ansvar, samhällets ansvar, ännu viktigare. Därför är det också viktigt att staten inte sviktar när det t.ex. gäller underhållsstöd och föräldraförsäkring. Jag tycker att det är viktigt att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet markerar att vi inte vill göra som t.ex. Moderaterna och sänka nivån i föräldraförsäkringen från 80 % till 75 %. Vi vill inte det. Vi tycker att det är viktigt att en kvinna ska kunna försörja sig.

Anf. 106 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra att Ulla Hoffmann tycker att det är bättre att man är beroende av staten än av en man. I moderat politik är det viktigt att man har avgörandet i sin egen hand. Man ska inte behöva vara beroende av vare sig en man eller ett samhälle, om man inte vill.

Det finns väldigt mycket att göra på det familjepolitiska området. Jag är tacksam och glad att Ulla Hoffmann och Vänsterpartiet står bakom att kvinnor som föder barn ensamma ska få del av statens stöd. De behöver faktiskt samhällets stöd när de kommer hem från BB. Vi får hoppas på ett bra slut i den här frågan.

Anf. 107 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Jag vill svara Cecilia Magnusson så här: Bidragsförskottet kom till eftersom det visade sig att staten var bra mycket mer pålitlig än den enskilde mannen. Mannen kunde strunta i att betala för de barn han hade i ett tidigare äktenskap. Han kunde lämna och gå. Därför tog staten ett försörjningsansvar för de här barnen och sade att barnen ska ha samma ekonomiska standard oavsett om föräldrarna bor tillsammans eller inte. Det tycker jag visar att samhället är mer pålitligt än vad den enskilde mannen är.

Jag ser alltså ingen nackdel med att vi gör dessa omfördelningar mellan barnfamiljer och familjer utan barn. Tvärtom tycker jag att den förda familjepolitiken är bra eftersom den bidrar till kvinnors frigörelse, och det har den alltid gjort. Sedan finns det områden där jag vill gå några steg längre än vad regeringen vill göra, men var sak har sin tid och sin plats.

Anf. 108 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 37. Jag vill understryka att jag står bakom alla våra reservationer och att vi i det särskilda yttrandet

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

påpekar sådant som vi motionerat om men som vi på grund av att vårt budgetförslag har fallit inte kan reservera oss för.

Familjefrågorna har alltid haft en central plats för Kristdemokraterna. Det gäller både synen på familjens ställning och utformningen av familjestödet. Vi kommer även i fortsättningen att ha en stark betoning på familjepolitiken, eftersom den har så stor betydelse för barnen och för föräldrarna men också för samhället i stort.

Det är fler än kristdemokraterna som tycker så. Jag tycker att det är roligt och uppfordrande att citera FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna: "Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och äger rätt till skydd från samhället och staten." I barnkonventionen säger man att konventionsstaterna ser på familjen som den grundläggande enheten i samhället och den naturliga miljön särskilt för barnens utveckling och välfärd. Enligt konventionen bör familjen ges nödvändigt skydd och bistånd så att den till fullo kan ta på sig sitt ansvar i samhället.

Barns uppväxtvillkor får effekter på lång sikt. Därför kan kortsiktiga vinster på familjestöd, förskola och skola få förödande konsekvenser. Det tycker vi oss se i dag.

Stödet till familjen är förvisso inte bara pengar. Det är också viktigt att familjen får sin betydelse bekräftad och att föräldrar får veta hur viktiga de är för sina barn. Föräldrar vill för det mesta sina barns bästa. Men eftersom föräldrar inte är felfria och det är ett tufft jobb att vara förälder är det viktigt att familjen är öppen och har stöd och gemenskap över generationsgränserna.

Samhället bör särskilt uppmärksamma de ensamstående föräldrarnas situation och vid behov erbjuda avlastning, t.ex. genom stödfamiljer, jourhavande dagmamma eller vad annat man kan behöva.

Därför instämmer vi också i det yrkande om bifall till reservation 43 som har gjorts.

Kristdemokraterna arbetar för att hitta modeller på det familjepolitiska området som underlättar för föräldrar att få mer tid för barnen. Det visar sig vid undersökningar att det vill de flesta ha. Därför vill vi att vårdnadsbidraget återinförs. Det kan användas antingen för att betala privat eller kommunal barnomsorg eller för att någon av föräldrarna ska kunna förlänga tiden hemma när föräldraförsäkringen upphört.

I vårt nya och förbättrade förslag är vårdnadsbidraget 10 % av prisbasbeloppet. Det ska utges för barn mellan ett och tre år och vara skattepliktigt. Under det året ska föräldrarna ha rätt till tjänstledighet. I förslaget är också alla styrkta barnomsorgskostnader avdragsgilla upp till vårdnadsbidragets nivå för alla barn i de åldrar som omfattas av vårdnadsbidraget. Nytt är också att vi från år 2002 även vill bereda möjlighet för föräldrar att tills barnet börjar skolan använda ytterligare tolv månaders vårdnadsbidrag enligt eget önskemål: ett år längre föräldraledighet eller nedsättning av arbetstiden.

För att få en bättre fördelningspolitisk profil på familjestödet än regeringens har vi valt att höja barnbidraget från år 2001 men då också kraftigt förbättra bostadsbidraget, vilket gynnar familjer med små inkomster.

När det gäller föräldraförsäkring vill jag kommentera att utskottet konstaterar att ersättningsnivån inte bör understiga 80 %. Men eftersom det finns ett tak vid en inkomst på 7,5 prisbasbelopp är det många föräld-

rar som får långt mindre än 80 % av sin inkomst. Jag ska inte förlänga den debatt som har förts i flera omgångar här tidigare, men man kan konstatera att så länge män i princip har högre lön än kvinnor stimulerar det inte män att ta ut föräldraledighet.

Sedan 70-talet ligger garantinivån i föräldraförsäkringen på 60 kr per dag. Vi anser att det är hög tid att höja den. Vårt förslag är 120 kr.

Det kan tyckas som en detalj, men de kontaktdagar som föräldrar tidigare hade är väldigt viktiga. Vi tycker att de bör återinföras.

Någon sade här tidigare att barn inte ska vara en klassfråga. Det har faktiskt adoptioner blivit. En adoption kostar i dag i snitt 90 000 kr. Det bidrag man får är på 24 000 kr. Vi tycker att det bör höjas. Detta har jag hört många tala om från olika partier, och jag tycker att vi snart borde komma till skott. *Det* skulle vi väl kunna enas om, även om vi inte kan enas om de stora frågorna.

Fru talman! Vi har föreslagit ett grundavdrag i underhållsstödet på 48 000 kr. Riksdagens majoritet har fastlagt en tredubbling till 72 000 kr. I gengäld vill vi ha en lägre procentsats än regeringen beträffande underhållsskyldighet per barn. Den höjning som nu har beslutats slår mycket hårt mot en underhållsskyldig förälder med medelinkomst och mer än ett barn. Försäkringskassorna har faktiskt varnat för de konsekvenser det här kommer att få.

Vi tycker också att det är rimligt att boförälderns inkomst prövas innan stöd utbetalas.

Föräldrar till handikappade barn får vårdbidrag. Vi har i motioner påpekat att handläggningstiderna är på tok för långa. Det kan leda till att föräldern blir återbetalningsskyldig för bostadsbidrag eller studiemedel som tagits emot i god tro.

En biståndsbetjänt i utlandstjänst, anställd av en ideell organisation, får däremot inget vårdbidrag. I betänkandet står att vårdbidrag inte räknas som familjestöd. Det borde det naturligtvis göra. Vi har fått avslag på vårt yrkande. Men den nya socialtjänstlagen träder inte i kraft förrän år 2001, och jag hoppas att vi till dess har kunnat ändra på detta.

Sedan önskar jag fru talmannen, riksdagen och tjänstemännen en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 109 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 38 och 51.

Fru talman! Det föds få barn. Nativiteten ligger på en historiskt låg nivå. En orsak är säkert osäkerhet om framtiden – osäkerhet kring arbetet, ekonomisk otrygghet, avvaktan på att tiderna ska bli bättre osv. En annan orsak till den låga nativiteten i vårt land är sannolikt att unga kvinnor numera väntar med att bilda familj tills de försäkrat sig om en utbildning och ett arbete.

Barn ska självfallet födas av kärlek, inte på grund av ekonomiska ersättningar. Men de ekonomiska villkoren påverkar barnafödandet. Därför ska de ekonomiska förutsättningarna vara goda så att föräldrar har en bra ekonomisk trygghet. Centerpartiet har motsvarande höjningar som regeringen av bl.a. barnbidraget i vårt budgetalternativ. Däremot har vi en betydligt högre ambition vad avser garantinivån i föräldrapenningen. Detta ska jag senare återkomma till.

Prot.

1999/2000:46

14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Familjepolitiken måste underlätta för föräldrar att axla föräldrarollen, allt för att den uppväxande generationen ska bli en trygg och självsäker generation. Särskilt stöd måste alltid ges till barn i utsatta situationer.

Centerpartiets utgångspunkt är att familjepolitiken måste utgå från att ge bästa möjliga förutsättningar för en bra uppväxt för alla barn. Det är föräldrarna som har huvudansvar för barnens uppväxt. Statens och kommunernas ansvar ska vara stödjande. Den socialdemokratiska familjepolitiken har, enligt min mening, utgått och utgår från att föräldrarna inte riktigt klarar att ta ansvar för barnens uppväxt och uppfostran och att omsorgen om barnen ska utgå från en och samma mall.

Den aviserade maxtaxan är ett av de senare exemplen på detta. Ca 8 miljarder kronor, enligt Svenska kommunförbundets beräkningar, ska gå till den omsorgsform som socialdemokraterna anser vara den rätta omsorgsformen. Vi anser att detta är djupt orättvist. Det gynnar ensidigt *en* omsorgsform. Det är en bakvänd fördelningspolitik, eftersom den så klart gynnar höginkomsttagare, åtminstone i kommuner med inkomstrelaterade taxor.

En modern familjepolitik ser alla barnen, är flexibel, anpassad till det moderna arbetslivet och tar hänsyn till familjernas behov och önskemål. Likaväl som det ska finnas barnomsorg, ska småbarnsföräldrar ges ökade möjligheter att hitta sina lösningar, att arbeta heltid, att arbeta deltid eller kanske stanna hemma med barnen några av de första åren. Föräldrarna måste enligt vår uppfattning ges en reell möjlighet att välja. Föräldrarna är barnens bästa experter. Maxtaxa på dagis är en orättvis reform. Den är omodern innan den är införd.

Fru talman! Centerpartiet vill förnya familjestödet och anpassa det till 2000-talets krav. För Centerpartiet är familjepolitiken bra när den ger stöd i föräldraskapet, men inte övertar ansvaret för uppfostran och utveckling. En bra familjepolitik utgår från familjers olika förhållanden och styr inte in alla i samma mall. En bra familjepolitik bygger på valfrihet, flexibilitet och rättvisa. En bra familjepolitik främjar mångfalden och att alla barnfamiljer ska ha en reell möjlighet att välja omsorgsform.

Centerpartiet vill i stället för maxtaxan komplettera familjestödet med ett barnkonto, som familjen kan disponera under barnets förskoleår. Föräldrarna kan använda pengarna för att minska sin arbetstid, delta i förskolans aktiviteter, köpa barnomsorg eller använda dem för konsumtion. Centerpartiets förslag ger familjen, oberoende av hur den ser ut, större möjligheter att skapa en trygghet. Om en förälder får större möjlighet att välja barnomsorgsform och styra över sin egen tid blir också, enligt vår uppfattning, barnen tryggare.

Fru talman! Om Centerpartiets budgetförslag vunnit gehör hade ytterligare 260 miljoner kronor tillförts utgiftsområde 12 år 2000. Som framgår av Centerpartiets särskilda yttrande vill vi för dessa miljoner rejält höja garantinivån i föräldrapenningen, från nuvarande 60 kr per dag till, i ett första steg, 150 kr per dag.

Garantinivån har legat still i närmare tio års tid. Centerpartiets föreslagna höjning är rimlig och borde genomföras från kommande årsskifte. Vårt förslag skulle ha gett en något högre standard för föräldrar som inte haft möjlighet att försäkra sig för en inkomstbaserad föräldrapenning.

En höjning får även den positiva effekten att behovsprövade bidrag minskar. En förbättring av ekonomin för de med ekonomiskt smala mar-

ginaler, en bättre grundtrygghet, som Centerpartiets prioritering innebär, känns angelägen.

Jag vill fråga socialförsäkringsministern i första hand: Varför vill ni inte hänga med på Centerpartiets krav på att prioritera förbättringar för just de grupper som har 60 kr om dagen? Enligt Socialstyrelsens rapport, som kom i dag, är de en av de grupper som långvarigt är socialbidragstagare. Det är grupper som sannolikt inte tycker att det är särskilt roligt att se att man får 60 kr om dagen när grannen får 600 kr om dagen. Jag tycker att det är en rättvisereform att satsa på trygghet för dem med de ekonomiskt smalaste marginalerna.

Vänsterpartiets företrädare pratar om att det är bra att man utjämnar de ekonomiska villkoren. Inte kan det vara de som får 60 kr om dagen som Vänsterpartiets företrädare tänker på när hon säger så.

Fru talman! Jag har tillsammans med min centerkollega Rigmor Ahlstedt, numera Stenmark, motionerat om en översyn av adoptionskostnadsbidraget. Redan när bidraget infördes 1989 påtalades det att möjligheterna att adoptera barn inte skulle vara förbehållet de ekonomiskt starka grupperna i samhället. Nu tenderar det ändå att bli så, eftersom adoptionskostnaderna kraftigt stigit. Men samhällets ekonomiska stöd har inte följt med.

Om staten har kvar ambitionen att adoptioner inte ska vara en klassfråga och att staten ska ansvara för hälften av kostnaderna borde adoptionskostnadsbidraget fördubblas gentemot nuvarande 24 000 kr. Utskottsmajoriteten instämmer i vår uppfattning resonemangsmässigt och anser det befogat att belysa frågan. Det är bra. Centerpartiet vill dock ha ett tillkännagivande och anser det motiverat. Frågan är så viktig – adoption får aldrig bli en klassfråga.

Fru talman! Vi har en mycket viktig uppgift, att ge förutsättningar för en god och stimulerande uppväxt för våra barn. De är vår framtid.

Anf. 110 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Folkpartiets familjepolitik utgår från en serie värderingar. En handlar om att underlätta för föräldrarna att klara sin uppgift som föräldrar, både vad gäller ekonomi och på annat sätt.

Detta medför i sin tur en annan utgångspunkt, nämligen att det är önskvärt att i stor utsträckning utjämna de ekonomiska förhållandena mellan dem som har barn och dem som inte har barn. I praktiken blir det för det stora flertalet mellan de perioder i livet då man har ekonomiskt ansvar för barn och de perioder då man inte har det.

Den tredje utgångspunkten är att familjepolitiken bör utformas så att den underlättar jämställdheten mellan män och kvinnor.

En fjärde punkt är att försöka få system som ger så stor valfrihet som möjligt. Till den ändan har vi åstadkommit flera konkreta förslag som jag ska återkomma till.

En av fördelarna med stora delar av den hittills förda familjepolitiken är att den länge har verkat kunna göra det möjligt för framför allt kvinnor att förena rollen som förälder med yrkesarbete.

På senare år har nativiteten i vårt land sjunkit kraftigt, åtminstone så mycket att den är lägre än den någon gång har varit sedan vi införde befolkningsräkningarna 1749. Det finns just nu inga tecken på att den kommer att öka. Samtidigt är den i flera andra länder av vår typ ännu

Prot.

1999/2000:46

14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

lägre. Vi tror att det finns anledning att bygga vidare på stödet till barnfamiljerna i förhoppningen om att många fler ska finna det möjligt och önskvärt att skaffa barn och att de inte skjuter på det fullt så länge.

Den här debatten förs i nästan alla länder av vår typ med tanke på de stora demografiska förändringar som förväntas under de kommande 40–50 åren.

En del av familjepolitiken handlar om ett ställningstagande till hur stor del av det ekonomiska stödet som ska vara generell och hur stor del som ska vara selektiv. För vår del är det naturligt att inom det här området, som inom all annan välfärdspolitik för vår del, försöka hitta så generella metoder som möjligt – väl vetande att det sällan går att helt undvika de selektiva.

Till den änden har vi föreslagit att man i samband med att vi föreslår höjningar av barnbidragen – något mer än majoriteten både nästa år och året därpå – också passar på att minska barndelen i de behovsprövade bostadsbidragen. På det viset kommer man att minska antalet familjer som berörs av de selektiva bidragen och därmed göra det möjligt för fler att ekonomiskt förbättra sin egen tillvaro på legalt sätt, vilket nästan inte är möjligt om man omfattas av beskattningens marginaleffekter, bostadsbidragens avtrappning och i många fall uppräkningsen av de inkomstprövade dagisavgifterna.

Inom föräldraförsäkringen avser vi och har lagt fram förslag om att se till att pappa- och mammamånaden ges en ersättning som ligger på vad den var förut, nämligen 90 %. Syftet är uppenbart, nämligen att stimulera flera framför allt pappor att utnyttja månaden. Vi har då varit beredda att försämra en annan del av föräldraförsäkringen för att klara finansieringen, nämligen genom att föreslå att de s.k. garantidagarna tas bort.

För att öka valfriheten för föräldrarna, och för att ge dem möjligheten att välja den lösning som passar dem själva bäst, föreslår vi ett barnkonto som ska kunna utnyttjas under förskoleåren på mycket fria villkor. Vi föreslår också en förbättring av garantinivån. Vi föreslår förändringar på underhållssidan, som innebär att man betonar att föräldrarna har ett gemensamt ekonomiskt ansvar för sina barn även efter att en eventuell skilsmässa har ägt rum. Det senare innebär förstås, fru talman, en viss besparing på det kontot.

Den sista punkten jag tänkte nämna under området familjepolitiken gäller de internationella adoptionerna. Vi har, i likhet med flera andra partier, konstaterat att kostnaderna har fortsatt att öka medan själva bidraget har legat still. Vi har för vår del i vårt budgetförslag nämnt att man skulle kunna höja till 40 000 kr om året. Jag vet att några andra partier har valt en något högre nivå. En höjning av den omfattning vi har föreslagit skulle kosta ca 16 miljoner kronor per år, vilket kan jämföras med en del andra kostnadsposter inom det utgiftsområde vi nu diskuterar.

Därför vill jag, fru talman, yrka bifall till den gemensamma reservationen från några partier, nämligen reservation nr 51, och jag yrkar bifall till Folkpartiets reservation om familjepolitiken nr 39.

Anf. 111 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman och ärade åhörare! Vi har i Sverige en bra föräldraförsäkring, åtminstone vad gäller tiden mamma får vara hemma. Den är nog bäst i världen. Men även här finns stora brister. Mest är det inkomstbort-

fallsprincipen som gör det svårt för många. Börjar man studera direkt efter gymnasiet och dessutom skaffar barn ligger man illa till – ingen föräldrapenning över garantinivå.

Liksom inom utgiftsområde 10 har Miljöpartiet motionerat för speciella grupper som råkar illa ut eller behöver extra stöd. Här handlar det om att det ska bli bra för barnen.

Trots den väl tilltagna föräldraledigheten motionerar vi om förlängd föräldraförsäkring och utökad pappamånad i motion Sf265. För barnen är det självklart olyckligt när de saknar en pappa som tar aktiv del i deras uppväxt. Det är synnerligen viktigt att barn får tillgång till positiva manliga förebilder. Det är värdefullt för barnet, och det är värdefullt för pappan, som med all sannolikhet uppnår en högre livskvalitet genom ett aktivt faderskap. Det viktigaste för barnen är att ha tillgång till föräldrarnas tid och uppmärksamhet och att bli bekräftade. Kortare arbetsdag är från denna synpunkt en viktig reform. Möjlighet till längre föräldraledighet är en annan. Miljöpartiet strävar efter att båda förändringarna genomförs.

Barnomsorgen är ofta den första kontakt med den stora världen utanför familjen som barnet möter. Då är det viktigt för en väl fungerande barnomsorg att barnen har fått stabilitet och trygghet med sig hemifrån. Små barn behöver växa upp i trygga miljöer i lugn och ro med en dygnsrytm som passar deras behov.

En utökad kvotering skulle medföra att inte bara mannen fick en bättre kontakt med barnen utan att även kvinnan skulle få en bättre ställning på arbetsmarknaden. Arbetsgivaren skulle inte, som i dag, kunna utgå från att det är kvinnan som är hemma med barnen och därför diskriminera henne vid anställningar och löneförhandlingar. Med vårt förslag blir det tydligare att även mannen får barn och därmed tar ansvar för deras uppväxt. Däremot är vi *inte* för maxtaxa, som vi menar inte är bra för barnen. Vi vill att någon av föräldrarna ska ha möjlighet att vara hemma hos sina barn så mycket som möjligt.

En annan motion innehåller förslag på att regeringen bör utreda möjligheten att överlåta de tio pappadagarna i samband med förlossning på en släkting eller vän och återkomma med förslag.

Jag avstår för närvarande från att yrka bifall till reservation 43, jag avvaktar statsrådet Thaléns anförande.

Mitt sista yrkande i min motion på detta område har jag ingen reservation på. Jag uppmärksammade inte att Miljöpartiets motion om Läkare utan gränser hade hamnat inom familjeområdet, och jag missade därför att reservera mig. Därför vill jag nu i kammaren yrka bifall till motion Sf275.

Ingen kan i dag ha undgått att uppmärksamma vilken viktig grupp detta är. I och med fredspriset i Nobels anda har många plötsligt stått upp och prisat deras arbete, deras mod, idealitet och hur mycket de behövs. I går var organisationen Läkare utan gränser inbjuden till vår riksdag. Vi hörde sedan Ann Lindstrand, läkare nyss hemkommen från Sibirien, och James Orbinski, ordförande i organisationen.

Det är en rimlig begäran att denna grupp även ska ta del av samma bestämmelser vad gäller socialförsäkringar som andra grupper. Läkare utan gränser, Médecins Sans Frontières, MSF, är en av världens största organisationer för medicinsk katastrofhjälp. Inom MSF finns fem operat-

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

ionella centrum, i Frankrike, Belgien, Holland, Spanien och Schweiz, varifrån projekt i ett åttiotal länder organiseras. Den svenska sektionen är delansvarig för de operationella aktiviteterna som utgår från Bryssel.

Många av de svenska läkarna och sjuksköterskorna arbetar även via de andra operationella sektionerna. Den svenska sektionen skickar i år ut ca 50 personer till världens krishärdar. Det gör organisationen till en av de allra största organisationerna som skickar ut svensk sjukvårdspersonal.

MSF i Sverige saknar ekonomiska och legala resurser att anställa volontärer. De svenska läkare som medverkar i MSF arbete har formellt arbetsgivaren i Belgien. Enligt EU:s regler om social trygghet för arbetstagare gäller förordning 1408/71, vilket betyder att de svenska volontärerna är att betrakta som belgiska arbetstagare. Då ska enligt förordningen 1408/71 det belgiska sjukförsäkringssystemet gälla. Den som i en sådan situation kommer hem till Sverige och tvingas vara sjukskriven har således inte, till skillnad från andra volontärer, rätt till sjukpenning från svensk sjukförsäkring utan är privat försäkrad genom OSSOM, det belgiska statliga försäkringsbolaget.

På grund av detta yrkar jag bifall till min motion. Det vore skamligt att denna grupp samtidigt som de åker ut på uppdrag blir utskrivna från den svenska sjukförsäkringen.

Anf. 112 MARIANN YTTERBERG (s):

Fru talman! Till Cecilia Magnusson får jag säga att det är just precis så. Samhället ger ekonomiskt stöd till alla barnfamiljer för att de ska känna trygghet under den period då deras försörjningsbörda är stor. För år 2000 satsar vi socialdemokrater nära 45 miljarder kronor på olika stöd, bl.a. föräldraförsäkring och barnbidrag. I ett större perspektiv är vår föräldraförsäkring unik. Inget annat land ger så bra ekonomisk ersättning till föräldrar för att de ska kunna vara hemma med sina barn.

Det generella barnbidraget, som är lika för alla barn, är sedan ett halvt sekel en hörnsten i den generella välfärden. Det höjs även detta årsskifte med 100 kr till 850 kr per barn och månad och med ytterligare 100 kr året därpå. Även flerbarnstillägget höjs. Den höjningen, tillsammans med den höjning av ersättningen i föräldraförsäkringen som gjordes för snart två år sedan, blir ett välbehövligt tillskott i barnfamiljernas hushållskassa.

Det går bättre för Sverige i dag än vad det har gjort på flera år. Vi har fortfarande sviter efter de svåra åren, då vi sanerade statens finanser, men det var nödvändigt för att rädda välfärden. Även om systemen har visat sig vara robusta måste vi tillstå att det har blivit maskor i välfärdsnätet. Vi vet allihopa att barnfamiljerna är den grupp som fått märkbara försämringar. Det kan vi nu – och vi ska också göra det – medvetet arbeta med.

Vår vision – vårt mål med familjepolitiken – är att barnen får trygghet både socialt och ekonomiskt. Barns villkor – bra barnomsorg, bra skola, bra hälso- och sjukvård och trygga vuxna – är avgörande för framtiden. Därför blir det viktigt att utjämna villkoren mellan familjer med barn och familjer utan barn och också över hela livscykeln. Det ska vara möjligt att förena föräldraskap och förvärvsarbete för både män och kvinnor.

I vårt familjepolitiska program som helhet betyder även sådant som hyresbidrag mycket. Vi vet också att fri sjukvård för barn betyder myck-

et. Det finns fler saker som påverkar familjens ekonomi. Det är naturligtvis också antalet karensdagar, nivåerna i sjuk- och föräldraförsäkringen och nivåerna i a-kassan, och även sådant som havandeskapspenning och underhållsstöd.

Vi har också en vilja att bygga ut förskolan och införa maxtaxa på dagis. Den debatten tror jag att man förde här i går, för vi voterade om det i dag.

Att vi föredrar bidrag framför avdrag är ingen slump, utan det ingår som en strategi i vår helhet. Alla är med och betalar – även den som har låg inkomst – och alla får del av välfärdstjänsterna skola, hälso- och sjukvård, barnbidrag osv. Det innebär att den som har hög inkomst betalar mer än vad han eller hon får tillbaka, och den som har låg inkomst får tillbaka mer. Detta gör att inkomstklyftorna efter skatt och transfereringar blir mindre än vad de är före skatt. Detta är alltså för oss ett viktigt fördelningspolitiskt instrument.

När det gäller grundtrygghet kontra inkomstrelaterad ersättning kan jag säga att den frågan är aktuell i medierna just nu. Man diskuterar att den som betalar mycket skatt inte anser sig få tillräcklig ersättning utan måste teckna egna försäkringar, alltså betala två gånger. Härav kommer debatten om taken i försäkringssystemen, som handlar om det vi kallar legitimiteten i systemet. Vi har fört den debatten här tidigare i dag.

Den som har hög inkomst och betalar mycket skatt ska också få ut mer i den inkomstrelaterade ersättningen. Det som av några uppfattas som orättvisa – att någon som har hög lön dessutom får hög ersättning i föräldraförsäkringen – kan för andra uppfattas som en poäng. Just inkomstbortfallsprincipen i föräldraförsäkringen gör att papporna också har möjlighet att vara hemma och ta ansvar för sina små barn.

Avslutningsvis vill jag också nämna några saker som ligger utanför vårt utgiftsområde men som har betydelse för barnfamiljerna. Det är sådant som att arbetslösheten sjunker och att räntorna förblir låga; det senare påverkar bl.a. bostadskostnaderna. Vi har en barnomsorgslag som är nog så viktig i detta stöd. Den stadgar att kommunerna har en skyldighet att utan oskäligt dröjsmål tillhandahålla barnomsorg för barn över ett år för de föräldrar som så önskar.

Vi har också ett viktigt stöd som går bl.a. till barnomsorg och till kvaliteten i denna, och det är statsbidraget. Tack vare att vi har fått ordning på ekonomin har vi kunnat öka det kraftigt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna och motionen.

Anf. 113 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Mariann Ytterberg tala om systemet och inte om människorna. Visionen var att få trygghet för barnen. Så räknade hon upp t.ex. skola och omsorg. Hon nämnde inte en enda gång familjen utan talade om trygga vuxna. Där går den stora skiljelinjen. Det gäller vår inställning till familjen och dess värde jämfört med den som kommer till uttryck i socialdemokratisk politik.

Mariann Ytterberg talar om en massa bidrag som lämnas till barnfamiljerna och säger att Sverige har den högsta ekonomiska ersättningen till barnfamiljer. Inget annat land slår oss där. Ja, men vi har också det högsta skattetrycket. Vi tar ifrån barnfamiljerna deras pengar för att se-

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

dan fördela dem som bidrag. Det är faktiskt så att även människor med låga inkomster betalar mer i skatt än vad de får utpysat i bidrag. Tycker Mariann Ytterberg att detta är rätt? Det är min första fråga.

Den andra frågan gäller helheten. Fru talman! Mariann Ytterberg tog upp en massa andra frågor som gäller familjestödet. Tycker Mariann Ytterberg kanske att det är dags att titta över alla de familjestöd som vi har att ta beslut om här i riksdagen och undersöka vad som faktiskt är bra för familjerna och vad som inte är bra och vad man kanske skulle förändra?

Anf. 114 MARIANN YTTERBERG (s) replik:

Fru talman! När det gäller denna fördelningspolitik – den nordiska modellen – kan jag säga att det finns forskning. Jag tror bl.a. att Bo Rothstein har skrivit om detta i boken *Vad bör staten göra?*. Det är fördelningspolitiskt ett ganska bra instrument. Jag ser att Cecilia Magnusson skakar på huvudet, men det är så att flera länder i Europa sneglar på den nordiska modellen. Alla betalar, alla får tillbaka. De som har låg inkomst får tillbaka. Då ska vi också se att det inte bara är barnbidraget. Det handlar om barnens skolgång. Det handlar om hälso- och sjukvård. Det handlar om hela vår välfärd.

Vi pratar om familjen. Det kanske är så att familjen är så självklar att jag inte ens nämnde den. En familjepolitisk utredning ska komma, men jag vet faktiskt inte riktigt vad den kommer att innebära. Jag har inte sett direktiven. Den görs med anledning av marginaleffekter och olika fördelningsfrågor.

Anf. 115 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att jag fick något särskilt bra svar kring detta. Det finns utredningar på många olika områden, och det är inte utredningar vi har för få av utan det är handling vi har för lite av.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Mariann Ytterberg om hon tycker att det är rätt att en ensamstående mamma som kommer hem från BB ska vara utan samhällets stöd, att det är helt rätt att föräldrapenningen ska vara knuten till föräldraskapet, att den som inte har någon pappa vid sin sida ska stå ensam i sin lägenhet utan hjälp att handla eller ta hand om den oro som hon bär med sig. Vad är det för solidaritet? Det är ett uttryck som socialdemokraterna med förkärlek ofta använder. Är det inte solidaritet att samhället låter någon vara hemma tillsammans med den ensamma mamman, som behöver allt stöd som hon kan få?

Anf. 116 MARIANN YTTERBERG (s) replik:

Fru talman! Om Cecilia Magnusson ger sig till tåls en liten stund tills nästa talare kommer upp tror jag att vi får svar på den frågan. Går det bra?

Anf. 117 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Mariann Ytterberg argumenterar med kraft för att den som har höga inkomster ska ha höga ersättningar och att den som har låga inkomster ska ha låga ersättningar. Jag anser att det vore väldigt bra

om det fanns ett starkare engagemang för dem som har en sämre ekonomisk situation.

Jag hänvisade i mitt anförande till en rapport från Socialstyrelsen i dag, och den pekar väldigt klart på att en vanlig grupp när det gäller långvarigt socialbidrag är unga föräldrar, särskilt unga ensamstående kvinnor med barn. Det beror på att många inte har kvalificerat sig till socialförsäkringssystemen och endast får grundbeloppet om 60 kr per dag i föräldrapenning. Detta är en grupp som har det väldigt kärt ekonomiskt sett. En annan grupp är studenter som precis har gått ut en högskoleutbildning och kommer ut på arbetsmarknaden. De får också 60 kr per dag.

När det nu går bättre ekonomiskt för Sverige, tack och lov, skulle man då inte kunna satsa lite extra på den grupp som i det här fallet har den allra sämsta ekonomin?

Anf. 118 MARIANN YTTERBERG (s) replik:

Fru talman! Vi hade motsvarande fråga uppe tidigare i dag när vi diskuterade utgiftsområde 10. Problemet finns ju helt klart. Jag håller med om att garantinivån på 60 kr per dag är låg – den har legat där i många år. Det är naturligtvis en prioriteringsfråga.

Samtidigt kan vi se att det kanske är på grund av arbetslöshet och den period som vi har bakom oss – kris kallar vi det ibland – som så många människor hamnar i denna situation. Vartefter som arbetslösheten sjunker kommer fler in i försäkringssystemet, men en grupp kommer ändå alltid att stå kvar.

Jag säger ändå, som Berit Andnor, att jag är väldigt tveksam till någon typ av samhällslön. Det här är en fråga som är ställd. Vi funderar också över den ibland, men jag kan inte säga någonting om tiden. Det är en prioriteringsfråga. Vi börjar med barnbidraget och de frågorna.

Anf. 119 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag håller med om att det är en prioriteringsfråga. Vi i Centerpartiet vill i första hand prioritera den grupp som har det ekonomiskt mest kärt i samhället. Det är i det här sammanhanget inte på något sätt en diskussion om samhällslön eller liknande, utan det handlar om garantinivån i föräldraförsäkringen, som man mycket enkelt skulle kunna höja om man gör den prioriteringen.

Mariann Ytterberg inledde sitt anförande med att säga att det går ut 45 miljarder i olika stöd. Det är mycket pengar. Vi anser från Centerpartiets sida att det skulle ha gått att prioritera de ekonomiskt allra sämst ställda bland småbarnsfamiljerna.

Anf. 120 MARIANN YTTERBERG (s) replik:

Fru talman! När man har lagt en budget innebär det att man måste ta pengar från ett ställe om man ska flytta pengar till ett annat ställe. Det kräver också genomtänkta åtgärder. Jag kan inte säga mer om det här just nu.

Prot.
1999/2000:46
14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Anf. 121 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Riksdagens eniga beslut om strategin för att genomföra FN:s barnkonvention är utgångspunkten för familjepolitiken och för regeringens arbete med att sätta barnens bästa i första rummet. Jag skulle vilja säga att barnkonventionen har inneburit ett positivt hjälpmedel i vårt politiska arbete. Det är en strategi som bygger på kunskap och information, att ta fram nya verktyg som bättre statistik och beslutskonsekvenser och inte minst – även om vi nu talar om försäkringar och annat – öka inflytandet för barn och unga när det gäller att påverka beslut.

Min tanke är att under våren komma tillbaka till riksdagen med en barnskrivelse där vi redovisar det arbete som pågår inom Regeringskansliet och vad vi tänker göra de kommande åren.

I går överlämnade UNICEF sin årliga rapport om tillståndet för världens barn. Detta, fru talman, är en utomordentligt dystert läsning. Här kan vi öka våra gemensamma ansträngningar och vara än mer angelägna för att stödja de insatser som görs och anstränga oss ytterligare med våra resurser och kunskaper för att underlätta livet för alla dessa barn, som kanske ska ses som allas barn, hela jordens barn.

Ibland får man i olika debatter intrycket att det inte är så, men jag får säga det igen: det råder ingen tvekan inom socialdemokratien om att det är föräldrarna som har huvudansvaret för sina barn.

Det som samhället på olika nivåer kan göra är att stödja och underlätta för föräldrarna i deras föräldraroll. Här vill jag påstå att jag är en av dem – kanske beroende på avståndet till födelsen – som har lång erfarenhet av skilda föräldraskap, av eget föräldraskap och av barns föräldraskap.

Vi socialdemokrater vill ha ett jämställt samhälle, där både mamma och pappa ges möjlighet till arbete och ekonomisk trygghet och där den generella välfärden minimerar marginaleffekterna. Trygga vuxna skapar utrymme för trygga barn.

Det generella barnbidraget, som firade 50-årsjubileum häromåret, är en hörnsten i denna generella välfärdspolitik. Det fungerar utjämnande på två sätt. Det utjämnar mellan barnfamiljer och hushåll utan barn, och det utjämnar över tiden mellan de år då vi får barnbidrag och de år då vi betalar för det. Nu vill vi höja barnbidraget för att ge föräldrarna ett ökat ekonomiskt utrymme.

Den andra viktiga delen är vår föräldraförsäkring. Den är unik – det har flera sagt under debatten. Det finns inget annat land som ger så bra ekonomisk ersättning till föräldrar för att de ska kunna vara hemma med sina barn. Den är flexibel och ger stora möjligheter att utforma ledighetens tillsammans med barnen såsom föräldrarna vill.

När en förälder kan ta ledigt och vara tillsammans med sitt barn sätts barnets behov av sina föräldrar i centrum framför familjens andra önskemål. Därför kan man nog säga att föräldraförsäkringen också är en barnförsäkring.

Grundläggande ekonomiskt stöd till alla i form av allmänna barnbidrag, en flexibel föräldraförsäkring men också mödravård, barnavård, bra barnomsorg och en bra skola är samhällets insatser för att hjälpa alla föräldrar. För mig betyder det att samhället varken kan eller ska finansiera alla de olika val som familjerna kan göra. Det vi gemensamt kan stå

för är att utöver det grundläggande stödet till alla underlätta för föräldrarna att förena just arbete och familj.

Regeringens planer är att erbjuda alla barn en allmän förskola från fyra år, och därmed vill vi förstärka barnens rätt till pedagogisk stimulans och utveckling. Genom att kombinera detta med maxtaxan vill vi understryka att barnomsorgen är till för barnen. Ingen ska behöva avstå från den av ekonomiska skäl eller bli utestängd av andra skäl.

Ett annat skäl för maxtaxan i barnomsorgen är de marginaleffekter som familjer har med de flesta av de nuvarande barnomsorgsavgifterna.

Regeringen har också för avsikt att utreda de familjeekonomiska stöden med hänsyn till deras marginal- och fördelningspolitiska effekter. Det säger jag som ett svar på en del av de frågor som togs upp i debatten alldeles nyss.

I regeringens förslag finns det en del skrivningar med hänvisning till SCB som har analyserat utvecklingen av födelsetalen. Flera talare har varit inne på att det av analysen framgår väldigt tydligt att man antingen avstår från att föda barn eller också föder man två barn. Det är väldigt få föräldrar som har fler än två barn.

I dag kom det rapporter om barnafödandet för i år. Det förväntas att det föds 88 000 barn i år. Genomsnittet för 1997–1999 blir då 1,5 barn. Detta ska jämföras med EU-statistiken som visar att familjerna i Irland föder 1,9 barn och familjerna i Spanien 1,1 barn. Det är klart att detta är en utveckling som berör både Sverige och övriga europeiska länder. Denna fråga har tagits upp i olika sammanhang när man i ministerrådet har diskuterat de demografiska effekterna på välfärdsutvecklingen i Europaländerna.

Det är klart att det minskade barnafödandet är en allvarlig signal om att det inte är problemfritt att förena arbete och familj. Trots den goda föräldraförsäkringen känns framtiden oviss för många. Det är sannolikt – vilket någon här sade tidigare – en avspeglning av dagens arbetsmarknad.

Det är t.ex. 50 % av LO:s medlemmar – kvinnor mellan 16 och 25 år – som har en tillfällig anställning. Bland dem som är mellan 25 och 29 år är det 30 % som har en tillfällig anställning. Detta innebär en fördubbling på så kort tid som 5 år, och det är klart att de osäkra anställningsvillkoren innebär en rädsla för att ta på sig ett så stort ansvar som det innebär att skaffa barn och familj. Det ska väl erkännas att det tar tid att reparera de revor i framtidstron som uppstod under 90-talets väldigt svåra ekonomiska år.

Nu vet vi ju inte ännu om det uppskjutna barnafödandet verkligen kommer att resultera i att familjer inte heller skaffar barn senare eller om det innebär att det är en svacka och att man möjligen skaffar barn något senare i livet.

Den rapport som vi fick från SCB inför regeringens förslag visar alltså att barnafödandet riskerar att bli en klassfråga och att det är de äldre och välutbildade kvinnorna som fortsätter att föda barn – om vi nu ska generalisera, vilket man ibland kanske ska avstå från att göra.

Frågan berör en rad områden såsom långsiktigheten i välfärdssystemen och tryggheten på arbetsmarknaden. Jag kommer själv i olika sammanhang att lyfta fram just den här aspekten för att vi på lite olika sätt och kanske gemensamt ska kunna skapa förutsättningar för att unga familjer ska våga sätta barn till världen.

Prot.

1999/2000:46

14 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Ekonomisk framförhållning bör ge unga familjer utrymme att planera sina barns framtid. Därmed blir deras framtidstro en grund för tryggheten i alla våra socialförsäkringar, inte minst när det gäller att trygga våra pensioner nu och i framtiden.

Regeringen fortsätter satsningen på barnfamiljer genom höjningen av barnbidraget nästa år, och vi förbättrar föräldraförsäkringen för trilling- och fyrabarnsföräldrar.

Vi ser också över föräldraförsäkringen i den meningen att när en förälder själv blir sjuk ska tillfällig föräldrapenning kunna överlåtas till en annan person. Det gäller främst ensamstående föräldrar, och detta är ett förhållande som inte går att lösa med dagens regler.

Bl.a. Cecilia Magnusson tog upp frågan om de tio pappadagarna. Då vill jag säga att jag avser att också se över om de tio pappadagarna ska kunna överlåtas till en vän eller till en släkting. Detta är naturligtvis intressant, inte minst med tanke på våra diskussioner om homosexuella partnerförhållanden. Det här kan öppna en möjlighet för dem.

Vi kommer också att se över underhållsstöd, bostadsbidrag och barnbidrag för att där analysera marginaleffekterna. Det är detta som ingår i den familjeekonomiska utredningen. Naturligtvis kommer vi att vid behov föreslå åtgärder för att genomföra förändringar.

Det här tillsammans med införandet av maxtaxa kommer att innebära en förstärkning av familjernas ekonomiska situation. Det kommer också, fru talman, att medföra förbättringar för deras möjligheter att förena arbete och familj.

Anf. 122 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill först tacka statsrådet för att hon är med oss i debatten här i dag.

Statsrådet sade att hon skulle se över de tio pappadagarna – som om frågan vore ny! Jag vet att det kom en skrivelse till Socialdepartementet och dåvarande statsrådet i juni i år från 40-talet ensamstående högggravida mammor som beskrev sin situation och ville ha en ändring till stånd. I över ett halvårs tid har Socialdepartementet haft möjlighet att titta på detta. Det är ett litet antal mammor per år som hamnar i den här situationen. Det skulle inte kosta så mycket pengar i relation till hur mycket pengar som detta område faktiskt omfattar, men det skulle göra väldigt stor nytta.

Jag tycker att statsrådet kunde säga att man ska genomföra det här. Det är många partier i kammaren som är överens om att det är viktigt att genomföra denna förändring, och det snabbt, eftersom det föds nya barn varje dag.

Det övriga som statsrådet talade om är väldigt intressant. Jag ställer mig bakom detta att erbjuda alla barn en obligatorisk förskola från fyra års ålder. Men varför tvinga in alla barn vid 1 ½ års ålder på dagis? Vi vet att 60–70 % av föräldrar med små barn vill vara hemma längre än ett år. Huvudparten av småbarnsföräldrarna vill vara hemma med sina barn i tre år. Varför kan vi inte ge dem den valfriheten?

Anf. 123 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! När det gäller möjligheten att vistas inom barnomsorgen vet jag inte vilka undersökningar som Cecilia Magnusson hänvisar till.

Men går man ut och frågar inte minst kvinnor och män som har ett arbete att gå till vill de nog komma tillbaka till det arbetet när barnet är ca 1 ½ år, vilket de har möjlighet till med den föräldraförsäkring som finns i dag. Man kan också förlänga föräldraledigheten genom att utnyttja flexibiliteten i ersättningen, men det ska erkännas att det kan finnas vissa begränsningar beroende på vilka inkomster man har.

Det är inte alls fråga om att låsa in barn. Tvärtom öppnar man möjligheter för både barn och föräldrar när barnet kan vistas inom barnomsorgen.

Jag har lyssnat på Cecilia Magnusson, och i anslutning till detta måste jag säga att moderaterna gör också familjepolitiken till skattepolitik. Det gynnar inte familjepolitiken.

Dessutom hade Cecilia Magnusson fel när hon i ett tidigare inlägg hävdade att sänkta skatter ger ett bättre utrymme för ensamstående med låga inkomster än de system som vi har i dag med möjligheter till stöd via olika typer av bidrag. En ensamstående undersköterska med två förskolebarn som arbetar 75 % och tjänar 10 400 kr har med dagens system en disponibel inkomst på 13 500 kr. Hon skulle behöva en inkomst på 21 600 kr för att ha någon nytta av de sänkta skatter som moderaterna föreslår. Jag tror inte att det är den s.k. friheten som ensamstående föräldrar letar efter.

Anf. 124 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Statsrådet säger att jag har fel. Det är inte så. Man kan ta fram exempel från båda systemen, men när de allra flesta betalar två tredjedelar av sin lön i skatt då blir det faktiskt en skattepolitisk fråga, framför allt för barnfamiljer som har en större försörjningsbördan än andra inkomstagare.

Vad vi moderater säger är att det är så viktigt att man tar hänsyn till försörjningsbördan vid beskattningen, så att människor själva kan avgöra vad de vill lägga sina pengar på och ha kvar så mycket pengar som möjligt i sin plånbok. Det är inte vi politiker som ska ta hand om dem och fördela ut dem.

Den undersökning som jag hänvisade till, kan jag informera statsrådet om, var en SIFO-undersökning från 1997, som klart angav att över 60 % av de intervjuade småbarnsföräldrarna skulle vilja vara hemma i upp till tre år om de inte behövde tänka på det ekonomiska. Ekonomin avgörs ju av hur mycket man har kvar efter skatt och hur mycket man måste lita till politikernas bestämmande över de pengar som man faktiskt har rätt till. Det är skattebetalarnas pengar. Det är inte Göran Perssons eller något statsråds pengar, utan det är skattebetalarnas.

Anf. 125 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Den retorik som Cecilia Magnusson använde sig av nu skapar faktiskt en bild av riksdagens ledamöter och regeringens ledamöter som en sorts gammaldags skattejägare som jagar in pengar, lägger dem i en påse och sedan delar ut dem. Det är inte så det är. Vad vi gör efter bästa förmåga, och ibland med olika ideologiska ingångar, är att vi skapar regler som ska göra det möjligt för enskilda familjer att planera sin tid, sin framtid och, i det här sammanhanget, ta hand om sina barn på bästa möjliga sätt.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Det är klart att om föräldrar får frågan hur länge de vill vara hemma utan att över huvud taget tänka på ekonomiska villkor, kan man kanske finna variationer från ett år och upp till fem år. Om de inte behöver tänka på att komma tillbaka till sitt arbete, inte behöver tänka på att de ska kunna betala hyra, inte behöver tänka på några andra relationer i samhället – om den typen av frågor ställs, får man förmodligen den sortens svar.

Vad vi vill ha är föräldraförsäkring, barnbidrag, skattesystem och olika typer av stöd som balanserar varandra och där vi hela tiden måste se på marginaleffekterna. Det är därför vi nu ska tillsätta en familjeekonomisk utredning.

Vad vi gör är att vi skapar en balans som tar hänsyn till behovet av omfördelningseffekter, och vi försöker göra det på ett så rättvist sätt som möjligt så att alla barn får tillgång till en bra uppväxt under sunda och trygga förhållanden.

Anf. 126 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det är flera av oss, inklusive statsrådet, som har tagit upp den oroväckande utvecklingen av födelsetalen i vårt land. För att uttrycka det mer konkret föds det väldigt få barn, och det bekräftar också statsrådet.

De tre senaste åren har vi haft ett födelsetal på ungefär 1 ½ barn per mamma, som vi brukar räkna det. Det är det lägsta födelsetal som vi har haft sedan mitten på 1700-talet och förmodligen sedan ännu längre tillbaka.

Nu nämnde statsrådet flera åtgärder som hon hoppades skulle kunna påverka det hela. Vi politiker kan förstås inte bara knäppa med fingrarna för att det sedan ska hända någonting på det här området, utan det handlar om att ha en genomtänkt politik för att genomföra saker. Jag tycker att flera av de föreslagna åtgärderna pekar åt rätt håll och överensstämmer med åtgärder som vi själva föreslår, även om jag tycker att det är märkligt att man på statlig nivå ska lägga ut alla pengarna på just maxtaxa efter att vi ett antal år ute i kommunerna, bl.a. från vår sida, har försökt att få statsrådets partivänner att tycka samma sak som statsrådet tycker numera. Men låt det läggas åt sidan.

Det som jag är intresserad av är hur statsrådet ser på sannolikheten för att det tills vi träffas här om ett eller två år kommer att hända någonting med födelsetalen eller om det kommer att krävas ytterligare åtgärder för att uppnå högre födelsetal.

Det andra gäller frågan om fattigdomsfällorna. Det sägs bra saker i propositionen och från talarstolen i dag från socialdemokratiskt håll om att gå från selektiva stöd till mer generella. Men när det nu ligger ett sådant förslag, dvs. Folkpartiets motion om att höja barnbidragen något mer och att minska den inkomstprövade delen av bostadsbidragen, röstar ni ju emot det. Ni kommer i morgon bitti här i kammaren att rösta emot förslaget. Varför gör ni det om det är som det står i propositionen, att ert långsiktiga mål är att ta bort fattigdomsfällan?

Anf. 127 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! När det gäller födelsetalen är det naturligtvis oerhört svårt att avgöra om de insatser som nu görs i form av familjeekonomiska

stöd av olika slag – insatser för bra sjukvård, barnomsorg osv. – leder till att människors framtidstro vänds så att de törs bilda familj. Det är väldigt svårt att säga.

Sedan några år har den ekonomiska utvecklingen vänt till en positiv utveckling. Arbetslösheten sjunker, sysselsättningen ökar, vi går in och skapar förändringar i arbetslivets villkor och öppnar genom olika insatser möjligheter för både kvinnor och män att planera för en gemensam framtid tillsammans med barn. Det är min fasta övertygelse att när detta får hålla i sig ett antal budgetår känner de unga familjerna trygghet och vågar planera för en framtid tillsammans med barn. Det är fråga om en övertygelse men också om en bestämd vilja att inte släppa taget om detta med barns uppväxt.

Det ska i ärlighetens namn sägas att det som vi nu talar om i stor utsträckning är de vuxnas ersättningsnivåer för att de ska vara trygga nog att fostra barn och ta ansvar för deras uppväxt. Men det krävs naturligtvis oerhört mycket mer. Det kanske bör debatteras i ett annat politiskt sammanhang som har att göra med barnens tillvaro – tryggheten för barn. Vi har också i Sverige gömda, glömda och utsatta barn. Föräldrar kan känna trygghet om de vet att vi har en politik som skapar utrymme för dem.

Den konkreta frågan om bostadsbidrag visavi barnbidrag återkommer jag till när den familjeekonomiska utredningen är klar med sitt arbete.

Anf. 128 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det är bra att statsrådet tänker återkomma till den fråga som engagerar oss bägge två, dvs. att försöka minska fattigdomsfällorna. Problemet är att det är så svårt att få regeringen att gå från ord till handling. I morgon bitti kommer man att rösta emot det förslag som skulle innebära att kanske ett par tiotusental familjer färre skulle befinna sig i fattigdomsfällorna. I sista hand är det förstås som det står i skriften, att det är handlingarna som räknas och inte orden, om de skulle råka stå emot varandra, och det gör de väl, åtminstone i omröstningen i morgon – tyvärr.

Sedan delar jag förstås statsrådets bedömning att det är svårt att veta vad som händer. Jag förde ju frågan mer resonemangsvis utan att försöka tvinga fram ett klart besked. Det som kan göra en lite bekymrad är att vi, trots att det går åt rätt håll på arbetsmarknaden och en del andra saker sedan några år tillbaka som statsrådet säger, inte heller denna höst, såvitt jag vet, ser några tecken på att kurvorna viker uppåt. Därför tycker jag att det kan finnas anledning att bli än mer oroad om vi har en någorlunda positiv utveckling, bl.a. på arbetsmarknaden, men ändå inte ser några tecken. Den fråga som jag avslutade med i den delen handlade ju om ifall det inte går åt det hållet som vi bägge två önskar, för vi tycker om ett samhälle med många barn i stället för ett samhälle med få barn, om man i så fall skulle vara beredd att vidta fler åtgärder.

Anf. 129 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Det är självklart att man hela tiden måste vara vaksam, beredd att vidta åtgärder och sätta in insatser för att familjerna ska känna större trygghet. I det här sammanhanget kan man aldrig tala om någonting annat än att skapa trygghet och utrymme för familjerna. Jag kan inte se framför mig några andra insatser än just dessa.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Bostadsbidrag visavi barnbidrag är naturligtvis en fråga om en avvägning. Ni gör en annan avvägning från Folkpartiets sida. Regeringen gör sin avvägning, och i den avvägningen har vi tittat på enskilda familjer och vilka möjligheter det finns där till selektiva insatser.

Jag kan hålla med om att det kan vara en svår avvägning och att vi kan ha lite olika synpunkter. Men för att vi framöver ska ha ett bättre stöd för att göra en avvägning – vi har nämligen rört i många olika system under de gångna åren – behöver vi se över flera av de olika stöden i en familjeekonomisk utredning. Det är den som vi får komma tillbaka till och diskutera när den har gjort sitt arbete.

Anf. 130 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Det är bra att känna att statsrådet tar detta med det låga barnafödandet på allvar och gör den analysen att det är på grund av nedskärningar och den otrygghet på arbetsmarknaden som många kvinnor i dag befinner sig i, för det är faktiskt på det viset att alla kvinnor inte har en trygghet på arbetsmarknaden. I det sammanhanget vill jag påminna tidigare talare om att det faktiskt tar nio månader tills ett barn föds, så vi får nog vänta på resultatet av tryggheten på arbetsmarknaden och andra åtgärder som vi vidtar inom familjepolitikens område.

Jag tycker också att det är viktigt att vi slutar att se ett lågt barnafödande som en positiv sak för budgeten, utan inser att det faktiskt är en förlust för samhället att nativiteten är så låg och att nativiteten är en indikation på hur barnen har det men också på kvinnors frigörelse.

Jag vill också säga att jag tycker att det är bra, när statsrådet nämner barnens situation, att även de gömda barnen finns med i resonemanget om barn som vi måste värna om.

Jag ska ta upp specifikt en fråga, förutom familjepolitikens inriktning. Det gäller de tio pappadagarna som vi har diskuterat. Jag tycker att det är bra att vi i dag får ett besked av statsrådet Thalén om att det kommer att bli en utredning om hur man ska handskas med det här. Kvinnor som föder barn skulle kanske vid förlossningen behöva stöd av någon annan, då pappan av en eller annan anledning inte finns tillgänglig.

Jag tycker också att det är bra att det blir tid till en utredning. Vi har sagt i alla andra sammanhang när det gäller socialförsäkringar att vi vill ha konsekvensanalyser, så jag tycker att det var positivt att höra.

Anf. 131 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Det är inte mycket jag har att tillägga. Vi är överens om själva grundprincipen. Det är som sagt viktigt med uthållighet, inte minst när det gäller att skapa goda förhållanden och möjligheter för föräldrar att våga satsa på att sätta barn till världen.

Anf. 132 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi i Centerpartiet tycker också att det är bra att det görs en utredning om pappadagarna, precis som socialförsäkringsministern har uttalat.

När det gäller en översyn av familjeekonomin och fördelningspolitiken tolkar vi svaret så, att man också väger in de synpunkter som jag har framfört och som finns i vår reservation beträffande garantinivån i föräldrapenningen.

Jag har en fråga om adoptionskostnadsbidraget. Det sägs att man ska belysa frågan. Egentligen tycker jag inte att det är så mycket att belysa. Kostnaderna har ökat och bidraget har legat still. Skulle man i alla fall kunna tänka sig att få en viljeyttring från socialförsäkringsministern om ifall vi kan förvänta oss att få ett förslag om en höjning, kanske till vårpropositionen eller senare?

Sedan säger socialförsäkringsministern – och på den punkten är jag mycket bekymrad – att maxtaxa ger alla barn bättre förutsättningar.

Nej, socialförsäkringsministern, det gäller inte alla barn. Det finns barn vars föräldrar inte vill ha kommunal eller annan barnomsorg. Man kanske väljer att stanna hemma några år. De 8 miljarder som maxtaxan kostar går i första hand till dem som väljer barnomsorg och till dem som är höginkomsttagare.

Anf. 133 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! När det gäller utredningen om det familjeekonomiska stödet kanske inte garantinivån precis var den fråga som skulle vägas in. Men jag hör vad Kenneth Johansson säger.

Adoptionsbidraget har varit föremål för prövning i prioriteringen inför budgeten. Vi konstaterade då, även om det är små summor, att vi inte hade möjlighet att klara det. Vi får naturligtvis pröva det igen, fortlöpande.

Adoptionsbidraget är ett av de bidrag som inte har varit föremål för nedbantningar under de år då allting annat har bantats ned. Det har så att säga fått följa med ändå. Jag har ingen annan uppfattning i sakfrågan än att det i förhållande till kostnadsutvecklingen naturligtvis har sjunkit procentuellt.

När det gäller maxtaxan säger Kenneth Johansson att man gärna vill stanna hemma några år. Javisst, men när man har varit hemma några år kanske man vill ha barnomsorg. Och sedan kanske man vill ha en fritidshemsplats för barnen när barnen går i skolan. Och då kommer man också i åtnjutande av att avgifterna i barnomsorgen och eftermiddagsomsorgen inte blir till men för en ökad inkomst för familjen. Man kan gå upp i arbetstid eller faktiskt också gå ned i arbetstid om så önskas, därför att man tidigare har haft en för stor börda när det gäller avgifterna för barnomsorgen. Även om man inte går in i barnomsorgen under år 1, vill man nog år 4 och 5 gärna vara i barnomsorgen. Åtminstone vill barnet gärna vara i barnomsorgen.

Anf. 134 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om att avgifter inte ska vara till men för familjeekonomin och för barns möjligheter att utnyttja barnomsorg. Vi i Centerpartiet tycker att det är ganska självklart att det måste vara kommunerna som avgör det. Vi måste tilltro våra kommunala företrädare att faktiskt kunna bedöma vilka nivåer man har på barnomsorgsavgiften. Gör de tokiga bedömningar ska ju folket i val helt enkelt ersätta dem. Det är för oss en mycket viktig princip.

Vi vill möta det moderna samhället och den moderna familjen som kommer att ställa krav på en helt annan form av flexibilitet. Vi för vår del vill ha barnbidraget kvar, och vi vill ha föräldrapenningen kvar. Ovanpå

detta vill vi också tillföra ett barnkonto som familjer flexibelt ska kunna utnyttja efter vars och ens behov.

Anf. 135 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Låt mig kort säga att det här är ju socialdemokraternas politiska förslag. Det är vårt programförslag. Vi utgår som socialdemokrater i rikspolitiken från att våra partivänner i kommunpolitiken driver det här, eftersom det är vårt förslag. Det är inte så att det är ett kommunförbundsförslag. Det här är ett politiskt förslag, så i den meningen delar jag uppfattningen att det är en fråga om politiska förslag som ska prövas politiskt.

Vi driver ett förslag som innebär att om man följer den politiken får man också möjlighet att bli mött i statsbidragsfrågan. Men vi utgår ändå från att kommunerna genomför det här efter politiska ställningstaganden.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.26 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

7 § (forts.) Anslag inom socialförsäkringsområdet (forts. SfU1 utgiftsområde 12)

Anf. 136 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag är glad över beskedet om en översyn men vill fråga om det betyder ett bifall till vår motion.

Statsrådet talar om en översyn, och Vänstern och Centerpartiet talar om en utredning. Vi använder ordet utredning i vår motion. Översyn eller utredning – vad är skillnaden?

Anf. 137 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! När det gäller utredningar kan det variera mellan en utredning med en ensamutredare och en parlamentarisk utredning. Jag utgår från att det gäller de tio pappadagarna och det som i övrigt rör den tillfälliga föräldrapenningen. Min avsikt är att ha en översyn inom departementet, inte att man gör en särskild, stor utredning. När det gäller den tillfälliga föräldrapenningen kan jag säga att en översyn redan har startats. Då är det lämpligt att också tillföra den här frågan.

Huruvida riksdagen betraktar detta som ett bifall till motionen eller inte undandrar sig min bedömning.

Anf. 138 FANNY RIZELL (kd) replik:

Fru talman! Jag vill fråga statsrådet om maxtaxan. Kenneth Johansson har tidigare talat här, men jag vill ta upp en liten detalj. Mariann Ytterberg talade om den generella välfärden. Socialdemokraterna talar ofta om just generella välfärdsanordningar, och jag kan mycket väl sympatisera med detta. Men mot den bakgrunden är jag lite förvånad över formuleringen om maxtaxan. Maxtaxan är inte generell. Jag menar att den är selektiv, eftersom inte alla barn kan få del av den här subventionen. Är det riktigt att tala om en selektiv välfärdsåtgärd?

Anf. 139 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag är inte riktigt säker på att jag förstår ingången i Fanny Rizells argumentation men jag ska göra ett försök att säga hur jag ser på maxtaxan.

Detta är en fråga om hur man ska betala för den omvårdnad och service under dagen som barnen ges. Man kan se maxtaxan som en avgift som grundas på föräldrarnas inkomster och som därmed också kan försvåra för föräldrarna och familjerna när det gäller marginaleffekterna i förhållande till den skatt som betalas och i förhållande till andra utgifter.

Vi har konstaterat att så som många taxor runtom i landet utvecklats har de kommit att skapa stora trösklar för föräldrarna när det gäller att komma tillbaka till arbetet eller att öka arbetstiden. Då har vi socialdemokrater sagt att vi när det gäller den generella välfärden vill att alla barn ska ha tillgång till barnomsorg och förskola. Vi vill knyta ihop förskolan med den allmänna skolan och därmed skapa en generell grund till stöd för en god uppväxt för barnen. Då ska man inte ta ut avgifter för detta som försvårar. Därmed är det här en del av den generella välfärden för barnen, och för föräldrarna.

Anf. 140 FANNY RIZELL (kd) replik:

Fru talman! Jag kanske var för kortfattad när det gäller det jag sade kring min fråga. Maxtaxan är selektiv på det sättet att alla barn inte får del av den här subventionen, utan detta gäller bara de föräldrar som har sina barn i kommunal barnomsorg. Om man har ordnat barnomsorgen på annat sätt får man alltså ingen subvention. Det tycker jag är den största haken här.

På ganska nära håll kan jag se hur det är för familjer. En familj talar om att man skulle komma att tjäna närmare 4 000 kr på maxtaxan. Den familjen bor granne med en familj som inte kan få del av den subvention som maxtaxan skulle ge. Jag tycker att det här är en stor orättvisa. Fördelningspolitiken i detta är ju obefintlig.

Anf. 141 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Om man tittar på förslaget enbart skuret ur sitt sammanhang ett år och inte ser vare sig bakåt eller framåt kan man få den isolerade bild som Fanny Rizell beskriver.

Vad vi nu försöker korrigera är en utveckling som har rullat på åt ett felaktigt håll. Sedan anser inte jag att man kan rycka ut enbart maxtaxan ur sammanhanget. Föräldrar bidrar ju på olika sätt – om det är två föräldrar eller en förälder; man betalar skatt på sin inkomst och man betalar kommunalskatt. Det finns en lång rad saker som tillsammans riskerar – i

det här sammanhanget ovanpå en inkomstrelaterad avgift för barnomsorgen – att skapa marginaleffekter som försvårar för hushållen att få ett bra ekonomiskt utbyte av sin arbetstid. Det är den ena aspekten på det hela.

Den andra aspekten gäller barnens uppväxt. Utgångspunkten är föräldrar som redan i dag betalar en avgift. Skuret ur sitt sammanhang ser detta snett ut, men man kan inte skära ut frågan ur sitt sammanhang, utan man måste se till helheten.

Genom att erbjuda alla barn en möjlighet till förskola, och därmed erbjuda en låg och rimlig avgift, skapar man mycket större möjligheter, inte minst för barn i invandrarfamiljer, att ta emot erbjudandet om en plats i förskolan. Där är det kanske väl så viktigt som i andra sammanhang.

Anf. 142 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! För ganska många år sedan arbetade jag som hemsyster i en kommun. Uppgiften var framför allt att gå hem till småbarnsfamiljer för att vara till stöd och hjälp, oftast när det hade kommit ett nytt syskon eller när man hade fått barn.

Många gånger upprördes jag över barnens situation. Jag kom in i en familj. Barnen hade aldrig tidigare sett mig. Mamman var kanske fortfarande kvar på BB med ett nyfött syskon och jag skulle ta hand om barn som var hemma därför att det då inte fanns någon möjlighet för pappan att vara hemma.

Men sedan kom pappaledigheten, tio dagar extra för barnens och mammans skull och för barnets bästa. Tyvärr glömde man i det sammanhanget bort att det fanns barn som inte hade någon pappa som hade möjlighet att vara hemma med dem därför att mamman hade valt att föda barnet ensam. Det är för de barnens skull som vi har väckt en motion. Vi tycker att det ska vara möjligt att överföra de tio dagarna till en släkting eller nära vän som kan vara hemma de första dagarna när ett barn är fött, till stöd och hjälp för mamman och för att barnet ska få en rättvis start i livet.

I FN:s barnkonvention talas det mycket om barns bästa – alla barns bästa. Då bör vi ju sträva efter att reglerna i vårt land är sådana att vi verkligen ser till att det är alla barns bästa vi värnar om – inte bara barn som råkar ha två föräldrar utan just alla barn. Då ska regelsystemet naturligtvis omfatta alla barn.

För ett par år sedan gjorde jag en studieturné genom Sverige där jag besökte många av våra barnpsykiatriska mottagningar. Jag besökte också barnavårdscentraler och annat som hade med barn att göra. Det var ofta en väldigt dystert bild jag fick visad för mig. Köer, köer och åter köer var det allra vanligaste. När jag frågade vad man skulle göra var allas svar: bättre förebyggande verksamhet och arbete med barnen i tid – tid med barnen i tid, skulle jag vilja säga, och möjlighet att ge trygghet. Då är det oerhört angeläget, som jag ser det, att barnen får en bra start i livet.

Vi som har fött barn och kan jämföra hur det ser ut när man föder barn i dag jämfört med tillbaka i tiden kan se att pendeln har svängt av och till – från massvis med tid på stora vårdinrättningar, till BB-hem och eftervilomöjligheter och därefter till att man snabbt ska hem sedan man fött barn. Detta stärker ju ännu mer behovet av att alla barn har möjlighet att ha någon hemma. Jag skulle också vilja tillägga att alla mammor ska

ha rätt att ha någon hemma hos sig när de har fött barn för att kunna vila upp sig och ta god tid med det nya barnet.

Jag har uppfattat att ministern nu stöder att det blir en utredning i den här delen. Därmed är det nu regeringen som ger riksdagen till känna, i stället för tvärtom, att det blir en utredning som berör de här barnen. Jag hoppas verkligen att det blir en snabb utredning så att vi får se ett snabbt förslag från regeringen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

8 § Statlig förvaltning av premiepensionsmedel

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU6
Statlig förvaltning av premiepensionsmedel (prop. 1999/2000:12).

Anf. 143 CLAES STOCKHAUS (v):

Fru talman! Detta betänkande behandlar proposition 1999/2000:12, *Statlig förvaltning av premiepensionsmedel, m.m.*

Jag har i den samlingsmapp som jag har i min hand samlat material om den statliga förvaltningen av premiepensionsmedel. Rätt snart gick mappen sönder. Det syns här. Den hålls nu ihop av tejp och en gummisnodd. Frågan är om inte det är en träffande beskrivning av hur det har gått till inför den aktuella premiepensionsförvaltningen. Det hålls ihop med hjälp av tejp och gummisnodd.

Propositionen föreslår att det statliga fondbolaget Statens Premiefond avvecklas, eftersom det framkommit att verksamheten i fondbolaget är förenad med stora svårigheter. Helt enkelt kan det antas att det blir svårt för bolaget att inom rimlig tid nå lönsamhet.

I stället föreslås att Sjunde fondstyrelsen inom Allmänna pensionsfonden, AP-fonden, ska överta fondbolagets uppgift: premiesparfond för dem som inte anmält något val, men också premievalsfond för dem som aktivt valt statlig förvaltare.

Vi i Vänsterpartiet har i motion 1999/2000:Sf6 på denna proposition tagit upp speciellt två delar: begränsningarna i placeringsrätten och frågan om ideella fonder.

I propositionen anförs att begränsningen av aktieförvärv till 5 % i ett och samma bolag bör gälla för Sjunde fondstyrelsens sammanlagda förvärv av aktier i ett svenskt eller utländskt bolag. Femprocentsregeln för fondstyrelserna ska främst vara till för att begränsa det statliga ägandet i svenskt näringsliv, och för Sjunde fondstyrelsen ska detta enligt propositionen stå kvar.

Vänsterpartiet delar inte denna syn på begränsning. Vi menar att det behövs flera aktiva och engagerade ägarintressen i näringslivet och ser fram emot den dag när fackföreningarna bygger upp premiepensionsfonder som investeras i svenska företag och som har möjlighet att påverka till långsiktiga förbättringar för arbetstagarna i stället för att främst söka kortsiktig avkastning.

Vänsterpartiet menar att svenskt näringsliv behöver seriösa ägare med långsiktiga placeringar. Här kan det kollektiva sparandet och offentliga institutioner spela en mycket viktig roll.

Fru talman! AP-fondernas placeringsrättigheter och i detta fall Sjunde fondstyrelsens placeringsrätt i aktier bör därför snarare utvidgas än begränsas, vilket vi också föreslår i reservation 1 under mom. 1.

Propositionen tar även upp frågan om s.k. ideella fonder.

Ställningstagandet från utskottsmajoriteten – vilken i detta fall i och för sig kan tyckas vara mycket stor: s, m, kd, c och fp – i betänkandetexten är visserligen nyanserat; det måste man ändå tillstå. Man lyfter fram de ideella fondernas betydelse för samhällsnyttan. Men man avslår ändå möjligheten för aktivt val till dessa fonder inom premiepensionens ram.

Denna fempartipensionskonstellation skriver: ”Ett sparande i en sådan fond innebär dock i praktiken att spararen skänker bort avkastningen helt eller delvis på detta pensionskapital.” Samtidigt oroas konstellationen inte alls för att somliga fondväljare kan hamna i ett sämre läge beroende på fondval.

Vad är skillnaden? Har de sistnämnda bättre rätt till ytterligare stöd från det allmänna för sin försörjning om det går dåligt på grund av deras val? Något svar lämnas inte i den delen.

Det slog mig plötsligt, fru talman, när jag läste upp s-m-kd-c-fp att det nästan skulle kunna användas som en slagordsparoll, ett slags slagordsparoll i marschtakt. Frågan är hur det går med takten in i det nya millenniet när det av många emotsagda premiepensionståget haltar vidare.

Fru talman! Jag yrkar för vänsterpartiet bifall till reservation 1 under mom. 1 och också till reservation 2 under mom. 2. Detta är en reservation som vi har tillsammans med Miljöpartiet.

Anf. 144 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Utskottskamrater! Åhörare! I en information från RFV fick vi i utskottet berättat för oss om det orangefärgade kuvertet. Många, speciellt unga kvinnor, hade inte ens sett det. Ändå ägnas det mycket tid åt vad jag skulle vilja kalla propaganda eller reklam. Andra kallar det information.

När jag sätter på TV:n eller radion på morgnarna – det brukar jag göra för att höra vad som händer – hinner jag höra på åtskilliga börsekon, ekonomiekon, ekonomikvartar, pensionstips, pensionfondsekon osv.

Jag har många gånger efterlyst små återkommande kvartar och ekon om t.ex. bostadssituationen för ungdomar, situationen vad gäller studiemedel, hur man ringer till CSN, hur köerna till barnpsyk är eller hur situationen är för elevvården. Det skulle man också kunna ha sådana här upprepanen om.

Vi har också fått information från Premiepensionsmyndigheten och nu senast från Sjunde fondstyrelsen, dvs. den fond där staten ska ta hand om de s.k. fondpengarna.

Efter den redogörelsen visste jag inte om jag skulle skratta eller gråta. Det var en lång redogörelse om Premiesparfonden och Premievalfonden. Premiesparfonden är till för dem som inte väljer. Den ska inte marknadsföras, ha mindre förvaltning och lägre risktagande.

Samtidigt får man om man inte väljer, dvs. om man väljer att inte välja, rätt att ändra sig. Men de som väljer att välja Premievalfonden får inte ändra sig.

Det här är mycket mystiskt och mycket konstigt. Det känns både komiskt och tragiskt på samma gång.

Det som skulle kunna ge meningsfullhet åt hela soppan är att man åtminstone får tillåtelse att använda sig av ideella fonder. Den inskränkning som nu föreslås lägger band på människors önskan att verka solidariskt och ideellt. Att avstå en del av sina pensionspengar kan vara ett alternativt sätt att trygga ålderdomen. Härigenom kan man bidra till att förbättra miljö, hälsa och livet i dess helhet såväl för sig själv som för andra människor. Därför yrkar jag bifall till reservation 2 under mom. 2.

Anf. 145 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Inledningsvis vill jag framföra att detta betänkande, som kammaren i dag ska behandla, är en del i det nya reformerade pensions-systemet som fem av riksdagens sju partier står bakom och som de också tillstyrker, tillika så gör utskottet.

Med det yrkar jag bifall till regeringens proposition och hemställan i betänkande Sfu6 samt avslag på föreliggande reservationer och motioner.

Vi har ett klagande och ett tydligt betänkande att ta ställning till i dag, där det framgår hur frågan ska hanteras. Tillika gör vår begränsade talartid i dag att jag sammantaget kommer att begränsa min inledning. Partiernas positioner är väl kända. Vad gäller fondsystemet i dess helhet framgår detta av betänkandet och propositionen. Dock finns det anledning att kommentera några punkter.

Utskottet har inför sin behandling av propositionen gett företrädare för Svenska Bankföreningen, Fondbolagens förening, Sveriges försäkringsförbund och Frivilligorganisationernas insamlingsråd möjlighet att framföra synpunkter på propositionen.

Utskottet har dessutom den 16 november 1999 hållit en offentlig utfrågning om vissa frågor i det nya pensionssystemet med bl.a. Premiepensionsmyndigheten. Samma dag har utskottet hållit en sluten utfrågning med ordföranden i Sjunde fondstyrelsen inom AP-fonden, Bengt Rydén.

Vidare har reservationer skrivits av Vänsterpartiet och Miljöpartiet med synpunkter på s.k. ideella fonder. Vänsterpartiet har även krav vad gäller placeringsreglerna.

Fru talman! Följande punkter finns det anledning att också lyfta fram något.

För det första framhåller regeringen att det av konkurrensskäl är väsentligt att det inte förekommer någon korssubventionering mellan väljar- respektive icke-väljarkollektivet i Sjunde fondstyrelsens verksamhet.

För det andra ska en statlig kapitalförvaltare enligt lämnade riktlinjer verka på strikt marknadsmässiga villkor och således i konkurrens med övriga aktörer inom premiepensionssystemet. Syftet är att uppnå neutralitet i förhållande till de privata fondförvaltare som verkar i systemet.

För det tredje föreslår regeringen att premiepensionsmedel *inte* ska få placeras i fonder som enligt de för fonden gällande bestämmelserna kan dela ut medel till andra än andelsägarna, s.k. ideella fonder.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

Ideella fonder ska enligt propositionen inte förväxlas med s.k. etiska fonder. Sistnämnda beteckning används i dag för fonder vilkas placeringsinriktning är sådan att den antingen inriktas på speciella kategorier av företag, t.ex. företag som sysslar med medicinsk forskning eller miljövänlig produktion, eller undviker placeringar i vissa kategorier av företag, t.ex. företag inom tobaks- eller vapenindustrin. Ideella fonder kan vara etiska fonder genom sin placeringsinriktning, men behöver inte vara det.

Enligt propositionen bygger premiepensionssystemet på att den enskilde ska ha ett stort och varierat urval av fonder att välja mellan. Även detta är således ett viktigt krav för systemets funktion. I dag finns det ungefär 450 fonder att välja mellan.

Regeringen anser emellertid att principen om att premiepensionssystemet ska vara ett slutet ekonomiskt system är så grundläggande för systemets funktion och legitimitet hos de enskilda att den bör följa utslaget. Fonder där en del av fondförmögenheten används för andra ändamål än utbetalningar till andelsägarna bör därför inte tillåtas i premiepensionssystemet. Den enskilde ska alltså inte ha möjlighet att placera sina premiepensionsmedel i s.k. ideella fonder.

Premiepensionsmyndigheten har påpekat att utdelningar som för ett enskilt år framstår som små kan ge mycket stora effekter vid ett långsiktigt sparande i ett ålderspensionssystem. De grundläggande principer som nu angivits markerar att premiepensionssystemet är ett slutet ekonomiskt system, dvs. att det varken ska skjutas till ytterligare penningmedel till systemet eller användas medel från detta för andra ändamål än sådana som slutligt syftar till pensionsutbetalningar.

Fru talman! Sparande i ideella fonder utgör ett populärt inslag för den breda allmänheten. Utskottet har förståelse för att det framstår som svårbegripligt att en sådan möjlighet inte skulle kunna finnas inom ramen för pensionssparandet i premiepensionssystemet.

Ett sparande i en sådan fond innebär dock i praktiken att spararen skänker bort avkastningen helt eller delvis på detta pensionskapital. Hade utrymme funnits att generellt sett avstå från denna avkastning borde avsättningen till pensionssystemet i stället ha varit motsvarande lägre. Så är emellertid inte fallet. Utskottet, som delar regeringens uppfattning vad gäller det principiella resonemanget om varför medel inte bör få placeras i ideella fonder, vill dock framhålla följande:

De ideella fondernas betydelse för samhällsnyttan är utomordentligt stor, och medel från dessa finansierar väsentliga delar inom exempelvis medicinsk forskning och olika miljöprojekt. Enligt utskottets mening vore det olyckligt om sparandet inom ramen för premiepensionssystemet skulle få den effekten att sparande i ideella fonder i mer betydande omfattning skulle komma att minska. Utskottet anser med beaktande av det anförda att denna fråga särskilt bör följas upp.

Fru talman! Det är också en viktig markering att nämna att premiepensionsdelen är en del av ett gemensamt pensionssystem där det i förlängningen blir så att 16 % går till fördelningssystemet till dagens pensionärer och 2,5 % går till den enskilde när denne lyfter pensionen.

Till sist vill jag än en gång framhålla att det är av största vikt att alla de fem partiernas representanter vårdar den reformerade pensionsöverskommelsen i olika sammanhang, både här i riksdagsarbetet och när vi

möter allmänhet och massmedier. Vi socialdemokrater står helt bakom det reformerade pensionssystemet. Detta klargörande ska inte uppfattas som någon markering, utan bara som just vad det är, alltså ett klargörande.

Fru talman! Förra gången vi diskuterade PPM-ärendet här i kammaren gjordes liknande klargöranden i frågan. Det kan vara viktigt att ha detta med sig och även påminna sig själv om det.

Allra sist vill jag ändå säga några ord om jämställdhetsaspekten eller det begrepp som numera är mer vedertaget och som vi kanske bör använda oss av, nämligen könskonsekvensanalys. Jag utgår från att regeringen noga kommer att följa detta på olika vis, därför att inte minst i de ekonomiska tingens ordning är just jämställdhet eller könskonsekvensanalys ett viktigt begrepp, som vi bör ta till oss och arbeta med på ett positivt sätt.

Tack för ordet!

Anf. 146 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Jag tänker hålla mig till de ideella fonderna. Jag uppfattade att Ronny Olander ägande en större del av sitt tal åt dem.

Ronny Olander sade, och det framgår också i betänkandetexten, att man noga ska följa upp framtiden för ideella fonder ifall det skulle visa sig att det genom att man inte kan få välja inom detta system inverkar på fonderna framöver.

I och med att den skrivningen finns, vågar Ronny Olander peka ännu tydligare? Dörren för de ideella fonderna kanske öppnas om några år. Även om texten i betänkandet är positivt finns det flera förbehåll och garderingar. Det känns som att blidka en tidigare tungviktare i riksdagen som numera är ordförande i en ideell fond. Han har sagt några ord som Ronny Olander har återgett. Risken är att intresset för ideella fonder kan minska.

Kan vi om ett par år se en framtid där dörren öppnas för ideella fonder i premiepensionssystemet?

Anf. 147 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Den här gången har jag valt att hämta mycket text till mitt anförande från betänkandet. Precis som det förra PPM-betänkandet är det välskrivet. Man får ett samlat grepp över ämnet.

På den fråga som Claes Stockhaus ställer kan inte jag, och inte någon annan, i dag med bestämdhet – och bör nog inte göra det heller – säga hur detta kommer att utvecklas, dvs. om dörrar kommer att öppnas för ideella fonder. Det uppdrag utskottet har givit regeringen är att noga följa frågan. Jag är helt övertygad om att människor och partier som är starkt engagerade i ideell verksamhet kommer att följa frågan på olika sätt. Det i sig borgar för att frågan inte kommer att glömmas bort utan hållas levande.

Det är viktigt att se anledningen till att de fem partierna har resonerat sig fram till detta. Det kollektiva pensionssystemet innebär att det kan bli fel om dörrarna öppnas för de ideella fonderna. Det innebär att de andra i det gemensamma kollektivet kanske får ta ansvar för vad enskilda personer gör. Det finns förutsättningar för att det kan bli många. Det är i och för sig positivt, men det går inte att lösa den frågan i ett gemensamt kol-

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

lektivt pensionssystem där premiepensionsdelen är en del i det gemensamma systemet. Det är viktigt att försöka hålla det isär.

Anf. 148 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Visst är premiepensionen en del i det gemensamma systemet. Det hindrar inte att, trots att det ska vara ett slutet system, den enskilde pensionstagaren genom dåliga fondval under några år äventyrar sin framtida pension. Vad är det för skillnad jämfört med att man redan från början är medveten om att en mindre del avsätts för någonting annat än den egna pensionen? Vad är det för skillnad? I det ena fallet gör man en aktiv handling, kanske inte hela livet men några år, men i det andra fallet är det ett stort risktagande trots att det är ett slutet system. Jag ser inte skillnaden.

Anf. 149 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att man ska se frågan i skenet av att en stor majoritet i Sveriges riksdag faktiskt har lyckats kompromissa sig fram till ett reformerat pensionssystem som det finns all anledning att vårda. Det är oerhört viktigt och centralt för alla människor att veta vilken pension de får när det är dags att ta ut den.

Det fanns en rädsla för att det var för få möjligheter till fondval, men en avstämning i dag talar i storleksordningen av 450. Det kan då finnas fonder där det inte går som det är tänkt. Det ska finnas möjlighet för andelsägare i form av kommande pensionärer att välja på olika sätt. Detta kommer att sortera ut sig självt.

Man måste också se detta i skenet av varför vi skiftar system. Det gamla ATP-systemet visade att det över tid inte skulle hålla. Det politiska systemet förde en mängd arbetsuppgifter till det gamla ATP-systemet som har lett till att vi i dag har fått byta. Vi har fört till värnpliktsår, studieår och barnår. Det innebär att man ska vara försiktig.

Claes Stockhaus tar här upp femprocentsbegränsningen i er reservation. Enligt er mening borde det stå att utskottet anser att det kollektiva sparandet och offentliga institutioner kan spela såväl viktiga roller som riskkapitalförsörjare som företräda stabila och aktiva ägarintressen i svenskt näringsliv. Det är väl inte i första hand riskkapitalförsörjare som pensionssystemet ska vara, även om det har spelat en mycket stor och viktig roll i svenskt näringsliv och kommer att göra det framöver.

Anf. 150 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Det börjar bli sent, och jag ska försöka fatta mig kort.

Vissa frågor är svåra. Man kan inte helhjärtat svara ja eller nej. Detta gäller frågan om jag ska få placera premiepensionsmedel i ideella fonder eller inte. Det är en målkonflikt.

Det står två principer mot varandra. Den ena principen är att när jag har tagit en försäkring inte får lyfta avkastningen förrän försäkringen har förfallit till betalning. Det är viktigt, för det gör försäkringarna oantastbara. De kan inte tas med i konkurs, och de kan inte användas för skulder osv.

Den andra principen är att folk ska få placera sina pengar efter eget skön. De får ta stora risker. Det vill vi inte hindra dem från. Men vi hindrar dem att i PPM placera pengar i ideella fonder. Här lyfts en del av

avkastningen och går direkt till välgörande ändamål – även om vi vet att fonderna ger mycket god avkastning.

De ideella fonderna är viktiga. De visar att sparande, att vårda sig om sitt kapital, har en mängd positiva effekter. Det skapar pengar för medicinsk forskning, för ändamål av olika slag som vi vill stödja. Det visar kapitalismens goda och vänliga ansikte i motsats till det som vi hör talas om så ofta, nämligen det giriga ansiktet. Därför har det varit svårt att stödja ett nej till ideella fonder.

Då har jag gått tillbaka till försiktighetsprincipen. När det är svårt att fatta ett beslut är det bäst att vänta, tänka efter och fråga sig om beslutet behöver fattas i dag eller om det går att vänta till i morgon. Går det att dröja med ett beslut ska man göra det. Det är bättre att behålla status quo än att försöka hetsa fram ett beslut.

I det här fallet är det bara en skada som kan ske, nämligen om de ideella fonderna skulle skadas om de förbjuds att vara med i PPM:s sortiment. Det ser vi om ett år eller två. Då hoppas jag att vi inte har någon som helst prestige, utan kan säga att vi inte gjorde en riktig bedömning och vi bör se till att de ideella fonderna finns med även i PPM:s sortiment.

Vi kanske i stället ser att det går jättebra för de ideella fonderna, och då säger vi att vi kan behålla våra gamla goda försäkringsprinciper och att vi också kan ha våra ideella fonder, som behövs.

Anf. 151 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Jag tänkte komma in på samma sak som jag gjorde i replikväxlingen med Ronny Olander. Det handlar fortfarande om ideella fonder och det slutna systemet. Det som inte har nämnts alltför mycket – i alla fall inte av Margit Gennser – är att det också förekommer avgifter, även om de kan förhandlas ned till en låg nivå. Det förekommer ändå avgifter som tas ur detta slutna system, och då försvinner det pengar någon annanstans också.

Man har ett tänkt scenario med en lite högre avgift, varav en del skulle kunna bytas ut mot en satsning i ideella fonder. Då kan inte jag se skillnaden. Avgifter är okej, men när det gäller riktade insatser – i detta fall råkar det vara ideella fonder – är det fel. Det resonemanget begriper inte jag.

Anf. 152 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Jag hoppas att jag förstod frågan rätt. Det är alldeles riktigt att jag får betala en avgift när jag sparar i fonder. Det kan vara högre eller lägre. I de ideella fonderna tar man sannolikt ut – det behöver inte vara så – en högre avgift. Man avsätter en del till det välgörande ändamålet. Men i slutändan måste vi se på avkastningen. Är de bra på sina placeringar kan vi få mer, samtidigt som vi faktiskt ger bort pengar. Det är alltså inte bara att lägga ihop plus och minus, utan vi har också en viss dynamik.

Sedan kan man säga att PPM har arbetat för att få ned avgifterna. Det tycker jag egentligen är bra. Konkurrens är alltid bra, och saker och ting ska alltid göras med minsta möjliga friktion. Men i detta fall blir det lite högre avgift, allt annat lika, för att pengar ska kunna gå till det ändamål som man vill satsa på. I slutändan kan den som satsar på en bra ideell

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

fond faktiskt få bättre avkastning än den som satsar på en fond som är mer krasst kommersiell, men som är riskfylld och t.ex. går in på tillväxtmarknader som kan vara osäkra.

Anf. 153 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Med tanke på Margit Gennsers slutord måste jag säga att vi nästan är överens, eftersom det finns en avkastningsdel med i det hela. Som jag uppfattar Margit Gennser säger hon att det kan vara så att ideella fonder i slutändan är värda minst lika mycket, om inte mer, även om en del pengar utöver avgiften går till ideella ändamål. Det såg vi bl.a. vid redovisningen i utskottet, då man visade hur det såg ut ett antal år bakåt i tiden och vad man förväntar sig.

Egentligen är vi delvis överens i denna analys. Då står jag ännu mera frågande inför hur man kan komma till slutsatsen att ideella fonder ska uteslutas.

Anf. 154 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Min slutsats är helt enkelt att jag vill ha så lite regleringar som möjligt, bara jag kan skydda pengarna t.ex. mot att försvinna in i konkurser, osv. Jag ser på försäkringsrätt i stort. Man får naturligtvis skydda alla från rent oseriösa fonder, men annars vill jag nog ha friheten.

Anf. 155 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Pensionsmedel till svenska folket är debattämnet i kväll. Det är glädjande att vi i framtiden kommer att få möjlighet till val av förvaltningsmodell. Regeringens proposition tas i stort sett emot på ett positivt sätt från utskottet.

Inledningsvis talar man i propositionen om AP-fondernas placeringsrättigheter vad det gäller aktier. Här noter jag med stor tacksamhet Västerpartiets uttalade stöd till att ännu mer pengar ska kunna avsättas till aktieplaceringar. Det är en bra och riktig inriktning, som säkerligen kommer att styrka den privata marknaden och dessutom ge ett erkännande åt våra börsnoterade företag.

Fru talman! Jag beklagar om det är så att Claes Stockhaus endast har en plastfolder för sina handlingar från PPM. Jag utrustade mig med en pärm. Den är röd, så den bör kännas igen. Jag skulle gärna vilja överrätta den. Där är plats även för Stockhaus kommande aktiepapper, noteringar från Värdepapperscentralen, osv., så att han kan hålla sig väl förtrogen med vad som sker på den svenska börsen. Jag återkommer med gåvan så småningom.

Den största frågan i detta sammanhang rör dock inte de 5 % som pensionsförvaltarna ska få placera i aktier. Det är i stället frågan om de ideella fondernas rätt att finnas med i utbudet för premiepensionssystemet.

Först vill jag ta upp en liten teknisk detalj angående Premiesparfonden och Premievals-fonden. Kerstin-Maria Stalin har redan tidigare berört detta. Enligt propositionen och även betänkandet finns det ett litet problem. Om man väljer att inte välja har man större valfrihet än om man väljer att välja. Det är krångligt, men så tycks det mesta vara inom pensionsvärlden. Den som väljer att välja fond enligt den förteckning som kommer oss till handa under nästa år har därmed tagit ställning för att

alltid ligga kvar med sitt pensionskapital i Premievalsfonden eller i ett privat fondbolag. Premiesparfonden är alltså stängd för all framtid.

Det här kan vara ett litet placeringstips. Det har jag lämnat ut till många under mina år. Den som påbörjar sitt sparande i Premiesparfonden har satt sin fot i dörren och kan alltså återkomma med sina pensionspremier även efter en utflykt i fondvärlden. Nu tror jag emellertid inte att så många, om ens någon, vill återgå till Premiesparfonden efter det att de har upplevt fondvärldens möjligheter.

Låt mig också göra ett litet förtydligande. Det här är min erfarenhet, och det är vad jag har hört talas om från vissa håll angående riskerna med fond- och aktievärlden. Tendensen är historiskt sett mycket klar. Tillväxten har alltid varit väldigt bra sett över tiden på aktieplaceringsområdet. Inte minst de senaste åren har detta visat sig på ett kanske alldeles för tydligt sätt. Detta år – 1999 – är även för oss som har jobbat med detta lite för bra. När det går uppemot 50 % får man nästan tänka efter vad det är vi håller på med.

Fru talman! Ideella fonder är omnämnt i betänkandet. Det finns mycket att säga om detta. Dels skulle man kunna välja en politisk linje, dels skulle man kunna välja en försäkringsteknisk linje. Jag kommer att koncentrera mig på det senare.

Ideella fonder har funnits på marknaden i ganska många år. De har framför allt varit användbara inom personförsäkringsbranschen som ett alternativ bland övriga fonder till den traditionella förvaltningen. Ideella fonder har, för den som aktivt valt denna sparmodell, en positiv del tack vare den årliga utdelningen av fondandelarnas avkastning.

Det är en genialisk tanke att använda det privata sparkapitalet och att man kan lämna en avkastning till de av systemet erkända bidragsmottagarna. Jag ska inte lämna några exempel på organisationer som mottar medel från dessa fonder, men man har uppemot ett tiotal olika organisationsinriktningar att välja mellan.

Under min tid som försäkringstjänsteman arbetade jag aktivt för att få fram denna möjlighet. I dag är det ganska många sparare inom både försäkringsbolagen och bankerna som redan har placerat ganska stora belopp direkt in i olika ideella fonder. Det är i högsta grad lovvärt.

Dagens debatt rör emellertid inte de pengar som jag sparar privat. I dag talar vi om offentliga medel. Det gäller försäkringspremier som investeras i vårt nya pensionssystem. Som ett led i utvecklingen har ett val av inriktning på placeringen av pensionsmedlen möjliggjorts. Detta är unikt i svensk socialförsäkringspolitik. Samtidigt kan jag inte annat än glädja mig över att våra fem partier i Genomförandegruppen äntligen gemensamt har enats om premiereservsmodellen i stället för ett förmånsbaserat system.

Kristdemokraterna har inget yrkande till detta betänkande, utan vi ställer oss bakom utskottets majoritet. Motiveringen till detta är följande: Vi anser att offentliga pensionsmedel inte ska vara till allmänt förfogande förrän man når önskad pensionsålder. Detta har alltid varit en praxis i Sverige och ska så förbli. Det kan finnas olika syn på detta. Valfrihet är emellertid ett honnørsord, och det ska vi hålla högt. Jag anser att det finns ett godtagbart antal fonder i enlighet med det betänkande vi har lagt fram. För att satsa på ideella fonder, vilket jag rekommenderar, krävs

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

alltså ett privat sparande. Det kan ske utan skattereglernas begränsning, och därmed är valfriheten stor.

Men utdelningen av offentliga medel enligt ideella fonders grunder och regler är inte förenlig med vår uppfattning. Därför avråder vi från möjligheten till val av ideella fonder i dessa sammanhang. Däremot kan man inte avråda eller ha negativa synpunkter på dessa ideella fonders målsättning. Det är i högsta grad lovvärt. Det privata pensionssparandet och andra investeringar kan med fördel ske via ideella fonder, men inte sparandet till den egna pensionen genom det offentliga nya pensionssystemet. Där går en skiljelinje.

Anf. 156 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! På slutet kom det en kläm som jag satt och väntade på från Kenneth Lantz. Jag känner till att Inger Davidson från Kristdemokraterna har väckt en motion på området, så jag trodde att det skulle bli en annan utveckling än vad det blev.

Jag konstaterar bara vikten av att vi verkligen vårdar den reformerade pensionsöverenskommelsen. Det gav också Kenneth Lantz uttryck för.

Det jag inte riktigt förstod var resonemanget kring börsen och aktiehanteringen, och Kenneth Lantz kanske skulle vilja utveckla det lite grann. Det ligger mycket i att det inte minst är fråga om vilken relevans det som nu händer på börsen egentligen har. Med tanke på att ett stort antal miljarder ska ut på marknaden nästa år skulle det vara intressant att höra Kenneth Lantz utveckla detta.

Anf. 157 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Det gör jag gärna. Jag ser en stor risk rent ekonomiskt när det är så här stora belopp som ska ut på aktiemarknaden. Det kommer naturligtvis företagen till godo, men det kommer också spekulanterna till godo, tror jag, eftersom börsen kommer att dra i väg ytterligare. Dock måste man se det här med en mycket stor respekt, eftersom vi redan i år har haft en osedvanligt hög tillväxt på den svenska börsen. Hela Europa har gått ganska bra, men speciellt i Sverige har det gått bra. Det är tacknämligt om man håller en något mer blygsam tillväxt på en börs av Stockholms storlek än vad vi har upplevt i år.

Ronny Olander gav en väldigt bra redogörelse för utskottets syn på det här. Jag skulle dock vilja lägga till en förklaring. De ideella fonderna är ju som regel blandfonder och är till sin karaktär ganska trygga fonder. Till skillnad från möjligheten att välja mer riskbenägna fonder står man själv sitt kast i de här besluten. Jag tror att Ronny Olander och jag är helt överens om det här.

Anf. 158 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Kenneth Lantz! För att man ska ha nytta av en pärm måste man göra hål i handlingarna. Jag uppfattar att det är hål i argumentationen i slutändan när det gäller att man väljer bort ideella fonder. Det är därför jag har valt en mapp.

Kenneth Lantz tog upp en intressant tanke, som även Kerstin-Maria Stalin var inne på. Det är just det att de som väljer att inte välja har en större valfrihet. Det skulle jag nästan kunna göra en travesti på Tage

Danielsson av, men det är risk för att jag vecklar in mig alltför mycket, så jag avstår från det den här gången.

Det intressanta är att om man väljer att inte välja hamnar man i Premiesparfonden. Jag vet inte vad Kenneth Lantz tror, men jag tror att ett stort antal kommer att hamna i Premiesparfonden. Vad innebär det i nästa steg? Det kanske är den som blir vägledande. Men den får inte vara alltför aktiv – vem vill då basa över en sådan fond? Det intressanta kan vara att Premiesparfonden blir den nya allmännyttan inom premiepensionssparsystemet. Vad tror Kenneth Lantz om det?

Anf. 159 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågorna! När det gäller hål i handlingar tror jag att även Claes Stockhaus har haft metallslöjd en gång i tiden. Där fick vi lära oss att man skulle nita ihop bitarna för att de skulle bli ännu starkare. Jag tror att de blir det; flertvinnad tråd är starkare än enkel sådan. Jag är alltså inte rädd för hålen. Det är gott om plats för Stockhaus aktieportfölj så småningom.

Premiesparfonden får gärna bli den bästa – det gör inte mig någonting! Nog ska det finnas någon som förvaltar den. Här blir det en kamp på den öppna marknaden. Att den sedan har en begränsning genom att den inte ska vara för riskbenägen m.m. är väl bra. Vi har under vissa år haft en enorm tillväxt på räntebärande papper, och 1991 och 1992 låg de avsevärt högre än aktiesidan. Över tiden är det nog klokt och smart att placera sina pensionspengar på fondmarknaden över huvud taget.

Anf. 160 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Jag tror – utan att jag har varit inne i den här branschen så mycket – att just Premiesparfonden kommer att bli stor. Om den skulle bli vägledande måste det vara märkligt. Det framgår i förarbetena att Premiesparfonden inte får vara alltför aktiv i marknadsföring och liknande, utan den ska vara den andra, trygga, på sidan om. Men om det visar sig att den andra, trygga, på sidan om blir den största, hur ska man då gå ut och tala från det här systemet? Ska man säga att ”vi har Premievals-fonden och ...”? Man får väl inte säga så mycket mer – även om ”så mycket mer” kanske är mycket mer.

Det skulle vara intressant med en sådan framtid. När det här nu kommer får jag här i riksdagen förstås förorda Premiesparfonden, eftersom den passar mig bättre.

Anf. 161 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker att Claes Stockhaus har uppfattat det här helt rätt. Han har redan tagit ett litet placeringstips från mig. Att placera i Premiesparfonden är helt rätt. Då har man all möjlighet att gå vidare till aktiefonder och olika slag av premievals-fonder. Marknaden ligger vidöppen för herr Stockhaus. Det är bra.

Om det skulle vara så att den här blir störst – *so what?* Då är det ju marknaden som har avgjort det. Då har man tagit sitt beslut, och man har fått ett erkännande för att man har gjort ett bra arbete. Bättre än så kan det inte vara. Jag gläder mig över att de här tongångarna också kommer från Vänsterpartiet.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

Anf. 162 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Det nya pensionssystemet, som nu står inför sitt successiva ikraftträdande, är resultatet av ett långvarigt, mödosamt och svårt arbete. Det har varit svårt genom sin tekniska komplexitet, genom sin långsiktiga inriktning och genom sin politiska sprängkraft. Det är därför av avgörande betydelse att pensionsbeslutet har kunnat fattas med be tryggande politisk majoritet.

Det ligger mot den här bakgrunden i sakens natur att tekniska och praktiska problem uppstår av en art som inte till fullo har kunnat förutses. Det absolut allvarligaste problem som hittills har uppstått är att den s.k. garantipensionen inte kan genomföras vid avsedd tidpunkt. Det får konsekvenser framför allt för pensionärer med låga pensioner.

För oss i Centerpartiet, som har varit ivriga tillskyndare av tillkomsten av garantipensionen, är detta en stor besvikelse. För oss är det självklart att de pensionärer som skulle ha fått en bättre ekonomisk situation genom garantipensionen kompenseras för det bortfall som nu blir följden i förhållande till det som annars skulle ha inträffat.

Det skulle ha varit lockande att efterhöra hur mina meddebattörer ser på just den här situationen, men jag avstår därför att det inte primärt är en del av pensionssystemet som vi i dag har att diskutera.

Fru talman! Det betänkande som vi nu har att behandla rör en annan förändring eller snarare kanske en anpassning i förhållande till ursprungsbeslutet. Det innebär en avveckling av det statliga fondbolaget Statens premiefond AB och att dess uppgifter överförs till sjunde fondstyrelsen inom Allmänna pensionsfonden.

Mot bakgrund av de erfarenheter som vi hittills har vunnit när det gäller det statliga fondbolaget och förnyade överväganden anser vi att detta är en riktig åtgärd, och vi stöder därför propositionens förslag.

Dessa förändringar stöds för övrigt av samma stabila majoritet som stod bakom pensionssystemet i stort. Resterande partier – dvs. Miljöpartiet och Vänsterpartiet – har reserverat sig på två punkter.

Vänsterpartiets reservation om 5-procentsregeln är självklart i första hand ideologiskt betingad. Man vill använda statligt fondförvaltande för att skaffa sig så stort inflytande över näringslivet som möjligt. Vi delar inte det synsättet. Vi vill i stället ha mångfald i ägandet av det svenska näringslivet. Vi tror att det är det bästa sättet att medverka till att också det svenska näringslivet utvecklas på ett bra sätt.

Den andra reservationen rör möjligheten att placera i s.k. ideella fonder, och det har debatten hitintills i mångt och mycket handlat om. Det kan i förstone verka önskvärt att tillåta placering i ideella fonder där en del av avkastningen går till att finansiera olika ideella ändamål på sätt som tidigare framgått av debatten. Det kan emellertid inte rimligen vara ett pensionssystemets uppgift att åstadkomma något annat än att trygga individernas framtida pensioner på ett så bra sätt som möjligt.

Ett av de skäl som anges i reservationen för placering i ideella fonder är att man vill undvika att en del av avkastningen annars skulle hamna i ”diverse olika ägarhänder”. Jag skulle, i likhet med Luther, vilja ställa frågan: Vad är det? Hur skulle det kunna inträffa i det tilltänkta systemet, Claes Stockhaus och Kerstin-Maria Stalin?

Det enda sätt som det skulle kunna uppstå på – och Claes Stockhaus tangerade ju detta – är genom för höga avgifter i förhållande till kostna-

derna. Jag tror att den risken är utomordentligt liten, närmast obefintlig. Detta sätter framför allt konkurrensen, men också premiepensionsmyndigheten, stopp för.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet.

Anf. 163 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Vi diskuterar nu ett mycket viktigt inslag i den stora pensionsreformen. Det finns flera skäl för att ha ett premiepensionsinslag i reformen, enligt vår uppfattning.

Ett skäl är ganska enkelt. Om man kan välja i livet ska man inte lägga alla ägg i samma korg, dvs. att vi inte ska göra oss beroende av enbart löneutvecklingen. I det nya totala systemet påverkas man både av löneutvecklingen i samhället och av det som händer bl.a. på aktiemarknaden.

Ett annat skäl är att vi tror att det är bra för svensk ekonomi med ett decentraliserat ägande.

Det tredje och mycket viktiga skälet för ett pensionssystem är att om man ska gå på de historiska erfarenheterna pekar allt på att pensionerna blir högre om vi har premiepensionsinslag än om vi helt och hållet hade utformat ett fördelningssystem.

Det är ingen hemlighet att det här inslaget finns med i den slutgiltiga uppgörelsen mellan de fem partierna på grund av förslag från liberalt och övrigt borgerligt håll. Vi är glada för att vi har fått gehör för det.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet är ju emot hela det nya pensionssystemet, så det är på sätt inte förvånande att de har de enda reservationerna till detta betänkande, även om de kan förefalla lite märkliga. Hade dessa två partier fått som de hade velat hade det inte funnits något premiepensionsinslag alls. Det hade inte funnits någon möjlighet för Claes Stockhaus att föreslå att man ska kunna öka något slags kollektivt ägande av svenskt näringsliv den vägen – för att ta ett exempel. Det hade inte heller funnits någon möjlighet att föreslå det som man föreslår om de ideella fonderna.

Fru talman! I förhandlingarna har man nu bl.a. från Folkpartiet liberallerna accepterat att det inslag som socialdemokraterna hade önskat sig av ett statligt fondbolag nu inte blir av, enligt de skäl som anges i propositionen och i utskottsbetänkandet. Därför får vi den lösning som skisseras i betänkandet.

När det gäller den lösning som har blivit vald – dvs. att detta ska ingå som en del av den sjunde AP-fonden – är det viktigt att det gång på gång slås fast att det inte ska vara några korssubventioner mellan den del som har att göra med att människor av en mängd olika skäl inte har valt fond och att detta ska subventionera den del som ska finnas på marknaden som en statlig fond som konkurrerar med de privata fonderna.

Nästa höst kommer av allt döma alla vi dryga 5 miljoner människor som har möjlighet att vara med i det nya premiepensionssystemet att kunna välja mellan över 450 fonder. Det blir alltså en mycket stor valfrihet i det nya systemet.

Vad beträffar premiesparfonden har den diskuterats under debatten i dag. Det finns de som har uttryckt tron att den kommer att bli mycket stor, kanske avsevärt större än den andra delen i den sjunde AP-fonden. För min del vill jag uttrycka den bestämda förutsägelsen att självklart

Prot.

1999/2000:46

14 december

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

kommer så bli fallet. Självklart kommer den nya premiesparfonden, som fylls på genom att människor inte har satt kryss i någon ruta, säkert att vara 30–40 gånger större än någon av de 450–460 fonderna.

I det sammanhanget kan det diskuteras hur reglerna för hur man får välja premiesparfonden ska utformas. Som någon tidigare här antydde – jag tror att det var Kerstin-Maria Stalin – kan det se lite märkligt ut med de regler som finns, men då ska man hela tiden hålla i minnet att den fonden har tillkommit av ett enda skäl, nämligen att de människor som inte vill välja aktiefonder och annat förhoppningsvis ska få en avkastning och en hygglig pension ändå. Så har resonemanget gått under hela reformens framkomst under 90-talet.

Fru talman! Den fråga som har diskuterats i ett antal inlägg handlar om de ideella fonderna. Det är alldeles uppenbart – det framgår av propositionen, av betänkandet och av dagens debatt – att det finns argument som står emot varandra. Så är det ofta i livet. I det här fallet är det goda argument som står emot goda argument. Vi har då tvingats att välja. Efter samtal om utformningen av detta har vi från Folkpartiet valt att stanna vid den lösning som förespråkas i utskottets förslag.

Ronny Olander tog upp behovet av en könskonsekvensanalys. Jag är för min del övertygad om att en sådan kommer. Men jag vill peka på att det nya pensionssystemet väl klarar en sådan analys. Mitt eget bidrag under den här debatten skulle närmast handla om att lyfta fram tre ganska självklara inslag som pekar åt det hållet och ett fjärde som är något mera diskutabelt.

För det första kommer kvinnor i det nya pensionssystemet att få samma årliga pension, samma inkomst, som männen får, trots att män lever cirka fem år kortare än kvinnor.

För det andra kommer garantipensionsnivån, så länge som världen ser ut som den gör, till en mycket större del att tillfalla kvinnor än män.

För det tredje kommer barnåren till en mycket större del att tillfalla kvinnor än män.

Dessa tre punkter är alldeles uppenbara.

Den fjärde punkten är inte lika självklar, men jag dristar mig ändå att nämna den, inför den fortsatta analys som jag vet att Ronny Olander och många andra blir engagerade i. Om aktier hittills har gett avsevärt bättre avkastning än löneutvecklingen, och om män hittills har placerat mer i aktier än kvinnor, öppnar ett obligatoriskt system den möjligheten för hela befolkningen, oavsett tidigare vanor att spara i aktier. Bland alla andra positiva effekter kommer detta sannolikt att gynna kvinnor mer än män, allting annat lika.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 164 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Ibland vill jag tala om att det är saker och ting som beslutas som jag inte gillar och som jag anser mig ha rätt att kommentera och kritisera. Jag tror att det är tillåtet.

Just det här med premiesparfonder och premiealfonder har gjort mig lite intresserad på grund av att det är så komiskt. Jag kan liksom inte låta bli att vidare sätta mig in i dem och kan inte låta bli att lyssna på det lilla rådet om att premiesparfond, det är väl ändå någonting.

Man ska välja både elbolag och telefonbolag, och jag tycker att detta att man ska välja olika saker är så fruktansvärt upphausat. Det stressar och gör att det görs skillnad mellan folk, för alla har inte samma möjlighet att ta reda på vad som är bäst.

Det lilla som jag tyckte hade kunnat vara bra i sammanhanget var just det där med ideella fonder. Det passar mig och Miljöpartiet väldigt bra. Därför kändes det lite snopet, när jag äntligen höll på att bli intresserad och tyckte att detta var spännande och bra, att inte få just det som jag skulle vilja ha.

Jag är tacksam och glad över Margit Gennsers anförande, för det lät ändå som om det finns en öppning och det verkar inte vara så hemskt farligt som många vill få mig att tro att det är.

Sedan en liten upplysning till allihop. I morgon i Rapport morgon kommer ni att kunna höra Kjell-Olof Feldt tala om bl.a. ideella fonder.

Anf. 165 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Apropos det allra sista finns tydligen den här möjligheten, som Kerstin-Maria Stalin nämner, för de allra morgonpiggaste. Det kan möjligen tillåtas att göra reflexionen att hade Kjell-Olof Feldts partivänner fått som de hade velat, hade det inte funnits några premiereserver att diskutera och inte heller några möjligheter att plädera för att de ideella fonderna skulle kunna få vara med i det systemet.

Sedan noterar jag att det finns en icke obetydlig skillnad mellan det liberala partiet Folkpartiet och Miljöpartiet i så måtto att vi för vår del inte tycker att det är någon stor plåga att ha ett system där man får välja och att det är någonting som man ska beklaga, utan vi är glada för att den möjligheten finns. Men det är väl en politisk skillnad som här existerar.

Jag noterar dessutom att Kerstin-Maria Stalin säger att det enda som skulle vara bra med premiereserverna är, som hon ser det, att man skulle ha haft möjlighet att förespråka att ens avkastning delvis gick till ideella och välgörande organisationer. Med detta har hon samtidigt sagt att sådana inslag som att man får en mindre osäkerhet om man placerar ut pengarna på flera ställen och att man sannolikt, om historien är någon vägvisare inför framtiden, kommer att få klart högre pensioner inte spelar så stor roll. Det tycker jag är lite märkligt, för det borde väl vara intressant för oss alla att det blir ett system som ger större pension.

Sedan tycker jag personligen, som jag antydde i mitt förra inlägg, att det är en stor och väsentlig sak om hela befolkningen, dvs. alla de som arbetar, kommer att kunna få del av tillväxten på aktiemarknaden och inte bara kanske någon hälft av befolkningen. Det vore ett framsteg sett utifrån mina värderingar.

Anf. 166 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Ibland blir jag lite anklagad för att jag inte bryr mig om ekonomin. Man säger: Det förstår du väl att vi måste ha ekonomi, annars kan vi ju inte leva här i samhället.

Jag skiljer på ekonomi som man använder till samhället och ekonomi som enbart handlar om att nu ska jag tjäna så mycket pengar som möjligt i morgon eller i övermorgon. Det var bl.a. det som jag ville prata lite grann om i min inledning, när jag sade att jag skulle vilja ha andra slags ekon på radio och TV än bara börs- och ekonomieko. Det har inte att

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

göra med att jag inte begriper att vi måste ha ekonomi för att klara allt vad vi behöver ha här i samhället. Men jag vänder mig mycket mot den upphaussade reklamen för att vi ska lära våra barn och ungdomar att de ska satsa så att de gör klipp och tjänar mycket pengar till i morgon, för det finns så många andra väsentligheter som vi måste bry oss om.

Anf. 167 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det är lätt att instämna i att det finns oerhört mycket annat väsentligt här i livet än att följa börsnyheterna varje dag. Så är det förstås. Men när Kerstin-Maria Stalin vänder sig mot att det i det här sammanhanget skulle handla om att tjäna pengar till i morgon är det väl kanske en lite felplacerad kommentar, eftersom vi diskuterat ett pensionssystem som för de yngre generationerna handlar om vilken pension de kommer att få om 40–45 år. Vi politiker angrips ju ofta för att vara så kortsiktiga och bara tänka på hur det ska vara nästa vecka eller möjligen veckan därpå. Men de ursprungligen sju företrädarna för fem politiska partier som arbetade fram den stora pensionsreformen satt många kvällar och nätter för att diskutera hur det skulle se ut på 2030- och 2040-talen. Det handlade alltså inte speciellt i det sammanhanget om att lista ut hur man skulle tjäna ihop pengar till i morgon.

Anf. 168 KENT HÄRSTEDT (s):

Fru talman! När vi i dag diskuterar svenskarnas pensioner är det mycket viktiga frågor som vi behandlar. En av dem gäller hur premiepensionerna ska placeras. Med utgångspunkt från mina nära och mycket starka rötter i några ideella organisationer i Sverige har jag med besvikelse noterat att en rad partier, även mitt eget, inte nu vill släppa in de ideella fonderna i PPM-systemet.

De ideella aktiefonderna står för ett engagerat sparande på den svenska marknaden. Spararna ger genom dessa fonder ett mycket värdefullt bidrag till ett hundratal organisationer, stiftelser och samfund och stöder angelägen forskning.

Den enskilde kommer med det liggande förslaget att ha möjlighet att välja upp till fem fonder. Det är tråkigt att man inte nu vill släppa in de ideella fonderna i dessa sammanhang. I dag sparar över 100 000 personer i dessa fonder. Många har dessutom kopplat sparandet till ett individuellt pensionssparande, IPS. För dessa är fondmarknaden synonym med de ideella fonderna.

När man väljer att utesluta dessa fonder från PPM-systemet slår det direkt mot populära fonder som Humanfonden, Hjärnfonden, Eldsjäl, Olympia och Världsnaturfonden. Det är verksamheter med solidariteten som ledstjärna och hjälper barn med cancer att hålla i gång jourtelefoner, stöder hemlösa eller bistår människor i tredje världen.

Jag har förståelse för utskottets resonemang men delar inte de slutsatser som man kommit fram till i just denna fråga. Att placeringar i exempelvis ideella fonder skulle kunna uppfattas som ett förtida uttag av pensionen genom den avsättning som dessa ger till ideella syften känns långsökt, när man samtidigt har möjlighet att placera pengar i en högriskfond där man ju kan riskera att förlora en stor del av sina pengar.

Jag kommer att idogt arbeta inom mitt parti för att försöka att få till stånd en förändring i framtiden, och jag noterar med tillfredsställelse att

Ronny Olander å utskottets vägnar lovat att följa frågan nogsamt framöver.

Anf. 169 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Först vill jag ha ett litet klarläggande här. Vi kan inte ställa de ideella fondernas låga riskbenägenhet mot vanliga fonder, som Kent Härstedt uttrycker det, höga riskbenägenhet. Det går inte att göra en jämförelse på det här sättet, för man kan välja den inriktning som man själv vill ha.

Min fråga till Kent Härstedt är: Har inte Kent Härstedt upplevt att vi redan i dag har ett ganska betydande, tursamt nog, tillflöde av medel till de ideella fonderna?

Det är ju inte så att PPM på något sätt undervärderar dessa fonder. Men det är en principiell försäkringsteknisk grund som gör att jag inte har möjlighet att ställa mig bakom modellen med ideella fonder i ett offentligt pensionssystem.

Anf. 170 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Tack för de frågorna från Kenneth Lantz.

Jag tar den sista frågan först. Jag tror inte att man kan säga att det finns tillräckligt med resurser för de ideella fonderna och för den verksamhet vars avkastning sedan går till ideella syften. Har man närkontakt med verksamheten vet man att det finns en rad brister och att det ständigt finns nya behov. De sociala problemen och behoven i tredje världen gör att det ständigt finns behov av mer resurser.

En koppling mellan högriskfonder och ideella fonder kan göras om man hävdar att satsningar i de ideella fonderna kommer att leda till att det uppstår ett behov av stöd från det allmänna i framtiden om det går dåligt för de ideella fonderna. Då kan man göra den kopplingen till högriskfonder. Man kan fråga sig om det är rimligt att satsa i högriskfonder där man riskerar att förlora en stor del av sin pension och då kanske också får ett behov av stöd från det allmänna. Det är den kopplingen jag gör.

Anf. 171 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Det är den kopplingen jag inte förstår. Det är ju så att man har ett fritt val. Staten ska inte tala om vad vi t.ex. ska äta till frukost och vad som är nyttigt eller inte nyttigt. Man får välja. Vill man vara riskbenägen får man välja en riskbenägen fond. Jag ser inte heller att de ideella fonderna skulle vara en grund för att jag skulle behöva söka socialbidrag i framtiden, absolut inte. Jag tror att de ideella fonderna kommer att gå väldigt bra. Men det är alltså inte det som är skälet för mig att ställa mig lite frågande till det hela.

Mer resurser, säger Kent Härstedt. Ja, självklart. Jag har själv varit fem år i biståndsarbete. Jag om någon känner för inte minst de afrikanska länderna som har blivit utagerade av västvärlden på ett oförskämt sätt. Därför är det en glädje för mig med många andra att redan i dag kunna sätta medel i de ideella fonderna och dessutom på ett ännu bättre och effektivare sätt skänka pengar till de hjälporganisationer som gärna tar emot dem. Jag ser inte några problem i den delen. Men jag ser problem

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

med att vi använder offentliga medel, och jag förstår inte att Kent Härstedt inte kan dela den uppfattningen med mig.

Anf. 172 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Om Kenneth Lantz har så stor förståelse för de här organisationerna är det märkligt att de och Kenneth Lantz har kommit till helt olika slutsatser vad gäller de ideella fonderna och PPM-systemet. Det är mycket märkligt.

Anf. 173 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag har tillsammans med två andra kristdemokrater motionerat om möjligheten att placera premiepensionsmedel i ideella fonder. Vi har mycket svårt att förstå varför det inte skulle vara tillåtet. Allt aktiesparande innehåller ett visst riskmoment. Utifrån de val som de enskilda gör kommer de att få olika stor utdelning när det är dags att ta ut pensionen. Det är något som alla är införstådda med.

Många aktiesparare – det har vi hört flera gånger här i kväll – har valt att placera sina pengar i ideella fonder där en liten del av avkastningen går till ett ändamål som man vill stödja. Jag avstår från att räkna upp dem. Det har nyss Kent Härstedt gjort på ett bra sätt.

Det skulle självfallet kännas naturligt för alla de här människorna att också få placera sina premiepensionsmedel i en sådan fond.

Utskottet säger att det är förståeligt att det framstår som obegripligt för den breda allmänheten att det inte är möjligt. Jag måste säga att jag ingår i den breda allmänhet som tycker att det är obegripligt. Jag är i gott sällskap med andra i den allmänheten, t.ex. Kjell-Olof Feldt, tidigare finansminister, Görel Thurdin, tidigare statsråd, och Peter Örn, tidigare partisekreterare.

Utskottet lägger in en liten brasklapp om att man noga ska följa vilka effekter beslutet får för sparandet i ideella fonder. Det visar att man nog inser att det här är något som man kommer att tvingas ändra så småningom. Varför inte göra det redan nu?

Jag måste säga att jag är glad över den vändning som debatten har tagit här i kväll. Ronny Olander säger att ingen kan säga om dörrarna kommer att öppnas för ideella fonder i framtiden, men att det kan bli fel just nu. Margit Gennser uttryckte en viss vända över beslutet, och det uppfattade jag också att Bo Könberg gjorde. Han sade att goda argument står mot varandra i det här fallet.

Jag hoppas att det kommer att bli en förändring även om det inte ändrar beslutet just nu, för det är väl för mycket att begära.

Fru talman! Jag har ingen reservation att stödja, eftersom den reservation som finns från Vänstern och Miljöpartiet har en annan inriktning än den motion som vi lade. Jag kommer därför att lägga ned min röst vid omröstningen. På det sättet markerar jag att jag anser att riksdagen borde avslå det avsnitt av lagförslaget som handlar om att premiepensionsmedel inte får placeras i ideella fonder. Jag tror inte att jag blir ensam om det, fru talman.

Anf. 174 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Fler än jag har konstaterat att det här är en svår fråga i den meningen att goda argument står mot goda argument. De gånger det

är så enkelt att goda argument står mot dåliga är det inte så svårt att fatta beslut.

Jag blev något förvånad över att Inger Davidson var så väldigt förvånad över att andra hade landat på en annan ståndpunkt än vad hon själv gjort. Det är ju inte bara personer från andra partier som har gjort det, utan det är, om jag har förstått det rätt, även en klar majoritet i hennes eget parti. Det tänkte jag kanske något skulle minska Inger Davidsons förvåning.

Anf. 175 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Det händer ju även i de bästa partier att man har lite olika åsikter, och det här är en sådan fråga. De som i likhet med Kenneth Lantz och andra hävdar den andra linjen följer ju en strikt lagteknisk princip – en lagteknisk princip som jag menar borde gå att ändra på. Så enkelt är det.

Anf. 176 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! I mitt anförande och i kommentarer kring det säger jag, och jag är beredd att säga det en gång till, att när vi nu har gjort en mycket stor förändring vad gäller det reformerade pensionssystemet och när det fortfarande finns utestående frågor som så småningom kommer att finna sin lösning, är det klart att jag har svårt att tro att man hamnar absolut hundra procent rätt omedelbart.

Jag tycker också – och det markerar utskottet klart – att man ska följa den här frågan. Det är väl inte någon brasklapp om att man är nödd och tvungen – absolut inte. Jag vågar nästan påstå att alla i den här kammaren – så har jag uppfattat det i debatter och på annat sätt – på olika sätt ger uttryck för solidaritet och för en vilja att stödja ideellt arbete. Många är djupt engagerade i detta.

Med det tycker jag att man ska visa den portion av ödmjukhet som frågan fordrar. Men man måste också se vad ett pensionssystem har för uppgift att fylla. Det ska för de enskilda på vägen fram till pensionsdagen ge ett bra liv även när man uppfyller sin pension. I den delen är det ett kollektivt gemensamt system som tyvärr inte ger det utrymme. Jag tror att alla och envar noga kommer att följa det här framöver på olika sätt. Och det förväntar jag mig också att man gör.

Anf. 177 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag tackar för detta som jag tycker ytterligare understryker att det här är en fråga som kanske kommer att förändras ganska snart.

Frågan är ju bara vad som hinner hända med de ideella fonderna under den tid som går. Risken är ganska stor att människor som tänker sig att placera, eller som redan har placerat, i de fonderna börjar undra vad det är för fel på dem eftersom de inte finns med bland de ca 450 fonder som räknas upp och som man får välja. Det ser jag som en risk.

Därför hade jag hoppats att förändringen hade kunnat komma redan nu. Jag tror att det är precis som Ronny Olander säger: Det här är ett stort beslut, och det har varit svårt att hitta varandra på alla punkter. Det man har upplevt som lite mindre har man kanske skjutit åt sidan och inte insett att det faktiskt var fel förrän det kom ut till den breda allmänheten och det blev en reaktion.

Prot.

1999/2000:46

14 december

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Statlig förvaltning av
premiepensionsmedel*

Jag tror att det är där det kommer att hamna till slut.

Anf. 178 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Det är absolut inget fel på de ideella fonderna eller ideellt arbete på något sätt. Men man måste ändå skilja på vad ett pensionssystem har för huvuduppgift att fylla. Det vill jag noga markera. Det framgår också av betänkandet vad pensionssystemet har för uppgift att fylla. Där går trots allt en skiljelinje.

Anf. 179 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag har förståelse för det argumentet men jag skulle ha ännu större förståelse för det om man också hade tagit bort andra fonder som inrymmer en stor risk.

Som någon sade tidigare i debatten här är risken stor att man får mindre pengar om man satsar i vissa av högriskfonderna än om man satsar i ideella fonder som ofta är blandformer med väldigt låg risk, trots att den här lilla delen kommer att lyftas bort och gå in i ideell verksamhet som blir till stor betydelse för hela samhället.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

*Invandrare och
flyktingar*

9 § Invandrare och flyktingar

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU2

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar (prop. 1999/2000:1 delvis och skr. 1999/2000:3 delvis).

Anf. 180 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande SfU2 angående utgiftsområde 8 står det:

”Enligt vad som anges i propositionen är utvecklingen inom integrationsområdet inte tillfredsställande i förhållande till målen. — — — behövs enligt regeringen ytterligare insatser för att den etniska och kulturella mångfalden — — — skall tillvaratas.”

Jag delar den analysen men jag frågar företrädare för den socialistiska majoriteten: Varför föreslår ni mer av samma politik som ju så totalt har misslyckats? Redan Storstadsutredningen visade vart utvecklingen var på väg. Trots det trampar Socialdemokraterna, påhejade av sina socialistiska stödpartier, vidare på samma katastrofala stig – en stig som enbart leder till ett ökat utanförskap, till främlingsfientlighet och till en tilltagande segregation.

Fru talman! I dagens Göteborgs-Posten kan man läsa rubriken: Hit når inte högkonjunkturen. Artikeln utgår från den av Socialstyrelsen i dag publicerade rapporten om socialbidragspengarnas användning. De personer som presenteras i artikeln är arbetslösa och bor i Göteborgsförorten Bergsjön. Personerna i artikeln har sökt jobb ända sedan 1992 och är fortfarande arbetslösa. Som nytillkomna som inte kvalificerat sig till a-

kassan har de varit hänvisade till ett socialbidragsberoende. Situationen är likvärdigt eländig i andra miljonprogramsförorter.

Rapporten visar att de totala socialbidragskostnaderna minskar, men samtidigt ökar det långvariga socialbidragsberoendet. Tänk på det! Totalsumman minskar. De som varit kortvarigt beroende slipper ifrån, och det är bra. Men de som är i långvarigt beroende blir mer beroende, och det är fler som har blivit långvarigt beroende. Detta, fru talman, är mycket allvarligt. Det långvariga bidragsberoendet ökar mest bland personer som är födda utomlands, men det sker även en ökning bland svenskfödda.

Som jag sade inledningsvis när det gäller regeringens proposition är "utvecklingen inom integrationsområdet inte tillfredsställande i förhållande till målen".

Fru talman! Problemen är faktiskt större än så. Med nuvarande politik är det osäkert vem som ska integreras och till vad. I själva verket har den förda misslyckade politiken skapat ett utanförskap. Detta utanförskap innebär att människor, såväl invandrare som svenskfödda, inte har möjlighet att påverka sina egna liv. Det är inte möjligt att genom eget arbete påverka sin situation. Även fattiga människor som har ett arbete sitter fast i utanförskapet. Genom tröskeleffekter i socialförsäkringssystemen hindras människor att genom eget arbete förbättra sina levnadsförhållanden.

Det måste bli ett slut på den förda socialistiska politiken där politiker beskäftigt fixar med människors liv.

Det politiska fixandets tidsålder måste inför det nya millenniet lämnas åt historiens förlåtande glömska. I stället måste man ge makten åter till människorna.

Fru talman! Det är nu som det är dags för den valfrihetsrevolution som länge har behövts. Valfrihetsrevolutionen ska främst vara riktad till de människor som befinner sig i utanförskapet. Som ett exempel vill jag nämna den s.k. undervisningen i svenska för invandrare, sfi.

På många håll i landet fungerar inte sfi som det är tänkt. Välutbildade blandas med utbildade i samma grupper. Ingen lär sig särskilt mycket svenska. Undervisningen är även oftast standardiserad i tiden till några timmar per dag. Det finns ytterst få möjligheter att studera i en snabbare eller i en långsammare takt. Det går alltså inte att individanpassa.

Vi moderater förordar i stället ett system med en sfi-check. Med checken i hand kan var och en skaffa sig en svenskutbildning helt efter sina egna behov. Det kommer med all säkerhet att startas svenska för ingenjörer, svenska för sjuksköterskor, svenska för snickare osv. Med det här systemet skulle människor snabbare och lättare få ett arbete inom sitt specifika kompetensområde.

Vidare måste den svenska arbetsmarknaden moderniseras. Det är orimligt att arbetsmarknaden regleras med en lagstiftning som är präglad av 1960-talstänkande när vi i själva verket behöver göra långtgående moderniseringar för att möta 2000-talet.

Som nämnts tidigare i dagens debatt behöver också socialförsäkringarna moderniseras. De enskilda människorna måste utan inlåsningseffekter ges möjlighet att göra en klassresa.

De nuvarande systemen cementerar utanförskapet.

De nuvarande systemen skapar en beroende underklass.

Prot.

1999/2000:46

14 december

*Invandrare och
flyktingar*

De nuvarande systemen bidrar till att hopplösheten sprider sig i miljonprogramsområdena.

Fru talman! Sverige är ett bra land om man gillar jämställdhet och jämlikhet, sade Berit Andnor tidigare i dag. Javisst, Sverige är ett bra land för alla oss som är innanför murarna. För oss gäller oftast både jämställdhet och jämlikhet.

För människor i utanförskapet däremot är talet om jämställdhet och jämlikhet bara tomma ord.

För människor i utanförskapet är social trygghet en chimär.

För människor i utanförskapet är allt tal om välfärd och karriärmöjligheter ett hå.

Fru talman! Det måste bli ett slut på all tom retorik från Socialdemokraterna. Endast genom att ge människor verklig makt över sina egna liv kan verklig solidaritet visas.

Verklig solidaritet innebär att människor som kan, vill och bör arbeta ges chansen att försörja sig genom arbete.

Verklig solidaritet innebär att människor, även de verkligt sämst ställda, ges makt över sin egen vardag.

Verklig solidaritet innebär att samhällliga och andra gemensamma resurser koncentreras till de människor som bäst behöver stöd och hjälp.

Verklig solidaritet innebär att det politiska fixandet av klåfingriga sociala ingenjörer upphör och att ett verkligt underifrånperspektiv intas.

I dagens Sverige är det nästan omöjligt att av egen kraft ta sig ur bi dragsträsket.

Den socialistiska majoriteten står tomhänt inför utanförskapets problem. Brist på analys av dessa problem kan man knappast skylla på. Såväl i Storstadsutredningen som i regeringens egen proposition listas resultaten av en misslyckad integrationspolitik.

Fru talman! Det är därför för mig obegripligt att Socialdemokraterna med hjälp av sina stödpartier fortsätter att föra en politik som cementerar utanförskapet.

Sveriges välstånd skulle öka väsentligt om vi likt andra invandrarnationer tog till vara den kunskap och de erfarenheter som de nya svenskarerna skulle kunna tillföra vårt land. I andra länder uppfattas en invandring av oftast unga välutbildade arbetsföra människor som en berikande tillgång. I Sverige har den socialistiska politiken medfört att unga utbildade arbetsföra människor i stället betraktas som ett försörjningsproblem.

Den nuvarande politiken där människor görs till klienter har misslyckats. Om vi i stället låter människor som kan och vill det försörja sig med eget arbete kommer vi att ha betydligt större förutsättningar att visa verklig solidaritet med de människor som behöver stöd.

Fru talman! Det s.k. nya politikområdet storstadspolitiken innehåller enbart gammal skåpmat där bästföredatum för länge sedan har passerats. Jag skulle vilja fråga företrädarna för majoriteten om man kan peka på några som helst bestående resultat i de s.k. utsatta områdena som har fått projektpengar. Såvitt såväl jag själv som ett antal grävande journalister bl.a. vid radions P 1 har kunnat utröna är de enda bestående resultaten av sådana här projekt i bästa fall en eller annan parkbänk eller något planterat träd. Människorna hålls kvar i sitt utanförskap. Troligen har ett antal manliga, gravt medelålders projektledare lyckats hitta en lukrativ försörjningsnisch.

En förutsättning för att bryta utanförskapet är att visa människor respekt. Alla måste ges förutsättningar att utifrån sin egen förmåga forma sitt liv. Verklig solidaritet kräver att makten lämnas åter till människorna.

Situationen, fru talman, i många miljonprogramsområden är nu så allvarlig att något som liknar undantagstillstånd behöver proklameras. Vi moderater förordar därför att regeringen skyndsamt prövar om frizoner kan inrättas.

Fru talman! Av formella skäl kommer jag inte att yrka på någonting med anledning av SfU2 utgiftsområde 8. Vi har nämligen ingen reservation. Jag vill i stället hänvisa till vårt särskilda yttrande under mom. 1.

Anf. 181 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Det finns egentligen ingen integrationspolitik. Det finns ingen särskild politik som kan skapa integration som inte samtidigt berör en mängd andra politiska områden. Ytterst handlar det om rätten till arbete, rätten till bostad, rätten att bli lika behandlad och ha samma möjligheter oavsett ursprung och hudfärg – att inte bli diskriminerad. För Vänsterpartiets del har vi i ett flertal motioner lagt fram förslag för allas rätt till arbete, för en bostadspolitik som motverkar segregationen och för ett utbildningssystem där ingen slås ut. Om dessa genomfördes skulle det innebära en kraftsamling också för integrationen.

Fru talman! Vänsterpartiet har länge arbetat för en hårdare lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet, och vi välkomnar därför den nya lag som nu har kommit. Nu återstår att noga följa tillämpningen av den nya lagen och att också se över hur annan lagstiftning kan förändras för att förhindra diskriminering. Fortfarande är det alltför vanligt att man i det svenska samhället möter diskriminering i krogköer, när man söker bostad och när man söker arbete.

Integrationen måste börja dag 1. Den utgångspunkten är en nödvändighet för ett värdigt mottagande av de människor som av olika orsaker har sökt sig till vårt land och en förutsättning för att det svenska samhället ska kunna integreras, för att de människor som kommer hit ska känna förtroende för vårt gemensamma land och för det samhälle som ska bli deras hem. Det handlar om att inse att det är skillnad på att ta emot människor och se till att de inte syns och märks för mycket och att se var och en av dem som kommer som en tillgång också för vårt samhälle. Det första är assimilation och präglar fortfarande mycket av den politik som förs i Sverige.

Fru talman! Låt mig också säga några ord om den svenska flyktingpolitiken. Vänsterpartiet har varit och är alltjämt starkt kritiskt till den hårdnande flyktingpolitik som förts under 90-talet. Vi har sett hur allt färre människor har fått möjlighet att få en fristad i vårt land och hur alltfler skickas tillbaka till länder där de faktiskt riskerar förföljelse. Visst har vi sett några ljusglimtar här och där, och Vänsterpartiet kommer att fortsätta att arbeta för en generösare flyktingpolitik tillsammans med de partier som önskar delta.

Vi var också starkt kritiska till att mottagandet av de flyktingar som under året kommit från Kosovoprovinserna i Förbundsrepubliken Jugoslavien finansierats med anslagsmedel avsedda för kvotflyktingar, en kritik som vi delar med flera andra partier. Vi anger i ett särskilt yttrande att medel för kvotflyktingar i fortsättningen ska användas just för dessa, dvs.

de kvotflyktingar som valts ut i samarbete med UNHCR och som har permanent uppehållstillstånd och blivit kommunplacerade när de kommit till Sverige.

Vänsterpartiet har på en särskild punkt valt att avlämna en reservation i anslutning till dagens betänkande. Det gäller flyktingmottagandet, och jag måste säga att jag är lite förvånad över att det har varit nödvändigt med en reservation. Nog borde det vara självklart att inte göra skillnad på de asylsökande som fått uppehållstillstånd och har skaffat eget boende och de som bor på flyktingförläggning när det gäller chansen att få tid till rimlig information att ställa om till boende på annan ort. Det anser både Integrationsverkets och Invandrarverkets handläggare, och det anser Vänsterpartiet.

Jag yrkar bifall till reservation 6 under mom. 5.

Fru talman! Moderaternas politik är som vanligt värd ett eget kapitel – inte för att det finns särskilt mycket att hämta för den som vill skapa ett människovärdigt samhälle, men därför att den är uppfriskande tydlig och uppriktig. I moderaternas reservation anges först och främst att den särskilda satsningen på utsatta bostadsområden avvisas helt. Det har den också gjorts i dagens debatt av Göran Lindblad. Det betyder att de som bor i storstädernas förorter hade, om moderaterna hade fått bestämma, kunnat glömma de extra pengar som satsas på språkutveckling, på förskoleverksamhet, på särskilda insatser för att skapa jobb och praktikplatser för invandrare, på läxläsning och på utbytesverksamhet. I stället vill moderaterna avreglera bostadsmarknaden, liberalisera arbetsmarknadslagstiftningen, införa lägre skatter för företagande och skapa vad man kallar ”frizoner” med ”avreglerade ekonomiska aktiviteter”. Här möter en nyliberal ekonomisk teori en bister verklighet. Konsekvenserna för många människor om den här politiken genomfördes hade varit ödesdigra, alldeles oavsett vad Göran Lindblad försöker påstå.

Det återstår för Göran Lindblad att för moderaternas del här i dag förklara hur en ökad bostadssegregation, som oundvikligen blir följden av en avreglerad bostadsmarknad, främjar integrationen. Hur kan försämrade rättigheter och löner – om det nu, som min fördom säger, är detta som döljer sig bakom begreppet ”liberaliserad arbetsmarknadslagstiftning” – främja integrationen? Är det, Göran Lindblad, verkligen så att det största problemet i Sverige i dag är att företagen betalar för mycket skatt? Det återstår helt enkelt för Göran Lindblad att för moderaternas räkning på ett trovärdigt sätt här i dag förklara hur mindre pengar och sämre villkor för arbetande och arbetslösa människor i våra utsatta bostadsområden skulle innebära bättre möjligheter. Än så länge har han lyckats alltför dåligt.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga några ord om kampen mot rasismen. Självklart har skolan, och för all del också andra samhällsinstitutioner, ett särskilt ansvar både för att direkt bemöta främlingsfientlighet och rasism och för att sprida kunskap och fostra till självkänsla, solidaritet och praktisk demokrati. Men vi får aldrig tro att det går att bara informera bort rasismen. Det får inte stanna vid vackra ord. Rasismen gror i ett samhälle där klassklyftorna växer. Det är knappast någon nyhet, men det förtjänar att sägas igen: Rasismen gror i ett samhälle där klassklyftorna växer. Med hög arbetslöshet och tilltagande sociala skillnader söker en del människor någon att skylla på. Därför handlar kampen

mot rasismen också om att utjämna klassklyftorna, och den kampen förs mot de krafter som vill öka dessa klyftor. Den förs mot högern.

Det krävs en målmedveten och kraftfull politik för att minska arbetslösheten och de sociala klyftorna. Det krävs en tydlig omprioritering av polisens och andra myndigheters resurser. Hotet mot demokratin i Sverige har alltid kommit från extremhögern. Det krävs en aktiv och bred antirasistisk rörelse som inte låter sig tystas. Kampen förs också i vår egen vardag. Var och en av oss har ett personligt ansvar för att bemöta främlingsfientlighet och rasism. Vi måste alla på våra arbetsplatser, i våra skolor och överallt där det behövs markera att vi inte accepterar att människovärdet ifrågasätts eller att människor behandlas sämre för att de har en annan hudfärg eller älskar en människa av samma kön. Vi ska helt enkelt vägra vara tysta.

Vänsterpartiet kommer att fortsätta kampen för rätten till arbete, rätten till bostad och rätten till ett människovärdigt samhälle. Att hata rasismen är att hata arbetslösheten. Och att hata arbetslösheten är att hata det ekonomiska system som bygger på att människor slås ut från arbetsmarknaden om detta ökar de stora företagens vinster. Det är att hata kapitalismen.

Anf. 182 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Det är alldeles tydligt att Kalle Larsson kommer dragande med samma gamla vanliga socialistiska retorik. Som jag sade tidigare har den gamla politiken tjänat ut. Bästföredatum har gått ut för länge sedan.

Kalle Larsson vill uppenbarligen prova mer av den politik som har gått fel. Det har visat sig vid varje utvärdering av sådana här projekt som har gjorts att det inte har blivit några bestående resultat. Fler människor är arbetslösa, fler människor är utanför och fler är långtidsberoende av socialbidrag, Kalle Larsson. Kan Kalle Larsson försvara en sådan politik som bara leder till mer elände?

Om man däremot skulle införa en politik som innebär större frihet, där den enskilda människan får mer att säga till om, kan förfoga över sitt liv, har möjlighet att genom tjänade pengar i stället för inkasserade bidrag påverka sitt liv höjer det värdigheten och människovärdet för de enskilda människorna. Det är något viktigt.

I dagens nummer av Finanstidningen skrev en professor – jag minns inte vem, han är gästprofessor i Bangkok för tillfället – om skillnaden mellan ekonomierna inom EU-området och på den amerikanska kontinenten. Han har gjort studier på detta som visar att den långsiktiga utvecklingen när det gäller frihet i ekonomin och lågskattesamhället har större betydelse för välfärdsutvecklingen än alla politiska beslut sammantagna.

Jag undrar: Kan Kalle Larsson tänka sig att ompröva den socialistiska politiken och inte bara stå här i kammaren med tom retorik?

Anf. 183 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att den tommaste retoriken här i kammaren inte kommer från mitt håll utan från Göran Lindblad och moderaterna.

Prot.

1999/2000:46

14 december

*Invandrare och
flyktingar*

Det är märkvärdigt att moderaterna i så stor utsträckning har lyckats överta ett språkbruk som länge och med ett genuint innehåll har varit Vänsterns. Göran Lindblad talar väl om makten över sitt eget liv, om att människor ska få möjligheter och chanser i livet. Men det rimmar illa med de skattesänkningar som moderaterna vill genomföra. Möjligheterna ökar för de redan rika, medan de minskar för dem som saknar arbete, för dem som inte har någon makt innan.

Låt mig också upplysa Göran Lindblad om att Vänsterpartiets uppfattning är att det nog inte har förts någon socialistisk politik i Sverige någonsin. En sådan politik förutsätter ett gemensamt ägande av produktionsmedlen och kontroll från folkets sida över hur ekonomin är styrd. Vi kan inte direkt se att detta skulle finnas i Sverige i dag.

Nej, låt mig konstatera att den valfrihet som Göran Lindblad diskuterar och för fram som ett alternativ för väldigt många i de utsatta bostadsområdena är en frihet att välja mellan att antingen gå till tandläkaren eller att köpa mat, mellan att antingen köpa nya kläder till barnen eller att köpa ett månadskort för lokaltrafiken. En del kan inte göra ens dessa val.

Det är ingen verklig valfrihet för andra än de höginkomsttagare som gynnas av Göran Lindblads och moderaternas skattesänkningar. För andra än dem som redan har, för den oerhörda majoriteten av befolkningen i Sverige, innebär det i stället minskade möjligheter och minskad frihet.

Anf. 184 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Det är alldeles uppenbart att Kalle Larsson inte riktigt lyssnade på det jag sade. Det jag talar om är verklig solidaritet och verklig valfrihet för människorna i de utsatta förorterna.

I stället för att vi lägger pengar på kurser dit vi skickar människor, i stället för att vi vid politiska bord bestämmer hur de ska ha det, ska människorna själva förfoga över de här resurserna. Med en sfi-check i handen kan man gå och plocka svenskundervisningen med de gemensamma pengarna där den är bäst för den enskilda individen. Med en kompetensutvecklingspeng har man möjlighet att söka en kurs som kompetensutbildning vare sig man är svenskfödd eller invandrad inom det område där man behöver komplettera sin utbildning för att kunna få ett arbete.

Kalle Larsson, i den moderata framtidsvisionen är det meningen att alla människor, fattiga såväl som rika, ska ha valfrihet. Det är inte en fråga om att plånboken ska styra.

Kalle Larsson, i dagens samhälle är det så att plånboken styr. De fattiga i storstadsförorterna har ingen valfrihet alls i dag, utan är helt utlämnade till kommunala och andra tjänstemän. Det tycker jag är orimligt. Jag vill ge den verkliga makten tillbaka till människorna.

Anf. 185 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Låt mig inleda med att säga att när även regeringen nu anger att man anser att integrationsmålen inte är uppnådda är det lätt för mig att också säga att så inte är fallet. Vi har långt kvar för att ge tillbaka eller snarare för första gången ge de människor som är maktlösa makten i det här samhället, ge dem de möjligheter de behöver.

Men att göra det som Göran Lindblad och moderaterna förespråkar, knyta den ekonomiska möjligheten till en check eller ett konto, kalla det

vad ni vill, innebär bara att den som har extra pengar, den som har pengar i arv från sin pappas företag, den som för all del har råkat vinna på Lotto eller den som har varit höginkomsttagare eller barn till höginkomsttagare kan se till att lägga till extra pengar och därmed få en ökad valfrihet, mer makt och mer inflytande.

De gemensamma projekt som arbetarrörelsens båda partier har byggt upp i det här landet är värda att försvara. Där ser vi alltför sällan Socialdemokraterna som en tillräckligt stark allierad. Men vi vet att det finns en gemensam syn på den generella välfärden som handlar om att man gemensamt bekostar systemen genom att ta ut progressiva skatter på de höginkomsttagare som finns och se till att alla därmed också får tillgång till välfärdssystem, får tillgång till en rättvis välfärd i det här landet.

Anf. 186 MAGDA AYOUB (kd):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 1 under mom. 2. För övrigt står jag självfallet bakom samtliga kristdemokratiska reservationer.

Jag ska ta upp utgiftsområde 8 som omfattar invandrare och flyktingar.

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den regeringen och dess stödpartier står för. Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att öka sysselsättningen så att välfärden kan tryggas för alla.

I och med att riksdagens majoritet, bestående av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, genom riksdagsbeslut den 18 november om ramen för de olika utgiftsområdena valde en annan inriktning av politiken deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 8.

Kristdemokraterna anser att utgiftsområdet bör minskas med 12 miljoner kronor för budgetåret 2000. Vi föreslår besparingar inom en rad myndigheters administration och anser att detta även bör gälla Integrationsverket. Vi anser att 12 miljoner kronor kan sparas på detta sätt genom att inte öka anslaget med de 7 miljoner kronor som regeringen föreslår och genom 5 miljoner kronor som avser förväntad reservation. Därför föreslår vi att anslag B1, Integrationsverket, minskas med detta belopp.

Integrationspolitikens grund är alla människors lika värde. De som kommer till Sverige ska inte längre behandlas som en grupp med speciella behov bara för att de är invandrare. Den som avviker ska ha samma rätt och värde. Det är hela samhällets ansvar att arbeta för lika rättigheter och skyldigheter.

Fru talman! Dagens integrations- och mångkulturella politik är paradoxal. Idén med ett mångkulturellt samhälle bygger på acceptans för andra kulturer och normer. Människor ska kunna leva på ett sätt som avviker från majoritetens, och de ska ha samma rätt och värde. Vissa påstår att vi redan lever i ett mångkulturellt samhälle. Beviset är nya maträtter och exotiska danser.

Ibland undrar jag om man vet vad kultur är. Var har man lagt normerna och traditionerna? Det krävs ett synsätt där man inte längre dömer andra kulturer utifrån sin egen. Att vara mångkulturell handlar inte om

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Invandrare och
flyktingar*

pizzor, kebab och magdans. Det handlar om rätten att få vara annorlunda och att skapa förutsättningar för människor att få leva under samma normer.

Vad är egentligen integration? Jag har slagit upp ordet integrera i Svenska Akademiens ordlista. Integrera innebär att förena eller sammanföra till en helhet. Ordet integration är enligt Norstedts stora svenska ordbok sammansmältning av olikartade delar till en helhet ofta med tonvikt på utjämning av skillnader.

Herr talman! Vi kristdemokrater anser att alla människor är unika och att lika värde ska ligga till grund för minoritets- och invandrapolitiken. Hela den svenska demokratiska samhällsgrunden måste utgå från en människosyn som ser människor som unika personer, fria, likvärdiga och ansvariga. Denna demokratiska människosyn måste utgöra grunden även för minoritets- och invandrapolitiken. Utifrån detta fundament kan olika kulturer, traditioner och riktningar växa i mångfald och ge en internationell förståelse och berikande utveckling på olika sätt.

Invandrare bör åtnjuta samma frihet som övriga medborgare. De ska ha rätt att bosätta sig var de vill, att utöva sin egen religion, lära sina barn sitt modersmål, och för övrigt utöva sina mänskliga rättigheter. Integration behöver inte betyda assimilation.

Integrationsverket är avsett att verka för lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk eller kulturell bakgrund. Behov, förutsättningar och invandrares egna önskemål ska ligga till grund för bedömning av olika insatser som krävs. Folkkrörelser kan spela en betydande roll när det gäller integration och introduktion av nyanlända invandrare. Vi kristdemokrater hävdar att avtalen med enskilda kommuner om flyktingmottagning bör tas bort. Integrationsersättningen ska följa den nyanlända som flyktingpeng. Den absolut viktigaste integrationsfaktorn är en politik som ser till att arbetslösa invandrare får jobb. Vi är övertygade om att förbättringar i arbetsmarknadspolitiken ger jobb även bland invandrare.

Herr talman! Jag vill med dessa ord understryka vikten med att integrationsarbetet ska genomsyra alla myndigheters dagliga arbete. Integration kan aldrig ges uppifrån. Man måste ge mycket information, möjligheter och förutsättningar för att kunna gå vidare.

Man måste kunna känna sig trygg i det nya samhället innan man kan fortsätta att gå vidare.

Anf. 187 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Magda Ayoub angav i sitt anförande att kristdemokraterna anser att den viktigaste integrationsfaktorn är en politik som ser till att arbetslösa invandrare får jobb. Det är lätt att instämma i detta. Jag håller med om den slutsatsen.

Men när man skärskådar hur kristdemokraterna vill skapa jobben, sätter jag och Vänsterpartiet frågetecken inför flera av de saker som föreslås. Bl.a. föreslår man förenkling av regler för den som vill starta företag. Man föreslår förändringar i arbetsrätten.

Min fråga till Magda Ayoub blir följande. Vilka förenklingar vill man genomföra, vilka förändringar vill man genomföra och på vilket sätt kan det leda till att fler invandrare får jobb?

Anf. 188 MAGDA AYOUB (kd) replik:
Herr talman! Tack för din fråga, Kalle Larsson.

Vi kristdemokrater vill att det ska vara lättare att starta eget företag. Vi vet att många som kommer hit till detta land har med sig sina yrkeskunskaper. Det underlättar mycket för dem som kommer hit.

Jag har fått frågan tidigare om det finns andra speciella regler just för invandrare att starta eget. Det är många som vill göra det. Men jag tycker att det ska vara samma regler även för dem som kommer hit. Jag tror att många tror att de slipper betala moms eller något liknande under den första tiden. Jag brukar berätta att de får göra på samma sätt som annars. Det är viktigt att underlätta för alla, inte bara invandrare, att starta eget.

Anf. 189 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Det var den ena delen av min fråga, nämligen vilka förenklingar som man vill göra. Men Magda Ayoub uppehåller sig i första hand runt frågan om att informationen kanske borde bli bättre till dem som kommer hit om hur man gör. Det kan jag också hålla med om. Men i motionen står det att man vill förenkla reglerna för att starta företag.

Det finns en fördom som säger att det finns hundratals krångliga regler när man ska starta företag. Det är just en fördom. Då handlar det väl om att förbättra informationen, inte som kristdemokraterna anger att faktiskt förenkla reglerna.

Min andra fråga, som jag också gärna vill ha svar på, gäller vilka förändringar i arbetsrätten som Magda Ayoub och kristdemokraterna vill genomföra för att ge fler invandrare jobb. Också här finns en uppfattning om att om bara någon regel eller lag ändras skulle det vara så mycket enklare för företagen att anställa invandrare och andra. Det är enligt min uppfattning en grov missuppfattning.

Det finns i dag inga regler som begränsar möjligheten att anställa på viss tid, på tidsbegränsade anställningar, på projekt eller någonting annat. Det är därför min fråga är så viktig. Har kristdemokraterna fallit offer för fördomen att små enkla förändringar i arbetsrätten skulle göra att vi skapar så många fler jobb?

Därför frågar jag tydligt och klart Magda Ayoub: Vilka förändringar i arbetsrätten tycker kristdemokraterna ska genomföras, och på vilket sätt kan de innebära att fler invandrare får jobb?

Anf. 190 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Herr talman! Inga undantagsregler ska ges till några grupper. Vi menar att man ska underlätta för över huvud taget alla som vill starta ett företag eller att komma in på arbetsmarknaden.

Man ska t.ex. underlätta för dem som läser svenska för invandrare – och som inte kan eller behärskar språket – att komma in på arbetsmarknaden. Jag har erfarenhet från mitt arbete inom sfi. Om det finns möjlighet att jobba på företag, inom offentliga sektorn eller vilken arbetsplats som helst ger det en möjlighet att få in en fot där. Då går det att komma in på en arbetsplats och sedan fortsätta vidare därifrån.

Jag har absolut inte sagt att man ska underlätta eller ha speciella regler för just invandrargrupper eller flyktingar. Vi vill generellt underlätta för arbetstagare att komma in på en arbetsplats.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Invandrare och
flyktingar*

Anf. 191 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Vi har kommit fram till det sista av socialförsäkringsutskottets betänkanden. Det har varit en lång dag. Vi har suttit i kammaren hela dagen, och vi är inte riktigt vana vid det.

Detta betänkande handlar om utgiftsområde 8, vilket är det minsta av våra utgiftsområden. Det omsluter 4 900 562 000 kr.

Centerpartiet har i vår partimotion *Mångfald och lika möjligheter* ett heltäckande förslag om hur vi vill att Sveriges invandrar- och flyktingpolitik ska vara utformad för att ta till vara den resurs som invandrare och flyktingar är.

Jag kommer inte att referera hela den motionen, därför att den kan ni som är intresserade av de frågorna själva läsa.

Av de 28 hemställanspunkterna i motionen är det endast en som behandlas i detta betänkande, och det är frågan om ekonomiska utvecklingszoner.

Utvecklingszoner i förorter är ett sätt att ta till vara den tillväxtkraft som finns. I Frankrike har man prövat systemet med ekonomiska frizoner med stor framgång. Det har skapats minst 20 000 nya jobb och 4 500 företag i de 44 franska frizonerna. Företagen slipper betala inkomstskatt, bolagsskatt, vinstskatt och sociala avgifter om minst 20 % av de anställda bor i frizonen. Det har skapats regler som gör att man undviker ”brevlådeföretag”, och företagen får inte heller etablera sig inom alla branscher.

För att stödja utvecklingen i utsatta förorter bör enligt Centerpartiets mening ekonomiska utvecklingszoner inrättas enligt en modell liknande den som prövats i vissa glesbygdsområden i Sverige. Områden med hög arbetslöshet, låg utbildning och låg medelinkomst bör kunna få stöd oberoende av om det handlar om glesbygd eller förort.

Utvecklingszoner i förorter är ett sätt att ta till vara den växtkraft som finns. Med lägre företagsskatter och borttagna socialavgifter för anställda som är bosatta inom frizoner är det möjligt att stimulera utvecklingskraften i vissa förorter. Det kan göra det möjligt för fler människor att komma in på arbetsmarknaden och komma bort från passiva åtgärder, samtidigt som företagandet stimuleras. Regeringen bör återkomma med förslag med denna inriktning.

Herr talman! Centerpartiet vill att Sverige ska ha en öppen och generös flyktingpolitik. Flyktingmottagandet måste moderniseras och effektiviseras. Lösningar som bygger på kontakter mellan nyanlända och människor i det omgivande samhället ska stimuleras. Högre grad av frivilliginsatser, samarbete med frivilligorganisationer vid flyktingmottagandet och effektiviseringar inom Invandrarverket leder till minskade kostnader. Asylprocessen måste förbättras och rättssäkerheten ökas.

Centerpartiet anser att systemet för behandling av utlänningsärenden inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Det är avgörande att gällande lagstiftning oavsett organisation ger utrymme för en humanitär flyktingpolitik. Centerpartiet anser att FN:s barnkonvention måste få större genomslag i Utlänningsnämnden.

Centerpartiet anser att Utlänningsnämnden bör avskaffas och att ett domstolsförfarande bör ersätta det nuvarande nämndförfarandet för att stärka individens rättstrygghet. Invandrarverket bör vara den myndighet som tar första beslut. Prövning av ärendet efter överklagan bör ske inom

ett tvåpartssystem i länsrätt och därefter i kammarrätt med specialavdelning för utlänningsärenden.

Centerpartiet ser med stort allvar på den ökade segregationen, som märks mest i storstäderna. Delade städer och segregerade samhällen är ett stort demokratiskt, ekonomiskt och socialt problem, vars grund är diskriminering. Människor som lever i Sverige men som är födda i utomnordiska länder eller är barn till föräldrar födda i annat land har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Människor marginaliseras och valdeltagandet sjunker i utsatta områden, och de känner att de inte har möjlighet att påverka.

Nyckeln till att bryta den negativa spiralen är att ge makt, inflytande och ansvar till de boende i områdena. Ökad makt över det egna livet måste vara ledstjärnan i integrationsarbetet. I integrationspolitiken finns en tillväxtpotential. Invandrade personer har många gånger ett kulturellt band till nya marknader som kan främja tillväxten i Sverige. Integrationspolitiken måste bli en del av tillväxtpolitiken. I vårt särskilda yttrande visar vi att vi vill satsa 10 miljoner kronor mer än regeringen för fler företag och ökat inflytande. Beslutsfunktionen för satsningarna ska vara decentraliserad.

Herr talman! Till sist vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation nr 3 under mom. 3. Eftersom detta är sista gången jag deltar i debatten vill jag också tacka talmännen, kammarkansliet och utskottskansliet för det gångna året. Jag vill även tacka ledamöterna i socialförsäkringsutskottet för fint samarbete.

Anf. 192 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag noterar i Birgitta Carlssons anförande att också hon talar om utvecklingszoner och jämför med Frankrike. Jag skulle vilja börja med att fråga Birgitta Carlsson om hon känner till någonting om de anställningsförhållanden och de lönenivåer som gäller i sådana områden i Frankrike. Jag har själv besökt ett område som liknar det som Birgitta Carlsson nämner utanför Paris och vet att många som jobbar i de områdena också har väldigt låga löner och att det är en följd av de satsningar som man har gjort på frizoner. Jag undrar om det är det som Birgitta Carlsson och Centerpartiet skulle vilja se i Sverige också.

Jag måste också få ställa en annan fråga. Ett sätt att skapa utvecklingszoner är att sänka skatterna för de företag som flyttar dit. Min fråga till Birgitta Carlsson blir om hon anser att det är ett generellt problem i Sverige att företagsskatterna är alldeles för höga.

Centerpartiet har i ett särskilt yttrande angett att man anser att en högre grad av frivilliginsatser och samarbete med frivilligorganisationer i samband med flyktingmottagande kan leda till att man skär ned anslaget till Invandrarverket. Vi i Vänsterpartiet är förstås eniga om att frivilliga både organisationer och människor gör ett viktigt arbete i Sverige och är värda all uppmuntran och allt stöd, men jag måste ändå fråga vilka av de insatser och uppgifter som Invandrarverket i dag har som Birgitta Carlsson anser bör överföras till frivilligorganisationer.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Invandrare och
flyktingar*

Anf. 193 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Man börjar bli trött fram på kvällen, så jag är inte säker på att jag kommer ihåg alla frågor, men jag ska försöka svara så gott jag kan.

När det gäller lönesättningen har vi inte alls gått in på sådana detaljer. Är man verksam i Sverige och driver företag i Sverige utgår man ifrån att lönesättningen ska vara densamma oavsett vilken typ av företag det är.

När det gäller de sänkta avgifterna kan jag säga att vi har ett differentierat system i Sverige i dag. I glesbygden i Norrland, t.ex., har man en lägre arbetsgivaravgift. Jag tyckte att jag ganska tydligt förklarade att vi skulle sänka avgifterna under förutsättning att de personer som jobbar i företagen också bor i de zonerna. Att i detalj gå in här och förklara exakt hur det skulle se ut är inte görligt. Det måste man givetvis utreda vidare och lämna ett mer konkret förslag än vad jag har gjort i mitt anförande.

Jag känner inte till i detalj hur det ser ut i Frankrike, men det vi föreslår ska gälla här. Då får vi utgå från de regler som gäller på arbetsmarknaden här i Sverige i övrigt.

Exakt vilka verksamheter som ska föras över från Invandrarverket till frivilligorganisationerna kan jag inte säga. Jag ser inte att det precis är verksamheter vi ska föra över. Men starkare engagemang i frivilligorganisationer när det gäller att ställa upp på, stötta och verkligen bry sig om invandrare som kommer till Sverige är bra. Vi svenskar är dåliga på att öppna våra hem och jobba aktivt i de organisationer och verksamheter som finns på platser i landet där vi har tagit emot invandrare. Vi måste bli bättre på det, tycker jag, som nation.

Jag vet att det var någon fråga som jag missade, men Kalle Larsson får komma igen.

Anf. 194 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Skälet till att jag använde Frankrike som exempel var att Birgitta Carlsson använde Frankrike som exempel. Jag antog att vi var någorlunda samkörda vad gäller fakta runt hur situationen är där. Men det är riktigt att det är i Sverige som dessa utvecklingszoner föreslås inrättas, och det var också därför som jag frågade om Birgitta Carlsson uppfattar beskattning i allmänhet som ett problem för företagen.

Vi har en situation i dag där de 30 största företagen på den svenska börsmarknaden själva räknar med att gå med 200 miljarder kronor i ren vinst efter återinvesteringar. Det kan knappast vara för de företagen som skattelättnaderna behöver införas.

När det gäller frågan om vilka uppgifter som ska överföras från Invandrarverket till frivilligorganisationerna måste jag upprepa frågan. Jag kan väl inte ha förstått det rätt, att det skulle handla om att vi svenskar är för dåliga på att öppna våra hem och om vi bjuder på mer kaffe och är trevligare mot invandrare skulle vi kunna ta ifrån Invandrarverket dess myndighetsfunktioner. Det är ju de som kostar pengar. Det är inte någonting annat i Invandrarverkets arbete som kostar, i alla fall inte vad jag vet, utan det är just detta att man har en myndighetsutövning. Det är riktigt.

Jag önskar att många fler svenskar skulle bli mycket mer vänligt inställda till de människor som har kommit hit, men jag tror inte att det kan

ersätta så mycket pengar som Centerpartiet vill skära ned på Invandrarverket.

Jag kanske missförstod detta, men jag vill i så fall väldigt gärna ha det klarlagt.

Anf. 195 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att jag inte tycker att företagsskatten är för hög i Sverige. Däremot kan jag tycka att skatterna för företagare är för höga.

Om man vill missuppfatta gör man givetvis det och försöker göra sig lustig över vissa förslag som läggs fram.

Det handlar inte om att tro att om man öppnar sitt hem och bjuder hem någon på kaffe, lunch eller middag skulle det underlätta för Invandrarverket. Det förstår även jag. Det handlar om att få en öppnare attityd i det svenska samhället, att ställa upp på att ta till vara den resurs som invandrare är, att stödja och uppmuntra och på olika sätt hjälpa till där så är möjligt för invandrare att både starta och driva företag i Sverige. Det finns många olika sätt att gå till väga på och bry sig om.

I de värderingar som jag vill lyfta fram om vad vi kan göra för de nya svenskarna kan jag inte göra den jämförelsen att det skulle underlätta så mycket för Invandrarverket. Men vi tror att det går att effektivisera där. Dessutom tror vi att man kan dra ned kostnader därför att vi inte har så stor invandring i dag. Det gör också att kostnaderna kan minska.

Anf. 196 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Dagens ärende avser utgiftsområdet Invandrare och flyktingar och de pengar som vi ska anslå till detta område.

Jag vill inledningsvis säga något om det riksdagsbeslut som togs i denna kammare för tre år sedan. Det var ett mycket olyckligt och olustigt beslut, som ledde till omfattande inskränkningar i den svenska asyl- och flyktingpolitiken. Följderna av beslutet har blivit alltmer uppenbara, och det dyker ständigt upp nya fall där människor inte får det skydd som de behöver. Jag vill nämna ett par upprörande exempel.

Det första gäller ett avvisningsbeslut från Utlänningsnämnden i somras som gällde en homosexuell iranier som sökt uppehållstillstånd i landet. Efter påtryckningar från olika håll ändrade sig lyckligtvis Utlänningsnämnden och tog tillbaka sitt beslut. Att det skulle krävas påtryckningar för att nämnden skulle ta tillbaka beslutet är både beklagligt och upprörande. Vad hade hänt om ingen hade reagerat och avvisningsbeslutet hade verkställts? Jo, mannen från Iran hade riskerat att dömas till döden på grund av sin homosexualitet. Iran är nämligen ett av de länder som har den mest fientliga politiken när det gäller homosexuella. Utlänningsnämnden borde självfallet vid en första bedömning kunnat konstatera att mannen behövde en fristad på sin flykt undan förföljelserna i sitt hemland. Men uppenbarligen är den svenska flyktingpolitiken inte att lita på och inte alls så generös som vi ibland vill få den att verka.

Ett annat exempel på den svenska inhumana och ogenerösa flyktingpolitiken är det bekanta beslutet om avvisning av den kurdiska familjen Demir. Om familjen avvisas till Turkiet – via Tyskland, där de inte heller fått uppehållstillstånd trots att de bott där i tio år innan de kom till Sverige – riskerar familjen förföljelse och föräldrarna får fängelsestraff.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Invandrare och
flyktingar*

Familjen har tvingats hålla sig gömd från de svenska myndigheterna en längre tid, och det har inneburit stora psykiska påfrestningar för den. Tre av barnen i familjen har tagits in för psykiatrisk vård sedan två av dem har blivit apatiska och slutat tala och den tredje visat tecken på panikångest.

Herr talman! Var finns humaniteten i den svenska flyktingpolitiken? Folkpartiet kräver en ändring mot en mer generös och human flyktingpolitik. De beslut som fattades 1996 måste rivas upp!

Skyddsbegreppet de facto-flyktingar liksom begreppet humanitära skäl måste återinföras i den svenska flyktinglagstiftningen.

Reglerna om anhöriginvandring måste ändras. Den praxis som utvecklats av Invandrarverket och Utlänningsnämnden gör att både hushållsgemenskap och beroendeförhållande ska ha funnits i hemlandet och dessutom mycket nära i tiden i förhållande till det att ansökan om anhöriginvandring sker. Det bygger på en mycket etnocentrisk uppfattning av kärnsvensk modell när det gäller familjens utseende. Vad som är värre är att den drabbar allra hårdast människor som drivits på flykt undan krig eller förföljelse, alltså de som flyktingpolitiken framför allt tar sikte på att värna.

Homosexuella som förföljs i sitt hemland på grund av sin sexuella läggning ska självfallet kunna söka en fristad i Sverige. Dessvärre medger inte Genèvekonventionen det. Vi bör därför från svensk sida verka för en ändring av Genèvekonventionen för att ge flyktingstatus också åt de personer som förföljs på grund av kön eller sexuell läggning.

Herr talman! Utlänningsnämndens handläggning av asylärenden har kritiserats under lång tid. Utvisningsbeslut har fattats om personer som i sitt hemland utsatts för tortyr och råkat in i kristillstånd när de fått veta att de måste återvända dit. Det finns personer som på grund av sin homosexualitet riskerar förföljelse om de återvänder hem men som ändå utvisas. Det är inte ovanligt, som vi vet, att de utvisade försöker begå självmord när besluten kommer. Det har också förekommit att verkställigheten inte inställts trots att den asylsökande tvångsvårdas på psykiatrisk klinik på grund av självmordsförsök och kvarstående självmordsrisk.

Herr talman! Utlänningsnämnden har inte längre någon trovärdighet och bör läggas ned. De fall där nämnden totalt misslyckats med sitt arbete är otaliga, vilket jag givit tydliga exempel på. Den bevisning som nämnden genomför vid sina avslagsmotiveringar är undermålig. Lika fall behandlas inte lika. Nämnden utreder inte, trots att man har utredningsansvar.

Jag vill därför upprepa Folkpartiets krav på att lägga ned Utlänningsnämnden för att ersätta processen med ett vanligt civilrättsligt processförfarande under domstolsliknande former. Glädjande nog finns det i utskottsbetänkandet tal om att detta eventuellt kan komma att övervägas. Jag hoppas verkligen att så blir fallet.

Herr talman! Så ska jag tala om vårt särskilda yttrande. Det var bra att Sverige tog emot flyktingar som fördrivits från Kosovoprovinserna i Förbundsrepubliken Jugoslavien. Men det var fel att detta finansierades med anslagsmedel motsvarande 170 miljoner som avsatts för kvotflyktingar. I den extremt akuta flyktingsituation som drabbade några av Kosovos grannstater anser vi att det var fullkomligt fel att avbryta gjorda utfästelser om att ta emot flyktingar från andra länder på den s.k. flyktingkvoten,

som omfattar endast 1 800 flyktingar om året. Vi anser att medel för kvotflyktingar i fortsättningen ska användas till just kvotflyktingar.

Slutligen ska jag säga lite grann om integrationspolitiken. Det grundläggande målet med Sveriges integrationspolitik måste vara att enskilda ska kunna ta makten över sitt liv och själva kunna forma sin framtid i samverkan med andra människor. Det handlar om egenmakt, inte om att någon myndighet ska lägga livet till rätta för människor.

Av absolut avgörande betydelse för att nå makten över sin egen vardag är givetvis arbetet. Att kunna försörja sig och sina anhöriga med det egna arbetet ger självrespekt och kontroll över den egna livssituationen. Arbetet ger inte bara försörjning, det ger ett kontaktnät, ett sammanhang och en identitet. I dag är arbetslösheten bland invandrare mycket hög. Regeringens oförmåga att skapa förutsättningar för nya jobb drabbar i hög grad invandrare.

Kombinationen av en integrationspolitik som låst in invandrare och en näringspolitik som skapar ett uselt företagarklimat är de främsta orsakerna till det utanförskap som invandrare lever i i dag.

En liberal integrationspolitik syftar till att öka möjligheterna för invandrare att tidigt få anknytning till arbetsmarknaden. I dag är det många invandrare som aldrig någonsin får en chans att visa vad de går för. En självklar orsak till detta är att många invandrare saknar det som är så viktigt för svenskar, nämligen det nätverk som är vägen till ett jobb.

Men till stor del beror bristen på exponering på arbetsmarknaden också på en integrationspolitik som låser in invandrare i bidragsberoende och institutionellt omhändertagande. Vi vet att fördomar och diskriminering också är ett hinder för många med annorlunda namn eller utseende.

Herr talman! Vi är mycket kritiska till regeringens särskilda utvecklingsinsatser i storstadsregionerna. Regeringen har alltmer genom åren fokuserat på olika typer av projektbidrag till den kommunala verksamheten och på att genom olika typer av förhandlingslösningar ge stöd till specifika verksamheter och aktiviteter. Som exempel kan nämnas de lokala investeringsprogrammen och storstadspengarna.

Enligt storstadskommittén har de tidigare projektsatsningarna inte varit långsiktigt framgångsrika. Ändå har regeringen i sin storstadspolitik valt att samla en mycket stor resurs i en projektorganisation där vissa enskilda stadsdelar väljs ut och verksamheten återigen ska kunna föras in i olika projekt.

Vi i Folkpartiet anser att det vore mycket bättre att ge generella förutsättningar för kommunerna att efter eget önskemål och i dialog med berörda medborgare kunna forma en verksamhet som passar dem. Det är vår uppfattning att den lokala utvecklingen bäst främjas genom goda allmänna villkor för jobb och företagande och ett väl fungerande utjämningsystem, det har vi inte i dag.

Mot bakgrund härav anser vi att anlaget B 2 kan minskas med 200 miljoner kronor och att resterande medel betalas ut generellt till de sju kommunerna som smörjmedel i en lokal process.

Herr talman! Folkpartiets förslag till utgiftsram har avslagits av riksdagen i budgetprocessens första steg. Då Folkpartiets budgetförslag är en helhet är det i detta andra steg inte meningsfullt att fullfölja våra anslagsyrkanden rörande utgiftsområde 8. Jag får hänvisa till vårt särskilda yttrande.

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Invandrare och
flyktingar*

Anf. 197 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att säga att jag instämmer å Vänsterpartiets vägnar i mycket av det som Helena Bargholtz anför när det gäller flyktingpolitiken i Sverige. Det är kanske förvånande, men det känns ganska skönt att ibland kunna vara överens också med liberaler. Och detta är en sådan fråga där vi många gånger är överens i synen på att Sverige behöver en mer generös flyktingpolitik och på att det beslut som fattades 1996 borde rivas upp.

Mina frågor rör i stället integrationspolitiken, för där skiljer vi oss åtminstone på några punkter. Jag tror att vi är eniga om att det är viktigt att generella åtgärder vidtas, satsning på arbete, på rätten till bostad m.m. Men i Folkpartiets version av integrationspolitik vill man inte ge några särskilt riktade insatser till de utsatta bostadsområdena. Jag har därför några frågor till Helena Bargholtz.

Är detta en generell åsikt som alltid gäller? Eller kan man ibland tänka sig riktade insatser till vissa bostadsområden? Vilka utgångspunkter skulle i så fall gälla?

Mot bakgrund av att Folkpartiet i sitt budgetalternativ skär ned 200 miljoner kronor vill jag dessutom fråga: Ska detta uppfattas som en värdemätare på hur viktigt Folkpartiet anser att det arbete med integration som genomförs i våra utsatta bostadsområden är?

Anf. 198 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Vi från Folkpartiet har en mycket bestämd uppfattning. Frågorna om integration av invandrare löses allra bäst på lokal nivå. Vi anser inte att vi här i riksdagen ska tala om för kommunerna – det är ändå kommunerna som är ytterst ansvariga för invandrarna, precis som de är för alla andra invånare – hur detta ska lösas.

Vi vill skapa förutsättningar för kommunerna bl.a. genom ett bra kommunalt utjämningsystem så att de kan ta tag i dessa frågor. Sedan får kommunerna utifrån de förutsättningar som finns bestämma hur man vill göra för att öka integrationen.

I min hemkommun, Lidingö, har man lyckats riktigt bra med att integrera de flyktingar och invandrare som bor där genom ett klokt och förnuftigt agerande från kommunledningens sida.

Anf. 199 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag fick inte svar på min sista fråga, och jag väljer därför att ställa den igen. Folkpartiet vill nu skära ned 200 miljoner kronor på detta anslag. Ska detta ses som en värdemätare på hur viktig integrationspolitiken är? Eller har man helt enkelt hittat något annat område som man tycker är viktigare att lägga dessa pengar på? Hur ska man uppfatta det faktum att det ändå anslås 200 miljoner kronor mindre i Folkpartiets budgetalternativ i jämförelse med en budget som majoriteten har tagit fram.

När Helena Bargholtz talade om integration och de satsningar som nu kommer att genomföras måste hon ha missförstått en hel del av hur framtagandet av dessa projektplaner genomförs. Det sker ju i mycket nära samarbete med de kommuner och de stadsdelar som berörs.

Jag har i min hand det lokala utvecklingsavtalet mellan staten och Stockholms stad. Det anger mycket tydligt att det är framtaget i samar-

bete med de människor som bor i de områden som är utvalda och de ska också få ett tydligt inflytande över den verksamhet som ska bedrivas. Antingen är det som står i avtalet inte sant, eller också har Helena Bargholtz inte rätt uppfattning om hur det har gått till.

Avslutningsvis kan jag konstatera att om Folkpartiets budgetalternativ hade vunnit gehör hade det varit svårt att i Husby genomföra integrations- och hälsofrämjande insatser för kvinnor. I Tensta hade det varit svårt att bygga ut språkförskolan. I Rinkeby hade det inte blivit någon förnyelse av Folkets hus. Och i centrala Skärholmen hade jobbpoolen förmodligen aldrig blivit av.

Anf. 200 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Orsaken till att vi vill minska anslaget med 200 miljoner kronor är att vi ser att det finns andra möjligheter att använda pengarna bättre. Som jag sade bygger det mycket på att man ute i kommunerna har möjlighet att göra detta, t.ex. satsa på skolorna i invandrartäta områden.

Jag förstod inte riktigt om de hälsoprojekt som Kalle Larsson nämnde är någonting som kommer från det statliga storstadsprojektet eller om de kommer från kommunerna. Projekten i sig är säkert inte alls dåliga, men varför inte låta kommunerna själva bestämma upplägget av sina projekt? Det tror jag att de gör mycket bättre och kanske också mer ekonomiskt fördelaktigt.

Anf. 201 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman, utskottskamrater! Det är roligare att sitta i riksdagen andra året än det första. Det känns säkrare, jag känner fler människor, jag förstår både frågor och handläggningar lite bättre, fast det finns fortfarande många, många saker kvar att lära sig.

En av de saker som jag fortfarande förundrar mig lite över i utskottet är att varje gång som området invandrare och flyktingar kommer upp, är det någon som säger: Nu ska vi inte ha någon stor flyktingdebatt, den kommer sedan. Jag tycker alltid att det är bra när vi får tillfälle att lyfta fram frågor om invandrare och flyktingar, så det här har jag lite svårt att förstå.

Det finns många skäl till att människor flyttar till ett annat land. Några gör det i hopp om att finna bättre livsvillkor och framtidsutsikter, andra flyr undan förföljelse och livsfara. Ofta är skälen för den enskilde sammansatta. I många fall tänker man sig bara en tillfällig vistelse i det andra landet för att kunna återvända med tillräckligt startkapital eller så snart förhållandena i hemlandet blivit bättre. Att lämna sitt land är ett stort steg, och de flesta väljer i alla fall att stanna kvar.

Några kan sedan inte återvända till sitt hemland och blir kvar i Sverige. På det sättet blir Sverige ett mångkulturellt samhälle, och därför måste vi diskutera den gemensamma etiska grunden. Vi anser att denna grund bör bestå i respekten för alla människors lika värde, tolerans och ett gemensamt rättssystem. En av de viktigaste frågorna som vi bör arbeta för är att motverka all form av diskriminering och rasism. Jag kommer då in på detta med integration och integrationsåtgärder.

En god integrationspolitik är förutsättningen för ett lyckat mångkulturellt samhälle. Jag säger integrationspolitik, fast Kalle Larsson säger att den inte finns. Men jag håller helt och fullt med honom om att integrat-

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Invandrare och
flyktingar*

ion är allting. Det är språk, arbete, skola, boende, barnomsorg, sjukvård – ja, allting.

Vi har apropå integration en reservation om insatserna i vissa förortsområden, då vi inte är nöjda med det som utskottet föreslår. Det är reservation 4 under mom. 3.

Vi har också en reservation som handlar om Diskrimineringsombudsmannen, reservation 5. Vi menar att Diskrimineringsombudsmannens befogenheter och resurser måste ökas. Vi vill också att Invandrar-tidningen ska ha tillräckliga medel för sin verksamhet.

Eftersom de sistnämnda åtgärderna kostar pengar – det är ofta så att konkreta åtgärder kostar pengar – har vi ett särskilt yttrande om detta.

Vi har också tillsammans med Vänstern ett yttrande om att man tog pengar från flyktingkvoten för att ta emot massflyktingar från Kosovo. Pengar avsedda för flyktingkvoten ska användas till flyktingkvoten, anser vi.

Jag har hela hösten ägnat mig mycket åt en utredning som heter Det gäller livet. Den handlar om barns och ungdomars psykiska hälsa. Jag är så förtjust i den utredningen, för den är så konkret och praktisk. Tyvärr har den varit för konkret och praktisk för, som sagt, vissa åtgärder kostar ju pengar. Därför har den lite grann lagts under mattan. Jag har haft en interpellationsdebatt med socialministern om detta. Då debatterade vi bl.a. invandrabarns hälsa, vilket jag också har gjort en gång tidigare med före biståndsministern.

Det finns redan i dag 4 000–5 000 barn i Sverige utan permanent uppehållstillstånd, dvs. asylsökande barn, barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd och barn som avvisats men där beslutet inte kunnat verkställas. Dessa barn vistas legalt i Sverige.

En stor del av barnen som kommer till Sverige från krigsområden blir ofta kvar här mycket länge, ibland under resten av sin barndom. Flyktingsituationen innebär i sig en mycket otrygg och osäker tillvaro, särskilt för barn. Många av de barn som kommer till Sverige har ohyggligt svåra traumatiska upplevelser bakom sig. De kan ha förlorat sina hem och kanske gått igenom ett flertal uppbrott. Syskon och föräldrar kan ha döatts eller försvunnit. Därför är behovet av psykoterapi stort för flyktingbarnen.

Invandrarverket har gått ut med att svenska barnpsykiatriska mottagningar kan ta emot alla barn som behöver hjälp. Samtidigt vet vi att PBU- och BUP-mottagningarna runtom i landet redan i dag är överbelastade med barn som mår dåligt. Det är också svårt att begära att personalen vid landets BUP- och PBU-mottagningar ska sköta det här inom deras ordinarie verksamhet.

I preventivt syfte är denna vård av oerhörd vikt för att dessa barn och ungdomar ska kunna gå vidare i livet. Att inte ta hand om dem i tid kan i långa loppet kosta både människoliv och samhällsresurser.

I våras ställde Miljöpartiet en interpellation angående det som nu anförts. Som svar på interpellationen skrev man att många PBU-mottagningar, barnpsykiatriska mottagningar och olika personalkategorier inom barnomsorg och skola utvecklat goda metoder för att erbjuda de här barnen terapeutisk hjälp. Dåvarande biståndsministern drog därmed slutsatsen att landstingen har en beredskap att möta flyktingar, och det är vi väldigt tveksamma till. Men i interpellationssvaret angavs också

att regeringen avser att fortlöpande följa huruvida statens ersättningar täcker landstingets kostnader för den vård som ges till asylsökande. Det tycker vi är jättebra, och det vill vi följa med stort intresse.

Det som jag har berättat om nu finns i reservation 8 under mom. 6.

Jag ställer förstås upp på samtliga våra reservationer, men för tidsvinning yrkar jag bifall till reservation 5 under mom. 4 och reservation 8. Vidare stöder vi Vänsterns reservation 6.

Så blir det då min tur att tacka för den här terminen.

Tack utskottskamrater! Tack utskottskansliet! Tack presidiet! Förlåt, säger jag till stenografen, för att jag inte skrev ett manus i förväg.

Herr talman! Jag har förstått att både Magda Ayoub och jag tycker om att slå i ordlistor och ordböcker. Jag påminner i det här sammanhanget om ordet trygghet. Trygghet är fri från oroande eller hotande inslag eller något som man är ganska säker på att få behålla.

Till sist vill jag ge mina kamrater i utskottet i läxa över lovet att i ordboken slå upp ordet könskonsekvensanalys.

God jul!

Anf. 202 ANITA JÖNSSON (s):

Herr talman! Utgiftsområde 8, som vi nu diskuterar, är uppdelat i två stora områden. Det ena handlar om migrationspolitik och det andra om integrationspolitik.

Integrationspolitiken inom detta budgetområde gäller invandrarnas introduktion i Sverige, ersättning till kommunerna för mottagande av flyktingar, åtgärder mot etnisk diskriminering, främlingsfientlighet och rasism samt insatser för att främja utvecklingen i utsatta storstadsområden.

Jag har valt att koncentrera mig på integrationsfrågorna, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Det var här i riksdagen som vi för nästan exakt två år sedan lade fast de nya målen för integrationspolitiken. De lyder: Lika möjligheter och rättigheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund samt en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla, oavsett bakgrund, ska vara delaktiga i och medansvariga för.

Vi beslöt också vid detta tillfälle att det är den generella politiken som är ansvarig för att målen ska uppnås. Vi kan dock konstatera att den sociala och etniska segregationen fortfarande är stor.

Vad är det som gör att människor ställs utanför samhället och inte släpps in i gemenskapen, att vi inte inom alla samhällsområden tar till vara den resurs som varje individ är?

Det är omöjligt för mig att på denna korta tid lyfta fram alla de samband som finns mellan mig som medborgare och mitt förhållande till det samhälle som jag ska leva och verka i. Jag ska därför framför allt inrikta mig på vad samhället kan och bör göra för att bryta segregation och utanförskap.

Att kunna försörja sig, att ha ett ekonomiskt utrymme som gör att jag kan bestämma över mitt liv och min vardag är något som vi alla vill uppnå. Nu går det bra för Sverige, och den ekonomiska politik som rege-

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Invandrare och
flyktingar*

ringen för har bidragit till att alltfler har fått arbete. Detta gynnar även alla dem som invandrat till Sverige.

Vi hörde tidigare i debatten att målet att 80 % av befolkningen ska ha ett arbete enligt nuvarande prognoser kan uppnås redan år 2002. Alla utredningar och undersökningar visar att arbetet är den viktigaste nyckeln till att minska utanförskapet och möjliggöra en bättre tillvaro i det nya hemlandet. Att som regeringen ha lyckats med att få ned arbetslösheten och att öka sysselsättningen är den viktigaste faktorn för att lyckas med integrationsarbetet.

Sedan sommaren 1997 har arbetslösheten minskat kraftigt. Men för utländska medborgare, och i synnerhet de utomnordiska medborgarna, är arbetsmarknadsläget fortfarande besvärligt.

Det finns dock ljusglimtar. Den senaste tidens ökade arbetskraftsefterfrågan har medfört att arbetslösheten, långtidsarbetslösheten och antalet långtidsinskrivna har sjunkit kraftigt även bland utomnordiska medborgare. En bidragande orsak är Kunskapslyftet. Det kanske tål att markeras att moderaterna var emot Kunskapslyftet.

Arbetslösheten bland de utländska medborgarna uppgår i dag till knappt 16 %, vilket är en kraftig nedgång jämfört med första halvåret 1997, då arbetslösheten var drygt 25 %. Ytterligare satsningar behövs och genomförs.

De utomnordiska medborgarna prioriteras till de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Genom särskilda insatser inom ramen för de ordinarie arbetsmarknadsmedlen ska antalet anställda invandrare inom vården och omsorgen öka. Arbetsförmedlingen får extra resurser som bl.a. ska möjliggöra bättre tillgång till praktikplatser. Mentorsprogram utarbetas. Validering av utländsk yrkeskompetens ska göras. Försöksverksamhet med att pröva nya sätt att förmedla arbete till arbetslösa invandrare pågår. Dessutom har i år en ny lag om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet beslutats här i riksdagen, och nu måste den genomsyra hela arbetsmarknaden.

En viktig nyckel in i samhällsgemenskapen är språket. För att behärska ett språk krävs att det används aktivt i den dagliga kommunikationen. Med den segregation som i dag finns i boendet är det tyvärr inte möjligt att uppnå ett levande språk för många av dem som invandrat till Sverige under 90-talet.

Inom utbildningspolitiken sker därför flera insatser för att främja språkutvecklingen. Det handlar om att utveckla sfi. Läroplanen betonar att förskolan ska bidra till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Likaså understryks vikten av att utveckla förståelse för den kulturella mångfald vi har inom landet.

Skolverket kommer att få ett uppdrag att kartlägga och granska hur pedagogiken används i undervisningen i skolor där elever har sina rötter i många olika länder och kulturer. Bl.a. kan vi ju fråga oss varför en del skolor lyckas bättre än andra, trots att man har samma förutsättningar. Förskola från tre års ålder för barn i storstädernas utsatta bostadsområden införs. Strukturen i lärarutbildningen behöver förändras. Det är viktigt att öka rekryteringen av lärare med utländsk bakgrund. En proposition om en ny lärarutbildning kommer under våren år 2000.

I utgiftsområdet finns en stor satsning på storstadsområden. Under våren 1999 tillsattes Storstadsdelegationen för att utveckla och samordna den nationella storstadspolitiken. Under en treårsperiod avsätts närmare 2 miljarder kronor för att långsiktigt utveckla de mest utsatta bostadsområdena i våra storstäder. Moderaterna har i ett särskilt yttrande avslagit denna stora satsning på de mest utsatta områdena. De förordar dessutom frizoner som ska avgränsas i vissa storstadsområden för att man där ska ha speciella avreglerade ekonomiska aktiviteter, som det står i motionen.

Utskottsmajoriteten avvisar dessa förslag och anser att det är befogat med särskilda satsningar i storstadsregionen. Dessa måste vara långsiktiga och kunna införlivas i kommunernas ordinarie verksamhet. De flesta av de berörda kommunerna har nu tecknat lokala utvecklingsavtal med staten.

Ett villkor har varit att åtgärderna ska präglas av ett underifrånperspektiv. Det är de boende, föreningar och lokala grupperingar som ska vara med och föreslå lämpliga insatser och på det sättet forma sin stadsdel.

Kalle Larsson talade om att han hade tittat på Stockholms avtal. Eftersom jag är skåning har jag noga läst Malmös avtal. Det är en spännande och idérisk läsning. Avtalet ger verkligen bilden av att det inte är fråga om något projekt. I stället präglas det av framåtsyftande åtgärder som ska bidra till att levandegöra bostadsområdet med inflytande från de boende. Hur bostadsområdet utvecklas ska följas noga och utvärderas av Integrationsverket som ska bygga upp en nationell kunskap inom sakområdet.

Att vara förebild är viktigt i Integrationsarbetet. Regeringen har här ett speciellt ansvar som arbetsgivare och har därför beslutat om olika åtgärder för att få ett integrationsperspektiv att genomsyra utformningen och genomförandet av den allmänna politiken och för att öka den etniska mångfalden inom den statliga sektorn. Man ändrar i verksförordningar. I regleringsbrevens ger man i uppdrag åt myndigheterna att redovisa på vilket sätt de beaktar integrationsperspektivet. Det offentliga utredningsväsendet måste beakta de integrationspolitiska målen. En arbetsgrupp är tillsatt för att ta fram ett förslag till en handlingsplan för att främja etnisk och kulturell mångfald inom Regeringskansliet.

Jag har med dessa exempel velat ge en bild av hur den generella politiken tar sitt ansvar när det gäller att nå de integrationspolitiska målen.

Vi får även anledning att återkomma till frågorna år 2002, då regeringen lämnar en skrivelse som redovisar utvecklingen av integrationspolitiken under mandatperioden.

Med den nya integrationspolitiken bildades en ny myndighet, Integrationsverket. Man ska följa utvecklingen och har fått ett antal uppdrag av regeringen i detta syfte som ska redovisas under år 2000. Bl.a. ska man analysera valdeltagandet i de utsatta bostadsområdena. Man ska samverka med länsstyrelserna. Verket har i uppdrag att studera villkoren för utsatta flickor med annan etnisk och kulturell bakgrund än majoritetsbefolkningen. Integrationsverket ska utveckla och fördjupa informationen om bosättningen till nyanlända. Informationen ska belysa för- och nackdelar med att bosätta sig i en viss kommun eller ett bostadsområde för att på bästa sätt kunna möjliggöra förutsättning för egen försörjning och delaktighet i samhällslivet. Att som vissa partier föreslå minskade

resurser till Integrationsverket är därför ett steg tillbaka i den offensiva politiken.

Krisåren på 90-talet, herr talman, och den höga arbetslösheten har in-
neburit ett svårt slag för integrationen och lett till en omfattande social
och etnisk segregation.

Ökad etnisk och kulturell mångfald är nödvändig för att bryta segre-
gationen och stärka demokratin, men det är också viktigt för att höja
kompetensen och främja utvecklingen i samhället.

Sverige har förändrats. Vi har i dag en stor etnisk, kulturell och reli-
giös mångfald. Var femte invånare har en annan bakgrund än den tradit-
ionellt svenska. Det talas mer än 150 språk i vårt land.

Integration är verkligen en samhällsfråga. Den berör inte bara dem
som har invandrat till Sverige utan också oss som är födda svenskar.
Våra attityder spelar här en stor roll. Ingen kan komma undan sitt ansvar
när det gäller att försvara demokratin. Det ställer krav på skolan att ge
våra barn och ungdomar en demokratisk uppfostran där empati och män-
niskovärdets okränkbarhet är lika självklara som kunskaper om multipli-
kationstabellen. Våra folkrörelser, fackföreningar och alla politiska par-
tier har en självklar roll att spela i arbetet.

Jag såg i går en Sifundersökning som visade att en majoritet av
svenska folket var för ett förbud mot nazistiska föreningar. Jag tycker
inte att det är konstigt att man i en opinionsundersökning har den här
uppfattningen. Frågorna ställs ofta på ett sådant sätt att de inte speglar
några nyanser. Däremot speglar svaren den avsky svenska folket känner
mot dessa avarter av föreningar. Men jag är inte säker på att vi kan utrota
människors tankar och åsikter genom ett förbud mot nazistiska förening-
ar och tro att vi på detta sätt en gång för alla utrotar nazismen.

Vi har redan en stark lagstiftning. Den kriminaliserar och förbjuder
handlingar med nazistiska och rasistiska motiv. Att gå ett steg längre och
förbjuda rasistiska organisationer skulle med all säkerhet ha mycket liten
praktisk betydelse. Det skulle däremot innebära ett allvarligt ingrepp mot
de grundläggande rättigheterna i vår demokrati.

Öppenheten är demokratins sköra styrka. Att förbjuda vissa förening-
ar innebär att vi offerar öppenheten för att kunna försvara demokratin –
lite av moment 22. Risker finns i stället att rasister och nazister fram-
ställs som martyrer och att sådana organisationer görs mer spännande
och attraktiva för vilsna ungdomar och andra sympatisörer. Dessutom
försvåras kontrollen från samhället.

Jag tror att vi i stället måste ta krafttag i kampen mot rasismen. Det
måste göras öppet i den allmänna debatten, med saklighet och oräddhet.
Var och en av oss har tillfälle att i stort sett varje dag reagera på fördo-
mar, inskränkthet och diskriminering i vårt samhälle.

Vi har nu lagt grunden för en ny och modern integrationspolitik och
skapat de verktyg som behövs för att genomföra politiken.

Herr talman! Lyckas vi inte bekämpa diskriminering och utanförskap
kommer vi att få leva med hög arbetslöshet och höga sociala kostnader
och med att kttet mellan medborgarna riskerar att frätas sönder och
skapa ett samhälle med stora motsättningar.

Lyckas vi å andra sidan med integrationen ligger vi långt framme i
den gränsöverskridande värld som vi lever i.

Herr talman! Det handlar om människors lika värde. Tack!

Anf. 203 GÖRAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Anita Jönsson säger att alla mål inte har blivit uppnådda när det gäller integrationen. Men tycker Anita Jönsson att över huvud taget något mål har uppnåtts under de två år som gått sedan förra riksdagsbeslutet?

Vidare säger Anita Jönsson att det går bra för Sverige. Jag tycker att det är utmärkt att det går bra för Sverige men det går inte bra för alla som vistas och verkar och som bor och är i Sverige. Det är många människor i utanförskapet, särskilt i förortsområden, som det inte går bra för.

Den rapport – jag hänvisade till detta i mitt anförande men jag vet inte om Anita Jönsson hörde det – som Socialstyrelsen i dag har presenterat visar att arbetslösheten gått ned men att långtidsarbetslösheten faktiskt ökat. Det har blivit större problem med långtidsarbetslösheten bland både invandrare och infödda svenskar. Sådan statistik finns med i det material som kom i dag.

Herr talman! Vidare är det så att gapet mellan utomnordiska invandrare och andra bara har ökat när det gäller arbetslösheten men Anita Jönsson talar om en ljusning. Hon säger att Kunskapslyftet har gjort att arbetslösheten har minskat. Men är det så, Anita Jönsson, att Kunskapslyftet har minskat arbetslösheten genom att människor finns i Kunskapslyftet eller är det så att människor har fått arbete? Jag fruktar att många bara är lyfta ur statistiken och inte har ett riktigt arbete. Jag vill i stället se en modell där man får en utbildning som leder till ett riktigt jobb.

Tidigare exempel, Anita Jönsson, visar att storstadspengarna och storstadssatsningen inte har gett resultat. Kan Anita Jönsson peka på något exempel på att pengarna faktiskt har gett resultat?

Anf. 204 ANITA JÖNSSON (s):

Herr talman! Att försöka nå mål tar tid. Vi har i två år haft en integrationspolitik utifrån de målsättningar som jag talat om. Jag tycker att vi har kommit väldigt långt och att vi har lyckats genomsyra den generella politiken med detta. Det handlar då om att ta fram åtgärder som främjar våra möjligheter att nå de här målen. Det gäller inom utbildningspolitiken, inom arbetsmarknadspolitiken och inom kulturpolitiken. Naturligtvis är vi för den skull inte nöjda, utan vi kommer att fortsätta att arbeta med att förstärka på de här områdena.

Det handlar om att stärka människan, om att stärka individen. Jag tycker att det låter på rösten som att det finns lite av förakt hos Göran Lindblad när han talar om Kunskapslyftet och om det egentligen har gett några jobb eller om det är till bara för att frisera statistiken.

För mig och för oss socialdemokrater handlar Kunskapslyftet om att ge människor, som tidigare inte haft denna möjlighet, en utbildning som gör att de kan klara att komma in på arbetsmarknaden. Kunskapslyftet ska stärka dessa individer så att de kan och vågar ta ett arbete på den svenska arbetsmarknaden. Jag tycker att det är en god politik för att nå våra integrationspolitiska mål.

När det gäller detta med hur man ser på de lokala utvecklingsavtalen måste jag säga att jag är väldigt förvånad över att Moderaterna har sagt nej här. Ni säger ju att man måste utgå från den enskilde men här har man verkligen utgått från dem som bor i bostadsområdena. Med Moderaternas politik med checkar hit och dit har vi dock plötsligt blivit kunder,

Prot.

1999/2000:46

14 december

*Invandrare och
flyktingar*

och våra rättigheter när det gäller att få utbildning och lära oss svenska har försvunnit. När pengarna är slut är också rättigheterna slut.

Anf. 205 GÖRAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Enligt Anita Jönssons svar har Kunskapslyftet tydligen inte lett till fler nya arbeten, utan man har förhoppningar om att den här utbildningen ska leda till att det ska gå att komma in på arbetsmarknaden. Men det har ju inte fungerat, Anita Jönsson!

Jag skulle vilja be Anita Jönsson peka på ett enda resultat som visar att människor faktiskt har kommit i arbete genom Kunskapslyftet. Det förefaller inte vara så. Jag ifrågasätter inte Socialdemokraternas syfte men resultatet är förskräckande.

När det gäller att nå målen för integrationspolitiken säger Anita Jönsson att detta har genomstrukturerat olika beslut och olika organisationer. Men hur är det med resultatet? Utanförskapet är ju värre nu jämfört med hur det var för två år sedan – situationen nu är svårare än situationen var för två år sedan. Det tycker jag inte att man kan vara särskilt nöjd med.

Slutligen: När det gäller hur man använder pengarna säger Anita Jönsson att storstadssatsningen är något som beslutas lokalt och som är till för människorna. Jag vet att hungriga projektledare sitter ute i kommunerna – jag har själv suttit med i en stadsdelsnämnd i Göteborg och vet att man gnuggar händerna – och säger: Vad ska vi nu göra med de här projektpengarna? Vi får väl hitta på någonting.

De enda som försörjs riktigt ordentligt av detta är, som jag sade tidigare i mitt anförande, vita medelålders och t.o.m. gravt medelålders män som sysslar med att skapa olika projekt. Det finns alltså inte ett enda konkret resultat, men jag skulle önska att Anita Jönsson kunde redovisa ett sådant.

Anf. 206 ANITA JÖNSSON (s):

Herr talman! Jag tar det sistnämnda först och tänker då på de avtal som träffats mellan staten och olika kommuner. Jag har här i min hand Malmö kommuns avtal. Det finns ett brett utbud av åtgärder som handlar om att stärka de ungdomar, barn och vuxna som bor i de här områdena.

Det handlar om att stärka skolan och om att stärka språket. Det handlar om förskoleverksamhet. Det handlar om lokala arbets- och utvecklingscentrum. Det handlar om kulturcentrum. Det handlar om att få ungdomarna engagerade i olika föreningar. Man kan ju i dag se att många invandrardommar inte deltar i föreningslivet ute i bostadsområdena.

Allt detta har medborgarna i bostadsområdena varit med om att jobba fram men det negligerar Göran Lindblad. Han talar om detta som något som man fått dra ur människor för att de ska få pengar till de olika åtgärderna. Jag tycker faktiskt att det är ett nedlåtande sätt att se på de individer som bor i de här områdena.

Sedan måste jag få kommentera detta med Kunskapslyftet och om det har lett till några arbeten. Jag vet inte hur det står till med matematiken hos Göran Lindblad. När Moderaterna var i regeringsställning låg arbetslösheten i Sverige på över 10 %. Men nästa år kommer arbetslösheten att ligga runt 4 %. Om ytterligare två år kommer 80 % av svenska folket att tillhöra arbetskraften. Jag tycker att detta klart och tydligt visar att om

man låter människorna få utbildning blir det större möjligheter på arbetsmarknaden.

Anf. 207 MAGDA AYOUB (kd):

Herr talman! Jag håller med Anita Jönsson. Det är två år sedan man startade Integrationsverket. Men i dag har var femte samhällsmedborgare en annan etnisk bakgrund än den svenska, och det finns bland dessa en påtaglig brist på delaktighet i alla delar av samhällslivet. I politiken är invandrare en särskilt kraftigt underrepresenterad grupp. Valdeltagandet har visat sig väldigt lågt i denna grupp. Jag vet inte om invandrarnas valdeltagande också är sjunkande. Detta är verkligen skrämmande för mig.

Det talas väldigt mycket i dag om stor arbetslöshet, boendesegregation, utanförskap och diskriminering i många invandrargrupper. Frågan är varför man upplever ett sådant utanförskap och vad vi kan göra för att förändra detta i dag när vi har Integrationsverket. Jag tror inte att man ska styra detta uppifrån.

Anf. 208 ANITA JÖNSSON (s):

Herr talman! Jag har ett uppdrag i Integrationsverkets styrelse, och för någon månad sedan lämnades en information om en rapport som man nu har lämnat över till regeringen. I rapporten har man tittat på hur somalierna som grupp har lyckats integreras i det svenska samhället. Det som jag tycker är intressant är det sätt på vilket Integrationsverket har jobbat. Man har alltså vänt sig direkt till de somalier som bor i Sverige. Man har haft kontakt med ungefär 500 somalier.

Också med tanke på den förra replikomgången kan det vara intressant att veta vad de som själva har invandrat säger om hur man vill stärka möjligheten att bli delaktig i det svenska samhället. Man slår fast att den absolut viktigaste komponenten för att invandrare ska bli delaktiga i det svenska samhället är att inga åtgärder pådyvlas uppifrån utan att invandrarna själva får vara med och påverka, precis som jag har beskrivit.

Några av de viktigaste förslagen rör barnens situation. Alla barn över tre år bör få en förskoleplats – det är precis vad vi föreslår. Föräldraledda mammor bör erbjudas svenskundervisning och föräldrautbildning kombinerat med barnpassning – det finns också bland våra förslag. Dessutom vill man ge läxhjälp, underlätta möjligheter att få sommarjobb samt stärka rätten till hemspråksundervisning – precis enligt de intentioner som vi arbetar efter.

Jag tycker alltså att resultaten i denna rapport visar att de åtgärder och insatser som sker från samhällets sida stämmer väl överens med de synpunkter som de invandrade själva har om att kunna stärka sin delaktighet i det svenska samhället.

Anf. 209 MAGDA AYOUB (kd):

Herr talman! Det är glädjande, Anita Jönsson, att höra att denna rapport har visat precis det som jag själv har tänkt, nämligen att individen i första hand själv måste välja att bli delaktig och arbeta för det. Man måste hjälpa den här individen med olika processinsatser från samhällets sida. Nu har det visat sig att Invandrarverket inte med kraft har kunnat hjälpa till. Jag tror att vi måste ta vara på de signaler som har kommit

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Invandrare och
flyktingar*

från invandrarna själva om att de inte vill ha något uppifrån utan att man måste jobba på bred front nedifrån.

Anf. 210 ANITA JÖNSSON (s):

Herr talman! Integrationsverket ska ju inte vidta några åtgärder. Vad Integrationsverket gör är att samla på sig kunskaper om hur samhället fungerar inom olika områden. Dels hoppas man naturligtvis att hitta goda exempel där detta har lyckats och förmedla ut det till andra, som då också kan jobba på det sättet i sin verksamhet, dels vill man se var det inte fungerar och varför det inte fungerar. Bl.a. ska man se hur det stöd för flyktingmottagandet som kommunerna får de tre första åren fungerar och inte fungerar, för att se om det kan göras på annat sätt.

Integrationsverket har alltså en stor roll att spela när det gäller att samla på sig material om hur Sverige utvecklas och att se på hur de integrationspolitiska målen uppnås inom olika samhällsområden.

Anf. 211 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Även jag vill knyta an till frågan om integreringen av invandrare. Vi är alla här, tvärs över partigränserna, helt överens om att det väldigt mycket handlar om att ge invandrarna samma ställning som andra svenskar. Men vi är oense om metoderna. Det är alldeles uppenbart.

Åren 1995–1998 avsattes medel, de s.k. Blommanpengarna efter dåvarande invandrarminister Leif Blomberg, för insatser i vissa bostadsområden. Integrationsverket har i uppdrag att utvärdera dessa insatser och ska senast i juni år 2000 slutredovisa uppdraget. Det ska bli mycket intressant att se vad man i den här utvärderingen kommer fram till. När vi förra året hade en liknande debatt om de här frågorna här i kammaren var det nämligen uppenbart att dessa insatser då inte alls hade givit det resultat som man hoppades på. Men kanske har det skett underverk det senaste året.

Jag har också hört många invandrare betona hur viktigt det är att man lyssnar på deras erfarenheter. Den bild som Anita Jönsson ger av hur det går till tror jag inte alls stämmer med verkligheten. Enligt mina kontakter med invandrare handlar det fortfarande väldigt mycket om att tala om för invandrarna hur de ska göra, att lägga livet till rätta för dem och inte lyssna på dem särskilt mycket. Här tror jag att det finns väldigt mycket att göra för att se hur detta ska utvecklas vidare.

Jag har en fråga också: Hur länge, herr talman, tror Anita Jönsson att de här särskilda projektbidragen kommer att behöva löpa? Är det någonting som vi får räkna med för tid och evighet? Det förefaller ju vara väldigt svårt att integrera invandrarna med den här metoden.

Anf. 212 ANITA JÖNSSON (s):

Herr talman! Som jag sade i mitt inledningsanförande är ju arbetet att skapa arbetstillfällen den viktigaste uppgiften, och det tänker vi naturligtvis fortsätta med. Vi tänker också fortsätta att föra den ekonomiska politik som visat sig lyckad för att klara det uppdraget.

Sedan gällde det projekt och huruvida de fortsätter att leva i den ordinarie verksamheten eller bara tar slut och sedan har det inte hänt någonting. Det kan vara väldigt svårt att utvärdera, men man ska i alla fall göra

det. Jag kan delvis instämma i att det kan bli för mycket projekt. Jag tycker att det är bättre att man försöker satsa på åtgärder som går att implementera i den generella politiken – inom skolpolitiken och inom arbetsmarknadspolitiken.

Detta har också regeringen tagit fasta på. Om man tittar på de olika projekt eller åtgärder som finns i avtalen med kommunerna ser man just många sådana, t.ex. den här treårsperioden. Det är alltså tre av de här storstadssatsningarna, och det finns närmare 2 miljarder kronor budgeterat i medel för dem. Det är meningen att dessa åtgärder ska vara sådana att de ska kunna fortsätta och leva sitt eget liv i den ordinarie verksamhet som man har ute i de här områdena.

Anf. 213 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Det var intressant att höra det senaste inlägget från Anita Jönsson. Då är hon inne på samma tankegångar som vi har i Folkpartiet, nämligen att det gäller att föra in insatserna i det vanliga, dagliga liv som medborgarna lever. Om det då är slut om tre år hoppas jag verkligen att det finns en beredskap för detta.

Det finns mycket annat att göra för integreringen av invandrare. Dit hör naturligtvis att få arbetsgivare att förstå att man är en lika god arbetstagare oavsett vilken hudfärg man har och vilket språk man har som sitt modersmål. Den typen av informationsinsatser tycker jag att man måste satsa på från alla håll i samhället.

Anf. 214 ANITA JÖNSSON (s):

Herr talman! Jag delar helt det Helena Bargholtz sade när det gäller att våga anställa människor oberoende av vilken hudfärg de har eller om de har ett utländskt namn. Jag tycker nästan att det är skamligt att det inte sker i ett land som Sverige, som borde vara mer upplyst. Men vi vet tyvärr att diskriminering förekommer.

Det är också därför som man har skärpt lagen mot etnisk diskriminering. DO har fått ett speciellt uppdrag att följa detta och även informera om och göra tydligt för arbetsgivarna vad som gäller för att man ska kunna följa den här lagstiftningen. Det arbetet pågår.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motion

1999/2000:N20 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Affären mellan Telia och Telenor – väckt enligt 3 kap. 15 § RO med anledning av händelse av större vikt.

Näringsutskottets betänkanden

1999/2000:NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv

1999/2000:NU2 Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Prot.
1999/2000:46
14 december

*Invandrare och
flyktingar*

11 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 14 december

1999/2000:146 av *Marie Engström* (v) till socialminister Lars Engqvist
Åtgärder för bättre folkhälsa

1999/2000:147 av *Kenneth Johansson* (c) till socialminister Lars Engqvist

Vård av unga

1999/2000:148 av *Lars Björkman* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Handlingsprogram för åkerinäringen

1999/2000:149 av *Lena Ek* (c) till justitieminister Laila Freivalds
Barns talesrätt i vårdnadsärenden m.m.

1999/2000:150 av *Henrik S Järrel* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Rutiner för beviljande av permanent uppehållstillstånd

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 januari 2000.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 14 december

1999/2000:369 av *Birger Schlaug* (mp) till näringsminister Björn Rosengren

Avtal för avveckling

1999/2000:370 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till utrikesminister Anna Lindh

Stöd till FN:s insatser i Västsahara

1999/2000:371 av *Inger René* (m) till statsrådet Britta Lejon

Bristande kunskaper i svenska

1999/2000:372 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Polisbristen

1999/2000:373 av *Jeppie Johnsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Allmänt anställningsstöd

1999/2000:374 av *Åsa Torstensson* (c) till miljöminister Kjell Larsson
Idefjorden

1999/2000:375 av *Marina Pettersson* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg
En sammanhållen svensk hästpolitik

Prot.
1999/2000:46
14 december

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 januari 2000.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 14 december

1999/2000:319 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Skrivkunskaperna hos elever i årskurs 9

1999/2000:324 av *Lennart Kollmats* (fp) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Motion och fysisk aktivitet i skolan

1999/2000:325 av *Yvonne Ångström* (fp) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Idrottsämnet i skolan

1999/2000:328 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Idrott i gymnasieskolan

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 januari 2000.

14 § Kammaren åtskildes kl. 21.20.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 8 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 44 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 102 (delvis),

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.26,

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 186 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning.....	1
4 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats den	
10 december.....	1
SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	1
5 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den	
13 december.....	5
UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.....	5
UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd	7
UbU7 Ett reformerat studiestödssystem	7
6 § Vilande förtidspension	9
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU5	9
Anf. 1 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd).....	9
Anf. 2 GÖTE WAHLSTRÖM (s).....	10
Anf. 3 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik.....	11
Anf. 4 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	11
Anf. 5 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik.....	11
Anf. 6 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	11
Anf. 7 BO KÖNBERG (fp).....	12
(Beslut skulle fattas den 15 december.).....	12
7 § Anslag inom socialförsäkringsområdet	12
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU1	12
<i>Utgiftsområde 10.....</i>	<i>12</i>
Anf. 8 GUSTAF VON ESSEN (m).....	12
Anf. 9 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	15
Anf. 10 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd).....	17
Anf. 11 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	19
Anf. 12 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik.....	19
Anf. 13 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	20
Anf. 14 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik.....	20
Anf. 15 BIRGITTA CARLSSON (c).....	20
Anf. 16 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	23
Anf. 17 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	23
Anf. 18 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	23
Anf. 19 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	24
Anf. 20 BO KÖNBERG (fp).....	24
Anf. 21 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	26
Anf. 22 BO KÖNBERG (fp) replik.....	26
Anf. 23 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	26
Anf. 24 BO KÖNBERG (fp) replik.....	27
Anf. 25 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	27
Anf. 26 BERIT ANDNOR (s).....	29

Anf. 27 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	32
Anf. 28 BERIT ANDNOR (s) replik.....	32
Anf. 29 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	33
Anf. 30 BERIT ANDNOR (s) replik.....	33
Anf. 31 BO KÖNBERG (fp) replik.....	34
Anf. 32 BERIT ANDNOR (s) replik.....	34
Anf. 33 BO KÖNBERG (fp) replik.....	35
Anf. 34 BERIT ANDNOR (s) replik.....	36
Anf. 35 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	36
Anf. 36 BERIT ANDNOR (s) replik.....	37
Anf. 37 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	37
Anf. 38 BERIT ANDNOR (s) replik.....	38
Anf. 39 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	38
Anf. 40 BERIT ANDNOR (s) replik.....	39
Anf. 41 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	39
Anf. 42 BERIT ANDNOR (s) replik.....	39
Anf. 43 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	40
Anf. 44 BO KÖNBERG (fp) replik.....	43
Anf. 45 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	44
Anf. 46 BO KÖNBERG (fp) replik.....	44
Anf. 47 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	44
Anf. 48 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	45
Anf. 49 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	45
Anf. 50 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	46
Anf. 51 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	46
Anf. 52 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	47
Anf. 53 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	47
Anf. 54 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	47
Anf. 55 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	48
Anf. 56 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	48
Anf. 57 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	48
Anf. 58 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	49
Anf. 59 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	49
Anf. 60 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	50
Anf. 61 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	50
Anf. 62 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	50
Anf. 63 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	51
Anf. 64 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	51
Anf. 65 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	52
Anf. 66 MARGIT GENNSER (m).....	52
Anf. 67 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	53
<i>Utgiftsområde 11</i>	55
Anf. 68 MARGIT GENNSER (m).....	55
Anf. 69 ULLA HOFFMANN (v)	56
Anf. 70 KENNETH LANTZ (kd)	58
Anf. 71 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	59
Anf. 72 KENNETH LANTZ (kd) replik	59
Anf. 73 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	60
Anf. 74 KENNETH LANTZ (kd) replik	60

Anf. 75	BIRGITTA CARLSSON (c)	60
Anf. 76	ULLA HOFFMANN (v) replik	62
Anf. 77	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	62
Anf. 78	ULLA HOFFMANN (v) replik	62
Anf. 79	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	63
Anf. 80	BO KÖNBERG (fp)	63
Anf. 81	ULLA HOFFMANN (v) replik	65
Anf. 82	BO KÖNBERG (fp) replik	65
Anf. 83	ULLA HOFFMANN (v) replik	65
Anf. 84	BO KÖNBERG (fp) replik	66
Anf. 85	LENNART KLOCKARE (s)	66
Anf. 86	KENNETH LANTZ (kd)	68
Anf. 87	LENNART KLOCKARE (s)	68
Anf. 88	KENNETH LANTZ (kd)	68
Anf. 89	LENNART KLOCKARE (s)	68
Anf. 90	ULLA HOFFMANN (v)	69
Anf. 91	LENNART KLOCKARE (s)	69
Anf. 92	ULLA HOFFMANN (v)	69
Anf. 93	LENNART KLOCKARE (s)	70
Anf. 94	BIRGITTA CARLSSON (c)	70
Anf. 95	LENNART KLOCKARE (s)	70
Anf. 96	BIRGITTA CARLSSON (c)	70
Anf. 97	LENNART KLOCKARE (s)	70
Anf. 98	BO KÖNBERG (fp)	71
Anf. 99	LENNART KLOCKARE (s)	71
Anf. 100	BO KÖNBERG (fp)	71
Anf. 101	LENNART KLOCKARE (s)	71
<i>Utgiftsområde 12</i>		72
Anf. 102	CECILIA MAGNUSSON (m)	72
Anf. 103	ULLA HOFFMANN (v)	74
Anf. 104	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	76
Anf. 105	ULLA HOFFMANN (v) replik	77
Anf. 106	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	77
Anf. 107	ULLA HOFFMANN (v) replik	77
Anf. 108	FANNY RIZELL (kd)	77
Anf. 109	KENNETH JOHANSSON (c)	79
Anf. 110	BO KÖNBERG (fp)	81
Anf. 111	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	82
Anf. 112	MARIANN YTTERBERG (s)	84
Anf. 113	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	85
Anf. 114	MARIANN YTTERBERG (s) replik	86
Anf. 115	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	86
Anf. 116	MARIANN YTTERBERG (s) replik	86
Anf. 117	KENNETH JOHANSSON (c) replik	86
Anf. 118	MARIANN YTTERBERG (s) replik	87
Anf. 119	KENNETH JOHANSSON (c) replik	87
Anf. 120	MARIANN YTTERBERG (s) replik	87
Anf. 121	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	88
Anf. 122	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	90

Anf. 123	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	90
Anf. 124	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	91
Anf. 125	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	91
Anf. 126	BO KÖNBERG (fp) replik	92
Anf. 127	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	92
Anf. 128	BO KÖNBERG (fp) replik	93
Anf. 129	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	93
Anf. 130	ULLA HOFFMANN (v) replik	94
Anf. 131	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	94
Anf. 132	KENNETH JOHANSSON (c) replik	94
Anf. 133	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	95
Anf. 134	KENNETH JOHANSSON (c) replik	95
Anf. 135	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	96
	(forts.)	96
Ajournering		96
Återupptagna förhandlingar		96
7 § (forts.) Anslag inom socialförsäkringsområdet (forts. SfU1		
	utgiftsområde 12)	96
Anf. 136	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	96
Anf. 137	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	96
Anf. 138	FANNY RIZELL (kd) replik	97
Anf. 139	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	97
Anf. 140	FANNY RIZELL (kd) replik	97
Anf. 141	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	97
Anf. 142	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	98
	(Beslut skulle fattas den 15 december.)	99
8 § Statlig förvaltning av premiepensionsmedel		99
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU6	99
Anf. 143	CLAES STOCKHAUS (v)	99
Anf. 144	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	100
Anf. 145	RONNY OLANDER (s)	101
Anf. 146	CLAES STOCKHAUS (v) replik	103
Anf. 147	RONNY OLANDER (s) replik	103
Anf. 148	CLAES STOCKHAUS (v) replik	104
Anf. 149	RONNY OLANDER (s) replik	104
Anf. 150	MARGIT GENNSER (m)	104
Anf. 151	CLAES STOCKHAUS (v) replik	105
Anf. 152	MARGIT GENNSER (m) replik	105
Anf. 153	CLAES STOCKHAUS (v) replik	106
Anf. 154	MARGIT GENNSER (m) replik	106
Anf. 155	KENNETH LANTZ (kd)	106
Anf. 156	RONNY OLANDER (s) replik	108
Anf. 157	KENNETH LANTZ (kd) replik	108
Anf. 158	CLAES STOCKHAUS (v) replik	108
Anf. 159	KENNETH LANTZ (kd) replik	109
Anf. 160	CLAES STOCKHAUS (v) replik	109
Anf. 161	KENNETH LANTZ (kd) replik	109
Anf. 162	ROLF KENNERYD (c)	110
Anf. 163	BO KÖNBERG (fp)	111

Anf. 164	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	112
Anf. 165	BO KÖNBERG (fp) replik	113
Anf. 166	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	113
Anf. 167	BO KÖNBERG (fp) replik	114
Anf. 168	KENT HÄRSTEDT (s)	114
Anf. 169	KENNETH LANTZ (kd) replik	115
Anf. 170	KENT HÄRSTEDT (s) replik	115
Anf. 171	KENNETH LANTZ (kd) replik	115
Anf. 172	KENT HÄRSTEDT (s) replik	116
Anf. 173	INGER DAVIDSON (kd)	116
Anf. 174	BO KÖNBERG (fp)	116
Anf. 175	INGER DAVIDSON (kd)	117
Anf. 176	RONNY OLANDER (s)	117
Anf. 177	INGER DAVIDSON (kd)	117
Anf. 178	RONNY OLANDER (s)	118
Anf. 179	INGER DAVIDSON (kd)	118
	(Beslut skulle fattas den 15 december.)	118
9 §	Invandrare och flyktingar	118
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 1999/2000:SfU2	118
Anf. 180	GÖRAN LINDBLAD (m)	118
Anf. 181	KALLE LARSSON (v)	121
Anf. 182	GÖRAN LINDBLAD (m) replik	123
Anf. 183	KALLE LARSSON (v) replik	123
Anf. 184	GÖRAN LINDBLAD (m) replik	124
Anf. 185	KALLE LARSSON (v) replik	124
Anf. 186	MAGDA AYOUB (kd)	125
Anf. 187	KALLE LARSSON (v) replik	126
Anf. 188	MAGDA AYOUB (kd) replik	127
Anf. 189	KALLE LARSSON (v) replik	127
Anf. 190	MAGDA AYOUB (kd) replik	127
Anf. 191	BIRGITTA CARLSSON (c)	128
Anf. 192	KALLE LARSSON (v) replik	129
Anf. 193	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	130
Anf. 194	KALLE LARSSON (v) replik	130
Anf. 195	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	131
Anf. 196	HELENA BARGHOLTZ (fp)	131
Anf. 197	KALLE LARSSON (v) replik	134
Anf. 198	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	134
Anf. 199	KALLE LARSSON (v) replik	134
Anf. 200	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	135
Anf. 201	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	135
Anf. 202	ANITA JÖNSSON (s)	137
Anf. 203	GÖRAN LINDBLAD (m)	141
Anf. 204	ANITA JÖNSSON (s)	141
Anf. 205	GÖRAN LINDBLAD (m)	142
Anf. 206	ANITA JÖNSSON (s)	142
Anf. 207	MAGDA AYOUB (kd)	143
Anf. 208	ANITA JÖNSSON (s)	143
Anf. 209	MAGDA AYOUB (kd)	143

Anf. 210 ANITA JÖNSSON (s).....	144
Anf. 211 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	144
Anf. 212 ANITA JÖNSSON (s).....	144
Anf. 213 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	145
Anf. 214 ANITA JÖNSSON (s).....	145
(Beslut skulle fattas den 15 december.).....	145
10 § Bordläggning.....	145
11 § Anmälan om interpellationer.....	146
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	146
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	147
14 § Kammaren åtskildes kl. 21.20.....	147

Prot.
1999/2000:46
14 december

Prot.
1999/2000:46
14 december

Elanders Gotab, Stockholm 2000